

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 30 maj justerades.

§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2021/22:269 och 270 till finansutskottet

Framställning

2021/22:RS7 till konstitutionsutskottet

Motioner

2021/22:4755 och 4758–4761 till kulturutskottet

§ 3 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkande

2021/22:FiU48 Extra ändringsbudgetar för 2022 – Stöd till jordbruket och fiskerinäringen, kompensation för höga energipriser samt rekapitalisering av SAS AB

Konstitutionsutskottets betänkande

2021/22:KU44 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Näringsutskottets betänkanden och utlåtande

2021/22:NU22 Immaterialrätt

2021/22:NU26 Anpassningar till EU:s marknadskontrollförordning – del 2

2021/22:NU29 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om ändring av direktiven om förnybara energikällor, byggnaders energiprestanda och energieffektivitet

Prot. 2021/22:134
20 juni

Socialutskottets betänkanden
2021/22:SoU38 Infektion med ett visst orthopoxvirus och ändring i smittskyddslagen
2021/22:SoU39 Uppskov med behandling av vissa ärenden
2021/22:SoU31 Hårdare regler för nya nikotinprodukter

Civilutskottets betänkanden
2021/22:CU27 Aktivitetskravet i plan- och bygglagen
2021/22:CU28 Nya regler om föräldraskap i internationella situationer
2021/22:CU29 Vägar till hållbara vattentjänster
2021/22:CU30 Snabbare och enklare verkställighet av myndighetsbeslut
2021/22:CU31 Grundlagsskadestånd – ett rättighetsskydd för enskilda
2021/22:CU35 Certifierade byggprojekteringsföretag – en mer förutsägbar byggprocess

Trafikutskottets betänkanden
2021/22:TU18 Ytterligare åtgärder mot fordonsmålvakter
2021/22:TU20 Klampning av fordon

Utrikesutskottets betänkande
2021/22:UU21 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Förbättrade förutsättningar för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

§ 4 Förbättrade förutsättningar för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2021/22:AU15
Förbättrade förutsättningar för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten (prop. 2021/22:216)
föredrogs.

Anf. 1 MATS GREEN (M):

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till Moderaternas, Sverigedemokraternas och Kristdemokraternas gemensamma reservation, det vill säga reservation nummer 2.

Fru talman! Det ärende vi nu ska behandla handlar om Arbetsförmedlingen och dess reformering, och gudarna ska veta att Arbetsförmedlingen behöver reformeras i grunden. Men en reformering behöver vara genomtänkt, ordnad och ske gradvis för att lyckas.

Den snabba och ogenomtänkta förändring av Arbetsförmedlingen som regeringen och januaripartierna försökte genomföra saknade helt plan och riskerade hela tiden att bli en experimentverkstad. Det varnade vi för då, och nu när vi sitter med facit i hand kan vi tyvärr konstatera att detta får tjäna som stilstudie i hur en lyckad reformering aldrig ska gå till.

Det är ju en sak att vara efterklok, fru talman, men exakt detta varnade vi moderater för från första början – just för att vi är väldigt måna om en lyckad reformering av en djupt dysfunktionell myndighet, för Sveriges och för de arbetslösas skull. År 2019 tvingade vi därför, tillsammans med riksdagens övriga partier, regeringen och Centerpartiet att överge planerna på att låta hela reformeringen hänga på lagen om valfrihetssystem.

Vi krävde även att januaripartiernas förändring av Arbetsförmedlingen skulle ske ordnat, genomtänkt och successivt – i synnerhet mot bakgrund av den i många stycken kaosartade och ogenomtänkta reformeringen där man exempelvis till att börja med varken såg eller ville ha någon egentlig roll eller samverkan med landets kommuner över huvud taget. Det är bara ett av otaliga exempel där regeringen och Centerpartiet fick slänga in all jäst i degen i efterhand.

Fru talman! Både utformningen av reformen och den oklara och förhastade tidsplanen var bakgrunden till att vi även tvingade regeringen att justera tidsplanen för att bland annat kunna kvalitetssäkra förändringarna. Vi talar här om en av Sveriges största myndigheter. Det är en av de myndigheter som allmänheten har absolut lägst förtroende för och en som sedan länge betraktas som en av de minst attraktiva arbetsgivarna.

När Riksrevisionen utvärderat Arbetsförmedlingens matchningsuppdrag mot arbetsmarknaden har kritiken varit förödande. Annan befogad kritik handlar om att man diskriminerar utrikes födda kvinnor till förmån för utrikes födda män i fråga om etablering på arbetsmarknaden. Listan kan tyvärr göras lång, fru talman, men allvarligast är naturligtvis att man inte levererar gentemot de arbetssökande ur egentligen något perspektiv.

För dem som hör den här debatten kan det kanske framstå som att man är lite väl hård, negativ och onyanserad i beskrivningen av Arbetsförmedlingens stora och konstanta tillkortakommanden, men låt oss då ställa en retorisk motfråga: Kan någon ge ett exempel på vad Arbetsförmedlingen lyckats med? De av oss – i alla partier, ska jag säga, fru talman – som värderar fakta och evidens väntar fortfarande på ett sådant exempel.

Allvarligast, fru talman, är kanske den kritik mot bakgrund av Sveriges rekordhöga långtidsarbetslöshet – vårt kanske största samhällsproblem – som IFAU, en av de myndigheter som är satta att granska Arbetsförmedlingen, riktar. Den visar att två av tre långtidsarbetslösa saknar en aktivitet och att en av tre långtidsarbetslösa inte har haft en aktivitet på över ett år. Detta började dessutom redan innan pandemin, fru talman, så den får man sluta skylla på.

Det är inte rimligt att de som står längst från arbetsmarknaden lämnas helt åt sitt öde. Socialdemokraternas arbetsmarknadspolitik har lett till att långtidsarbetslösa hamnar i passivitet i stället för att mötas av effektiva, offensiva insatser. Detta säger mycket om en dysfunktionell myndighet i extremt stort behov av reformering, men framför allt säger det mycket om regeringens oförmögenhet, under en lång följd av år, att styra en av landets största myndigheter.

Avslutningsvis, fru talman: Vi måste förhålla oss till verkligheten och realiteten i diskussionen om det förslag och den proposition som nu ligger på bordet. Då kommer jag osökt in på Centerpartiet. Centerpartiet kan inte fortsätta låtsas inför väljarna som att det senaste året inte har skett, att januariavtalet inte har fallit eller att man inte ingår i samma rödgröna regeringsunderlag som Vänsterpartiet. Man kan inte heller, om olyckan är framme och Vänsterpartiet, Centerpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna får majoritet i riksdagen, låtsas som att Centerpartiet inte tänker tala eller förhandla med Vänsterpartiet.

Vänsterpartiet har stenhårt varit emot alla privatiseringar och alla delar av den reformering vi nu diskuterar. Vad kommer att återstå av detta om olyckan som sagt är framme och de rödgröna, där Centerpartiet nu ingår,

har flest mandat i riksdagen efter valet – när det är Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna mot Centerpartiet? Kommer Centerpartiet att hålla sina löften om att inte förhandla med Vänsterpartiet i allmänhet och i synnerhet inte i fråga om Arbetsförmedlingen? Eller ska även detta bli ett i raden av Centerpartiets brutna, högtidligt givna löften?

I så fall är nämligen den proposition vi nu behandlar helt obsolet. Den är inte ens värd papperet den är tryckt på; det blir som att skriva i vatten. Det behöver Centerpartiet och Centerpartiets arbetsmarknadspolitiska talesperson svara väljare och aktörer på senare i den här debatten. Den saken tar vi då.

Jag skulle vilja avsluta med att önska talmannen en god och trevlig sommar, liksom mina utskottskollegor och övriga.

Anf. 2 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Vi kan konstatera att avsaknaden av konsekvensanalyser av de egna besluten har varit denna regerings signum i åtta år. Så är det även när det gäller detta betänkande.

Målet för arbetsmarknadspolitiken är att insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad. En del i att uppnå det är den arbetsmarknadspolitiska verksamheten med Arbetsförmedlingen som ansvarig myndighet. Detta är en myndighet som alldeles för länge har bidragit med urusla resultat sett till skapandet av riktiga, osubventionerade anställningar. Man har i stället blivit en myndighet vars uppdrag mest handlat om att dölja siffrorna för regeringens ansvarlösa invandringspolitik och dess ekonomiska konsekvenser för samhället.

Fru talman! Vi i Sverigedemokraterna har under lång tid velat se en utveckling där matchningen mellan arbetssökande och arbetsgivare öppnas upp för privata aktörer, då vi anser att myndigheten helt har misslyckats med sitt grunduppdrag. Därför ställde vi oss bakom reformeringen av Arbetsförmedlingen, och vi står fortfarande bakom denna reformering. Men, fru talman, detta är en stor reform, och då måste riktlinjerna vara tydliga. Det är oroande när kritiken som framförs gäller saker som borde vara självklara på alla nivåer.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU, framhåller bland annat i sitt remissvar på den promemoria som ligger till grund för regeringens förslag att det inte är uppenbart att förändringar av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten sker, eller har skett, ordnat och successivt. I stället, fru talman, finns det mycket som talar för att reformeringstakten är och har varit för skyndsam. IFAU anser även att det är märkligt att en så omfattande reformering kan genomföras utan att en noggrann analys av effekter och kostnader görs.

Sverigedemokraterna instämmer i denna bedömning och anser därför att regeringen bör ta fram en samlad konsekvensanalys av förändringarna av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten, inklusive en bedömning av offentligfinansiella effekter och hur verksamhetsförändringarna är anpassade för den allt större grupp personer som har varit arbetslösa under lång tid.

Därför ställer vi från Sverigedemokraterna oss bakom den reservation vi har tillsammans med M och KD. Jag yrkar bifall till reservation 2.

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 1.

Vänsterpartiet förespråkar en aktiv statlig arbetsmarknadspolitik med tonvikt på god matchning, kunskapshöjande insatser och funktionella stöd riktade till de individer som bäst behöver dem. Insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad där människors kompetens och vilja att arbeta tas till vara.

En sammanhållen statlig arbetsförmedling med nationell överblick är en förutsättning för att kunna föra en aktiv arbetsmarknadspolitik. Arbetsförmedlingen ska finnas i hela landet för att garantera att alla medborgare ges ett likvärdigt stöd oavsett var de bor. Myndigheten ska fokusera på att rusta de arbetssökande och matcha dem mot de jobb som finns och växer fram. Insatserna ska vara individuellt anpassade och effektiva.

Samrådet mellan Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadens parter bör stärkas i syfte att ta till vara parternas unika kompetens när det gäller arbetsmarknadens funktionssätt. Myndighetens samverkan med kommuner, regioner och näringsliv bör utvecklas. Verksamheten ska bedrivas i offentlig regi utan vinstintresse, och antalet privata aktörer bör begränsas.

Vänsterpartiet anser att Arbetsförmedlingen behöver reformeras för att på ett bättre sätt ge stöd till arbetslösa och möjliggöra för fler arbetsgivare att hitta rätt kompetens. Jag anser dock att den pågående reformeringen, som till stor del innebär att Arbetsförmedlingens verksamhet privatiseras, är helt fel väg att gå.

Vänsterpartiet är starkt kritiskt till den pågående reformeringen, som innebär att så kallade fristående aktörer ska rusta och matcha arbetslösa för de lediga jobben. Den här reformeringen, som bygger på januariavtalet, riskerar att leda till omfattande problem.

För det första, fru talman, finns det en uppenbar risk för att oseriösa privata utförare ser en möjlighet att tjäna pengar på arbetslösa. Det är ju en upprepning av tidigare liberala reformer som jobbcoacher och etableringslotsar.

För det andra finns det en uppenbar risk att arbetssökande som står långt ifrån arbetsmarknaden kommer att få sämre möjligheter till stöd, dels eftersom de inte omfattas av de matchningstjänster som de fristående aktörerna tillhandahåller, dels eftersom det ekonomiska stödet till matchningstjänsterna tar resurser från insatser riktade till dem som står längst ifrån arbetsmarknaden.

För det tredje, fru talman, finns det en uppenbar risk för så kallade vita fläckar på kartan, det vill säga orter där fristående aktörer väljer att inte etablera sig på grund av otillräckligt befolkningsunderlag. I kombination med de omfattande nedskärningar inom Arbetsförmedlingen som har skett de senaste åren, då ett stort antal lokalkontor har lagts ned och flera tusen anställda sagts upp, riskerar det att leda till att arbetslösa på vissa orter i Sverige lämnas helt utan stöd. För personer som står långt ifrån arbetsmarknaden, som ofta är i behov av mycket stöd och personlig service, kommer detta att vara förödande.

Fru talman! Trots att januariavtalet för länge sedan har fallit, och trots den omfattande kritik som riktats mot den pågående reformeringen från såväl fack som kommuner och forskare, fortsätter den socialdemokratiska

regeringen att reformera Arbetsförmedlingen i enlighet med Centerpartiets krav. Det är anmärkningsvärt och djupt oansvarigt.

Fru talman! Syftet med lagförslagen i den proposition som vi debatterar här är enligt regeringen att sammantaget förbättra möjligheten till ett ändamålsenligt informationsutbyte, för att såväl Arbetsförmedlingen som leverantörer ska kunna fullgöra sina uppdrag effektivt samtidigt som intrycket i den personliga integriteten för enskilda minimeras.

Regeringen bedömer att det finns vissa behov av lagändringar för att uppnå detta mer ändamålsenliga informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och de leverantörer som utför dessa insatser på uppdrag av myndigheten. Enligt regeringen finns det även behov av ändringar för att anpassa uttryck i befintlig lagstiftning, bland annat i lagen om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. I lagen föreslås också ändringar för att göra bestämmelsen om gallring mer ändamålsenlig. Vidare bedömer regeringen att det behöver göras förtydliganden i lagen om valfrihet hos Arbetsförmedlingen.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet delar inte regeringens bedömning vad gäller behov av lagändringar för att uppnå detta så kallade ändamålsenliga informationsutbyte. Enligt vår mening bör antalet privata leverantörer begränsas – inte utökas.

Vi i Vänsterpartiet delar inte heller regeringens bedömning att det behöver göras fler förtydliganden i lagen om valfrihet hos Arbetsförmedlingen. Enligt vår mening ska LOV inte användas inom ramen för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Vänsterpartiet kan även konstatera att regeringen, efter påtryckningar från bland annat Vänsterpartiet hösten 2019, har slagit fast att reformeringen inte ska bygga på LOV. Det är mycket anmärkningsvärt att regeringen trots det öppnar upp för att detta ska tillämpas inom ramen för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Fru talman! Vänsterpartiet kan konstatera att regeringens förslag innebär att den nuvarande sekretessbestämmelsen för enskildas personliga förhållanden ändras till ett så kallat rakt skaderekvisit, det vill säga offentlighet som huvudregel. Detta förslag syftar till att anpassa sekretessreglerna till en utveckling där arbetsmarknadspolitiska insatser i större utsträckning än i dag utförs av privata aktörer. I klartext: Det ska bli enklare för privata aktörer att få tillgång till information om de arbetslösa.

Fru talman! Vänsterpartiet anser i likhet med fackförbundet ST, som avstyrker förslaget, att hänsynen till den enskildes integritet och behov av skydd för känsliga personuppgifter bör väga tyngre än privata aktörers informationsbehov. Regeringens förslag riskerar att leda till att personuppgifter av mer eller mindre känslig natur sprids till en avsevärt större krets och dessutom utanför myndighetssfären.

Det finns ingen anledning att ändra nuvarande sekretessbestämmelser för att underlätta en privatisering av centrala delar av Arbetsförmedlingens verksamhet. Vänsterpartiet anser därför att förslaget bör avslås.

Fru talman! Med det vill jag önska talmannen och presidiet, kanslipersonalen och även övriga utskottsledamöter en fin sommar.

Anf. 4 MICHAEL ANEFUR (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till den gemensamma reservationen med Moderaterna och Sverigedemokraterna.

Att myndigheter inte fungerar är ytterst sett regeringens ansvar. Att Arbetsförmedlingen har stora problem är uppenbart. Det beror på att myndigheten inte riktigt fungerar. Men det beror också på regeringen och dess nuvarande, tidigare, eller hur man nu ska uttrycka det, stödpartier.

Ett problem som har uppstått är naturligtvis att den personliga kontakten mellan arbetsökande och Arbetsförmedlingen har blivit alltmer sällsynt och allt svårare att få till stånd. Vi vet alla att den personliga kontakten och den personliga relationen är helt avgörande.

Med alla de problem som uppstått – de som har funnits i Arbetsförmedlingen länge och även de som uppstått med reformeringen – är det förvånande att regeringen inte vill ha en ordentlig konsekvensanalys av en av de största reformerna någonsin inom arbetsmarknadsområdet. Det visar väl att Sverige behöver en ny regering, och vi är redo att ta över.

Fru talman! Man ska inte förlänga debatter bara för sakens skull. Flera av de synpunkter som jag och mitt parti står för har redan förts fram av företrädare för både Moderaterna och Sverigedemokraterna. Jag finner ingen anledning att upprepa dem, även om jag vet att repetition är kunskapens moder. Men ibland mår debatten bra av att inte bli för lång. Med det tackar jag för ordet.

Anf. 5 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till propositionen och avslag på samtliga motioner.

Fru talman! Vi ser att återstarten av ekonomin efter coronapandemin går bättre än väntat. Stora delar av den svenska arbetsmarknaden går nu som tåget. Massiva investeringar i fossilfritt stål, förnybar energi och batteritillverkning genererar redan nu tusentals nya gröna jobb och innebär fantastiska möjligheter för hela Sverige.

Vi ser också att både sysselsättningsgraden och arbetskraftsdeltagandet ligger på högre nivåer än innan pandemin, och de nya siffrorna visar att arbetslösheten sjunker. Antalet arbetslösa som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen är drygt 330 000 personer. Det är 100 000 personer färre än i maj 2020 när viruset svepte som en löpeld över vår befolkning och tvingade många arbetsplatser och verksamheter runt om i landet att pausa eller bomma igen.

Fru talman! Mycket tyder på att arbetslösheten kommer att fortsätta nedåt under den närmaste tiden. Varslen är på historiskt låga nivåer, och platsannonserna har aldrig tidigare strömmat in till Arbetsförmedlingens platsbank i den takt som de gör nu. Antalet nyanmälda jobb hos Arbetsförmedlingen uppgick i maj till drygt 200 000.

Fru talman! Men bortom horisonten döljer sig också orosmoln. Det är dels utmaningen med kompetensförsörjningen, bland annat till de stora gröna nyetableringar som jag nämnde, dels den tudelning vi har i dag på arbetsmarknaden och som har förstärkts under flera år.

Fru talman! Vi socialdemokrater är tydliga: Långtidsarbetslösheten ska bekämpas, fler människor ska komma i jobb och arbetsgivare ska hitta den kompetens som de behöver. För att möta detta behövs en statlig aktiv arbetsmarknadspolitik som både ställer krav och ger de stöd som behövs för att människor ska komma i arbete. Så säkrar vi både den svenska tillväxten och resurserna till välfärden.

Vad gäller kampen mot långtidsarbetslösheten har regeringen gett Arbetsförmedlingen flera specifika uppdrag. Arbetsförmedlingen ska till exempel förstärka stödet till långtidsarbetslösa, särskilt i områden med socioekonomiska utmaningar. AF ska också analysera vilka behov långtidsarbetslösa som står långt från arbetsmarknaden har och vid behov föreslå åtgärder för samma målgrupp.

AF ska även stärka den strategiska och operativa samverkan med kommuner avseende stöd till långtidsarbetslösa personer som är i behov av förstärkt stöd samt aktivt verka för fungerande samverkanslösningar med olika relevanta aktörer, däribland idéburna aktörer, till exempel genom olika överenskommelser. Nyligen har Arbetsförmedlingen skrivit en överenskommelse med arbetsgivarorganisationen Fremia. Det är ett tydligt exempel på den samverkan.

Som ni hör är kampen mot långtidsarbetslösheten på allvar. Att gå vinnande ur denna strid förutsätter behård politisk vilja, beslutsamhet men också tålamod.

Samtidigt ska vi vara ärliga med att det inte finns någon quickfix för att lösa detta. Vi behöver arbeta både brett och långsiktigt. Vi socialdemokrater har inga andra planer än att fortsätta axla ansvaret.

För personer som är arbetslösa finns i dag viktiga insatser i den arbetsmarknadspolitiska verktygslådan. Det handlar till exempel om subventionerade anställningar och om arbetsmarknadsutbildning. Det finns också insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Men, fru talman, dessvärre har den gångna mandatperioden kännetecknats av tvära politiska kast, osäkerhet och sänkta ambitioner för arbetsmarknadspolitiken. Jag tänker på budgetnedskärningarna som drivits igenom av Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna både inför 2019 och inför 2022. De har orsakat neddragningar inom Arbetsförmedlingens organisation och en försämrad kapacitet att anvisa deltagare till arbetsmarknadspolitiska insatser.

Särskilt olyckligt är att de högerkonservativa partierna gick samman och avvecklade bland annat extratjänsterna, en insats riktad specifikt till dem med svagast anknytning till arbetsmarknaden.

Ytterst har detta drabbat dina och mina medmänniskor, som har sett samhällets stöd försvagas under den tid de behövt det som mest. En månads arbetslöshet kanske har förlängts till ett år, och ett år till två år. Hopp har kanske övergått i hopplöshet.

Fru talman! Vi socialdemokrater är tydliga med att Arbetsförmedlingen på ett mer effektivt sätt än i dag behöver ge stöd till arbets sökande att komma i arbete och möjliggöra att fler arbetsgivare ska hitta rätt kompetens. Arbetsförmedlingen och den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska därför reformeras. Det verkar finnas en bred samstämmighet och samsyn om detta i riksdagen.

Regeringen föreslår i denna proposition vissa lagändringar som ska skapa bättre förutsättningar för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Det handlar bland annat om att utbytet av information mellan Arbetsförmedlingen och leverantörer av arbetsmarknadspolitiska insatser ska bli mer effektivt samtidigt som intrånget i den personliga integriteten minime-

ras. Förslagen bidrar till bland annat bättre förutsättningar för Arbetsförmedlingens kontroll av såväl leverantörer som insatser.

Det föreslås också ett förtydligande om att överenskommelser mellan Arbetsförmedlingen och kommuner får innefatta ersättning från myndigheten till kommunerna. Lagändringarna träder i kraft den 1 december 2022.

Fru talman! Det ska även i den reformerade verksamheten finnas en bredd av arbetsmarknadspolitiska insatser för att svara mot varierande behov hos arbetssökande och arbetsgivare. Dessa insatser kan utföras av fristående aktörer, till exempel leverantörer, kommuner, arbetsgivare och idéburna aktörer, eller i Arbetsförmedlingens egen regi. Arbetsförmedlingen ska fortsatt ha myndighetsansvaret för arbetsmarknadspolitiken, men matchande och rustande insatser ska i huvudsak utföras av fristående aktörer.

Vissa arbetssökande kommer även att ha behov av insatser som reguljär utbildning. Arbetsförmedlingens samverkan med andra på nationell, regional och lokal nivå kommer fortsatt att vara central för genomförandet av det arbetsmarknadspolitiska uppdraget. Arbetsförmedlingen behöver fortsatt ha en aktiv roll, även lokalt, i att utforma, samordna och anvisa sökande till sådana insatser när det är arbetsmarknadspolitiskt motiverat.

Fru talman! Det här med fristående aktörer är inget nytt. Under lång tid har många insatser inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten utförts av just fristående aktörer på uppdrag av Arbetsförmedlingen. Arbetsmarknadsutbildning har upphandlats sedan mitten av 1980-talet. Sedan 2007 har Arbetsförmedlingen även anlitat kompletterande aktörer för att få arbetssökande i arbete.

I arbetet med att reformera Arbetsförmedlingen har vi socialdemokrater varit garanter för att Arbetsförmedlingen även i framtiden ska ha en bred verktygslåda för att svara mot varierande behov hos arbetssökande och arbetsgivare.

Vi menar att det fortsatt behövs en aktiv arbetsmarknadspolitik i hela landet, och vi står upp för att Arbetsförmedlingen ska fortsätta att vara en stor och viktig myndighet med muskler att säkerställa detta. Med budgetpropositionen för 2022 förstärkte vi myndighetens förvaltningsresurser. Detta ger AF förutsättningar att säkerställa en ändamålsenlig och väl fungerande lokal närvaro i hela landet.

I budgetpropositionen för 2022 föreslog vi ytterligare 2,5 miljarder för att fler arbetssökande, utöver matchningstjänster, ska få insatser som arbetsmarknadsutbildning, extratjänster och introduktionsjobb.

Fru talman! I samband med att jag nämner detta bör jag påminna om de högerkonservativas arbetsmarknadspolitiska ambitioner, eller kanske snarare avsaknaden av sådana. I årets budget tog de återigen till storsläggan mot den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Moderaternas, Kristdemokraternas och SD:s gemensamma budgetinitiativ resulterade i att AF fick mindre pengar och inte får fatta nya beslut om anvisning till extratjänster. De som hamnar i kläm är vanligt folk som inte vill något annat än att ha ett arbete. Arbetsförmedlingen ser nu över möjligheterna att i stället öka användningen av andra subventionerade anställningar och övriga insatser och program för att kompensera för detta.

Prot. 2021/22:134
20 juni

Förbättrade förutsättningar för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

Avslutningsvis, fru talman, har vi socialdemokrater höga ambitioner för arbetsmarknadspolitiken och vill därför fortsätta att stärka Sverige som kunskapsnation, höja kvalifikationsgrunden och anställbarheten bland arbetslösa samt säkerställa att vi konkurrerar med en välkvalificerad arbetskraft snarare än låga löner.

Med detta vill jag tacka alla mina kollegor i arbetsmarknadsutskottet för denna mandatperiod. Jag vill rikta ett särskilt tack till vår fantastiska kanslipersonal för allt gott arbete och samarbete. Jag önskar er alla en skön och avkopplande sommar. Jag önskar också fru talmannen en skön och trevlig sommar.

(Applåder)

Anf. 6 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! När man hör S-ledamoten beskriva situationen kan man tro att Sverige har lägst arbetslöshet i EU, inte bland de högsta, och att vi har en obefintlig långtidsarbetslöshet, inte rekordhög, som vi de facto har. Ledamoten tog också upp traineetjänster, extratjänster och etableringsjobb, för att bara nämna några. Låt oss gå igenom dessa.

När det gäller de traineetjänster som Socialdemokraterna sa skulle lösa arbetslösheten, hur många blev det? Jo, några hundra. När det gäller extratjänsterna, som också skulle lösa arbetslösheten, var det mindre än 4 procent av dem som hade extratjänster som fick ett jobb efter det.

Detta är typiskt. Man anvisar dyra ineffektiva åtgärder till kvinnor och effektiva åtgärder till män, i Socialdemokraternas Sverige, med en totalt obefintlig styrning av Arbetsförmedlingen. Men åtgärder som fungerar minskar man, exempelvis praktikplatser, som man har minskat med 70 procent sedan valet 2014. Och man har halverat antalet nystartsjobb.

Som jag påpekade tidigare är det två av tre långtidsarbetslösa som inte har haft någon aktivitet över huvud taget från Arbetsförmedlingen, och en tredjedel har inte haft någon aktivitet över huvud taget under ett års tid. Och här påstår man att det förs en aktiv arbetsmarknadspolitik, men det förs bara en aktiv politik för att få bort de arbetslösa ur statistiken. Det är vad som görs, fru talman.

Jag skulle vilja få ett svar från S-ledamoten. Är du stolt över era resultat när det gäller långtidsarbetslösheten, som alltså nästan är högst i Europa? Är S-ledamoten stolt över att långtidsarbetslösa inte får någon hjälp över huvud taget i Socialdemokraternas Sverige?

Anf. 7 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte i vilken ände jag ska börja. Jag tror inte att Mats Green riktigt lyssnade på mitt anförande. Jag nämnde inte ordet traineetjänster. Det verkar som att Mats Green har fastnat i debatten från 2018.

Däremot problematiserade jag långtidsarbetslösheten och försökte beskriva dels det som vi gör i dag, dels det som vi behöver göra framöver. Men en del av diskussionen handlar mycket om resurserna till arbetsmarknadspolitiken och Arbetsförmedlingen.

Det som är intressant i denna kontext är att Mats Green inte tar ansvar för sin egen politik. Det var ju Mats Greens budgetinitiativ som riksdagen röstade för 2019 och 2022. Detta innebar att Arbetsförmedlingen fick mindre pengar till förvaltningsanslaget, mindre personal, varsel om upp-

sågningar och mindre kontor, och det ledde också till mindre pengar till arbetsmarknadspolitiska insatser och åtgärder.

Sedan ska man komma ihåg att extratjänster är utformade på ett sådant sätt att det är en hundra procentig subvention som går till dem som befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden. Det som Mats Green pratade om är nystartsjobben, som är en rättighetsbaserad åtgärd som man får om man uppfyller villkoren. Skillnaden är att de som får de jobben befinner sig väldigt nära arbetsmarknaden. Det finns mycket forskning som visar att det också finns dödviktseffekter av nystartsjobben, eftersom det är de som befinner sig nära arbetsmarknaden som kommer att få denna åtgärd. Detta är inte något som jag eller Mats Green kan styra över.

Extratjänsterna har gått till kvinnor, men det handlar om att de ska få förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden. Det har också varit en viktig insats för att få resurser till välfärdssektorn så att fler kan rekryteras dit. Vi pratar alltså även om rekryteringsbehovet inom denna sektor. Extratjänsterna är utformade på det sättet att de går till den målgrupp som har störst behov.

Anf. 8 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Mindre än 4 procent av dem som hade extratjänster har fått ett jobb efter det. Om detta kan beskrivas som en lyckad åtgärd, vad är då en misslyckad åtgärd i Socialdemokraternas Sverige?

Sedan stod S-ledamoten här och pratade om en budget för 24 budgetar sedan. Det är så många budgetar som har lagts fram sedan dess. En justering av Arbetsförmedlingens anslag på 2 procent skulle alltså vara anledningen till Socialdemokraterna nu har börjat lägga ned kontor. Trots att Arbetsförmedlingen har högre förvaltningsanslag än 2018 har man avvecklat den lokala närvaron. Och detta är på något sätt alltid alla andras fel. Man låtsas som att man inte har suttit i regeringsställning i åtta år.

Återigen: Hur kan man försvara – Serkan Köse gör det inte med ett enda ord, fru talman – att långtidsarbetslösa egentligen inte får något stöd från Arbetsförmedlingen eller regeringen över huvud taget, när vi har en av Europas absolut högsta långtidsarbetslösheter? Det enda svar som Serkan Köse kunde ge var att de ska vara glada att de åtminstone är kvar i arbetslöshetsstatistiken. För det är vad man egentligen säger när man pratar om sysselsättningsgraden.

Socialdemokraternas svar till de långtidsarbetslösa är: Strunt i att ni inte får någon hjälp av Arbetsförmedlingen! Och strunt i att vi inte tänker införa en enda åtgärd för att se till att ni kommer i arbete, mer än anslag till Arbetsförmedlingen som bara handlar om att administrera arbetslöshet. Strunt i det! Ni ska åtminstone vara glada över att ni är kvar i arbetslöshetsstatistiken.

Fru talman! Jag hävdar att detta svar inte duger. Vi måste sluta att lämna de långtidsarbetslösa åt deras öde. Det är det här som gör att Sverige behöver en ny regering.

Anf. 9 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Jag försökte använda fyra av åtta minuter av mitt anförande till att beskriva vad vi gör när det gäller långtidsarbetslösheten. Jag vet inte om Mats Green lyssnade.

Jag nämnde att Arbetsförmedlingen har fått i uppdrag att analysera och titta på detta och inte minst att komma tillbaka med vad det är mer som behövs än det som finns i verktygslådan i dag. Vad mer behöver vi göra för att komma åt långtidsarbetslösheten, som jag tycker är ett stort problem? Här måste vi göra mer. Men det hjälper inte om Mats Green tar bort resurser för arbetsmarknadspolitiska insatser. I Mats Greens budget tas 2 miljarder bort från de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Det kommer inte att hjälpa långtidsarbetslösa människor när man tar bort så mycket pengar från arbetsmarknadspolitiken.

Återigen: Det var Mats Greens politik som innebar enorma konsekvenser för Arbetsförmedlingen 2019. Sedan hamnade vi i en pandemi 2020. Därefter har man dragit ned ytterligare på både program och anslag. Det får alltså konsekvenser för Arbetsförmedlingen och för arbetsmarknadspolitiken. Men jag hörde inte Mats Green säga någonting om detta. Han använde sina sex minuter till att misskreditera Arbetsförmedlingen. Men Mats Green hade inte ett enda förslag om hur man ska komma åt problemet med till exempel långtidsarbetslösheten.

Mats Green vill satsa alla sina pengar på nystartsjobben, som är en rättighetsbaserad åtgärd som innebär att de som uppfyller kriterierna får med sig pengarna som går till arbetsgivaren. I detta fall handlar det om att extratjänster går till kvinnor, kvinnor som är långtidsarbetslösa och som också får förutsättningar att få ett jobb. Det är så, Mats Green. Du behöver inte skaka på huvudet. Forskningen visar att nystartsjobben bäst når dem som har de bästa förutsättningarna att få ett jobb. Det kallas dödviktseffekt, det vill säga att man ändå skulle ha fått jobbet men får med sig pengarna till arbetsgivaren. I detta fall går pengarna till välfärdssektorn, till kvinnorna, som får förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden.

(Applåder)

Anf. 10 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Häpnadsväckande okunnigt. Så skulle jag sammanfatta Mats Greens anförande. Man skulle kunna tycka att Mats Green efter fyra år i arbetsmarknadsutskottet borde ha lite större förståelse för hur arbetsmarknadspolitiken är uppbyggd och hur olika pusselbitar får effekt av varandra.

Fru talman! Med detta sagt: 134 dagar utan en regering. Så inleddes denna turbulenta mandatperiod som haft fler intriger och komplotter än åtta säsonger av *Game of Thrones*, och än är den inte över. Men vi lyckades efter noggranna överväganden hitta en väg ut ur den politiska låsningen tack vare det som har kommit att kallas januariavtalet, där centrala reformdelar, dels arbetsmarknadspolitiken i allmänhet, dels Arbetsförmedlingen i synnerhet, bär Centerpartiets signatur.

Särskilt stolta är vi över det historiska LAS-omställningspaket som är den största förändringen på svensk arbetsmarknad sedan Saltsjöbadsavtalet ingicks 1938, med en moderniserad arbetsrätt i syfte att minska riskpremien för jobbskaparna och skapa en mer adekvat och modern arbetsrättslig lagstiftning för framtidens arbetsmarknad.

Men vi lyckades också med det omöjliga, nämligen att adressera frågan om det livslånga lärandet och möjliggöra för den enskilde att genom ett världsunikt omställningssystem alltid kunna vara relevant och attraktiv på

arbetsmarknaden, oavsett vad digitaliseringen, automatiseringen eller konjunkturen för med sig.

Dessa delar tillsammans skapar en rörlighet på den svenska arbetsmarknaden över tid och minskar trösklarna för i synnerhet två grupper att träda in på svensk arbetsmarknad: unga och utrikes födda. Systemet kommer också på sikt att adressera frågan om kompetensförsörjningen i olika sektorer som i dag brottas med enorma utmaningar.

Under mina resor i samtliga 21 regioner i Sverige får jag en samstämmig bild av att bransch efter bransch – det spelar ingen roll vilken del av landet som vi befinner oss i – brottas med exakt samma problem, nämligen att hitta utbildad personal till de lediga jobben.

En rörligare arbetsmarknad med dessa omställningsmöjligheter minskar också på sikt inflödet av antalet personer till Arbetsförmedlingen.

Centerpartiets ingång är och har varit att framtidssäkra individen på arbetsmarknaden samtidigt som man ser arbetsgivarnas behov av att få en ny och livskraftig kompetens. Jobbtrygghet är alltid att föredra framför anställningstrygghet.

Januariavtalet innehöll fler delar – en helt ny arbetslöshetsförsäkring, en reformerad svenskundervisning för utrikes födda och många andra beståndsdelar – som syftade till att få en inkluderande arbetsmarknad som ökar utrikes föddas arbetskraftsdeltagande och i synnerhet utrikes födda kvinnors. Och där kommer reformeringen av Arbetsförmedlingen in i bilden.

Om man vill förändra och komma åt samhällsproblem är det sällan bra att lösningen ligger i linje med att göra det som man alltid har gjort. Det som var väl fungerande under 90-talet behöver inte alls vara rätt i dagens samhällskontext. En myndighet som genom åren har fått nya direktiv och uppdrag men som inte har följt med i förändringen är Arbetsförmedlingen, inte för att man inte har haft viljan eller insikten utan snarare för att uppdragsgivaren valt att köra på med ”business as usual”. Årtionden av politisk klåfingrighet av alla dess kulörer har skapat en situation med en extremt fragmenterad arbetsmarknadspolitisk lagstiftning med både stor byråkrati och höga transaktionskostnader som följd.

Problemet har varit att man sällan har varit intresserad av att gå till botten med hur olika pusselbitar påverkar varandra. Kunskapen om de grundläggande mekanismerna som styr arbetsmarknaden och samspelet med andra politikområden har lyst med sin frånvaro, samtidigt som vår förvaltningstradition också har bidragit till att politikens vilja inte alltid fått den effekt som har varit efterfrågad.

Låt mig konkretisera. Vi kan vara ense om att experimentet med etableringslotsarna gav en bitter eftersmak. Men problemet var inte idén i sig utan dess utformning och framför allt styrningen. Även den av myndigheten själv initierade förnyelseresan i digitaliseringens tecken hade nog goda intentioner, men resultatet blev nog inte vad man hade tänkt sig där heller. Men ur denna typ av förändringar finns det i dag goda lärdomar att dra. Vi vet nu att ersättningen i ett system med leverantörer måste vara förenlig med det resultat man vill uppnå. Vi vet även att lokal närvaro kan vara avgörande för dem som står långt från arbetsmarknaden och att den stora gruppen långtidsarbetslösa brottas med ett stort digitalt utanförskap.

Prot. 2021/22:134

20 juni

Förbättrade förutsättningar för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

För Centerpartiet har den lokala närvaron alltid varit viktig. Vi har gång på gång påpekat att reformeringen av Arbetsförmedlingen står och faller med myndighetens närvaro i samtliga 290 kommuner, en närvaro som inte behöver se likadan ut överallt men som kräver betydligt mer än låtsasnärvaro på Statens servicecenter där medarbetare agerar någon sorts mellanhand när de ringer till samma kundcenter men med ett annat nummer.

Vi har också krävt att kommunernas roll i den statliga arbetsmarknadspolitiken tydliggörs och finansieras fullt ut. I 285 av landets 290 kommuner är kommunen den största arbetsgivaren. Kommunerna har också ansvar för skolan och den reguljära vuxenutbildningen och är dessutom en enorm källa till praktikplatser och arbetsplatser. Låt oss ta vara på den enorma kraft som finns runt om i vårt avlånga land! Men det ska göras på ett sätt som har individen i fokus.

Alla aktörer i arbetsmarknadspolitiken är inte bäst lämpade att utföra arbetsmarknadspolitiska insatser i alla tjänster. Rätt aktör ska bidra med sin kompetens i rätt tjänst. Därför blir de arbetsmarknadspolitiska bedömningarna oerhört centrala. Jag brukar jämföra detta med ett läkarbesök, där läkaren efter en noggrann bedömning utfärdar ett recept som sedan expedieras hos relevant aktör. Men blir bedömningen fel och man får hjärtmedicin när man har sökt hjälp för ryggsmärtor blir det fel i hela systemet, och så är tyvärr fallet i dag – man får fel recept.

Det är denna typ av lärdomar reformeringen av Arbetsförmedlingen bygger på. Vid utformningen av förslagen har man inte bara tagit till vara de erfarenheter vi har från vår svenska myndighet utan även tagit del av många internationella satsningar för att säkerställa att vi gör det mesta rätt från början.

Låt mig vara glasklar! Reformeringen av Arbetsförmedlingen handlar inte om val av upphandlingsform och om det är ett LOV:at eller ett LOU:at system. Det är inte det som avgör hur arbetsmarknadspolitiken ska utformas.

Under denna första del av reformeringen har därför grunden för bygget varit i fokus. Genom att säkerställa att den finns kan vi bygga vidare på huset. Den matchningstjänst som fått namnet Rusta och matcha har varit ett första test för att få lärdom om hur det som tidigare inte fungerat går att undvika. Men även där det finns erfarenhet av väl fungerande tjänster och verksamheter har dessa kunnat testas för att se om de går att förstärka ytterligare.

Resultaten är hittills mycket lovande. Det visar sig att rätt incitamentsstruktur genom resultatansättning ger ökat fokus på att få människor i arbete. Problemen med ”parking” verkar vara satta ur spel tack vare det. Profileringsverktyget fungerar redan väl men behöver fortsätta utvecklas och förfinas, inte minst för att säkerställa en likvärdig bedömning oavsett var i landet man bor.

Arbetsförmedlingens årsredovisning säger att ungefär hälften av alla deltagare i testverksamheten kom i jobb eller studier. Det får ses som mycket lovande resultat av en helt ny tjänst. Men det är för få som får ta del av tjänsten, även om ambitionsnivån är god från myndigheten. Enligt Arbetsförmedlingens egen prognos skulle deltagarantalet vara 81 000 i maj 2022. I verkligheten var det strax över 70 000. Som med all testverksamhet får man inte luta sig tillbaka och vara nöjd, utan man måste se till

att fler arbetssökande får möjlighet att ta del av aktiva insatser som leder till jobb.

Det finns massor av problem i arbetsmarknadspolitiken i dag. Jag ser att min talartid rinner iväg, men ett av de problem som jag vill peka på är att man som arbetssökande i dag måste vänta minst ett år innan man får ta del av de tjänster som erbjuds. Om den inledande arbetsmarknadspolitiska bedömningen redan vid inskrivning påvisar risk för långtidsarbetslöshet blir det lätt en självuppfyllande profetia om insatser ges efter minst tolv månader, vilket också råkar vara den tid som definierar långtidsarbetslöshet. I praktiken innebär det att det bara är långtidsarbetslösa som får ta del av de insatser som ges och att vi missar värdefull tid.

Arbetslöshetsförsäkringens regler är också i sig ett hinder för dem som behöver en insats redan från dag ett. I arbetet med den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring drev vi från Centerpartiets sida att man ska kunna få ta del av mindre omfattande förmedlingsinsatser tidigt under arbetslösheten. Men tyvärr valde regeringen att begrava en gedigen utredning i byrålådan.

Inget system är dock bättre än dess infrastruktur. Genom att blicka utåt och ta del av goda internationella exempel ser vi att ett gemensamt it-system för flera olika intressenter kan ge mycket goda effekter. I synnerhet bör man lyfta blicken och titta på Kanada, där sådan infrastruktur redan i dag används. Man kan utforma behörighetsnivåer utifrån de olika roller man har och så vidare.

Det är viktigt att vi i politiken lyfter blicken och inte hamnar i någon typ av blame game. Jag skulle med lätthet kunna stå här och skylla på M-KD-SD-budgeten, som gick igenom hösten 2018 och där man minskade förvaltningsanslaget med 10 procent och programanslaget med 20 procent. Jag skulle kunna stå här och skylla på en dysfunktionell myndighet som inte sköter sitt uppdrag. Det finns mycket som man skulle kunna skylla på. Men det för inte debatten framåt. Det hjälper inte den enskilda personen som brottas med att komma ut i jobb och självförsörjning och få möjlighet att förverkliga sig själv.

Låt oss ta ansvar! Nu har Centerpartiet tillsammans med regeringen lagt grunden för det fortsatta arbetet. Låt oss slutföra reformeringen på ett sätt som gör att vi äntligen får valuta för de 70 miljarder kronor som vi årligen satsar på den aktiva arbetsmarknadspolitiken!

Jag vill rikta ett stort tack till utskottskollegorna och kansliet. Glad sommar!

Anf. 11 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Alireza Akhondi brukar regelbundet stå här och anklaga vår vänsterkollega för att i och för sig kunna läsa men inte förstå det hon läser samt anklaga mig för att vara okunnig och trögfattad. Det är väl smällar vi båda kan ta.

Men nu handlar det om relevanta politiska frågor som handlar om huruvida det beslut vi nu står i begrepp att fatta kommer att hålla mer än några månader. Detta är ett av de sista beslut vi kommer att fatta under det här riksdagsåret. Min fråga till Centerpartiet och Alireza Akhondi handlade om hur det blir om vi efter valet får ett rödgrönt flertal där Centerpartiet ingår i regeringsunderlaget, med tanke på att Vänsterpartiet var emot alla delar av er föreslagna reformering. Är beskedet från Centerpartiet fortfarande att ni inte kommer att tala eller förhandla med Vänsterpartiet över

huvud taget, även om Vänsterpartiet blir den större spelaren i den nya riksdagen, som det nu verkar bli?

Framför allt önskar jag att Alireza Akhondi besvarar frågan: Är det förslag vi står i begrepp att fatta beslut om här senare under veckan också det som kommer att gälla efter valet om man har samma rödgröna flertal i riksdagen som under den här mandatperioden? Det är klart att det här spelar stor roll för arbetslösa och för Arbetsförmedlingen som myndighet och organisation, men också naturligtvis för alla de ideella och privata aktörer som är inblandade i detta. Hur tänker Centerpartiet ställa sig till Vänsterpartiet och dess totala avvisande av ert förslag på reformering?

Anf. 12 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Mats Green för frågan. Jag har enormt stor respekt för att valdagen ännu inte är här. Det är 83 dagar kvar till valet. Det är svenska folket som avgör hur riksdagens sammansättning kommer att se ut efter valet. För Centerpartiets del har vi varit väldigt tydliga med att vi är ett självständigt, liberalt och borgerligt mittenparti. Jag sörjer för egen del att Moderaterna har släppt taget om den politiska mitten och i stället valt att luta sig mot och ta stöd av, eller snarare bli ett stödparti till, det främlingsfientliga partiet Sverigedemokraterna. Det är en beklaglig utveckling.

Men det är inte det som debatten handlar om i dag, utan vi pratar om reformeringen av Arbetsförmedlingen. Jag är väldigt stolt över att vi nu kommer att fatta beslut om nödvändiga steg i att se till att vi lägger grunden för det husbygge som behöver färdigställas. Jag är övertygad om att regeringen i enlighet med de löften som har getts kommer att se till att utföra de nödvändiga förordningsändringar som kommer att behöva hanteras nu under sommaren och under tidig höst. Med det känner jag mig väldigt trygg med att vi så småningom kommer att se till att vi har en väl fungerande arbetsmarknadspolitik där individen sätts i fokus och där vi får kostnadseffektivitet i systemet och valuta för våra skattepengar.

Anf. 13 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Alireza Akhondi kanske har rätt i att jag är trögfattad, för jag förstod faktiskt inte svaret. Och när jag ser ut över mina kollegor i den här kammaren är jag inte riktigt säker på att någon annan förstod det heller.

Vi går in i en valrörelse nu, och där kan vi klargöra floskelbingon. Men nu ska vi diskutera sakfrågan, och min fråga handlar om framtiden för Arbetsförmedlingens reformering. Jag får till svar att vi ska respektera valresultatet. Ja, det hoppas jag att vi alla i den här församlingen gör. Det är väl inte riktigt det frågan gäller.

Vad det handlar om är detta: Om man får samma rödgröna flertal i nästa mandatperiod som vi har haft under den här mandatperiod – kommer då de högtidliga centerlöftena att gälla, det vill säga att man aldrig ska förhandla med Vänsterpartiet? Lycka till med att förhandla med Vänsterpartiet när det gäller det förslag som vi står i begrepp att fatta beslut om, eftersom de har sagt nej till allting – egentligen utan undantag!

Ska vi stå här och låtsas som att Vänsterpartiet inte finns? Det finns, och jag beklagar det, för jag delar inte Vänsterpartiets åsikter i någon del. Men fortfarande är Vänsterpartiet en del av det regeringsalternativ som Centerpartiet nu har klargjort att man faktiskt ser sig ingå i.

Återigen: Vad är det för framtid vi kommer att få se för det här förslaget? Kommer det bara att leva några månader och sedan vara stendött, eller vad är det som kommer att ske? Är Centerpartiet berett att förhandla med exempelvis Vänsterpartiet om privatiseringar och privata utförare? Och var går gränserna där?

Fru talman! Det löfte som Centerpartiet har gett otaliga gånger att aldrig förhandla med Vänsterpartiet, i synnerhet inte när det gäller Arbetsförmedlingen – gäller det fortfarande, Alireza Akhondi? Ja eller nej?

Anf. 14 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag känner att jag på riktigt har viktigare saker att göra än att stå och käbbla om vem som tar vem. Jag har respekt för valresultatet den 11 september.

Det är inte Moderaterna och Mats Green som definierar vilka Centerpartiet är, vad vi står för och vilka vi avser eller inte avser att samarbeta med. Det är Centerpartiet, och vi har varit väldigt tydliga med att vi är ett självständigt och liberalt borgerligt parti i den politiska mitten.

Mats Green borde vid det här laget veta att det vi centerpartister säger, det står vi för. Vi står inte och påstår att vi inte skulle samarbeta med ett främlingsfientligt parti ens om himlen skulle falla ned för att sedan ändra ståndpunkt två sekunder senare. Så funkas inte vi centerpartister, utan vi står alltid för vad vi säger.

Den här mandatperioden har vi levererat väldigt många reformer även på arbetsmarknadens sida. Det handlar om den största förändringen på svensk arbetsmarknad sedan 1938 – en reform som inte ens var görlig under åtta års alliansstyre.

I dag fattar vi beslut om grunden i den största förvaltningsreformen i svensk modern historia. Mats Green kan skaka på huvudet så mycket han vill, men vi centerpartister levererar. Vi står inte på läktaren och pekar finger utan att ha ett enda genomtänkt förslag om hur man bör gå vidare med de samhällsutmaningar som vi har.

Anf. 15 MICHAEL ANEFUR (KD) replik:

Fru talman! Under de år jag har suttit i AU har jag lärt mig att ledamoten har en förmåga och en förkärlek för att inte alltför sällan förminska sin omgivning och samtidigt förstora sin egen roll och person.

Enligt ledamoten har Centern och ledamoten lyckats med allt, inte minst när det gäller förändringar och reformering av Arbetsförmedlingen. Nu i dag fick vi lära oss att det är Centerns förtjänst att LAS-förhandlingen landade som den gjorde. I min värld handlar det om att parterna kom överens, men det är möjligt att ledamoten var med även där – vad vet jag?

Min fråga blir: Är ledamoten verkligen nöjd med utvecklingen av långtidsarbetslösheten i Sverige? Det låter så. Men om inte – vilka åtgärder tycker ledamoten behövs i framtiden?

Anf. 16 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Tack, Michael Anefur, för din fråga! Jag är väldigt stolt över det historiska LAS-omställningspaketet. Det är ingenting som jag tänker sticka under stol med.

Det är klart att Centerpartiet har varit en drivande kraft i att se till att den reformen äntligen är på plats. Det är ingenting som vi har anledning

att skämmas för, utan vi ska tvärtom vara väldigt stolta över reformen. Den adresserar många viktiga samhällsfrågor, däribland det livslånga lärandet.

Jag är inte helt nöjd med hur reformeringen av Arbetsförmedlingen fortskrider. Om inte januariavtalet hade fallit förra hösten skulle vi ha kommit en bra bit längre med reformeringen än att bara ha lagt grunden.

Det är klart att det behövs ett flertal stora insatser för att det här ska ge full effekt. Jag nämnde i talarstolen behovet av att göra justeringar i lagen om arbetslöshetsförsäkring. Jag nämnde till exempel att svenskundervisningen behöver reformeras radikalt i ett sfi-lyft, dels genom Klivautredningen, dels genom sfi-pengsutredningen.

Jag är övertygad om att vi behöver en stor skattereform, där man höjer grundavdraget rejält för att öka skillnaderna mellan bidrag och ett första jobb och på så vis ökar incitamenten. Jag är övertygad om att vi behöver en utbildningsreform och att vi behöver se till att utbildssidan hänger med så att det finns rätt utbildningar. Då kan vi matcha och rusta människor på ett bättre sätt. Det finns alltså fortfarande väldigt mycket att göra.

Anf. 17 MICHAEL ANEFUR (KD) replik:

Fru talman! Jag är också stolt över att parterna lyckades lösa LAS-reformen. Jag tror att det är väldigt bra för Sverige. Däremot går jag inte runt och säger att det är min förtjänst, men jag är väldigt glad över det.

Mycket av det som Alireza Akhondi räknar upp här känns som en väldigt tydlig allianspolitik. Det känns som en borgerlig politik. I mångt och mycket kan jag hålla med och tycka att det är precis det vi behöver göra. Där är vi nog oerhört överens.

Det som gör mig konfunderad är hur Alireza Akhondi och Centerpartiet tänker sig att få detta genomfört i en rödgrön miljö. Ett parti säger nej. Det är Vänstern, som säger: Vi tänker inte privatisera, och vi tänker inte vara med. Två partier, åtminstone som jag uppfattar det, nämligen Socialdemokraterna och Miljöpartiet, är till detta lite grann som biskop Brask nödda och tvungna. Sedan har vi Centern som är jätteglada och säger: Det här löser vi!

Och förslagen är bra; det vill jag säga. Men hur i herrans namn kan man som en del i ett rödgrönt lag inbilla sig att det är just de här sakerna som ska bli genomförda? Nej, Alireza Akhondi, på något sätt vill jag säga: Välkommen tillbaka till dem som tycker likadant i stället för att slåss mot väderkvarnar i ett gäng där framgången rimligen kommer att bli ganska liten!

Sverige behöver mycket av det som Alireza Akhondi tar upp här, men jag tror tyvärr att det blir väldigt svårt. Vad tror Alireza Akhondi? Kommer man att lyckas övertala Vänstern att göra så här?

Anf. 18 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att ge en eloge till Michael Anefur. Trots att det är valår kan ledamoten vara generös och säga att Centerpartiets förslag de facto är bra. Det uppskattar jag.

Det gäller att ha respekt för väljarnas bedömning den 11 september. Som jag sa tidigare i ett annat replikskifte är Centerpartiet fortsatt ett liberalt, borgerligt parti i den politiska mitten. Vi har sagt att vi är beredda att samarbeta och förhandla med sex av riksdagens åtta partier. Vår dörr står

öppen för samarbete. Jag beklagar att våra tidigare alliansvänner har valt en annan väg.

I mitt första val, på min 18-årsdag, röstade jag faktiskt på Kristdemokraterna, mycket tack vare Alf Svenssons varma, empatiska framtoning. Det gör ont i hjärtat att se att tidigare vänner har valt att luta sig mot ett främlingsfientligt, socialistiskt parti där det finns enorma skillnader mot de förslag som Michael Anefur tyckte var bra.

Jag vill återigen sträcka ut en hand och välkomna Kristdemokraterna, Moderaterna och Liberalerna till den politiska mitten, till borgerligheten. Jag ser fram emot ett gott samarbete efter valet, när ni släpper taget om Sverigedemokraterna.

Anf. 19 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Den här debatten handlar om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och inriktningen, ingenting annat.

Vi har fortfarande en hög arbetslöshet, enligt Liberalerna, även om vi ser ljuspunkter efter pandemin. Vi har en rekordhög långtidsarbetslöshet på cirka 180 000 personer, där 63 procent utgörs av utrikes födda och där många är utrikes födda kvinnor.

Som siste man på talarlistan har jag suttit och lyssnat noga för att efterhöra vilka konkreta förslag det finns, förutom kritik mot Arbetsförmedlingen. Tyvärr konstaterar jag att de lyst med sin frånvaro i kammaren i dag, oavsett vem som varit uppe i talarstolen före mig.

Vi står huvudsakligen bakom förslagen i propositionen. Vi har ingen reservation från Liberalerna, fru talman. Men det är en väldigt smal proposition med få förslag. Den skrivelse som regeringen presenterade förra hösten skapade ju förväntningar, inte minst hos kommuner och sociala företag men även hos det privata näringslivet som är med och bidrar i arbetsmarknadspolitiken.

Ett av förslagen handlar om ett bättre utbyte av information mellan Arbetsförmedlingen och de kompletterande privata aktörerna. Det tycker jag är oerhört viktigt. I betänkandet förtydligas varför vi behöver göra den här förändringen, nämligen för att undvika felplasseringar och dubbelarbete, ta bort byråkratiska hinder och ta bort den ineffektivitet som det tyvärr oftast innebär när man bokstavligen bollar personer mellan Arbetsförmedlingen och olika aktörer, oavsett om det handlar om sociala företag eller om privata aktörer.

Detta förslag säger Vänsterpartiet nej till, av rent ideologiska skäl. De har inga som helst problem med att yrka avslag på dessa förslag i stället för att se att detta är ett faktiskt problem. Oavsett om Arbetsförmedlingen har varit en motor, om man har träffat arbetsförmedlare själv eller om man fyllt i uppgifter är det fortfarande många som hamnar fel och tvingas tillbaka till Arbetsförmedlingen. Sedan ska de ut igen till aktör två, tre och fyra och valsa runt som i en karusell, utan att få rätt stöd direkt, tidigt och anpassat.

Detta tycker jag från Liberalerna är ett av de viktigaste skälen till att vi kan stödja den här förändringen. Informationsutbytet mellan Arbetsförmedlingen och de privata aktörerna måste bli bättre.

Vi menar dock att det också måste bli bättre gentemot de kommunala aktörerna, kommunerna och de kommunala arbetsmarknadsenheterna. Jag har själv besökt arbetsmarknadsenheter där man visserligen har statsbidrag

Prot. 2021/22:134
20 juni

Förbättrade förutsättningar för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

för extratjänster, nystartsjobb eller etableringsjobb men där den inom enheten som har hand om individen inte vet och inte kan se vad individen på andra sidan bordet har för övriga insatser hos Arbetsförmedlingen eller inom vuxenutbildningen. Det tycker jag är ett stort bekymmer.

Lika illa, fru talman, är det när det gäller avsaknaden av information från Arbetsförmedlingen i fråga om kvinnor, eller egentligen alla, som deltar i etableringsprogrammet för nyanlända de första två åren. I dag finns det inget fungerande informationsutbyte, ingen informationsskyldighet och ingen rapportering kring närvaro eller progression bakåt och uppåt till Arbetsförmedlingen, som ska besluta om etableringsplan och etableringsersättning och bidra till att många av de utrikes födda mycket snabbare kommer ut på arbetsmarknaden.

Jag tycker att det är viktigt att informationsutbytet fungerar gentemot både de privata och de kommunala arbetsmarknadsenheterna. Här ser jag att regeringen inte har levererat.

När det gäller uppdraget att Arbetsförmedlingen ska ta ett myndighetsansvar vill jag betona det som står i betänkandet om att staten ska vara garanten för att vi har en arbetsmarknadspolitik i hela landet. Det har vi inte. Utbudet har blivit sämre, närvaron har blivit sämre och stödet har blivit sämre, inte minst för de grupper och individer som står långt ifrån arbetsmarknaden – 55-plus, funktionshindrade och utrikes födda. De har fått sämre stöd efter några av de här reformeringarna. Reformera alltså, men se till att de som verkligen behöver Arbetsförmedlingens insatser inte glöms bort och halkar efter!

Det sas här tidigare, fru talman, att där det inte finns privata aktörer – man pratar om vita fläckar – ska staten hantera detta. Vi har ju sett exempel där det inte finns någon statlig verksamhet eller närvaro i alla fall. Då är det viktigt att man försöker locka till sig seriösa privata aktörer.

Om man inte vill gå den vägen föreslår vi liberaler att man ska överenskomma med kommunerna om att ha en arbetsmarknadspolitisk verksamhet. Men det finns till och med kommuner där man har lagt ned den kommunala arbetsmarknadsenheten, och till slut står individerna helt utan stöd från vare sig staten eller de privata eller kommunala aktörerna. Där tycker jag att staten inte tar sitt fulla ansvar för den statliga arbetsmarknadspolitiken.

Avslutningsvis står Socialdemokraterna här och säger att deras arbete mot långtidsarbetslösheten är på riktigt. Jag tycker att det är ett häpnadsväckande uttalande, fru talman, när man kommer två tre månader före valet och ger ett uppdrag till Arbetsförmedlingen att ta fram en analys och förslag på hur man ska angripa den rekordhöga långtidsarbetslösheten, som har varit ett problem i flera år. Den fanns ju även innan pandemin, men den förvärrades och förstärktes under pandemin. Även om vi ser en nedgång i arbetslöshet för andra målgrupper har långtidsarbetslösheten bitit sig fast. Så kom inte och säg, två månader före valet, att ni har tagit långtidsarbetslösheten på allvar och att ni agerar för att få ut de långtidsarbetslösa i jobb, för det, om något, har ni misslyckats med.

Trevlig sommar till utskottet och till fru talmannen!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2021/22:AU14
Genomförande av balansdirektivet (prop. 2021/22:175)
föredrogs.

Anf. 20 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna vill avslå propositionen i dess helhet, och jag yrkar därför bifall till vår reservation 1 i betänkandet.

Jag ska förklara varför. Vi gillar inte EU:s överstatlighet. Vi anser inte att Europeiska unionen äger rätt att inskränka enskilda svenska familjers självbestämmande. Sverigedemokraterna anser att Sveriges familjer själva är fullt kapabla att bestämma över sin egen vardag.

Kvoteringsidén är inte nyckeln till ett jämställt samhälle. Att genom lagstiftning lägga sig i vanliga svenskars privatliv och misstro deras förmåga att uppfostra barn eller själva finna en balans i vardagslivet är inte bara nedvärderande mot familjer och ett bevis på maktutövandets fulaste tryne, utan det är faktiskt också väldigt sorgligt.

Jag vill skicka en hälsning till både Europaparlamentet och regeringen: Sluta skuldbelägga kvinnor för att de ibland faktiskt själva väljer att prioritera familjen före karriär och arbete! Socialdemokraternas förhållnings-sätt är inte bara fientligt mot kvinnors rätt, utan det är fientligt också mot männen och främst mot barnen. Beslut som dessa hör inte hemma i denna kammare, hos regeringen eller på EU-nivå. Beslut som dessa hör hemma vid svenskarnas köksbord över en kopp kaffe.

Fru talman! Det vi debatterar här i dag är alltså ett beslut från EU om att länder ska införa det så kallade balansdirektivet. Det syftar till att uppnå jämställdhet mellan könen i fråga om möjligheter på arbetsmarknaden och behandling i arbetslivet genom att göra det lättare för arbetstagare som är föräldrar eller anhörigvårdare att förena arbete och familjeliv.

Balansdirektivet innefattar skrivelser om bland annat ett anpassat arbetsmönster, till exempel genom flexibla arbetstider och deltidsarbete. Samtidigt kämpar vi i Sverige alltså för rätten till heltid och borttagande av delade turer inom äldreomsorgen. Att se till att det i stället blir verklig-het vore ansvarsfullt, både för att underlätta kvinnors vardag och för att ta ytterligare ett steg närmare ett jämställt samhälle.

Låt oss se vad regeringen har för ståndpunkt i det hela: Regeringen konstaterar att de svenska bestämmelser som är relevanta för att uppfylla balansdirektivets krav huvudsakligen redan finns och konstaterar samtidigt att direktivet innehåller krav som saknar motsvarighet i gällande svensk lagstiftning. Vissa lagändringar behöver därför göras för att genomföra balansdirektivet i svensk rätt.

Ja, men då så! Överstatligheten har återigen inte bara talat till sina medlemsländer utan också använt pekpinnen. Och inte användes den då bara för att peka ut riktningen, utan en svidande snärt på fingrarna blev det också.

Vi i Sverigedemokraterna har använt de verktyg som står till vårt förfogande för att göra vad vi kan för att stoppa detta. Vi föreslår att riksdagen avslår regeringens proposition. Vi kritiserar den sociala pelaren eftersom vi ser problemen med de lagstiftningsförslag som är sprungna ur den. Vi anser att de frågor som lyfts i den sociala pelaren är nationella frågor. Vi

anser också att förslagen inom det arbetsmarknads- och socialpolitiska området är av karaktären att de riskerar att hota den svenska modellen, särskilt eftersom konsekvenserna är svåröverskådliga.

Vi har varnat för att införandet av en social dimension i Europasamarbetet kommer att leda till lagstiftning inom området. Vår välgrundade kritik mot den sociala pelaren har tyvärr avfärdats med argument som att pelaren i sig inte är rättsligt bindande. EU-kommissionen har trots detta presenterat flera lagstiftningsförslag som motsäger det. Kanske regeringen har varit naiv.

Regeringen har nyss gått en tuff match mot EU gällande minimilöner och den svenska modellen. Men Sverige nådde tyvärr inte ända fram. Nu ska EU alltså också bestämma hur föräldradagarna ska fördelas. Det är kontentan av att ingå i en union som i allt större utsträckning bortser från länders suveränitet. Sverigedemokraterna såg detta komma.

Fru talman! Vi lämnar en extraordinär mandatperiod bakom oss. Det ger upphov till eftertanke. Jag tänker i denna stund på alla dem som fallit offer för covid-19. Jag tänker på alla dem som fallit offer för alla skjutningar och mord i vårt sargade Sverige. Det är krig i Europa. Jag framför mitt stöd till alla er som drabbats av detta fullständiga mörker.

Jag vill också skicka en särskild hälsning till Sveriges hemlösa och äldre som har det svårt: Må medmänniskorna visa er vänlighet och möta er med värme när samhället sviker.

I höst är det återigen allmänna val i Sverige. Må det svenska folket denna gång visa ett uns av självbevarelsedrift och faktiskt rösta för en förändring! Sverigedemokraterna är redo att leda landet.

Jag vill avsluta med att återge några tankvärda rader ur vår älskade nationalsång.

Jag städs vill dig tjäna, mitt älskade land
din trohet till döden vill jag svära.

Med Gud ska jag kämpa, för hem och för härd,
för Sverige, den kära fosterjorden.

Med de orden, fru talman, vill jag önska er alla en glad sommar!

Anf. 21 MICHAEL ANEFUR (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Kristdemokraternas reservation.

Återigen har vi att anpassa oss och fatta beslut utefter vad EU:s majoritet har tyckt. Återigen visar det sig att Socialdemokraterna med flera partier hade fel när de hävdade att införandet av den sociala pelaren var harm-löst. Den skulle inte leda till ny lagstiftning inom vare sig arbetsmarknadsområdet eller i sociala frågor. Nu står vi här och inser att det som avfärdades som skrönor har blivit verklighet.

Fru talman! Balansdirektivet innebär bland annat att en minimiperiod om två månader av föräldraledigheten inte ska kunna överlätas från en förälder till en annan. Det innebär att föräldrars självbestämmande begränsas.

Men inte nog med det, utan regeringen vill visa sig ännu duktigare och ökar antalet månader till tre, vilket i ännu högre grad minskar familjers möjlighet till självbestämmande. Det är så att man tar sig för pannan!

Fru talman! Låt mig framföra tre saker som är fel med att EU lägger sig i svensk inrikespolitik.

För det första är kvotering fel i sak. Klåfingriga politiker från både vänster och höger tycker sig äga rätten och kunskapen att bättre veta vad som är bäst för den enskilda familjen – som om svenska familjer skulle behöva förmyndare. Det är oklart vad kvoteringen syftar till. Möjligtvis är syftet bättre statistik. Däremot är det tydligt vad kvoteringen inte leder till. Den leder inte till egenmakt för verklighetens familjer. När svenska familjer tillfrågas om vad de anser om kvotering är nästan åtta av tio negativa. Men det behöver ju inte de sociala ingenjörerna ta hänsyn till.

För det andra är det fel att EU beslutar om svenska familjers föräldraledighet. Ingen torde egentligen kunna säga att svensk föräldraförsäkring har med EU:s beslutskompetens att göra. I alla fall var det inte vad vi trodde när vi en gång röstade in oss i EU. Få, om ens någon, trodde då att EU skulle få möjlighet att påverka den svenska föräldraförsäkringen eller hota den svenska modellen för lönebildning.

Tyvärr blir detta inte sista gången som direktiv från EU kommer att klampa in på det svenska självstyret. Sveriges riksdag får gång på gång lägga mycket tid på att göra EU:s förslag åtminstone så lite dåliga som möjligt. Så hade det inte behövt vara om vi hade varit mer varsamma med att ge EU ytterligare makt genom den sociala pelaren.

För det tredje är det fel att överimplementera direktivet. Som om det inte är illa nog att EU tvingar oss att undanta två månader av valfrihet vill regeringen, Vänstern, Miljöpartiet, Centern och Liberalerna plussa på med ytterligare en månad. Det står självklart dessa partier fritt att tycka så, men det är en viktig konsumentupplysning till Sveriges föräldrar att dessa partier vet bättre än ni gör om vad som är bäst för just er. Det kan vara värt att komma ihåg om ett par månader, när vi går till val.

Fru talman! Vi kristdemokrater säger inte bara nej till tvångskvotering. Vi säger också ja till att göra föräldraförsäkringen mer flexibel i syfte att möjliggöra ett fungerande familjepussel. Vi vill att alla dagar ska kunna fördelas fritt mellan föräldrarna och även överlåtas till annan närstående person, som en mor- eller farförälder eller annan vuxen familjemedlem. Det är en reform som skulle uppskattas av många ombildade, samkönade och ensamstående familjer, eftersom dagar då kan överlåtas till en närstående som inte nödvändigtvis är registrerad förälder till barnet.

På det sättet vill vi öka jämställdheten och samtidigt värna familjernas möjligheter att få ihop livspusslet. Det tycker inte EU. Det tycker inte Sveriges regering. Det är beklagligt.

Efter de något dystra orden vill jag bli lite mer positiv och önska utskottet, kansliet och talmannen en riktigt trevlig sommar. Jag hoppas att alla får någon vecka eller några veckor av återhämtning innan vi möts i en valrörelse som ska bli otroligt intressant, inte minst för svenska föräldrar.

Anf. 22 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! I den tidigare debatten frågades huruvida det fanns ledamöter som kunde läsa. Det frågades ifall det fanns ledamöter som möjligen kunde läsa men som inte förstod vad de läste. Jag vill egentligen inte uttala mig om det. Men jag vill lägga till ytterligare en variant. Det kan vara så att det finns ledamöter som kan läsa och som till och med förstår vad de

läser men som framför detta på ett lögnaktigt sätt. Det finns alltså tre möjliga varianter.

Jag tänker inte ha några synpunkter på vilken av de varianterna Michael Anefur tillhör, fru talman. Men jag tänker lite sakligt gå igenom frågan vi debatterar i dag. Den som lyssnar kan själv fundera över vilken av de tre som passar bäst in på Michael Anefur.

Det handlar alltså om genomförande av balansdirektivet. Jag kan passa på att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Det gäller en proposition som kommer sig av att det har kommit ett direktiv som vi har att förhålla oss till. Man har tillsatt en utredning och tagit in remissvar på utredningens resultat. Det är normal parlamentarisk ordning. Det resulterar i en proposition, och sedan blir det ett betänkande här på riksdagens bord. Det är så det ser ut.

Den parlamentariska arbetsformen har fem av riksdagens åtta partier inga större problem att förhålla sig till. Man arbetar i enlighet med de parlamentariska spelregler som finns. Man arbetar i enlighet med de lagar och direktiv som finns och de åtaganden som Sverige som medlemsstat i EU har.

Fru talman! Jag ska återkomma till att det finns tre partier i den här kammaren som har problem.

Genom det här direktivet genomför EU reformer som ska förbättra jämställdheten på EU:s arbetsmarknad. Sverige har naturligtvis inte kommit hela vägen. Vi har långt kvar till jämställdhet. Men i ett europeiskt perspektiv ligger vi ändå väldigt långt fram. Därför innebär det här ett mindre bekymmer för svenska lagstiftare. Vi har med råge i princip uppfyllt det här. Men vi behöver senast den 2 augusti göra vissa justeringar i vår lagstiftning för att helt uppfylla det som sägs i direktivet och de åtaganden vi har genom vårt medlemskap i EU.

Så långt är det inga problem. Men jag tänkte gå in lite på diskussionerna, så att folk får klart för sig vad det handlar om. Michael Anefur påstod att den sociala pelaren på något sätt hade förändrat EU:s lagstiftningsrätt eller möjlighet att genomföra direktiv. Det är inte sant. Antingen har Michael Anefur inte förmågan att läsa eller förstå vad han läser, eller så framför han på ett felaktigt/lögnaktigt sätt det han har läst.

Jag var med när vi i den här kammaren fattade beslut om grunden för direktivet. Vi hade en jättelång, flera timmar lång, debatt om Lissabonfördraget, som är det europeiska lagstiftningspaketet, eller hur det ska beskrivas, som är grunden för det direktiv som vi i dag ska hantera i detta betänkande.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet – två andra partier som jag kan lyfta upp – motsatte sig då det här. Jag hade ganska tuffa debatter med de partierna här i riksdagens talarstolar. Men Kristdemokraterna röstade inte emot det. Vi hade då en regering där Kristdemokraterna var representerade. Det var en liberal EU-minister, Cecilia Malmström, och en moderat statsminister, Fredrik Reinfeldt, som ledde regeringen när vi ratificerade förslaget. Man röstade också för den ratificeringen i denna kammare.

Det här måste man ändå ha någon sorts förståelse för om man ska kunna diskutera frågan. Ni får fundera över hur stor förståelse Michael Anefur har.

Det finns två reservationer i betänkandet, men det finns också ett särskilt yttrande. Det är alltså tre partier som inte riktigt har förstått riksdag-

ens arbetsformer och de åtaganden som EU-medlemskapet innebär för oss. Det gäller Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna. De tre partierna har några saker gemensamt. En sak är hur reptilhjärnan reagerar när man hör talas om arbetstagares rättigheter eller jämställdhet. Då slår reptilhjärnan till, och man är bara emot.

Det är väl helt okej. Det är en politisk ståndpunkt, en uppfattning. Man får faktiskt vara emot arbetstagares rättigheter och jämställdhet. Jag som socialdemokrat är för jämställdhet och arbetstagares rättigheter. Det får jag också vara.

Här får jag ändå ge Moderaterna en liten eloge, för i någon mening förstår de det, även om de inte säger det högt, eftersom de inte lägger fram en reservation utan bara ett särskilt yttrande. I någon mening förstår de att det är rimligt att vi genomför förslagen i propositionen, precis som alla remissinstanser ställer sig bakom det rimliga i att vi genomför de här lagförändringarna. Och det inser Moderaterna, även om man kanske inte vill säga det högt. Vi får väl höra när anförandet hålls sedan. Vi har ju inte hört det än, fru talman.

Men då är man tillbaka vid den sociala pelaren och har någon sorts pagegojreflex och ska säga något om den sociala pelaren, inte för att det har något med saken att göra utan för att man har ett oemotståndligt behov av att göra det. Det är någon sorts reflex bara.

Den sociala pelaren finns ju faktiskt i verkligheten och inte bara i den moderata fantasivärlden. Det är ett existerande dokument, och man kan bara roa sig med att läsa vad som står i det. Sedan är det upp till var och en att lyssna på vad jag säger, förstå vad jag säger och sedan repetera det på ett korrekt vis.

På unionsnivå leder den europeiska pelaren för sociala rättigheter inte till, nota bene, någon utökning av de befogenheter och uppgifter som unionen tilldelas genom fördragen. De bör genomföras inom gränserna för befogenheterna.

Det finns två delar som man hänvisar till i propositionen. Den ena är punkt 2 om jämställdhet. Där står det att lika behandling och lika möjligheter för kvinnor och män måste säkerställas och främjas på alla områden, även när det gäller deltagande på arbetsmarknaden, anställningsvillkor och karriärutveckling. Kvinnor och män har rätt till lika lön för likvärdigt arbete.

Jag som socialdemokrat har inte jättesvårt att ställa mig bakom detta. Men Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har väldigt svårt för det, och det handlar om reptilhjärnereflexen.

I den sociala pelaren hänvisas till en punkt till, och det är balansen mellan arbete och privatliv. Det står att föräldrar och människor med omsorgsansvar har rätt till lämplig ledighet, flexibla arbetsformer och tillgång till omsorgstjänster. Kvinnor och män ska ha lika tillgång till särskild ledighet för att ta sitt omsorgsansvar. Det ska uppmuntras att använda ledigheten jämlikt.

Jag har som socialdemokrat inte jättesvårt att ställa mig bakom det. Men det har Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna, och det är ingenting nytt. Det här tyckte de lika illa om före den sociala pelaren. Det har de nog alltid tyckt illa om. Det har ingenting med den sociala pelaren att göra.

Vad de tre partierna dessutom inte förstår, fru talman, är att om den europeiska unionen och det europeiska samarbetet ska kunna fungera måste man faktiskt ha en politik för ekonomin men också en politik för det sociala, annars kommer inte EU-medborgarna på sikt att acceptera Europasamarbeten. Det är det som medlemsstaterna inser när man antar den europeiska spelaren för sociala rättigheter. Även en massiv majoritet av broder- och systerpartierna till Moderaterna och Kristdemokraterna i Europa tycker att det är rimligt att ha en sådan balans, så det är inte så märkvärdigt som det verkar.

Balansdirektivet infördes 1995 genom ett ramavtal om föräldraledighet. I mars 2010 förändrades föräldraledighetsdirektivet. År 2017 presenterade Europeiska kommissionen ett nytt paket, och balansdirektivet är resultatet av detta. Den sociala spelaren tillkom hösten 2017. Det här är viktigt att komma ihåg så att man förstår vad det handlar om.

Dessutom ska man hålla i minnet att balansdirektivet omfattar alla arbetstagare som ett anställningsskydd. Direktivet är ett så kallat minimidirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna får införa och behålla bestämmelser som är mer förmånliga för arbetstagare än de som följer av direktivet.

Vi har diskuterat den sociala spelaren och Moderaterna. Sedan har vi Kristdemokraternas reservation. Där vill de försöka använda den här debatten till att försäkra föräldraledighetslagstiftningen för en väldigt stor grupp i samhället. De som har läst igenom handlingarna vet att den stora gruppen är de som har sjukpenninggrundande ersättning vid föräldraledighet. Det är en mindre grupp som vi nu får med. Vi tycker att det är viktigt. Men det är en mindre grupp, och vi får med dem med det här förslaget. De får rätt till 90 dagar med ersättning. Precis som folk med rätt till sjukpenninggrundande ersättning får de grundersättningen. Det argumenteras väl för det från jämställdhetsaspekter. Även om det är en mindre grupp ska det vara samma jämställdhetsperspektiv på deras föräldraledighet som för den stora gruppen. Det argumenteras också väl i underlaget, fru talman, för varför det av administrativa skäl, regelskäl och förenklingsskäl är rimligt att ha samma tider för de två grupperna.

Men då tror jag att ni kristdemokrater – lyssna nu, Michael Anefur – ändå har förstått vad som står i Lissabonfördraget och i den sociala spelaren, för Kristdemokraterna röstar inte för någonting annat än vad vi faktiskt ska, att justera svensk lagstiftning så att vi klarar av balansdirektivet. Där går ni inte emot EU på något sätt. Ni är inte alls några barrikadstormare som går emot EU, utan ni ställer faktiskt upp på balansdirektivet. Men, och det är en viktig skillnad, ni vill använda det för att försäkra för svenska föräldrar.

Detta blir också så spännande, fru talman, för det svenska självbestämmandet över föräldraförsäkringen manifesteras ju i att vi gör mer när det är ett minimidirektiv. Det är faktiskt ett svenskt beslut att vi ska ha 90 dagar. Det är inte EU som påtvingar oss det. Det är vi själva som vill ha jämställdhet i det här landet. Det är ett svenskt beslut, ett självständigt beslut. Det är ett minimidirektiv. Vi gör det ännu bättre av egen vilja. Där mörkar Kristdemokraterna. Nu får jag komma fram till konklusionen: Jag tror faktiskt att Michael Anefur förstår, men han berättar inte det här från talarstolen.

Sist men inte minst Sverigedemokraterna, där jag är lite mer tveksam till i vilket av de tre alternativen de ska landa. Vad är egentligen Sverigedemokraternas förslag här? När vi debatterade det här 2008 var Sverigedemokraterna i och för sig inte representerade i riksdagen. Men inte ens då hade vi rätt att rösta nej till ratificeringen, för beslutet om att gå med i EU fattades ju långt mycket tidigare. Och även om inte Lissabonfördraget hade blivit ratificerat hade andra fördragstexter legat kvar, alltså de som fanns tidigare. Det hade ändå gjort att Sverige hade varit tvunget att implementera de direktiv som ligger inom EU:s befogenheter, vilket sju av åtta partier i denna kammare inser. Fem partier erkänner det öppet, två smyger med det och ett förstår det inte. Det är konklusionen av den här debatten.

Om riksdagen nu skulle stödja Sverigedemokraternas reservation undrar jag hur man har tänkt sig detta, för vi är ju trots allt medlemmar i EU. Och det normala är väl att om man kommer till ett land eller är med i en sammanslutning av stater assimilerar man sig, anpassar sig och följer de lagar och regler som gäller. Det tycker jag är rimligt. I Sverige gäller svensk lag. Där kan man inte komma och snacka och säga att man vill någonting annat.

”Jag anser” står det 72 gånger i Sverigedemokraternas reservation. De anser att EU är ett felaktigt projekt och vill inte vara med där. Det är legitimt att anse det. Men är man med får man följa de spelregler som gäller, och det gäller även Sverigedemokraterna.

Jag kan ha massor av uppfattningar om svensk lagstiftning, men så länge den finns gäller den tills vi här har ändrat den.

När det gäller Sverigedemokraternas reservation, fru talman, är jag inte riktigt säker på vad den står för – om den står för alternativ ett, två eller tre som jag räknade upp som möjliga sätt att förstå de här tre partierna. Alternativen är alltså att de inte kan läsa, att de kan läsa men inte förstår vad de läser eller att de kan läsa och förstår vad de läser men framställer det på ett lögnaktigt sätt.

(Applåder)

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag noterar att ledamoten överskred sin anmälda talartid om tio minuter med mer än 60 procent.)

Anf. 23 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M):

Fru talman! På dagens agenda har vi genomförandet av balansdirektivet. Balansdirektivet och de lagändringar som krävs för dess införande har tidigare varit aktuella här i kammaren.

Utifrån den sociala pelaren på EU-nivå ser vi den ena frågan efter den andra inom det arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska området ta form.

Från Moderaternas sida har vi från start avvisat den sociala pelaren och de frågor som mynnat ut ur densamma då vi anser att den leder till mer överstatlighet på det socialpolitiska området, ett område där vi anser att Sverige har god kompetens och väl fungerande modeller som vi bör värna. Frågor bör hanteras så nära den de berör som möjligt när vi inte uppenbart gemensamt tjänar på att lyfta frågorna till en högre nivå.

Kommissionen har de senaste åren med hänvisning till den sociala pelaren kommit med en rad förslag på bindande regler på det socialpolitiska

området. Det här är något som vi beklagar. Jag tycker att det är en bra tumregel att inte lyfta frågor till EU-nivå som Sverige inte vill att EU fattar skarpa beslut om.

Frågor om sysselsättning och socialpolitik är grundläggande för alla medlemsstater inom EU. Många saker förenar oss, men inom det här området har vi olika förutsättningar. Vi har också kommit olika långt. Även om vi alltid gynnas av att samverka, dela erfarenheter och ta del av varandras framgångsrecept är det helt olika vägar vi behöver gå för att nå de nationella målen. Därför bör vi fortsätta värna och värdesätta den nationella kompetensen.

Sverige har en väl fungerande modell som bygger på samverkan mellan arbetsmarknadens parter. Det är en modell som tjänar och har tjänat Sverige väl och som vi därmed bör fokusera på att behålla.

Ett förstärkt erfarenhetsutbyte där vi delger varandra framkomliga vägar och resultat av arbete vi gjort och har ett öppet klimat för just erfarenhetsutbyte bör vara den främsta samarbetsformen på området.

Fru talman! Genom inrättandet av den sociala pelaren har sociala och arbetsmarknadspolitiska frågor förts upp på EU-nivå, vilket innebär att vi nu tyvärr måste lägga alltmer kraft och energi på att motverka förslag som riskerar att skära rakt in i den svenska arbetsmarknadsmodellen. Därtill tar implementeringen av den sociala pelaren tid och ekonomiska resurser som i stället borde läggas på mer prioriterade gemensamma områden. Det menar jag är olyckligt.

Förändringar som Sverige och våra parter på det arbetsmarknads- och socialpolitiska området vill göra borde vara svenska prioriteringar, inte sprungna ur den sociala pelaren eller ur ett överstatligt peka-med-hela-handen-direktiv.

Här uppskattar jag att vi nu ofta hör arbetsmarknadsministern – senast inför arbetsmarknadsutskottet och på EU-nämndens sammanträde förra veckan – vara tydlig med att Sverige säger nej till ytterligare förflyttningar av regleringen av svensk arbetsmarknad bort från Sverige. Med den inställningen sätter jag stort hopp till att vi inte ska behöva se fler bindande direktiv och lagförslag på området utan att vi gemensamt över partigränserna värnar och står upp för den svenska modellen.

Moderaterna lämnar i dag ett särskilt yttrande, där vi förtydligar vår ståndpunkt i frågan.

Jag vill avslutningsvis ta tillfället i akt att önska talmannen, presidiet, kansliets medarbetare, utskottskollegorna och riksdagens service- och trygghetsteam en förhoppningsvis solig och avkopplande sommar.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag noterar att det är många som önskar glad sommar. Vi önskar naturligtvis er alla detsamma.)

Anf. 24 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Då kan väl jag passa på att göra det också, för sakens skull.

Ann-Sofie Lifvenhage och Moderaterna! Ni har förstått att den här propositionen är rimlig och rätt. Ni har inte reserverat er. Jag berömde er i talarstolen för den insikten.

Däremot är jag väldigt oförstående inför hur ni försöker blanda bort korten genom att börja diskutera den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

I direktivet står det så här i punkt 9. Det är 52 olika punkter där man anger skäl till att man genomför direktivet. Jag ska inte läsa upp alla 52, för det har jag väl inte talartid till. Men i punkt 9 av de 52 står det så här:

”Principerna om jämställdhet och balans mellan arbete och privatliv bekräftas på nytt i principerna 2 respektive 9” – det var dem jag anförde i talarstolen tidigare – ”i den europeiska pelaren för sociala rättigheter som proklamerades av Europaparlamentet, rådet och kommissionen den 17 november 2017.”

Vad man konstaterar i direktivet är att det bekräftas på nytt. Redan före den sociala pelaren finns alltså alla befogenheter för EU att anta de här direktiven. Sedan kan man tycka att de är dåliga eller bra. Man kan vilja skruva i dem. Man får arbeta i EU-processen, som vi har gjort till exempel med minimilönerna. Där kan man i och för sig ifrågasätta om EU ens har befogenheter, men det är en helt annan sak. Vi är en del av det här arbetet, och då försöker vi göra någonting av det.

Men det är att spela med falska kort att, som Ann-Sofie Lifvenhage och Moderaterna gör, hävda att det här plötsligt möjliggjordes med den sociala pelaren i november 2017. Det är helt enkelt inte sant.

Anf. 25 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik:

Fru talman! Ledamoten hänvisar till 52 olika punkter. Det hade faktiskt inte förvånat mig om han hade börjat dra dem med tanke på förmågan att hålla sig till talartiden.

När det gäller att hänvisa till den sociala pelaren skulle jag säga att alla de områden som vi nu ser problem med utifrån den sociala pelaren är sådana där vi faktiskt över partigränserna kämpar för att försöka behålla svensk lagstiftning och svenska förhållningssätt.

Vi har väl fungerande modeller. Att vi skulle bli tvungna att ändra svensk lagstiftning för att kunna implementera det här är anledningen till att vi debatterar i dag, liksom det var det förra gången vi hade frågan uppe. Det kommer faktiskt från den sociala pelaren, och det kräver lagändringsförslag.

Anf. 26 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Numera är det väl så att talartiden styr replikskiftena. Den är inte obegränsad, som i mitt anförande – tyvärr, kan jag tycka, för jag hade nog behövt ha mer tid på mig för att förklara det här.

Ann-Sofie Lifvenhage är svaret skyldig. Kan hon peka på någon punkt i den sociala pelaren som förändrar befogenheterna när det gäller att lagstifta på Europainivå jämfört med nationell nivå? Jag skulle vara jätteintresserad av det. Men jag förstår att Ann-Sofie Lifvenhage inte kommer att klara det. Eftersom jag har läst igenom det dokumentet noggrant på samma sätt som jag läst igenom direktivet noggrant vet jag att Ann-Sofie Lifvenhage inte kommer att klara av det. Men jag kan låta Ann-Sofie Lifvenhage få några dagar på sig och mejla det när hon hittar det någonsans, vilket hon inte kommer att göra.

Men mitt problem är inte att jag hävdar att allt som kommer från Bryssel är bra. Det finns mycket som kommer från EU-institutionerna som vi som svenska socialdemokrater inte tycker om. Vi använder då våra lagliga parlamentariska möjligheter att förändra, utveckla och förbättra. Det är det

vi har EU-parlamentet och kommissionen till. Det är detta den svenska regeringen och våra svenska EU-parlamentariker gör varje dag.

Men att komma med amsagor och rent hittepå när det gäller vad som styr Europasamarbetet är i bästa fall fånigt, fru talman, men det är framför allt ovärdigt när det kommer från en ledamot i Sveriges riksdag.

Anf. 27 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik:

Fru talman! Balansdirektivet och de lagändringar som krävs för införandet är det vi har debatterat här i kammaren tidigare. Det är inte speciellt svårt att utifrån rubriken också kunna härleda lagändringar.

Jag måste faktiskt säga till ledamoten: Att ge sina kollegor elaka epiteter får stå för ledamoten. Jag beklagar ett sådant nedvärderande sätt mot kollegorna från talarstolen; det talas om reptilhjärnor, papegojefekt med mera. Ett sådant förhållningssätt mot sina kollegor – att hävda att de inte skulle kunna förstå eller kunna läsa – är verkligen sorgesamt, och jag tar skarpt avstånd från det.

(Applåder)

Fler borde välja att stå upp för sin åsikt och engagera sig politiskt. Med kollegor som har den svansföring och den syn på sina åsiktsmotståndare som ledamoten Björck är jag rädd att vi blir färre.

Att lägga drygt 80 procent av sitt anförande, som dessutom drog över tiden med 60 procent, på sådant säger väl mer om vad ledamoten saknar än vad de kollegor som han rackar ned på saknar. Jag lovar att jag ska köpa en stor låda med pepparkakor och ställa på ledamotens bord så att han förhoppningsvis återvänder snällare till hösten.

Anf. 28 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! Vi diskuterar balansdirektivet här, om någon undrade. En del av det handlar om föräldraförsäkringen.

Listan över argument för att dela föräldraledigheten är lång. Låt mig ta några exempel: Föräldrar som delar på föräldraledigheten skiljer sig i mindre utsträckning. Kvinnor får en bättre ekonomi; kvinnor har en sämre löneutveckling och karriäutveckling, mycket beroende på att de tar ut en stor del av föräldradagarna. Pensionen blir sämre för den som ensam tar ut en stor del av föräldradagarna. Och så det uppenbara såklart – båda föräldrarna får en nära och bra relation till sitt barn om de spenderat en längre tid under föräldraledigheten tillsammans med sitt barn.

Ändå visar TCO:s jämställdhetsindex, som presenterades häromdagen, att jämställdheten när det gäller föräldraskap faktiskt minskade under 2021. För första gången på 14 år går utvecklingen bakåt, och papporna tar ut en mindre andel av föräldrapenningdagarna.

Fru talman! Varje gång Liberalerna har varit med och drivit igenom en ny så kallad pappamånad har det lett till att papporna tagit större ansvar för sina barn i form av ett ökat uttag av föräldradagar. I dag är 90 dagar öronmärkta för vardera föräldern. Det är bra, men det är inte tillräckligt bra. Det gäller nämligen enbart föräldrar som har föräldradagar som är sjukpenninggrundande. Det gäller inte föräldrar som har föräldradagar på grundnivå. I den gruppen hittar vi bland annat föräldrar med låga eller inga inkomster från arbete och med dålig anknytning till arbetsmarknaden.

I en rapport från ISF, Inspektionen för socialförsäkringen, från 2017 visade det sig att det är vanligare att pappor med låg inkomst tar ut noll

dagar med föräldrapenning än att pappor som har högre inkomst gör det. Det är också vanligare att pappor som är egenföretagare tar ut noll dagar med föräldrapenning än att anställda pappor gör det. Det är vanligare att pappor som inte är i arbete tar ut noll dagar än att anställda pappor gör det. Och det är vanligare att utrikes födda pappor tar ut noll dagar med föräldrapenning än att inrikes födda pappor gör det.

Fru talman! Den förändring som regeringen föreslår för att implementera balansdirektivet innebär att totalt 90 dagar ska undantas från möjligheten att avstå rätten att få föräldrapenning, oavsett om dessa dagar utgörs av föräldrapenning på sjukpenningnivå eller grundnivå eller en kombination av dessa två. Detta är ett viktigt steg för att få fler pappor att börja ta ut föräldraledighet.

Det är viktigt för papporna, men det är också viktigt för mammorna, som i större utsträckning tar ut ersättning på grundnivå. Dessa mammor saknar ofta anknytning till arbetsmarknaden. Vägen till ett arbete och den frihet som en egen inkomst ger blir längre för varje dag hemma med barnen. Inte nog med att föräldraledigheten i sig skapar ett avstånd – byråkratiska hinder som att arbetsökande som blir föräldralediga blir utskrivna från Arbetsförmedlingen bidrar inte heller till att göra vägen enklare. Dessutom bryts självförtroendet ned, särskilt för den som aldrig fick in en fot på arbetsmarknaden innan barnen kom. Det är en stor orättvisa att de jämställdhetsreformer inom föräldraförsäkringen som genomförts i Sverige inte gäller denna grupp.

Fru talman! Därför är det extra beklämmande att två partier inte i dag ställer sig bakom förslaget att 90 dagar även på grundnivå ska öronmärkas. Att Sverigedemokraterna inte är speciellt förtjusta i vare sig EU eller reformer för ökad jämställdhet kommer inte som någon överraskning. Det är dock obegripligt att Kristdemokraterna, som ofta säger sig värna just kvinnor med svag koppling till arbetsmarknaden – mammor med låga eller inga inkomster – inte vill att dessa kvinnor, dessa mammor, ska ha samma förutsättningar att undvika att hamna i den kvinnofälla som ett ojämnt uttag av föräldradagar kan vara som kvinnor och mammor som får föräldrapenning på sjukpenninggrundande nivå. De kan sträcka sig till 60 öronmärkta dagar, minimikravet i direktivet. Men att låta kvinnor med svag koppling till arbetsmarknaden fullt ut få ta del av en av de jämställdhetsreformer som betytt mest för kvinnors ekonomiska frihet på senare år vill de inte gå med på. Det är obegripligt.

Slutligen, fru talman, vill jag lyfta upp ett citat från verksamhetsledarna på Yalla Trappan, ett initiativ för att få fler mammor i arbete i Rinkeby, som mycket väl belyser varför det är så viktigt även för barnen att mammorna har ett arbete och en roll utanför hemmet. Man säger så här: Barn till arbetande föräldrar lyckas bättre i skolan och på arbetsmarknaden. Barn vi träffar här berättar att deras mammor mår mycket bättre. De pratar bättre svenska och de vågar ta plats sedan de började här.

När vi står upp för jämställdhetsreformer som öronmärkta föräldradagar står vi också upp för barnens rätt till en bättre framtid.

Avslutningsvis vill jag tacka fru talmannen, utskottscollegerna och alla andra för ett härligt år i riksdagen och önska er alla en riktigt trevlig sommar!

Anf. 29 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! I dag genomförs en reform som jag och Miljöpartiet har arbetat hårt för den här mandatperioden – och inte bara jag och Miljöpartiet utan vi tillsammans med jämställdhetsengagerade ledamöter från partier från vänster till Moderaterna. Att vi i dag inför tre pappamånader, eller tre månader som är öronmärkta för vardera föräldern, för alla föräldrar i Sverige är en stor och viktig reform för jämställdhet. Men det är också en stor och viktig reform för integration av nyanlända och utrikes födda kvinnor.

När jag berättar för mina kollegor och partivänner att vi ska införa fler pappamånader i dag är det många som höjer på ögonbrynen. Var är de stora rubrikerna? De har inte hört talas om detta. När jag förklarar att vi ska införa tre pappamånader tror de flesta att vi redan har gjort det. Och det stämmer för de allra flesta föräldrar.

När man införde pappamånader från början missade man dock en väldigt viktig grupp, nämligen de som ännu inte hade etablerat sig på arbetsmarknaden – de som får barn innan de har börjat jobba, för att de är unga eller studerande. De har inga öronmärkta månader. De som är nyanlända i Sverige och ännu inte har kommit in på arbetsmarknaden har inga öronmärkta månader i föräldraförsäkringen. Det har inte heller de som varit arbetslösa så pass länge att de inte längre omfattas av sjukförsäkringen. Det handlar helt enkelt om alla dem som inte har en sjukpenninggrundande inkomst. De har varit uteslutna från den viktigaste jämställdhetspolitiska åtgärd som vi har testat hittills i Sverige.

Öronmärkta dagar i föräldraförsäkringen innebär egentligen att vi får ett mer jämställt liv, ett mer jämställt arbetsliv och ett mer jämställt hem- och omsorgsarbete. Vi kan titta i statistiken. Där ser vi att män och kvinnor har relativt lika villkor på arbetsmarknaden och delar relativt lika på det obetalda hem- och omsorgsarbetet tills det första barnet föds. Sedan går skillnaderna isär.

Det finns olika reformer man har testat för att göra den första tiden med barnen mer jämställd – bonusar, informationskampanjer – men allting annat har varit ineffektivt eller misslyckats. Det som har fungerat är att öronmärka månader i föräldraförsäkringen.

Eftersom tiden i livet när det första barnet har fötts är så avgörande för hela resten av arbetslivet och hur man fördelar det obetalda hem- och omsorgsarbetet, framtida omsorg om sjuka barn och vem det är som går ned på deltid är detta en central reform.

Fru talman! Det är intressant att det behövdes att EU gick före för att Sverige skulle förbättra jämställdheten på det här området. Det händer inte ofta, än så länge. Men vi står inför ett val i höst. I kammaren finns det partier som vill införa hemmafrubidrag, alltså bidrag för att mammor ska avstå från att arbeta och i stället bli hemmafruar. Det finns ett parti som vill återgå till sambeskattningen, som är ett sätt att rent ekonomiskt gynna att mammor blir hemmafruar. Det finns partier vars företrädare har arbetat mot aborträtten. Dessa partier kan få inflytande över nästa regering i Sverige.

Att Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna röstar emot denna viktiga jämställdhetspolitiska reform överraskar mig inte. Men dessa partier går till val på att bilda regering tillsammans med Moderaterna och Liberalerna. Förra gången som Kristdemokraterna fick vara med och bestämma i svensk politik införde man ett hemmafrubidrag. Det är reformer

som står i motsats till det vi gör i dag. Det är reformer som minskar kvinnors ekonomiska frihet. Det är reformer som minskar jämställdheten på arbetsmarknaden och i hemmen.

Det är mycket som står på spel i höstens val. Jämställdheten är en av de frågorna.

Jag vill yrka ett rungande bifall till utskottets förslag, genomförande av EU:s balansdirektiv, och jag vill att vi som vill se jämställdhet ska kroka arm nu för att se till att det fortsätter att vara Sverige som oftare går före EU än tvärtom.

(Applåder)

Anf. 30 MICHAEL ANEFUR (KD) replik:

Fru talman! Det var mycket här nu, om vi säger så. Valrörelsen har börjat. Överdrifterna blir fler och större, och de kommer oftare.

Det jag tycker att Annika Hirvonen missar lite grann är att alla kanske inte vill göra likadant. Det kan vara så att en familj faktiskt inte vill dela på det sätt som Annika Hirvonen vill, men det får man inte i Annika Hirvonens samhälle.

Det kan vara så att en egenföretagare är i ett läge där det ur familjens och företagets situation inte ens är möjligt att ta ledigt, för efter tre månader finns inte företaget kvar. Detta leder bara till att man låter bli att ta ut dessa månader, vilket totalt sett innebär att familjen som sådan får mindre tid tillsammans med sitt barn.

Medborgarlön kan vi väl diskutera om vi vill det. Men jag blir lite bekymrad när vi för in abortfrågan i den här debatten. Jag vill bara påpeka för Annika Hirvonen att jag har jobbat med den frågan sedan mitten av 1970-talet. Jag har stått fast vid svensk abortlagstiftning sedan 1974. Partiet har i decennier stått bakom den. Men ändå känner Annika Hirvonen ett behov av att på något sätt försöka smeta detta på oss. Det är inte riktigt bra.

Anf. 31 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Alla vill inte göra likadant, säger Michael Anefur. Nej, precis. Kristdemokraterna vill göra annorlunda än Miljöpartiet. Kristdemokraterna vill stoppa reformer som ökar kvinnors frihet genom att möjliggöra att kvinnor i högre utsträckning har egen inkomst genom arbete.

Miljöpartiet vill främja det vi vet ökar jämställdheten, nämligen att dela lika på föräldraförsäkringen. Miljöpartiet tycker inte att staten ska ha försäkringar som cementerar ojämställdhet.

Vi tycker inte att vi ska ge bidrag för att kvinnor som har svag anknytning till arbetsmarknaden ska vara hemma i flera år som hemmafruar. Det vill Kristdemokraterna. Miljöpartiet är ett feministiskt parti. Det betyder att vi inte bara tittar på ojämställdheten och konstaterar att det inte är jämställt utan vill göra något åt det.

Vi vet att öronmärkta månader i föräldraförsäkringen, så kallade pappamånader, är det bästa sättet. Det är den viktigaste reform som vi som vill se jämställdhet kan göra. Därför är jag så glad att vi i dag tar detta viktiga steg för alla familjer, speciellt för dem som står långt från arbetsmarknaden från början. Det är där som detta gör kanske allra störst skillnad.

Vad gäller aborträtten är det möjligt att Michael Anefur har varit en förkämpe för den i Kristdemokraterna sedan 1970-talet. Men i den här riksdagens kammare sitter också en riksdagsledamot för Kristdemokraterna som har röstat nej till att protestera mot abortförbud i ett konkret fall, där en tonåring, ett barn, blivit våldtagen och gravid. Där sa din kollega Lars Adaktusson i Europaparlamentet nej till aborträtten.

Anf. 32 MICHAEL ANEFUR (KD) replik:

Fru talman! För Miljöpartiet är jämställdhet på papper viktigare än familjernas valfrihet. Vi är nog överens om att vi tycker olika där. Det är väl bra så.

Om jag inte helt misstar mig vill väl Miljöpartiet fortfarande ha medborgarlön i någon form. Då kan man väl göra vad man vill – hela tiden. Då kan man vara hemma eller inte hemma, jobba eller inte jobba. Hej och hå, nu kör vi.

Sedan gäller det abortfrågan. Det är inte sant att man röstade emot på det sättet i EU-parlamentet. Det blev en stor fråga av det – jag inser det. Men man kan gå till botten med detta. Frågar man Lars Adaktusson säger han: Detta har jag aldrig haft för avsikt att göra. Han tycker att abortfrågan är en nationell fråga. Den ska inte avgöras på EU-nivå. Jag tror att de flesta av oss delar den uppfattningen. Om man tycker att det ska vara en EU-fråga ska vi vara väldigt rädda för att Italien, Spanien med flera länder plötsligt skulle kunna få majoritet och vi då skulle försämra svensk abortlagstiftning i vårt land. Det tror jag inte ens att Miljöpartiet skulle tycka vore bra.

Hur kan det vara så svårt att förstå att valfrihet för familjer inte är motsatsen till jämställdhet utan snarare kanske en förutsättning för det? Jag är ibland trött på politiker som anklagar andra för att inte vara för jämställdhet – för att man inte tycker lika i exakt alla frågor. Man drar upp saker som man egentligen vet är fel. Jag är lite besviken på det, måste jag säga.

Anf. 33 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Miljöpartiet driver faktiskt inte frågan om medborgarlön. Och Lars Adaktusson har inte bara en gång utan många gånger röstat nej, inte till att EU ska bestämma över aborträtten utan till att EU ska säga att det är fel att förbjuda våldtagna barn att få tillgång till lagliga och säkra aborter. Varje anständig politiker borde i varje sammanhang vara beredd att protestera mot det.

Varför lyfter jag upp detta? Jo, därför att vi i dag debatterar en viktig jämställdhetspolitisk reform. Kristdemokraterna säger att de är för jämställdhet, men när det kommer till kritan röstar de emot det som leder till jämställdhet. De säger att de är för aborträtten, men när det kommer till kritan har de företrädare som engagerat sig mot aborträtten.

Det är viktigt att vara tydlig här, för det hjälper faktiskt inte att man säger att man vill ha jämställdhet om man sedan gång efter gång röstar för en politik som leder till motsatsen. Det är det som händer i verkligheten som är det intressanta.

Den här politiken, som vi behandlar i dag, är politik för ökad jämställdhet. Det är politik för att utrikes födda kvinnor ska få bättre möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. Det är politik för att barn till de pappor

som ännu inte haft några pappamånader i högre utsträckning ska få bygga en nära relation till sina pappor från början. Det är politik för jämställdhet.

Det Kristdemokraterna driver är motsatsen. Det är passivitet i förhållande till de orättvisor som finns i dag och i förhållande till att vi har en ojämsställd arbetsmarknad och ett ojämsställt uttag av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Det är motsatsen till feminism.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 6 Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU35

Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård (prop.

2021/22:244)

föredrogs.

Anf. 34 ULRIKA HEINDORFF (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Moderaternas reservation nummer 4 om barnets bästa.

Min och Moderaternas utgångspunkt när vi utformar vår politik är alltid att individen och människan ska vara i centrum. Det gäller såklart också LSS och personlig assistans, där det är synnerligen viktigt att ha denna utgångspunkt. Det innebär att lagar och regelverk utformas så att de som behöver stödet allra mest ska få det. Det har sagts tidigare av oss moderater i denna talarstol, och det tål att upprepas.

Det finns stora behov av, men också möjligheter, att utveckla den frihetsreform som LSS är. Vi moderater tror att det kommer att krävas ett helhetstänk, där alla delar behövs för att få ihop ett långsiktigt stabilt och hållbart regelverk. Det gäller lagar, finansiering, rättssäkerhet och ett enhetligt statligt huvudmannaskap. Det handlar om att ytterligare stärka kvalitet och kontinuitet och att säkra mångfald och valfrihet samt regelbunden tillsyn och uppföljning. Allt detta måste fungera och hänga ihop.

Fru talman! I det betänkande som vi nu debatterar behandlas regeringens proposition *Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård*. En ny lag om egenvård och ändringar och tillägg i befintliga lagar föreslås träda i kraft den 1 januari 2023. Jag skulle kanske inte säga att denna väldigt korta lag, med sex paragrafer, står för det helhetstänk som jag nyss pratade om och som vi moderater vill se när det gäller LSS. Men vi är inte emot förslagen i sak. Vi tror bara att det behövs ett större helhetsgrepp. Det är också något som Lagrådet har pekat på. De säger att lagen har ett tämligen begränsat innehåll.

Fru talman! Så till förslagen. Begreppet egenvård ska definieras i lag. Enligt förslaget ska det också införas ett nytt grundläggande behov i LSS. Om man har löpande behov under större delen av dygnet och ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för ens eget liv eller för ens hälsa ska man få hjälp.

Prot. 2021/22:134

20 juni

*Genomförande av
balansdirektivet*

*Stärkt rätt till personlig
assistans vid behov
av egenvård*

Det känns kanske lite okonkret när man pratar om det, men det ges ett konkret exempel. Det kan till exempel finnas risk för skada vid ett epilepsi-anfall.

Hjälp ska enligt förslaget anses som grundläggande behov oavsett hjälpens karaktär. Det behöver alltså inte vara integritetsnära, vilket är bra. Åtgärder som är direkt nödvändiga för att sådant stöd ska kunna ges ska också grunda rätt till personlig assistans för andra personliga behov.

Vidare föreslås en bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen om hälso- och sjukvårdens skyldigheter när vård enligt lagen ges till personer som har stora och varaktiga funktionsnedsättningar.

Fru talman! Vi moderater har följdmotionerat. Jag vill lyfta två av våra förslag.

Det första är yrkande 2 i vår följdmotion. Där har vi moderater föreslagit att det ska tas fram ett förslag som syftar till att stärka individens rätt att få sin överklagan prövad inom rimlig tid och betydligt mer skyndsamt än i dag. Ojämligheterna när det gäller förvaltningsrätten måste bort. Vet ni att det är stor skillnad? Den kortaste väntetiden i dag, när det gäller förvaltningsrätten, är fem månader. Den längsta väntetiden är elva månader. Det är ganska stor skillnad, och även fem månader är en lång tid.

Det är viktigt att dessa processer sker skyndsamt, för ofta är det faktiskt så att man har rätt till hjälpen och assistansen – oavsett om det är den statliga assistansersättningen eller den kommunalt beviljade. Det är viktigt att detta görs skyndsamt.

Vårt andra förslag är yrkande 3 i vår följdmotion, som jag gärna vill lyfta. Det är kanske inte helt oväntat att jag gärna vill lyfta barnets bästa, som vi moderater har kämpat för de senaste åren i denna talarstol och utanför. Men vi vill också införa detta vad gäller egenvårdsbedömningarna.

Barnperspektivet är viktigt. Att anamma barnperspektivet handlar om attityder, kunskap och arbetsätt. Det speglar faktiskt synen på barn som fullvärdiga medborgare, som ska bemötas med respekt i alla sammanhang.

Vi anser att regeringen ska ge i uppdrag att tydliggöra barnets bästa i samband med beslut om egenvårdsbedömningar. Vi delar inte regeringens bedömning att det inte behövs någon särskild bestämmelse, utan vi tror att den behövs även i fråga om personlig assistans och egenvård.

Fru talman! Min hemmaregion, Region Skåne, pekade i remissrundan på vikten av att Socialstyrelsen av regeringen ges i uppdrag att ta fram kunskapsstöd och vägledning just vad gäller de gränsdragningar som kan uppstå mellan personlig assistans, egenvård och hälso- och sjukvård. Regeringen har sagt att man ska göra det, dock inte när. Moderaterna vill påpeka att detta bör göras skyndsamt.

Fru talman! Nu är min talartid ute, men jag vill ändå passa på att avslutningsvis, så här i den sista debatten inför sommaren, önska talmannen och alla i kammaren en glad sommar.

Mina politiska kollegor önskar jag några veckor av lite ledighet innan vi laddar upp för en intensiv valrörelse där vi säkert kommer att mötas i debatter och på gator och torg. Vi vet inte hur konstellationen i socialutskottet ser ut efter valet, men en sak är säker: Det är inte den här församlingen som kommer att samlas på samma sätt.

Jag vill därför passa på att tacka alla kollegor från alla politiska partier. Tack för ett riktigt gott samarbete, och glad sommar!

(Applåder)

Anf. 35 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD):

Fru talman! Nu gör vi ännu en förbättring vad gäller den personliga assistansen. Det är bra! Det har under den här mandatperioden visat sig vara väldigt värdefullt att ha en stark opposition som verkligen driver på för att få till förändringar. Det är jag glad för.

Det har länge höjts röster om att det finns ett behov av att klarlägga vad begreppet egenvård egentligen innebär och innefattar, och nu införs alltså en definition av egenvård och ett bemyndigande för regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, att meddela föreskrifter om skyldigheter för hälso- och sjukvårdspersonalen inför, vid och efter en bedömning av egenvård.

Förslaget vi debatterar i dag innehåller också ett nytt grundläggande behov i lagen om LSS som avser stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för personens liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa.

Enligt förslaget ska det också införas en bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen om hälso- och sjukvårdens skyldigheter när vård enligt lagen ges till personer som har stora och varaktiga funktionsnedsättningar. Enligt bestämmelsen ska det då särskilt övervägas om vården kan ges på ett sådant sätt att det bidrar till att den enskilde får möjlighet att delta i samhällslivet och kan leva ett liv som andra. Dessa lagändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Fru talman! Förslaget innebär också att det ska införas en lag om egenvård. Med egenvård menar man här en hälso- och sjukvårdsåtgärd som behandlande hälso- och sjukvårdspersonal har bedömt att en patient kan utföra själv eller med hjälp av någon annan. Med hälso- och sjukvårdsåtgärd menar man en åtgärd för att medicinskt förebygga, utreda eller behandla sjukdomar eller skador. I detta sammanhang omfattar hälso- och sjukvårdspersonal den som har legitimation inom yrket eller enligt förordnande har fått motsvarande behörighet.

Det är bra att begreppen förtydligas men också att det införs bestämmelser gällande hälso- och sjukvårdens skyldigheter. Därför har vi valt att ställa oss bakom förslagen.

Fru talman! När assistansberättigade vårdas på sjukhus är huvudregeln i dag att de inte kan få assistansersättning, enligt Försäkringskassans vägledning, om det inte finns särskilda skäl. Här menar vi att det nya grundläggande behovet alltid bör utgöra ett sådant särskilt skäl.

Det blir betydande konsekvenser för den enskilde om man inte beviljas assistansersättning vid sjukhusvistelse. Vi vet redan att sjukvårdspersonalen är hårt överbelastad. Man har alltför många patienter och alldeles för mycket att göra, och då finns det inte tid till att exempelvis hjälpa till med måltider, toalettbesök, förflyttningar eller andra behov som är tidskrävande. Det handlar om att ha en assistans där assistenten använder sin kunskap för att motivera brukaren att göra saker – att äta, klä på sig, förflytta sig med mera.

Assistansersättning vid sjukhusvistelse är en viktig fråga för oss sverigedemokrater, och vi har drivit den väldigt länge. Därför menar vi att regeringen ska se över frågan om rätten till personlig assistans vid sjukhusvistelse. Låt var och en använda sin profession på bästa sätt! Låt därför

Prot. 2021/22:134

20 juni

Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård

assistenten fortsätta att vara en hjälpande, motiverande kraft som skapar kontinuitet och trygghet, och överlåt sjukvården till sjukvårdspersonalen.

Fru talman! Det finns många aspekter att lyfta när det gäller assistans vid sjukhusvistelse ur såväl den enskildes som anhörigas perspektiv och inte minst ur ett arbetsgivarperspektiv. Jag tänker dock inte orda mer om det, utan jag vill yrka bifall till reservation 3, som lyfter upp just det här med sjukhusvistelse.

Däremot kan jag tydligt konstatera att det även i denna proposition från regeringen saknas förslag om uppföljning och utvärdering. Jag menar att varje förslag och varje lagändring alltid ska komma med en plan på hur man ska följa upp och utvärdera. Det här är komplicerade frågor som måste följas upp för att säkerställa att vi inte, trots att vi har goda intentioner, i stället försvårar eller exkluderar.

Vi debatterade i torsdags den andra delen av den stärkta assistansen. Där förnekade sig inte regeringen, utan regeringspartiet valde att rösta emot ett förslag om uppföljning och utvärdering. Det tycker jag är anmärkningsvärt.

Min talartid börjar rinna ut, och jag tänkte så här i mandatperiodens sista debatt passa på att tacka utskottskansliet för ett fantastiskt arbete men också utskottets ledamöter för ett gott samarbete.

Jag vill kanske framför allt tacka den starka oppositionen för att vi gemensamt har kunnat driva på och tvinga fram förbättringar på så många områden, inte minst när det kommer till LSS och den personliga assistansen.

Jag vill önska en trevlig sommar till allihop, och det gäller såklart också talmannen med medarbetare.

Anf. 36 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V):

Fru talman! Förra veckan debatterades betänkandet *Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn*. I dag debatterar vi ett betänkande som hänger samman med förra veckans, nämligen *Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård*. Båda dessa betänkanden är nämligen följer av propositioner från regeringen som har kommit som resultat av slutbetänkandet från en utredning som tillsattes i januari 2020, *Stärkt rätt till personlig assistans – Ökad rättssäkerhet för barn, fler grundläggande behov och tryggare sjukvårdande insatser*.

Det tas flera viktiga steg i dessa propositioner, fru talman. Men som jag sa även i torsdags är inget så gott att det inte kan bli ännu bättre. Vänsterpartiet hade flera förslag till förbättringar och stod bakom flera förslag till tillkännagivanden i det förra betänkandet, och vi har även motionerat på en enskild del i dagens betänkande.

Fru talman! Att det införs ett nytt grundläggande behov kring vissa medicinska tillstånd i LSS är ett sådant viktigt steg. LSS och insatsen personlig assistans är en frihetsreform som ger många människor möjlighet att leva ett självständigt liv och att delta i samhället fullt ut på egna villkor.

Införandet av personlig assistans var ett väldigt viktigt steg mot jämlikhet som har förbättrat livskvaliteten påtagligt för många människor i Sverige. Men under de senaste tio åren har tillämpningen av lagstiftningen förändrats i kombination med att politiska viljeriktningar om att dämpa kostnaderna fått kraftigt genomslag. Följden har blivit att tusentals män-

niskor har förlorat hela eller delar av sin assistans. För att verkligen ge alla rätt att leva ett liv på lika villkor med utgångspunkt från våra individuella behov bör LSS återupprättas som en rättighetslagstiftning som styrs av behov och garanterar våra grundläggande rättigheter.

Fru talman! Regeringen föreslår i sin proposition bland annat att stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande eller allvarlig risk för att hans eller hennes fysiska hälsa ska bli ett grundläggande behov enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Vi oroar oss över att formuleringen ”fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande eller allvarlig risk” ger utrymme för en mycket restriktiv tolkning av vem som får rätt till stöd som den enskilde behöver löpande under större delar av dygnet. Vissa av remissinstanserna, exempelvis God Assistans, anser att just rekvisitet allvarlig risk för liv eller hälsa helt bör tas bort och att det är tillräckligt att det av lagtexten framgår att det krävs långvarig medicinsk problematik. Delaktighet, Handlingskraft, Rörelsefrihet, DHR, anför att många rekvisit som den sökande ska uppfylla visar hur svårt det kommer att vara i praktiken att få assistans beviljad. Även Vårdföretagarna efterlyser större tydlighet kring de begrepp som används för att förebygga en alltför insnövad tillämpning. Socialstyrelsen lyfter även upp risken att ordet allvarlig eventuellt kan komma att leda till för stora begränsningar i praxis.

Detta riskerar att leda till en lagstiftning som inkluderar färre personer än vad ett rättighetsperspektiv rättfärdigar. Vänsterpartiet tycker därför inte att det stämmer överens med grundintentionerna i LSS eller hur vi anser att lagen ska utvecklas och moderniseras. Lagstiftningens ändamål ska inte vara att begränsa kostnader utan snarare att ge människor rätt att leva ett liv som andra med delaktighet, egenmakt och självbestämmande oavsett funktionalitet.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1, som vi har tillsammans med Miljöpartiet, om att justera formuleringen så att den blir mindre snäv.

Till sist, fru talman: För snart tolv år sedan ställde jag mig för första gången i den här talarstolen. I dag håller jag mitt sista anförande. Då var jag nervös, benen darrade. Det gör de inte lika mycket längre. Men jag är fortfarande lika stolt och ödmjuk inför att få stå här. Jag vill därför passa på att tacka alla ledamöterna i socialutskottet för den tid vi har fått ha tillsammans, och jag vill även passa på att tacka talmanspresidiet och alla medarbetarna. Det har varit inget mindre än en ära.

(Applåder)

Anf. 37 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! Så här under riksmötets sista dagar för den här mandatperioden är jag glad över att vi återigen får möjlighet att debattera den personliga assistansen. Att rädda assistansen har varit en av mina absolut mest prioriterade frågor under min tid som riksdagsledamot och som Kristdemokraternas talesperson för funktionshindersfrågorna.

När jag började sätta mig in i assistansfrågan för fyra fem år sedan blev jag närmast chockad. Jag kunde inte i min vildaste fantasi förstå att en stor andel människor med omfattande funktionsnedsättning – i dagens Sverige

– inte får det stöd de behöver för att ens klara det mest grundläggande i vardagen.

Jag hade i min enfald tagit för givet att välfärdslandet Sverige skulle säkerställa att skyddsnetet är som starkast för dem som har de största behoven. För Sverige har ju LSS – frihetsreformen och rättighetslagen som ska ge människor med vissa funktionsnedsättningar en möjlighet att leva ett liv som andra. Jag förutsatte att Sverige som välfärdsland skulle säkerställa att lagen efterlevdes. Jag förutsatte också att Sverige levde upp till sina åtaganden utifrån FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Men så fel jag hade.

Fru talman! Jag blev riktigt illa berörd när jag förstod att rätten till assistans under många år hade urholkats under Socialdemokraternas ledning.

Jag tänker särskilt på en mamma och en pappa som beskrev för mig att de kände en trygghet när de läste på Försäkringskassans hemsida om allt stöd som fanns för personer med funktionsnedsättning och för deras familjer. De kände sig trygga med att allt skulle ordna sig. När livet hade ställt sig på sin yttersta spets skulle välfärden ge dem allt stöd de behövde för att deras lilla flicka, trots allt, skulle kunna leva ett gott liv.

Men snart började familjens kamp mot myndigheterna. De fina texterna på Försäkringskassans hemsida visade sig vara tomma ord – för deras lilla flicka föddes i oktober 2015. Det var precis vid den tid som Sveriges statsminister Magdalena Andersson, då i sin roll som finansminister, uttalade att det krävdes besparingar inom den personliga assistansen och inom sjukförsäkringen för att klara kostnaderna som var kopplade till det då stora flyktingmottagandet.

Fru talman! S-MP-regeringen följde upp Magdalena Anderssons uttalande med ett regleringsbrev till Försäkringskassan med direktivet att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansen. Myndigheten i sin tur agerade genom att börja tolka gamla domar från 2009, 2012 och 2015 mycket mer restriktivt än de hade gjort tidigare.

Avslagsbesluten började öka kraftigt i antal. Rättspraxis skärptes. Drygt 2 500 personer med omfattande funktionsnedsättning har förlorat sin rätt till assistans sedan 2016. Ännu fler skulle ha drabbats om inte omprövningsstoppet hade kommit 2018. Men det har också blivit väldigt svårt att få assistans beviljad första gången man ansöker om den.

Den lilla flickan drabbades hårt av den strikta rättspraxisen. Hon fick ingen statlig assistans, trots att det måste vara uppenbart för varje människa som möter flickan att hon har omfattande behov av hjälp och stöd dygnet runt – och att det kommer att vara så under hela hennes liv.

Fru talman! Pappan beskrev att det var som att han ramlade ned i ett svart hål när han insåg att skyddsnetet brast. Han beskrev hur det kändes som att deras familj var helt exkluderad från samhället och från välfärden. Föräldrarna var rädda och oroliga inför framtiden.

Efter mötet med den här familjen och många andra som var drabbade bestämde jag mig för att vara deras röst här i riksdagen. I min roll som Kristdemokraternas talesperson bestämde jag mig för att göra mitt yttersta för att återupprätta rätten till assistans.

Fru talman! Nedskränningarna inom assistansen hade gått så långt att andning och sondmatning inte längre räknades som ett grundläggande behov. Under hösten 2018 fick vi kristdemokrater med oss en majoritet här i

riksdagen på att detta måste rättas till. Men när S-MP-regeringen tillsammans med sina samarbetspartier inom januariöverenskommelsen, Centerpartiet och Liberalerna, sedan presenterade lagförslaget kring andning och sondmatning innehöll det stora brister som riskerade att försämra rätten för människor som hade behov av annat stöd än just andning och sondmatning. Tack och lov lyckades vi kristdemokrater efter mycket påtryckningar förmå regeringen att dra tillbaka förslaget. Till slut återkom regeringen med ett bättre lagförslag.

Fru talman! När jag häromveckan träffade föräldrarna till den lilla flickan berättade de att de efter sju års kamp äntligen hade fått rätt till assistans, tack vare lagändringen om andning och sondmatning. Det var som att träffa helt nya människor. Tack vare assistansen kan hela familjen nu leva i frihet och trygghet utan stress och oro. Deras verklighetsberättelse visar hur livsviktigt det är att rädda rätten till assistans.

Men det krävs mycket mer än att rädda andning och sondmatning för att assistansen i sin helhet ska bli bra. Att staten blir ensam huvudman är en viktig del. Jag är därför glad över att vi kristdemokrater tillsammans med Moderaterna och Vänsterpartiet har lyckats samla riksdagens stöd för detta. Socialdemokraterna stretar emot och uttrycker ofta att de vill ha ett kommunalt ansvar för assistansen. Det vore förödande om det skulle bli verklighet. Var i landet du bor och kommunens budget ska inte avgöra rätten till assistans.

Fru talman! Jag är stolt över att vi kristdemokrater har lyckats hålla assistansdebatten levande under hela mandatperioden. Vi har fortsatt att lägga fram konkreta förslag och fått stöd för dem i riksdagen, och vi har ställt socialministern till svars här i kammaren för den akuta situation som många människor med funktionsnedsättning och deras familjer lever under varje dag.

På något sätt har nog detta säkert bidragit till att regeringen nu så här i slutet av mandatperioden har presenterat två propositioner som syftar till att stärka rätten till assistans. Men under debatten här i kammaren förra veckan tvingades jag dessvärre uttrycka min oro över att regeringen återigen har slarvat med detaljerna. Jag menar att lagförslagen kring föräldravdraget och stödet till personer med psykisk funktionsnedsättning innehåller luckor som riskerar att människor återigen kommer att bli utan tillräckligt med assistans.

Fru talman! När det gäller propositionen angående egenvård, som vi debatterar här i dag, måste jag dock för en gångs skull ge regeringen beröm. Jag är visserligen glad över att Liberalerna uppmärksammade oss på bristerna när det gäller sjukhusvistelse och behovet av att stärka rätten till assistans där, och jag vill yrka bifall till reservation nummer 3. Men i övrigt tycker jag att lagförslaget är riktigt bra.

En bra proposition gör dock ingen sommar, fru talman. Socialdemokraternas politik har en direkt koppling till att nedskärningarna tog fart 2016. Trots det är de inte villiga att genomföra den lagändring som skulle rätta till grunden till att det blev så väldigt fel. Vi kristdemokrater lyckades nyligen få stöd av en majoritet i riksdagen för vårt förslag om att alla hjälpmoment för samtliga grundläggande behov ska ge rätt till assistans. För att prata klarspråk, fru talman, handlar det exempelvis om att man ska ha rätt till assistans under ett helt toalettbesök. Socialdemokraterna och regeringen säger uttryckligen nej till detta.

Fru talman! Det faktum att socialministern har uttalat att regeringen inte kommer att verkställa riksdagens vilja i den delen, tillsammans med Socialdemokraternas historia av att slarva med detaljerna i assistansfrågan och tillsammans med den situation vi har nu när det gäller problem med omprövningar utifrån väsentligt förändrade förhållanden och återkrav – ja, det visar hur viktigt det är med en ny regering. Sverige behöver en borgerlig regering, med ett starkt kristdemokratiskt inslag som en garant för att människovärdet sätts främst.

Avslutningsvis, fru talman: Alla vi här i kammaren har våra platser till låns under fyra år. Det har varit en stor ära för mig att få företräda Kristdemokraterna i Sörmland under den här mandatperioden, och jag vill passa på att tacka för det förtroendet.

Om jag får förnyat förtroende efter valet i september, vilket jag hoppas, kommer jag att göra mitt allra yttersta och fortsätta kämpa för att människor med funktionsnedsättning ska kunna leva ett liv i frihet och med fullt självbestämmande över sitt eget liv. För mig handlar nämligen funktionshinderspolitiken om så mycket mer än politik. Den handlar om mänskliga rättigheter, och den handlar om vilket samhälle vi vill ha.

Jag ber om ursäkt för att jag överskred min talartid, fru talman.
(Applåder)

Anf. 38 BENGT ELIASSON (L):

Fru talman! Inledningsvis denna mycket speciella dag skulle jag vilja yrka bifall till reservation nummer 3 under punkt 4. I övrigt vill jag faktiskt både med glädje och ganska högljutt bifalla propositionen.

Fru talman! Som många av de föregående talarna har sagt är detta del två när det gäller propositioner om stärkt assistans. Precis som när vi debatterade del ett i torsdags är vi i Liberalerna väldigt positiva till det som anförs i propositionen avseende hur assistansen kan stärkas.

Detta är inte steget utan *ett* steg i rätt riktning – ett viktigt steg. Det är fantastiskt roligt att processen ändå har kunnat gå så här snabbt; jag tror att kollegorna här inne förstår vad jag menar när jag säger att den bara har tagit fyra år. Det är väldigt snabbt i de här sammanhangen, och vi ska vara glada för att det har gått fort.

Vi ser ingen anledning att ändra något i sak i den här propositionen, fru talman, utom på en punkt. Det är en viktig punkt, och det är en av mycket få punkter som regeringen lägger fram där det är helt obegripligt att man har valt att frångå utredarens förslag. Det handlar om att säkra möjligheten för patienter att ha med sin personliga assistent vid sjukhusvård. Detta är en otroligt viktig fråga.

Det är få frågor som de människor som är assistansberättigade som jag har träffat genom åren tar upp vid nästan varje samtal, men den ena är rätten för yngre människor att ha med sin personliga assistent i skolan och för människor som går på daglig verksamhet att ha med sin personliga assistent dit – och den andra är rätten och möjligheten att ha med sin personliga assistent vid sjukhusvistelse. Det är en grundläggande del; det går inte att bortse från det. Jag förstår inte varför regeringen har tagit bort just denna punkt, som är så viktig.

Det handlar inte om att assistenter helt plötsligt ska bli vårdgivare, utan det handlar om rätten till kommunikation. Det handlar om rätten att få ens personliga behov förstådda och om rätten att ha ett uns av värdighet kvar

när man ligger på sjukhus. Alla vi som har tillbringat tid på sjukhus vet att det är ganska svårt – man blir patientifierad ganska fort och intar en väldigt underlägsen roll. Då är det viktigt för just dessa personer att ha kvar den delen.

Det är därför vi yrkar bifall till reservation 3. Rätten att ha med sin assistent vid sjukhusinläggning handlar om att säkerställa personkännetecken och säkerställa att ens personliga värdighet faktiskt kvarstår.

Fru talman! Precis som när vi debatterade assistans i torsdags är vi kritiska till att reformen ska genomföras under så lång tid som fem år. Konsekvensen blir att det dröjer ända till 2028 innan den är fullt genomförd, och det är orimligt att skjuta denna viktiga reform så långt på framtiden. Därför vill jag och Liberalerna se att assistansen stärks enligt den av utredaren föreslagna kortaste tiden, nämligen tre år. Då kan man göra detta på en mandatperiod i stället för två och på tre år i stället för fem år. Vi kan inte skynda nog i dessa viktiga frågor.

Fru talman! Nu ska jag faktiskt bli lite personlig. I dag är det nämligen en väldigt speciell dag, och det handlar inte enbart om lyckan att få se propositionen om stärkt assistans faktiskt gå i mål – något jag har kämpat väldigt hårt för under de här fyra åren.

Det är närmast en händelse som ser ut som en tanke att jag får möjligheten att stå här i dag, i Sveriges finaste talarstol, under just denna rubrik i min allra sista debatt här i kammaren. Stärkt assistans, med allt vad det står för, har varit och är en av de rubriker som faktiskt är grunden för hela mitt politiska driv och arbete genom åren – i snart 35 år. Men nu är jag i sluttampen av att vara förtroendevald politiker.

Det där ordet, ”förtroendevald”, är nog ett av de vackraste orden jag vet – att vara vald av förtroende och att bära någon annans, i det här fallet ganska många, förtroende på sina axlar. Det kan vara tungt, och det kan vara alldeles, alldeles underbart – precis som en bal på slottet. Det är en ynnest att få ha det förtroendet.

När jag understundom har haft grupper av besökare här har jag ofta beskrivit den här salen som en av de allra vackraste jag vet. Många blir ganska förvånade – okej, den är fin, men så otroligt vacker är den väl inte. Men när jag förklarar vad jag menar brukar de förstå. Det är nämligen precis den här sortens sal som människor kämpar och dör för att få ha, varje dag i vår värld. Därför är den så otroligt vacker och fin.

De stolar vi sitter på är, som redan har beskrivits, till låns. Jag har fått låna två platser i den här salen under två mandatperioder, och det är bara att tacka för lånet och skicka stolen vidare, som en stafettpinne.

Jag riktar naturligtvis ett stort tack till alla som får det här huset att fungera. Det gäller allt ifrån lokalvårdare och vaktmästeri till personal i fik och restauranger och på posten. Det gäller utskottskanslierna och kammarskansliet och – sist men inte minst – talmanspresidiet, naturligtvis.

Jag tackar alla kollegor som genom åren har stärkt och berikat debatten och hjälpt till att bryta tankar och idéer. Ett litet medskick är väl: Glöm nu inte att trycka på rätt knapp i morgon när vi ska rösta igenom förslaget om stärkt assistans!

Avslutningsvis, fru talman, skulle jag vilja citera en av mina förebilder och en av dem jag försökt att lära mig mest av både som talare och som politiker. Det är sir Winston Churchill. Detta är ett medskick till er, kära kollegor, och kanske en förklaring till lyssnarna om att det faktiskt finns

en vikt i att demokratin är långsam samt om vad som egentligen gäller när man är politiker.

Winston Churchill sa: Ge aldrig upp – aldrig, aldrig, aldrig, aldrig – i något stort eller litet, stort eller obetydligt. Ge aldrig upp, förutom till övertygelsen av ära och förnuft.

Han sa också: Demokrati är den värsta formen av styrelse, bortsett från alla andra former som man provat tidigare.

Fru talman! Demokrati är en grundläggande mänsklig rättighet som ger alla rätten att delta och inkluderas i ett allmänt beslutsfattande. Det är en ynnest att ha fått vara en liten, liten del i det demokratiska bygget.
(Applåder)

Anf. 39 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Jag försöker att samla mig lite grann – jag blev berörd av Bengt Eliassons tal, speciellt av den del som handlade om demokratins värde, särskilt i ljuset av det krig som pågår just nu i Ukraina. Tack, Bengt Eliasson!

Förra veckan behandlade vi, som många ledamöter har påpekat, den första delen av regeringens propositioner om stärkt stöd för personlig assistans enligt LSS. I dag tar vi den andra delen, där stödet för tillsyn stärks och patientsäkerheten förbättras genom nya, tydligare bestämmelser för egenvård och sjukvårdande insatser.

I den första delen stärkte vi föräldraansvaret genom att det smalnades av. Tillsynsbegreppet blev också starkare i lagstiftningen.

Det här, fru talman, är den största reform som genomförts sedan det togs beslut om LSS år 1994; det tycker jag är viktigt att påpeka i dessa tider. Det kommer totalt att kosta 3 ½ miljard. Vi beräknar att ungefär 1 800 fler personer kommer att bli assistansberättigade.

Fru talman! LSS-lagstiftningen är en rättighetslagstiftning som är unik i sin utformning sett ur ett internationellt perspektiv. Den består av tio unika insatser som möjliggör för personer med varaktiga funktionshinder att ha kvar en del av samhället och att få inflytande och självbestämmande över sitt liv.

Den största och viktigaste insatsen är naturligtvis rätten till personlig assistans. Den insatsen, fru talman, genererar den största möjligheten till delaktighet i samhällslivet, till att välja sin bostad och till att välja när man vill gå och sova, när man vill gå upp och så vidare.

Fru talman! Jag är både glad och stolt över att vara socialdemokrat i dag. Förslaget i det här betänkandet kommer att ytterligare stärka LSS grundintentioner och ge bättre möjligheter till personlig assistans vid behov av egenvård.

Bakgrunden till de här lagförslagen är en vilja att rätta till de konsekvenser vi har sett av ett flertal domar som har ändrat rättspraxis. Även Försäkringskassan har, utifrån domarna och de utlåtanden som gjorts, gjort snävare tolkningar så att flera personer har förlorat sitt stöd. Sett till helheten har flera juridiska tolkningar under de senaste åren kraftigt förändrat LSS intentioner.

Jag tycker därför, fru talman, att det är tråkigt att ledamoten Pia Steensland ägnade en stor del av sitt anförande åt att på ett, tycker jag, felaktigt sätt måla upp en bild av att vi socialdemokrater medvetet har sparat pengar på reformen eller försämrat den. Pia Steensland kan ta ett

samtal med vilken juridikprofessor som helst vid landets universitet om hon vill höra vad anledningen är. Anledningen är helt enkelt att det har kommit ett antal domar. Detta beror på att lagstiftningen fortfarande är ihålig till sin karaktär och ger utrymme för tolkningar.

I ärlighetens namn, fru talman, är denna utveckling ingenting som vi socialdemokrater hade önskat eller velat se. Den som har rätt till stöd och service ska få det. Vi står upp för LSS intentioner. Vi står upp för människans behov av stöd utifrån behov.

Jag utgår från att många kommer att få det stöd som de har rätt till efter att denna lag trätt i kraft.

Fru talman! Regeringen föreslår som sagt en ny lag om egenvård. Hälso- och sjukvårdsåtgärden ska enligt den nya lagen avses vara en åtgärd för att medicinskt förebygga åkommor eller för att utreda eller behandla. Detta ska göras av hälso- och sjukvårdspersonal som har legitimation.

Förslaget innebär också att det införs ett nytt grundläggande behov. Detta avser stöd för den enskilde under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd. Dessa hjälpbehov är assistansgrundande i sin helhet, och det ska inte göras något avdrag för föräldraansvar.

Regeringen föreslår också att härskild hänsyn tas, enligt hälso- och sjukvårdslagen, för personer med stora och varaktiga funktionsnedsättningar. Med detta menas att om en person har behov av avancerad vård, exempelvis dialys eller respiratorbehandling, ska man försöka att möjliggöra detta i personens eget boende, antingen via en gruppboende eller via en egen villa eller lägenhet.

Förslaget om det nya grundläggande behovet kommer i kombination med de tidigare förslagen att leda till att fler barn med varaktiga funktionshinder i större utsträckning kommer att få stöd. Föräldrar kommer också att få avlastning och kommer att kunna ha ett familjeliv och ha möjlighet att jobba och delta i samhällslivet på liknande villkor som vi andra.

LSS är en rättighetslagstiftning som under den här mandatperioden successivt har stärkts genom att vi har ändrat flera lagstiftningar, men det finns fortfarande behov av att lagen ses över i sin helhet. Den behöver bli mer robust, rättssäker och transparent. Den behöver också förtydligas och utvidgas, fru talman.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Avslutningsvis vill jag tacka talmanspresidiet, personal och kollegor för det här riksdagsåret och önska er alla en god och härlig sommar.
(Applåder)

Anf. 40 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD) replik:

Fru talman! De här förslagen är, som jag sa i mitt anförande, mycket bra. De kommer dock att ställa större krav på de assistenter som faktiskt ska utföra denna egenvård. Det kommer att krävas utbildning, vidareutbildning och inte minst möjlighet för nya assistenter att sätta sig in i arbetet.

För detta krävs förutsättningar att gå bredvid befintliga assistenter innan man går sin första dag på jobbet; det är bara så vi kan skapa någonting som är tryggt och säkert av det här. Därför skulle det vara intressant, fru talman, att höra ledamoten Dahlqvist berätta om regeringens tankar kring utbildning och möjligheten att gå bredvid innan man gör sin första arbetsdag.

I dag saknas ofta den möjligheten eller möjligheten att vidareutbilda sig. Den saknas därför att assistansersättningen har urholkats under många år. Ersättningen har inte följt samhällets övriga kostnadsutveckling och löneutveckling, vilket har lett till att många arbetsgivare har tvingats att dra ned på just utbildning och möjligheten att gå bredvid. Löner, administration, utbildning och möjligheten att gå bredvid ska tas från den låga schablonen för assistansersättning, som regeringen konsekvent har vägrat att höja.

Vid den höjning man gjorde hänvisade man till ökade kostnader under coronapandemin, trots att man tidigare hävdade något annat. Man säger en sak och gör en annan.

Hur tänker ledamoten om utbildning och möjligheten att gå bredvid? Och kanske framför allt: Varför saknas det en plan för uppföljning och utvärdering?

Anf. 41 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket för frågorna, Carina Ståhl Herrstedt!

När det gäller din första fråga har vi samsyn. Det är oerhört viktigt att vi har personliga assistenter som har en adekvat utbildning men framför allt har personlig lämplighet.

Därför har regeringen redan genomfört en utredning på området där man har tittat över vilket behov som finns när det gäller LSS. Det handlar alltså om vilket kompetensbehov som finns och hur vi ska höja attraktiviteten och statusen i yrket. Jag välkomnar fortsatt beredning av den frågan.

Fru talman! När det gäller möjligheten att gå bredvid kan inte jag svara för hur det ser ut generellt. Men jag vet själv av personliga erfarenheter att den möjligheten finns i dag. Assistansanordnare kan avsätta ett antal dagar eller en vecka om det behövs så att assistenter kan gå bredvid. Men om det är så över hela linjen vågar jag inte uttala mig om till ledamoten Ståhl Herrstedt.

När det gäller uppföljning och analys tycker jag ändå att det finns ett gediget underlag. Jag tänker på de beredningar som vi har diskuterat. De senaste dagarna vi sett ett tiotal sidor om konsekvenser av lagens införande. Det gäller allt från stat, kommuner och regioner till jämställdhetsperspektiv och EU-lagstiftning etcetera. Sedan vet vi också att våra myndigheter, exempelvis Försäkringskassan, kontinuerligt följer med olika parametrar hur utfallet blir.

Anf. 42 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Tack, Mikael Dahlqvist, för svaret!

När det gäller schablonersättningen och möjlighet att gå bredvid är det bara att läsa de rapporter som figurerat under säkert de tre fyra senaste åren. Där varnar assistansbolagen själva för att de inte kommer att kunna bedriva någon assistans om man inte gör någonting åt saken.

Det är också tydligt i de rapporterna att man har fått dra ned på just utbildningar och möjligheten att gå bredvid. Man har till och med fått lägre ingångslöner. Det gör inte yrket mer attraktivt utan snarare tvärtom. Att höja assistansersättningen är A och O för assistansens överlevnad, skulle jag vilja säga.

När det gäller uppföljning och utvärdering, som jag tycker alltid ska göras, är det inte samma sak att ha gjort en gedigen beredning. Detta i sig

är ingen garanti för att det landar där det ska och att saker och ting blir precis som vi har tänkt oss.

Det är trots allt så att det krävs utvärdering för att se att saker och ting landar rätt. Ledamoten säger här att man mer eller mindre förutsätter att myndigheterna gör det.

Men i januari 2021 lyfte Socialdemokraterna själva frågan i ett utskottsinitiativ när det gällde det ekonomiska stödet till äldreomsorgen. Då var det inte lika givet att man skulle göra en utvärdering, utan då lyfte ni själva fram att göra en utvärdering av ett förslag som ni själva hade lagt fram. Det blir lite märkligt.

Varför är det inte lika viktigt att utvärdera stärkt assistans som att utvärdera det ekonomiska stödet till äldreomsorgen? Är det möjligen så att vid en eventuell valseger kommer ambitionerna inte att ligga lika högt som de har gjort tidigare, så som vi har sett vid de senaste två valen? Den frågan borde varje väljare ställa.

Anf. 43 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Carina Ståhl Herrstedt, för dina uppföljande frågor!

Det är spännande att du tar upp äldreomsorgslyftet. Det är en av våra viktigaste reformer. Vi lyfte fram behoven inom äldreomsorgen innan pandemins effekter sågs. Det är enormt stora belopp vi talar om.

Skillnaden på den satsningen är att det är delvis riktade pengar till kommunerna, fru talman. Det står att man ska göra förbättringar inom äldreomsorgens ram. Det är absolut intressant för regeringen att då följa det.

Det första är: Gör detta av kommunerna över huvud taget? Vi kan se att rätt många borgerliga kommuner i dag inte gör den satsningen. De använder pengarna till andra saker. Det andra är: Vad används pengarna till? Det tredje är: Vilken effekt får det?

Skillnaden i betänkandet vi behandlar i dag med skarp lagstiftning är att det är tydligt reglerat i lagstiftning och så småningom genom bemyndigande i föreskrifter. Där kan man mer analytiskt se vad pengarna ska gå till. Det tycker jag är en stor skillnad.

Anf. 44 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Dahlqvist, för möjligheten att samtala lite mer kring vad som hände hösten 2015 efter Magdalena Anderssons uttalande om att det krävdes besparingar inom den personliga assistansen för att klara flyktingmottagandet.

När man lyssnar på ledamoten låter det på något sätt som om den mycket striktare tolkningen som kom av gamla domar från 2009, 2012 och 2015 efter regleringsbrevet 2016 var lite grann av en slump, fru talman.

Jag undrar vad ledamoten tänker om att en regering ger ett regleringsbrev till en myndighet. Den ger ett direktiv och vill visa i vilken riktning den vill att myndigheten ska gå.

Fru talman! I min värld är det ett politiskt beslut som ska leda till en effekt på myndighetens verksamhet. Myndigheten, Försäkringskassan i det här fallet, tolkade det på samma sätt.

För att leva upp till direktivet att minska antalet timmar inom assistansen var de tvungna att göra det på något sätt i sina bedömningar. De bör-

jade då att tolka gamla domar från 2009, 2012 och 2015 mycket mer restriktivt än tidigare.

Fru talman! Jag kan bara föreställa mig hur det känns för alla människor med omfattande funktionsnedsättning och deras familjer när de hör att Socialdemokraterna svär sig fria från den effekten, som var så dramatisk efter 2016.

Det har varit ett historiskt tapp av människor som omfattas av rätten till assistans. Anser inte ledamoten att ett regleringsbrev är ett politiskt beslut som påverkar en myndighets verksamhet?

Anf. 45 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Pia Steensland, för din fråga!

Först och främst, Pia Steensland, vill jag beklaga att du och jag har olika faktagrund att stå på. Jag förlitar mig på experter när det gäller råfakta.

Jag har samtalat med ett antal juridiska experter på hög nivå. Alla har givit mig samma bakgrund. Utvecklingen av LSS beror från början på att det är en ihålig och trubbig lagstiftning. Det har ingenting med regeringens eventuella språkliga företeelser att göra. Det handlar om ren och skär tolkning av olika behov.

Fru talman! Jag kan bara konstatera att jag har att förhålla mig till den bakgrunden. Vad sedan en enskild finansminister gjort för kommentar får finansministern själv kommentera vidare.

När det gäller regleringsbrevets omfattning står det också, om ledamoten läser hela regleringsbrevet, det som man skrev redan 2016. Det ska ske på ett rättssäkert och rättvist sätt, och det ska vara transparent och jämlikt i hela landet.

Jag hävdar fortfarande att minskningen av positiva beslut började redan 2009 under din och alliansregeringens tid, Pia Steensland.

Det som jag ser konkret, fru talman, när det gäller besparingar från bland andra Kristdemokraterna är den budget som lades fram i höstas och den nya funkisskatt som ni, Pia Steensland, införde för den här gruppen. Aktivitetsersättningen och sjuklönen var ni med på, men de fick inte ta del av jobbskatteavdraget. Därför fick de högre skatt.

Anf. 46 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna stod bakom de förbättringar som skedde angående garantinivån och personer med sjukersättning.

Oavsett ansvaret skedde en kraftig försämring av rätten till assistans 2016. Låt oss säga att det var en tillfällighet att Försäkringskassan började tolka de gamla domarna mycket mer restriktivt. De tyckte kanske att det var läge att göra detta och tog beslutet själva. Må så vara.

Men när regeringen såg att rätten till assistans blev så kraftigt urholkad att det som var intentionen med LSS, att människor med assistansbehov ska kunna leva ett liv som andra, inte fanns där utan att tusentals människor hamnade i total isolering, varför drog man inte i nödbromsen då? Varför sa man inte stopp och att man måste rätta till det som blivit fel?

Fru talman! Nu har vi kristdemokrater fått stöd här i riksdagen för en lagändring som kommer att rätta till den problematik som uppstod 2016. Samtliga grundläggande behov ska vara assistansgrundande i sin helhet –

ett helt toalettbesök, hjälp med att ta på alla kläder, inte bara de som är närmast kroppen, och så vidare.

Om det är ett problem för Socialdemokraterna att det ser ut som det gör i dag – att rätten är urholkad och att alla inte får det stöd de behöver för att klara sin vardag – varför röstade Socialdemokraterna då nej? Och varför, Mikael Dahlgvist, har ni uttalat att ni inte kommer att verkställa riksdagens vilja i denna fråga? Jag tycker att det är anmärkningsvärt, fru talman. Jag tycker faktiskt också att det är skamligt.

Anf. 47 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket för dina frågor och åsikter, Pia Steensland! Jag tycker att du använder lite starka ord ibland, till exempel skamligt. Jag tycker att man ska vara försiktig med sådant språkbruk.

När det gäller hela den debatt som jag och ledamoten har haft under många år har vi olika syn på uppkomsten av de försämringar som har skett. Vi får bara konstatera att vi har olika verklighetsbilder, du och jag, Pia Steensland.

Verkligheten för mig, fru talman, är när man lägger fram en skarp statsbudget och inför en funkisskatt, vilket Kristdemokraterna var med och yrkade bifall till. Ni var med på regeringens fantastiska förstärkning, för den här gruppen har en ekonomiskt tuff situation. Det behöver höjas mer; detta är vi överens om. Och ni var med på ytterligare jobbskatteavdrag, men inte för dem som har sjuklöneersättning eller aktivitetsersättning. Det är verkligen en besparing.

Vi hanterar budgeten precis enligt det som LSS-lagen grundar sig på. Det är en rättighetslagstiftning, fru talman, som innebär att varje beslut som bifalls medför en kostnad, och räkningen skickas sedan vidare till staten. Det finns ingen budgetram för LSS. Det finns prognoser för och uppskattningar av hur dyr LSS blir, men när året är slut blir det hela summan av kardemumman.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag bara säga att vi agerar kraftfullt. Redan i början av mandatperioden tillsatte vi en LSS-utredning framför allt därför att vi insåg att vi behövde göra något åt hela lagstiftningen, i delar. Och vi införde det så kallade tvåårsomprövningsstoppet, som man kan säga var en tydlig signal från regeringen.

(Applåder)

Anf. 48 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! Sakpolitik och att göra skillnad och förändring på riktigt – det var med dessa ingångar som Centerpartiet förhandlade fram de punkter som lade grunden för januariavtalet.

Den debatt som vi har i dag knyter på något sätt samman punkt 64 och är ett resultat av den utredning som vi tillsatte, Stärkt assistans.

En av de många utmaningar som vi såg och som vi valde att lägga tungt fokus på när vi förhandlade fram januariavtalet var just LSS och assistans. Efter år av nedmontering och försämringar krävdes, och krävs fortfarande, stora förändringar.

Den punkt i januariavtalet som behandlade LSS och assistans var punkt 64, som bland annat innehöll en återställning av lagstiftningen när det gäller andning och sondmatning, utredning av huvudmannaskapet, av-

smalnat föräldraansvar, förstärkning av rätten till assistans vid tillsyn, stärkt rätt till assistans och rätt till assistans för egenvård.

Fru talman! I dag när vi har debatten om just rätt till assistans vid egenvård känns det naturligtvis extra bra. Den lagrådsremiss som nu ligger på bordet kan man lite förenklat säga innehåller framför allt tre viktiga delar. Egenvård definieras nu i en ny lag, hjälp med egenvård blir ett nytt grundläggande behov och en ny bestämmelse införs i hälso- och sjukvårdslagen, som innebär att hälso- och sjukvården måste ta större hänsyn till livssituationen för personer med funktionsnedsättning och överväga om vård kan ges på ett sätt som möjliggör för den enskilde att delta i samhällslivet och att leva som andra.

Fru talman! I praktiken innebär dessa tre förändringar att personer som har omfattande behov av sjukvårdande insatser som behövs kontinuerligt eller är frekvent återkommande under dygnet ska få ett stöd som gör att de kan bo kvar hemma och delta i samhällslivet på lika villkor som andra. Enligt mig och Centerpartiet är detta helt rätt väg att gå och en del i återupprättandet av LSS-lagstiftningens grundtanke, att det är en frihetsreform och en rättighetslagstiftning.

Fru talman! När man säger dessa saker högt låter det som självklarheter, och man blir nästan lite förvånad över att det inte fungerar så redan i dag – att man kan få välja och att man kan få egenvård även om man har en funktionsnedsättning, på lika villkor som alla andra.

För en person utan funktionsnedsättning är egenvårdsinsatser ett fantastiskt sätt att kunna ta ett ansvar, ta makten över sin egen hälsa och framför allt slippa spendera en massa tid med att åka fram och tillbaka till olika vårdgivare eller till och med slippa bli inlagd. Det är ett sätt att flytta vården närmare patienten.

Egenvården för assistansberättigade fungerar lite olika beroende på var i landet man bor. För vissa fungerar det väldigt bra redan i dagsläget, medan det för andra är ett otroligt komplext område där det råder stora oklarheter.

Många personer med funktionsnedsättning som i dag är i behov av sjukvårdande insatser kan inte få dessa tillgodosedda i hemmet utan tvingas tillbringa mycket tid i vården. Så fungerar det bara. Skillnaderna måste suddas ut, och oklarheterna måste bli tydliga. Återigen: Den adress man har ska inte påverka eller avgöra om man har tillgång till välfärdens möjligheter eller inte.

Fru talman! För mig känns det väldigt bakvänt att det skiljer sig åt i landet och att vissa personer i samhället inte ges samma möjligheter som alla andra. Därför är jag glad att vi från och med januari 2023 kan se fram emot att dessa lagändringar träder i kraft.

Fru talman! Jag tror att en av de viktigaste delarna i lagändringen är att vi nu rätar ut frågetecknen och klargör vad som gäller och att det blir jämnt över landet. Egenvård är verkligen ett knepigt område, och definitionen är svår att göra helt tydlig. Det är alltid hälso- och sjukvårdspersonalen som måste bedöma om en patient själv kan utföra en hälso- och sjukvårdsåtgärd och bedöma om det finns några risker med att åtgärden utförs som egenvård. Om det finns risk för att patienten skadas kan åtgärden inte utföras som egenvård.

Att definiera det mycket mer än så är svårt att göra, utan det är hälso- och sjukvårdspersonalen som måste avgöra, allt utifrån patient-

säkerheten. Därför måste hälso- och sjukvården ges både mandat och förutsättningar att bedöma, föra dialog, utbilda personal och assistenter samt följa upp de insatser som bedöms kunna utföras som egenvård. Det förtydligande som föreslås i hälso- och sjukvårdslagstiftningen är därför otroligt viktigt.

Hälso- och sjukvårdspersonalen måste ta hänsyn till livsvillkoren och till om egenvården kan utföras på ett patientsäkert sätt.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att alla steg framåt, oavsett hur små eller stora de är, inom LSS-lagstiftningen som leder till att friheter och rättigheter stärks är nödvändiga och viktiga. Detta är ett steg. Låt oss även framöver fortsätta resan framåt för att få LSS-lagstiftningen att åter bli en frihetsreform och en rättighetslagstiftning.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 7 Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning

Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU27

Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (prop. 2021/22:159 delvis och prop. 2021/22:162) föredrogs.

Anf. 49 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! För många barn är dessa tider i juni, med studentexamen, vänner, bra betyg och framtid, glädjens tider. Man blickar kanske mot ett jobb eller en högskoleplats. Men för andra är det lite knepigare. Det har kanske varit en trasslig termin eller misslyckande i något eller några ämnen.

För en hel del barn och föräldrar kantas skolgången av en kamp för att hamna rätt – att få hjälp, få särskilt stöd, få anpassad undervisning, komma till en ny skola, kanske en resursskola. För många barn och föräldrar är det jobbigt.

Riksdagen ska nu besluta om förslag som rör särskola och elevhälsa. Regeringen föreslår att särskolan ska byta namn till anpassad skola, och vi delar denna uppfattning från Moderaternas sida.

Regeringen föreslår vidare vissa mindre förändringar av elevhälsan. Exempelvis beskrivs hur rektor i vissa fall ska kunna fatta beslut om att en elev ska kunna gå om en årskurs. Vi har inget att invända heller mot detta utan tycker att det är självklart att en elev ska kunna gå om en årskurs om det är detta som krävs för att eleven senare ska kunna lyckas i skolan och i livet.

Däremot invänder vi mot att Socialdemokraternas förslag inte är tillräckliga för att kunna ta tag i de problem som finns med både ohälsa och skolmisslyckanden hos barn och elever.

Fru talman! Låt mig peka på två områden som jag hoppas att en ny borgerlig regering kan ta tag i efter valet.

Prot. 2021/22:134
20 juni

Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård

Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning

Det första handlar om att se till och garantera att alla barn får tillgång till en välfungerande skolhälsovård i skolan. Elevhälsans uppdrag är att arbeta förebyggande och hälsofrämjande för elever i bland annat förskoleklass, grundskola och grundsärskola. Varje elev ska ha tillgång till medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan är viktig för alla elever, men särskilt för alla de barn som är i behov av ett extra stöd i skolan.

Att skolresultaten är starkt förknippade med hur eleverna mår både fysiskt och psykiskt är väl känt. Vi anser att vi måste garantera att alla barn ges regelbundna hälsoundersökningar för fysisk och psykisk hälsa. Det är avgörande för att till exempel kunna identifiera eventuella diagnoser och kunna göra de anpassningar under skoltiden som alla barn har rätt till. I dag kommer knappt en av tio elever i kontakt med en skolläkare. Och i dagens riktlinjer pekas läraren ut som den som är ansvarig för att möta barns oro i skolan. Detta tycker vi behöver ändras. Lärarna kan och ska inte bära det fulla ansvaret för barns oro och ensamma behöva fundera ut hur undervisningen bäst kan anpassas för vissa av deras elever. Det finns flera brister i skolans stöd- och elevhälsoarbete. Det brister i kontinuitet, och elever som behöver stöd upptäcks inte heller i rimlig tid. Utredning av deras behov tar i många fall väldigt lång tid, vilket leder till att insatser till elever dröjer.

Enligt Sveriges Skolledarförbund är det dessutom många skolor som främst ägnar sig åt akut ärendehantering och då varken jobbar förebyggande eller hälsofrämjande, som lagen säger.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen ett förtydligande av elevhälsans arbete liksom att elevhälsa och sjukvård ska samverka när behov finns, som det uttrycks.

Moderaterna menar att det inte räcker till utan att risken är stor att elever hamnar mellan stolarna när barnens behov inte identifieras i tid. Dagens ordning måste helt enkelt ses över, både för barnens bästa och med tanke på den orimliga arbetssituation som den kan skapa för många lärare. Med ansvaret för barns hälsa hos primärvården tror vi i stället att det skulle bli färre hinder med exempelvis sekretesskäl och remissförfaranden.

En fungerande elevhälsa, som också inbegriper ett vårduppdrag, behövs för att klara barnens psykiska ohälsa. Skolhälsovården var tidigare första linjens vård och avlastade barn- och ungdomspsykiatri, bup. Sedan 2011 har vårduppdraget försvunnit från skollagen. Det har fått konsekvenser. Moderaterna menar därför att vi måste ändra på detta.

Fru talman! Den andra invändningen som Moderaterna har mot dessa förslag från Socialdemokraterna handlar om hur man ska ge stöd tidigt i skolan till barn som är i behov av det för att de ska kunna lyckas i skolan och i livet.

Tidigare i våras beslutade riksdagen om förslag för att fler barn ska kunna gå i förskolan. Socialdemokraterna ville då att man skulle prata med och uppmuntra föräldrar som inte hade valt förskola att göra ett sådant val. Samtidigt vet vi att vi har tusentals barn varje år som inte kan ordentlig svenska och som, om man inte sätter in insatser, inte kommer att kunna klara vare sig skolan eller livet. Jag tror att de flesta förstår att denna typ av frivillighet inte har funkat och inte kommer att funka. I stället borde man gå på det som vi har förordat, nämligen en obligatorisk språkförskola för att ge dessa barn rätt chans i livet.

Riksdagen har också under våren beslutat om bättre möjligheter för läxhjälp och lovskola. Socialdemokraterna föreslog då mer stöd, men först under senare delen i skolan och att det ska vara frivilligt för en elev att avgöra om han eller hon ska delta i denna extra stödinsats eller inte. Det funkar naturligtvis inte. Vi vill i stället att stöd och hjälp ska kunna ges redan med start i lågstadiet. Vi tycker att läxhjälp och lovskola ska kunna vara obligatoriska för de elever som skolan bedömer är i behov av extra undervisning.

Fru talman! Det blir med dagens förslag lite motsägelsefullt när regeringen föreslår att en rektor ska kunna besluta om att en elev ska kunna gå om ett helt läsår men samtidigt inte kunna fatta beslut om att en elev ska ägna några extra timmar under en vardag eller en helg för att kunna komma i kapp med det som han eller hon har tappat i skolan.

Vi menar att en rektor och lärare självklart ska kunna besluta om extra undervisning, detta för att eleverna helt enkelt ska kunna mötas av både krav och stöd för att kunna lyckas i skolan och i livet. Därför yrkar jag, fru talman, bifall till reservation 4.

Fru talman! Allra sist: Detta är min sista debatt i riksdagen. För snart 16 år sedan tog jag första gången tåget från Göteborg till Riksdagshuset. Det har varit en förmån att få företräda göteborgarna och Moderaterna i riksdagen.

Jag har fått chansen att möta många duktiga kollegor. Jag har fått möjlighet att vara med om stora politiska skeenden i detta hus, besöka skolor och företag, delta i otaliga möten och åtskilliga riksdagsdebatter. Jag har rest i snart sagt varje del av vårt land och även besökt andra länder. Jag har också återkommande fått arbeta tillsammans med många väldigt engagerade och trevliga kollegor från alla riksdagens partier. Vi har inte alltid hållit med varandra i sak. Men genomgående tycker jag att det har funnits en vilja att göra gott och att göra skillnad.

Fyra mandatperioder sammanfattas inte lätt i några meningar. Men om jag ska försöka har det sammanfattningsvis för min del varit en fantastisk tid i mitt liv. Det har varit en förmån att få företräda göteborgarna och Moderaterna. Jag tror och hoppas att jag åtminstone till en del har kunnat bidra till att göra Sverige lite, lite bättre.
(Applåder)

Anf. 50 JÖRGEN GRUBB (SD):

Fru talman! Det är inte lätt att hålla ett anförande efter Lars Hjalmered med tanke på den bländande slutdelen av hans tal. Men jag ska göra ett försök i alla fall.

Vi i Sverigedemokraterna har flera reservationer, men vi väljer att yrka bifall endast till nummer 12.

I detta betänkande, som handlar om elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning, kommer jag främst att beröra elevhälsan, eller rättare sagt den ibland bristfälliga elevhälsan.

Utredningen SOU 2021:11 behandlas i denna proposition, där det bland annat står så här om elevhälsan: ”Av utredningens kartläggning framgår det att det i dag finns brister i skolans stöd- och elevhälsoarbete som behöver åtgärdas. Elevers behov av stödinsatser upptäcks inte i tid och utredningar av elevers behov av särskilt stöd tar i många fall allt för lång tid och ibland dröjer det länge innan stödinsatserna till eleverna sätts

in. Många elever får inte heller stöd i den omfattning som de skulle behöva. De insatser som ges svarar dessutom inte heller i tillräcklig utsträckning mot elevernas stödbehov. Parallellt med detta efterfrågar många lärare ökade kunskaper för att kunna utforma adekvata stödinsatser till eleverna. Av kartläggningen framgår även att många lärare upplever att de inte kan få hjälp av elevhälsan, eller att elevhälsan inte kan erbjuda den hjälp som efterfrågas och att samarbetet mellan lärarna och elevhälsan ofta brister.”

Fru talman! Det här är naturligtvis djupt oroväckande. Men tyvärr blir jag inte särskilt förvånad. I dag finns det alldeles för många elever som bland annat behöver hjälp med den psykiska ohälsan, som har stigit drastiskt och tyvärr drabbar fler än någonsin. Här kunde elevhälsan ha varit ett stöd för alla elever, men det är bara vissa elever som får denna hjälp. Det handlar om tur och otur. Varför då? Jo, för att elevhälsans kapacitet skiftar mellan kommuner och även mellan skolor inom kommunen. Elevhälsan har i alldeles för många kommuner blivit en ren budgetregulator, varifrån man kunnat ”nalla” pengar till andra ändamål. Stora resurser omfördelas dessutom till bland annat strukturersättningar och slussas till skolor i utanförskapsområden. Även här har den illa förda massinvandringspolitiken satt sina spår. Ja, nu sa jag massinvandringspolitik igen.

Fru talman! Det är svårt att undvika att tala om den illa förda massinvandringspolitiken när man vill förhålla sig till sanning och verklighet. Inom den svenska skolan har den tyvärr haft en alldeles för stor påverkan på det mesta.

Redan 2011 gjorde jag själv en undersökning i min hemstad Malmö i fråga om kvantitet och skillnader i elevhälsan mellan skolor och mellan dåvarande stadsdelar. Vi hade tio stadsdelar på den tiden. Resultatet var långt ifrån bra. Det fanns enorma skillnader mellan skolor och även stadsdelar gällande i vilken omfattning elever hade tillgång till den så kallade elevhälsan.

Endast ett fåtal skolor – detta vill jag betona – kunde man ge godkänt med tanke på de riktlinjer från elevhälsans profession som anförts i bland annat SOU 2021:11, till exempel att varje heltidsanställd skolsköterska ska ta hand om 400 elever. Det finns till och med riktlinjer om lite mindre än 400 elever, då professionens arbetsuppgifter har ökat med tiden. Det fanns exempel på två tre skolor med sammanlagt fler än 1 000 elever som delade på en heltidsanställd skolsköterska. En stor majoritet av skolorna var klart underbemannade i alla delar av elevhälsans professioner.

Tyvärr har det inte blivit bättre. Malmö ligger fortfarande i botten, vilket vi kan se i de stora undersökningar som Skolverket och SKR har presenterat.

Fru talman! Att elevhälsan ska samarbeta med sjukvården och socialtjänsten, som regeringen föreslår i propositionen, är väl ganska självklart. Gör man inte redan detta? Det kanske många frågar sig. Det borde ju vara självklart!

Men endast detta, som vi tillstyrker, räcker inte på långa vägar. Sverigedemokraterna tycker att regeringen även borde lägga fram förslag om att kvantifiera elevhälsan, något som utredningen berör lite grann. Vi sverigedemokrater föreslår det alldeles självklara: att helt enkelt följa professionens riktlinjer, så att vi undviker att ha en underbemannad elevhälsa, vilket Skolverkets och SKR:s utredningar tydligt visar att vi har. Sverige-

demokraterna vill att detta ska bli ett kommande lagförslag. På detta ger vi regeringen ett stort F – eller IG, om ni så vill. Det är enormt viktigt att våra elever mår bra för att kunna ta till sig en god undervisning. Det tror jag att alla kan skriva under på.

Fru talman! Betänkandet tar även upp ett förslag om att rektorn ska få besluta om att en elev ska behöva gå om en årskurs om vårdnadshavarna medger det. Detta beslut ska sedan kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Sverigedemokraterna instämmer helt och hållet i att rektorn ska få besluta om att en elev ska gå om en årskurs. Rektorn vet naturligtvis bäst och ser vad som är elevens eget bästa. Men vi anser precis som flera tunga remissinstanser att beslutet inte ska kunna överklagas, då det framför allt är elevens kunskapsutveckling och en pedagogisk bedömning av förutsättningarna att inhämta kunskap som ska ligga till grund för ett sådant beslut. Vi anser även att kravet på vårdnadshavarnas samtycke är fel. Det är viktigt att eleven sätts i centrum vid denna typ av beslut, inte vårdnadshavarnas åsikter. I vissa fall kan det faktiskt också vara så att vårdnadshavaren fallerar lite i sitt eget uppdrag.

Fru talman! Slutligen vill jag även nämna vårt förslag inom grundskolan. Vi menar att elevernas prestationsförmåga ska utvärderas kontinuerligt under hela utbildningstiden i stället för att man vidtar enskilda stödåtgärder. Vi menar att detta kommer att få mycket större positiv effekt för eleverna, som då grupperas på ett bättre sätt och i vissa fall flyttas till den vanliga grundskolan på deltid eller heltid. Någonstans där måste vi ha målbilden.

Jag har själv haft förmånen att följa en sådan person i Malmö. Det var jättekul, för det slutade med heltid i den vanliga grundskolan. Utgångspunkten måste vara att varje elev ska få möjlighet att nå sin bästa utbildningsnivå. Det gäller naturligtvis allt i detta betänkande.

Jag önskar alla en mycket trevlig sommar och en häftig och spännande valrörelse.

Anf. 51 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Jag yrkar bifall till Centerpartiets reservation nummer 7.

Den psykiska ohälsan bland landets unga har ökat de senaste åren, inte minst under pandemin. Allt fler upplever ångest, har självskadebeteende eller lider av depression. Självmoden är den vanligaste dödsorsaken bland personer i åldern 15–24 år. Den psykiska ohälsan är ett brett samhällsproblem som vi behöver stävja. Därför måste barn och unga som inte mår bra fångas upp tidigare och få bättre stöd än vad de i dag får.

Den psykiska ohälsan är också intimt förknippad med just skolan. Många elever mår bra och har en väldigt trevlig tillvaro i skolan, men för ett antal ungdomar finns roten till ohälsa i skolan genom det som sker eller har skett dagligen i den verksamheten. Det finns också ett starkt samband mellan att ha god hälsa och god psykisk hälsa och att ha möjlighet att ta till sig kunskaper och nå de mål som finns i svensk skola. Därför spelar just elevhälsan en viktig roll som den första naturliga kontakten för unga vid psykiska eller fysiska problem. Elevhälsan spelar inte minst en viktig roll när det handlar om det förebyggande arbetet. Skolan kan också genom elevhälsan bli en del av lösningen för att möta barn och unga som mår psykiskt dåligt.

I propositionen föreslås att elevhälsans arbete ska bedrivas på individnivå, gruppnivå och skolenhetsnivå och i samverkan med lärare och övrig personal. Det anges att elevhälsan ska vara en del av det systematiska kvalitetsarbetet och att den ska samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten när det behövs. Det skrivs också fram krav på tillgång till specialpedagog och speciallärare för elevhälsans specialpedagogiska insatser.

Som regeringen framför i propositionen är elevhälsans uppdrag inte tillräckligt tydligt. Därför har Centerpartiet välkomnat den proposition som vi i dag behandlar. Det finns flera delar som man förtydligar och går fram med, men vi från Centerpartiets sida ser att det behövs fler åtgärder för att stärka elevhälsan. För att elevhälsans arbete ska kunna vara en förebyggande och främjande kraft krävs bättre samverkan med såväl annan personal som andra delar av samhället.

En viktig del för att stärka elevhälsan är rektorerna, som är ytterst ansvariga för den. Det är viktigt att de har det mandat och den kunskap som krävs för att leda och organisera verksamheten och elevhälsoarbetet.

Vi i Centerpartiet anser att det måste reflekteras tydligare i rektorsprogrammet hur hälsan påverkar elevers möjligheter att lära sig. Det ska ingå i den befattningsutbildning som är obligatorisk för dem som ska bli rektorer. Elevhälsan bör därför stärkas tydligt inom ramen för rektorsprogrammet och även inom skolchefsutbildningen för att säkerställa en bättre styrning och ledning av elevhälsan, inte minst dess medicinska insatser.

När det gäller det förebyggande och hälsofrämjande arbetet anser vi i Centerpartiet att det behöver ske brett på skolan. Vi har presenterat en rad förslag på området som vi lyfter fram i vår följdmotion. Vi har också lyft fram detta tidigare, under det senaste året. Vi vill bland annat se en kompetensinsats för all personal som finns på skolan för att fler ska kunna se och fånga upp barn som mår dåligt.

Därför vill vi se att övrig personal, till exempel elevassistenter och mentorer, på samma sätt som lärare och skolledare får tillgång till fortbildning inom elevhälsans område. Genom att erbjuda ökade utbildningsinsatser ökar vi kompetensen inom exempelvis specialpedagogik och beteendevetenskap, och förståelsen för och stödet till eleverna kan därmed stärkas och elevhälsan avlastas.

Centerpartiet ser ett behov av att få samverka att fungera bättre mellan sjukvården och socialtjänsten tillsammans med skolan. Där kommer förslag i propositionen, men vi ser från Centerpartiet att det hade kunnat vidtas ytterligare åtgärder framöver för att underlätta denna samverkan. Det finns ett behov av detta.

För att få ett mer sammanhållet stöd kring barn och elever i behov av olika insatser borde till exempel elevhälsan ha skyldighet och möjlighet att kalla till samordnad individuell plan, SIP, på samma sätt som socialtjänsten och hälso- och sjukvården har i dag.

Fru talman! I propositionen läggs det fram förslag när det handlar om anpassad skolgång, som är den nya benämningen. Man föreslår bland annat att det införs en garanti för tidiga insatser i svenska, svenska som andraspråk och matematik för elever som läser enligt det som i dag kallas grundsärskolans kursplaner. Detta är ett välkommet förslag för att stärka just fokus på kunskaper och därmed också öka likvärdigheten.

Regeringen föreslår också i propositionen som ligger till grund för betänkandet att grundsärskola, gymnasiesärskola och kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på grundläggande nivå respektive gymnasial nivå ska byta namn till anpassad grundskola, anpassad gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning på grundläggande nivå respektive gymnasial nivå.

Vidare föreslås att uttrycket utvecklingsstörning tas bort och ersätts av intellektuell funktionsnedsättning. Det här är välkomna förslag som vi också välkomnar från Centerpartiets sida.

Jag vill dock med anledning av att vi har en debatt som handlar om gruppen elever med intellektuell funktionsnedsättning lyfta fram även det som vi i Centerpartiet har föreslagit. Vi pekade på detta i vår debatt i förra veckan, som rörde högskola: Det behövs också en anpassad högskola så att elever med intellektuell funktionsnedsättning får bättre möjlighet att läsa vidare och ta del av eftergymnasial utbildning på ett bättre sätt än i dag. Där krävs fler åtgärder, och jag hoppas att riksdagen framöver kan ta steg för att genomföra detta.

Fru talman! Avslutningsvis: Eftersom jag har valt att inte kandidera i höstens val är detta min sista debatt i riksdagen – vad jag vet. Det har varit en ynnest att få vara ledamot av Sveriges riksdag; det är det finaste förtroendeuppdrag man kan ha. Det har varit väldigt intressant och givande att dessutom ha fått arbeta med forsknings- och utbildningspolitik. Det har gett otroligt mycket i och med alla människor jag har träffat – lärare, rektorer, skolledare och elever runt om i landet. Jag har lärt mig mycket under den här resan.

Jag är otrolig tacksam för att ha fått denna möjlighet, men jag ser också fram emot nya möjligheter framöver. Jag känner mig trygg med att det kommer att finnas andra krafter som tar vid både för Centerpartiets räkning, för att stärka Fyrbodal och för att stärka Sverige som kunskapsnation.

Arbetet, inte minst i utbildningsutskottet, kommer att fortsätta att sträva mot att fler elever ska uppnå kunskapsresultat och klara kraven, att vi ska klara kompetensförsörjningen och att vi ska stärka Sverige som kunskapsnation. Vi kanske inte delar synen på vägen dit, men jag tycker att det finns en stor gemensam ambition bland ledamöterna att helt enkelt uppnå ett bättre samhälle.

Jag vill passa på att tacka talmanspresidiet och Riksdagsförvaltningen för de här åren och för ert idoga arbete. Jag tackar utbildningsutskottets ledamöter för det arbete som ni utför och för den kraft som finns där just för det som jag har lyft fram tidigare. Jag tackar utbildningsutskottets kansli, som gör ett väldigt viktigt arbete, inte minst för att hålla koll på oss ledamöter, och med sin professionalism bidrar till vårt arbete.

Med detta vill jag också såklart passa på att önska er en trevlig sommar. Vi syns väl i valrörelsen!
(Applåder)

Anf. 52 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! Du har satt igång något stort, Leo. Det ska du vara stolt över. Dessa ord uttalade den tidigare utbildningsministern Gustav Fridolin med anledning av att två elever i särskolan, Leo Lust och Rasmus Vestlund, fört fram förslaget om att byta namn på särskolan.

Ord har betydelse. När eleverna själva hade lyft fram hur benämningen sårskola hade lett till att de och deras klasskompisar utsatts för mobbning lyssnade riksdagsledamöter och ministrar. De här elevernas initiativ ledde till en utredning och till den proposition som vi kommer att rösta om i Sveriges riksdag.

Nu ändrar vi lagen. Nära hundra sidor lagtext har skrivits om för att ord har betydelse. Sårskolan byter nu namn och blir anpassad grundskola, anpassad gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning på grundläggande nivå respektive gymnasial nivå.

Ord har betydelse. Nu byter vi ut uttrycket utvecklingsstörning mot intellektuell funktionsnedsättning. Det är någonting som vi i Miljöpartiet vill göra i all lagstiftning. I dag gör vi det i den som berör skolan.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 10 under punkt 9.

Fru talman! Dagens förslag handlar också om mer än ord. Det handlar om att stärka det som nu blir den anpassade grundskolan med den läsa-skriva-räkna-garanti som redan har gällt i grundskolan i flera år. Läsa-skriva-räkna-garantin är en av de viktigaste skolpolitiska reformer som har införts de senaste mandatperioderna. Det handlar om att tidigt fånga upp elever som riskerar att få det svårt med att just läsa, skriva och räkna – det där väldigt grundläggande som man måste få med sig för att klara allt det andra i skolan.

Vi har en situation i skolan i dag där allra mest särskilt stöd ges till eleverna i de sista årskurserna i grundskolan. Samtidigt vet vi att det allra bästa är att ge särskilt stöd så tidigt att eleven inte ens själv hunnit märka att det skulle vara extra svårt med läsandet, skrivandet eller räknandet, innan självkänslan fått sig en törn.

Fru talman! Att misslyckas med skolan, att känna sig misslyckad och att få sin självkänsla slagen i spillror är faktiskt farligt – livsfarligt – enligt en kartläggning som nyligen presenterats.

Att säkerställa att våra elever klarar skolan och mår bra är en av våra viktigaste uppgifter som skolpolitiker. Dagens proposition om elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning tar också viktiga steg för att stärka elevhälsan och det specialpedagogiska stöd som ska finnas där för att färre elever ska behöva uppleva ett skolmisslyckande och vad detta för med sig i form av psykisk ohälsa.

Det föreslås en del strukturella reformer där vi skriver in att man ska ha specialpedagog eller speciallärare. Elevhälsan ska samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individnivå, gruppnivå och skolenhetsnivå, och man ska samverka med lärare och övrig personal. Elevhälsan ska in i det systematiska kvalitetsarbetet.

Det här är väldigt viktiga strukturella ändringar som görs. Men, fru talman, det kommer inte att räcka i sig. I en tid med nedskärningar i skolan i de flesta kommuner i Sverige, det som ibland skrivs om till ”effektiviseringar”, i en tid där marknadslogiken är rådande och i en tid där vinstkrav styr kommer vi att fortsätta att se otillräckliga resurser för elevhälsan.

Vi måste investera mer i våra barn och unga och i att de ska klara skolan och må bra. I dag har vi för få kuratorer, skolsköterskor, skolläkare och skolpsykologer per elev. Här måste nästa regering återkomma med åtgärder som vänder den utvecklingen, som säkerställer att det finns en kurator

att vända sig till när man behöver det som elev och att det faktiskt sitter någon på skolsköterskans rum när man har det behovet.

Från Miljöpartiets sida är vi övertygade om att vi behöver satsa mycket mer på skolan. Och de resurser som vi satsar där måste gå till eleverna och till mer personal i elevhälsan. Tyvärr har vi under den här våren sett förslag som motverkar det. Vi har velat gå fram för en mer likvärdig finansiering för att det ska vara möjligt för kommunerna att rikta resurser dit där de behövs utan att samtidigt ösa ut mer pengar i friskolornas vinstutdelningar.

Fru talman! Jag är ändå otroligt glad över de reformer som vi nu får igenom. Detta kommer att spela roll.

Jag vill återigen påminna alla unga som ser brister i sin skola om att det ibland räcker att två elever lyfter fram ett problem för att Sveriges riksdag ska skriva om skollagen.

Anf. 53 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Den som mår bra har bättre möjligheter att lära sig, och den som lär sig har bättre möjligheter att må bra. Sambandet mellan lärande och hälsa är tydligt och klarlagt upprepade gånger. Kausaliteten, om det är hälsa som leder till lärande eller tvärtom, är däremot svår att fastställa. Klart är dock att skolan behöver bry sig om båda. Därför måste skolan organiseras så att den blir en verksamhet man mår bra av att gå i och en plats man mår bra av att komma till.

Då är fysiska faktorer viktiga, som rörelse, kost och återhämtning. Psykiska faktorer är också viktiga, som trygghet, frihet från stress och känsla av sammanhang. Även sociala faktorer är viktiga, som trivsel och goda relationer till både kompisar och vuxna.

För att göra verklighet av detta är elevhälsan och dess kompetenser helt avgörande. Då duger det inte att elevhälsan lägger merparten av sin tid och energi på att åtgärda problem när de redan har uppstått. Då duger det inte att kopplingen mellan elevhälsan och lärare och annan personal på skolan är undermålig. Då duger det inte att elevhälsan inte involveras i skolans systematiska kvalitetsarbete. Elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete behöver förbättras.

Fru talman! Det är av den anledningen vi i dag behandlar förslag om att stärka och förtydliga regleringarna av elevhälsans arbete. Förslaget innebär att elevhälsans arbete med att undanröja hinder för lärande och för att främja god hälsa ska ske på organisations-, grupp- och individnivå. Lagstiftningen ska också ställa krav på samverkan mellan elevhälsa och lärare och annan skolpersonal. Det ska tydliggöras att skolans systematiska arbete med kvalitetsförbättring och utveckling också måste omfatta elevhälsan. Vidare innebär förslaget att i skollagen reglera samverkan mellan elevhälsan och hälso- och sjukvården samt socialtjänsten när det behövs.

Det ska finnas krav på att eleverna har tillgång till specialpedagog eller speciallärare. Det har hittills bara funnits krav på att elever ska ha tillgång till personal med specialpedagogisk kompetens. För att jämställa kravet på elevhälsans specialpedagogiska insatser med det krav som finns på exempelvis medicinska eller psykologiska insatser ändras lydelsen i lagtexten till att explicit kräva tillgång till speciallärare eller specialpedagog. Det är nämligen yrken som kräver lång utbildning och där det finns examina,

precis som för läkare eller psykolog. Då är det rimligt att skärpa kravet så att det i elevhälsan ska finnas just speciallärare eller specialpedagoger.

I propositionen rättas också en inkonsekvens till, nämligen den att rektors beslut att låta en elev gå om en klass görs överklagbart till Skolväsendets överklagandenämnd.

Det är ett ingripande beslut i den enskilda elevens liv att bestämma att eleven ska hållas kvar i en årskurs och därmed få ett senare utträde ur grundskolan och med all sannolikhet ett senare inträde på arbetsmarknaden. Därför är det rimligt att beslutet i första hand ska fattas efter föräldrarnas medgivande. Det föreslås dock vara möjligt för rektor att vid synnerliga skäl fatta ett sådant beslut i strid med föräldrarnas vilja. Med hänsyn till hur ingripande det beslutet blir bör det i likhet med beslut av motsvarande karaktär, som beslut om särskilt stöd eller vissa disciplinära åtgärder, vara möjligt att överklaga.

Fru talman! Propositionen behandlar också en del förslag som gäller särskolan, men dem kommer min kollega Caroline Helmersson Olsson att beröra i sitt anförande om en liten stund.

Fru talman! Vi socialdemokrater är i allt väsentligt reformister, det vill säga vi tar hellre små steg i rätt riktning än välter saker över ända. Det har märkts under vårens lagstiftningsarbete. Vi har förstärkt skolors arbete med trygghet och studiero genom en lång rad mindre förtydliganden och skärpningar av både det förebyggande arbetets systematik och det åtgärdande arbetets befogenheter. Det har märkts i de mindre förändringarna för att göra betygsättningen mer rättvis och mindre pressande och i de mindre förändringarna för att skärpa reglerna kring konfession i skolan och för att göra tydligt vad som gäller för resursskolor.

Vi lade också fram förslag om några mindre förändringar för att få skolsystemet att fungera bättre och bli mer likvärdigt med finansiering efter ansvar och rättvisare urvalsregler i fristående skolor. I båda dessa ärenden tog högern, anförd av Moderaterna och Sverigedemokraterna, fajt för att skydda skolföretagens, de enskildas, vinster och privilegier.

Också dagens ärende innehåller ett flertal mindre men viktiga förändringar i rätt riktning för att göra elevhälsans arbete bättre. Men i detta ärende tar de högerkonservativa i stället fajt för att minimera elevernas, de enskildas, inflytande över sin egen situation. I sin iver att vara tuffa och hårda mot den lilla människan driver Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, precis som de har gjort i tidigare ärenden om extra studietid, frågan om att ge rektorer befogenheter som rektorer redan har, det vill säga att ensidigt besluta om mer undervisningstid. Det är oseriöst.

I samma iver efter att vara tuffa och hårda driver Sverigedemokraterna linjen att föräldrars samtycke inte ska krävas för att låta en elev gå om en årskurs. De vill också se överklagandeförbud när det gäller sådana beslut.

Fru talman! Rättssäkerhet är en bra sak, särskilt när det offentliga gör ingrepp i en enskilds förhållanden som kan komma att få ekonomiska konsekvenser. Det tyckte högern var så viktigt att de avtog propositionerna för ökad likvärdighet de senaste två veckorna, men rättssäkerhet och enskildas intressen blev plötsligt helt ointressant för de högerkonservativa nu när det i stället handlar om de svagaste eleverna i skolan.

Fru talman! För att stärka skolans förmåga att främja barns och ungas hälsa föreslås i den här propositionen en rad lagändringar som stärker elevhälsan och tydliggör dess fokus på förebyggande och hälsofrämjande

arbete. Det systematiska kvalitetsarbetet ska omfatta elevhälsan, det ska finnas en nära samverkan mellan elevhälsan och annan skolpersonal, det ska finnas tillgång till speciallärare eller specialpedagog på varje skola och det ska finnas en samverkan mellan elevhälsan och andra externa instanser när det behövs. Det är helt rimliga lagskärpningar som kommer att göra skolan till en mer hälsofrämjande verksamhet.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i utbildningsutskottets betänkande 27 och tackar för ordet.

(Applåder)

Anf. 54 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Som jag sa i mitt anförande är jag väldigt glad över de reformer i rätt riktning som kommer med den här propositionen. Men en reform som saknas och som fanns med i utredningen som ligger till grund för dagens proposition handlar om att öka tillgången till elevhälsans personal genom att säga att man maximalt får ha ett visst antal elever per skolsköterska, skolläkare, skolkurator och skolpsykolog.

De förslagen skriver man att man fortsätter att bereda på Regeringskansliet. Jag är övertygad om att de förslagen skulle göra skillnad för att öka tillgängligheten till elevhälsan för eleverna när de behöver hjälp och stöd på olika sätt.

Kommer Socialdemokraterna att gå vidare med de här förslagen? Vi vet att de kostar pengar. Är man beredd att också tillskjuta de resurser som krävs för att inte bara stärka regelverket kring hur elevhälsan ska arbeta och organiseras utan faktiskt också stärka den vad gäller bemanningen och antalet personal per elev?

Anf. 55 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Tack, Annika Hirvonen, för en viktig fråga!

Jag och Annika Hirvonen har liknande ambitioner när det gäller att reglera tillgången till elevhälsa för alla elever som går i den svenska skolan. Förslaget som finns om att införa delningstal som regel skulle förvisso vara ett sätt att uttala ett sådant krav. Det finns också risker med att införa den typen av delningstal, och det är att det som skulle vara ett golv för hur många skolsköterskor man ska ha på en skola lika lätt kan bli ett tak för hur många skolsköterskor man har på samma skola.

Det är alltså inte bara enkelt. Det kan också vara så att lokala förhållanden, till exempel elevgruppens sammansättning, kan göra att det finns olika stora behov av hur tätt det måste vara mellan elevhälsans personal.

Jag skulle säga att det är ett kreativt förslag att införa en sådan reglering. Vi utesluter definitivt inte att det skulle kunna vara en väg framåt, men det är inte heller självklart att det kommer att leda rätt i alla lägen.

Anf. 56 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Linus Sköld för svaret. Jag håller med om att det här inte är okomplicerat. Samtidigt är skolan i dag en marknad där vi ser hur det sparas där det går att spara, inte minst i de skolor som har som syfte att dela ut så mycket vinst som möjligt till sina ägare. Vi ser också hur det här spiller över även i de kommunala skolorna där det helt enkelt blir för dyrt att alltid tillhandahålla den personal och de resurser som faktiskt skulle behövas. Elevpengen är beräknad på ett sätt som gör att det kan

bli helt orimligt dyrt att ge elever på en enskild skola där behoven är särskilt stora de resurser som just de eleverna skulle behöva eftersom det höjer skolpengen även för elever som går i fristående skolor som på olika sätt lyckats se till att de inte har ett lika resurskrävande elevunderlag.

På något sätt är vi väl överens om att det här är ett strukturellt problem som vi har. Vi vet dock att det ser ut som att majoritetsförhållandena i Sveriges riksdag, just nu i alla fall, inte alls speglar folkopinionen. Jag tänker att vi måste förhålla oss till detta faktum. Det är ju elevernas utbildning här och nu som står på spel. Ibland undrar jag om man inte måste välja den mindre optimala lösningen för att vi helt enkelt är i ett system som inte fungerar i grunden.

Det är intressant att höra hur Socialdemokraterna resonerar i den här frågan eftersom det i propositionen enbart sägs att frågorna bereds vidare, och det vet vi alla kan betyda alltifrån att det aldrig kommer att hända någonting till att det faktiskt är på gång.

Anf. 57 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Annika Hirvonen och jag är definitivt överens om att det viktigaste vi har att göra är att komma till rätta med incitamenten för lönsamhet som finns i friskolesektorn och bland de stora vinstdrivande koncernerna. De incitamenten leder fel och till att man sparar där man kan spara för att öka utdelningen till aktieägarna. Det är orättfärdigt.

Skulle vi komma till rätta med de drivkrafterna skulle vi inte heller behöva en ökad detaljreglering, för ärligt talat, om det är något som den här sektorn inte efterfrågar så är det ökad detaljreglering.

Det här är som sagt ett spännande förslag i brist på en majoritet för att komma till rätta med incitamenten för lönsamhet hos de fristående skolorhuvudmännen, men det är inte alls säkert att det är det förslaget som skulle behövas. Det vore bättre att bota den sjukdom som vårt skolsystem har drabbats av än att komma med ökade detaljregleringar.

Anf. 58 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Fru talman! Jag har två frågor till Linus Sköld. Det handlar om elevhälsan respektive stödet till barn som är i behov av det.

Jag börjar med elevhälsan. I propositionen föreslås ett antal förändringar. Vi är för det. Men vi tycker att man egentligen borde göra en större översyn av ansvaret för elevhälsa eller skolhälsovård. I dag vilar ett tungt ansvar på lärare som ska känna barns oro. I någon mening kommer det såklart alltid att göra det, även om någon annan är ansvarig. Var är barnen om de inte är hemma? Jo, de är i skolan. Vem träffar de mest där? De träffar naturligtvis mest sin lärare.

Det viktigaste uppdraget i skolan är dock att fokusera på lärandet. Om det läggs på väldigt många uppgifter på lärare är risken att det blir lite spretigt. Vi tycker att om man i dag inte regelmässigt träffar en skolläkare, som man gjorde förr – kanske bara en av tio elever gör det – kan det vara problematiskt om det inte kan göras en hälsovårdskontroll av det måttet.

Fru talman! Min första fråga gäller Socialdemokraternas inställning till att se över detta, till exempel att lägga ansvaret på primärvården för att få det mer samlat, som en första linjens vård.

Det andra jag undrar över gäller att kunna ge tidigt stöd. I propositionen föreslås flera åtgärder, till exempel att en elev under vissa omständigheter ska kunna gå om ett läsår. Vi är för det.

Vi har under våren haft ett antal diskussioner om rätten till förskola, läxhjälp och lovskola. Vi har kanske gått lite mer åt det obligatoriska hållet, och Socialdemokraterna är lite mer inne på frivillighet. Jag tror att Linus Sköld har använt begrepp som oseriöst eller liknande i talarstolen.

Vi upplever att frivilligheten inte har räckt till. Vi tror till exempel att det är farligt att vänta för länge med obligatoriska språkinsatser i förskolan och att man hellre ska sätta in obligatoriska insatser redan på lågstadiet i stället för att skjuta på det till senare. Vari ligger invändningen från Socialdemokraterna?

Anf. 59 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Den första frågan om ansvaret för elevhälsan har jag debatterat ganska många gånger i den här kammaren med Kristdemokraternas företrädare. Jag noterar också att det är en gemensam reservation från Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna i det avseendet.

Jag och Socialdemokraterna är av den bestämda uppfattningen att elevhälsan ska arbeta huvudsakligen förebyggande och främjande. Vård ägnar sig sjukvården åt. Som regleringen ser ut får elevhälsan ägna sig åt mindre vårdinsatser. Man kan plåstra om ett sår på ett finger, men man ska inte ha resurser för att behandla psykisk ohälsa eller sy ett sår. Det är inte det som elevhälsan ska bidra med.

Elevhälsan behöver bidra till att skolan organiseras så att man förebygger ohälsa och främjar hälsa. Då verkar det rimligt att elevhälsans personal är organiserad så att de är anställda av huvudmannen och inte av en annan organisation som har sin ledning någon annanstans än på skolan. Alla idéer om att omorganisera elevhälsan till någon annan huvudman tror jag är missriktade.

Min invändning, och det som jag kallade oseriöst, gäller det återkommande förslaget att rektor ska ha möjlighet att ensidigt bestämma att en elev ska ha mer studietid. Det har ju rektor redan. Det finns inget frivilligt i ett beslut om särskilt stöd. Det beslut som en rektor fattar om särskilt stöd är definitivt bindande. Det är också ensidigt.

Anf. 60 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Fru talman! Jag börjar med organiseringen av elevhälsan. Jag tror inte att en omorganisation kommer att lösa det. Min poäng är bara att vi kan ta fasta på kritiken från Sveriges Skolledarförbund. Lagen säger att man ska arbeta förebyggande och hälsofrämjande, och de konstaterar utifrån deras erfarenhet att man regelmässigt kanske går mer på akuta ärenden. Då är det något som brister.

Det kan lösas på olika sätt. Vi konstaterar att man inte regelbundet träffar en skolläkare, som tittar ordentligt på fysisk och psykisk utveckling. Det gör kanske en av tio elever. Vi tycker ändå att det finns skäl att titta över organisation och ansvar, så att det blir rimligt.

Det gäller även kopplingen till rektors och lärares ansvar. Han eller hon ska kunna leda lektioner i klassrummet, med det stora ansvar som det inne-

bär. Om man kan lyfta av en del av detta tror vi att det kan finnas skäl att göra det.

Fru talman! När det gäller det andra kan man säkert invända mot delar av det. Men här finns kanske en ton i en del av debatten mellan M och S som Linus Sköld och jag har haft, kopplat till förskola och andra insatser. Jag tycker att det finns skäl att lägga insatser tidigare än vad som nu sker. När vi har haft diskussioner om läxhjälp och lovskola gällde det mellan- och högstadiet som Linus Sköld drog åt. Vi tycker att man kanske ska gå in med den typen av åtgärder redan på lågstadiet.

När det gäller förskola är det fullt rimligt att regeringen agerar med insatser kopplat till att få fler att välja förskola. Men jag är inte säker på att frivillighet som grund kommer att fungera. Det har inte fungerat hittills. Om man ska ta fasta på alla de tusentals barn som inte kan ordentlig svenska tror vi att det måste finnas insatser för att lära sig språket ordentligt, för att klara skolan och senare klara livet. Det är en debatt och diskussion som vi får återkomma till i andra sammanhang.

Stort tack för denna diskussion och för de debatter vi har haft, Linus!

Anf. 61 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Särskilt stöd bygger på en grundlig utredning av den enskilda elevens behov och beslutas därefter om av rektor. Det kan innebära ganska ingripande ändringar av en elevs skolsituation. Beslut om särskilt stöd skulle till exempel kunna innebära utökad studietid. Det finns inget som hindrar att man frivilligt och regelmässigt ska delta i den extra studietiden, som vi har infört. Men vid ett beslut om särskilt stöd efter individuell prövning kan det alltså ingå i en elevs skolgång.

Jag vill återgå till det här ärendet. Det finns ingen anledning att rektor behöver ha större befogenheter än rektor redan har. De här besluten kan fattas bindande och ensidigt av en rektor. Det är därför de är överklagningsbara. Det är därför beslutet om att en elev ska gå om också ska göras överklagningsbart. Det är ett ingripande beslut, och vi har genom den lagstiftning vi har försett rektor med ett starkt mandat.

Avslutningsvis – tusen tack för de här debatterna! Det är en kort tid vi har delat i utskottet, och det har ibland varit färgsprakande debatter i den här kammaren. Tusen tack för den här tiden, Lars Hjalmered! Lycka till i framtiden!

Anf. 62 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S):

Fru talman! Den 18 maj genomfördes en funkisriksdag här i Sveriges parlament. Vi har firat 100 år av demokrati både länge och väl. Men den sista rösträttsreformen genomfördes inte förrän 1989. Först då fick faktiskt alla i vårt land rösträtt. Det var då begreppet omyndig togs bort ur lagstiftningen.

Under funkisriksdagen framträdde Rasmus Westlund från Östergötland. Jag kan inte citera honom, men jag ska ändå försöka beskriva det han sa. Det finns mycket att säga om särskolan. Men det viktigaste är: Sluta genast upp med att ha låga förväntningar på dem som går där. Se mig för den jag är, sa Rasmus. Oavsett vilken skola eller skolform jag går i, se de individuella förmågorna. Och ge varenda unge förutsättningar att utvecklas till sin fullaste potential.

En sak som Rasmus har drivits av är att han tycker att hans skolform har ett, som han sa, skitnamn: särskola. Det var som att alla visste att man var dum i huvudet när man gick där. De kallades särbarn, i nedlåtande syfte, och andra saker som jag inte ska upprepa.

Han har drivit frågan på alla möjliga sätt. Han har fått ned skyltarna på sin egen skola. Till slut fick han också en minister att tillsätta en utredning, en annan minister att ta den vidare och en tredje minister att lägga förslaget på riksdagens bord i dag.

Rasmus har haft god hjälp av Leo Lust, som skrev ett medborgarförslag i sin egen kommun och också har drivit på i den här utvecklingen. Tack för det, Rasmus och Leo!

Nu tar vi beslutet att kalla skolformen för anpassad utbildning. Det är ett bra beslut. Det tycker eleverna, och det tycker jag också. Det är också bra att begreppet utvecklingsstörning ersätts av intellektuell funktionsnedsättning.

Fru talman! Jag har mött en del lärare som oroar sig för att det kommer att hittas på nya nedsättande ord även om den anpassade utbildningen, och jag har funderat mycket på det. Vem ska göra det då? Ja, inte vi vuxna, inte vi politiker och inte lärare eller någon annan personal. Och hör vi någonting sådant måste vi reagera. Vi måste säga nej till alla typer av nedsättande omdömen och mobbning. Det får såklart inte förekomma.

Fru talman! Ekebyhovs grundsärskola var här i riksdagen den 2 juni och höll ett föredrag för oss ledamöter med rubriken ”Vi är inte lika dumma i huvudet som folk tror” – ett mycket fint föredrag. På deras skola jobbar de med entreprenöriellt lärande. De sköter självständigt ett företag och har till och med givit ut en bok, *Judit och muppskolan*, med väldigt starkt stöd av deras fantastiska rektor Denice Sverla. De har tjänat lite pengar, och de har själva bestämt att de ska gå till limousiner och röda mattan på deras skolavslutningar. De hade också en food truck och lite kändisar. Det tycker jag var coolt.

Underskatta dem inte! Hela skolan har också haft en omröstning om vad namnet borde vara, och faktiskt vann Anpassad grundskola. De tyckte att det var ett bra namn.

Det är också viktigt att vi beslutar att garantin för tidiga stödinsatser för läsa, skriva och räkna ska gälla alla elever.

Fru talman! Även om vi tar viktiga steg för den anpassade skolan här i dag behöver vi jobba vidare. Jag håller fullständigt med Fredrik Christensson och hela Centerpartiet i denna fråga, som ni har drivit länge, och lovar att jag tänker kroka arm med er i frågan under nästa mandatperiod. Tack, Fredrik!

Jag vill också passa på att tacka och hälsa alla en glad sommar. Jag vill också tacka Duveholms anpassade gymnasieskola, Nävertorps anpassade grundskola, Lärvox och Viadidakt för allt ni har lärt mig genom åren om de här frågorna.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 63 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! I dagens betänkande föreslås att rektor ska få besluta att en elev ska gå om en årskurs och att beslutet ska kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Det är förstås helt rätt att elever som behöver gå mer tid i skolan ska få möjlighet att göra det. Skolorna ska ju arbeta systematiskt med att ge tidiga stödinsatser i form av utökad undervisningstid och läxhjälp men också i form av speciallärarstöd och särskilda undervisningsgrupper. Men det kan också handla om lovskola eller om att gå om en årskurs just för att kunskapsmålen ska nås.

Vi menar att det är en pedagogisk bedömning av förutsättningarna för eleverna att lära sig som bör ligga till grund för beslutet att låta en elev gå om och att det är just därför som rektor ska kunna besluta att en elev ska gå om utan att det ska kunna överklagas.

Med anledning av detta vill jag yrka bifall till reservation 1.

Fru talman! Det går sällan bra för barnen i skolan om de inte mår bra. Att förstärka elevhälsan är därför en viktig prioritering för Kristdemokraterna, både för att förbättra kunskapsresultaten och för att fler ska slippa leva med ångest och oro. För oss är det självklart att elevhälsan alltid ska ha en god samverkan med hälso- och sjukvården, och för det behövs tydliga strukturer. Vi menar att alla skolhuvudmän ska ha samverkansavtal med sjukvården och tydliga samverkansrutiner med socialtjänsten för att vi ska kunna stärka elevhälsoarbetet. Men långsiktigt vill Kristdemokraterna stärka elevhälsan genom ett samlat uppdrag för barn- och ungdomshälsovården där elevhälsan i form av en skolhälsovård ingår.

Skolsköterskor, skolläkare, skolkuratorer och skolpsykologer skulle då finnas kvar nära eleverna ute på skolorna men med samma huvudman som övrig vårdpersonal, medan speciallärare och specialpedagoger fortsatt skulle ha skolan som huvudman. Vi menar att det skulle skapa rätt incitament för att på allvar stärka elevhälsan. Och det är helt avgörande att vi i ett tidigare skede fångar upp barn som mår dåligt. Det behövs en elevhälsogaranti som innebär att varje barn ska kunna komma i kontakt med elevhälsan varje dag.

Vad gäller speciallärare och specialpedagoger föreslås i propositionen att det ska finnas tillgång till specialpedagog eller speciallärare för elevhälsans insatser. Det är viktigt, men det behövs åtgärder för att detta ska komma på plats för att kunna motverka den brist som finns i dag. Kristdemokraterna vill därför se ett speciallärarlyft för lärare som vill utbilda sig till speciallärare eller specialpedagoger. Det är också någonting som vi satsar på i vår budget.

När det gäller regeringens förslag om namnbyte stöder vi förslaget att uttrycket utvecklingsstörning ersätts med intellektuell funktionsnedsättning och att benämningen träningskola tas bort. Även när det gäller särskola stöder vi förslaget att benämningen på skolformen byts ut.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag passa på att tacka för arbetet under detta riksmöte och tacka riksdagens personal för allt stöd under mandatperioden. Jag vill naturligtvis särskilt tacka Lars Hjalmered och Fredrik Christensson, som inte ställer upp för omval, för era insatser. Jag har uppskattat att ha med er att göra under den här tiden. Er andra möter jag ju i valrörelsen. Fram till dess vill jag önska er en trevlig sommar.

(Applåder)

Anf. 64 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Jag kommer nog att hålla det kortaste anförandet, i alla fall under den här mandatperioden.

Tyvänn fick min kamrat Daniel Riazat förhinder och kunde inte komma i dag, så han bad mig att hoppa in och yrka bifall till reservation 8. Den handlar om ett lagkrav på att det ska finnas specialpedagoger och speciallärare i anslutning till elevhälsan. Tillgången är inte tillräcklig, vilket kommer att leda till olika hanteringar av insatser. Vi vill därför ha ett lagkrav på detta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

Prot. 2021/22:134
20 juni

*Elevhälsa och stärkt
utbildning för elever
med intellektuell
funktionsnedsättning*

§ 8 Trafiksäkerhet

Trafiksäkerhet

Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU19
Trafiksäkerhet (prop. 2021/22:190)
föredrogs.

Anf. 65 RICHARD HERREY (M):

Fru talman! Jag kommer i dag, när ljusa sommartider med sommar och sol kommit till det vackraste av länder, att tala om trafiksäkerhet.

I detta ämne är det mycket som vi i grunden är överens om. Det är skönt att kunna konstatera det en dag som denna, när det kan tyckas vara lite tuffa tider för samsyn och enighet. Det är svårt att tro att det finns några ideologiska skiljelinjer i den gemensamma förhoppningen om att se en säkrare trafikmiljö, där vi alla önskar färre olyckor och färre drabbade på våra vägar.

Fru talman! Vi bor i ett väldigt stort land, faktiskt ett av EU:s största. En sak vi borde kunna vara överens om är att vi behöver många och långa vägar.

Vi behöver hela och säkra vägar. Vi behöver det för att gods ska kunna nå hela landet. Vi behöver det för att svenska företag och lantbrukare ska kunna verka i hela landet och för att deras produkter ska kunna nå ut i det lokala, regionala och internationella.

Vi behöver bra vägar i stad och på landsbygd för att vi alla ska kunna leva ett bra liv – kunna ta oss till jobbet, kunna ta oss till sjukhuset, kunna köra våra barn till aktiviteter och kunna hälsa på familj och vänner eller bara nöjesåka eller ta bilsemester och njuta av vårt vackra land och då kanske även ta del av och bidra till den fantastiska besöksnäring som finns i hela vårt land.

Fru talman! Jag har färdats hundratusentals mil på svenska vägar; tro det eller ej. Innan jag svänger in på en lite mer detaljerad moderat väg vill jag passa på att säga att vi moderater står bakom alla våra reservationer men för att spara tid vill yrka bifall endast till reservation nummer 3.

Fru talman! Vi är som land och individer helt beroende av ett välplanerat och väl omhändertaget vägnät. Just därför inser vi moderater att pengar måste skjutas till för att täcka kostnaderna för faktiskt underhåll av det befintliga vägnätet. 130 mil har fått sänkt hastighet på grund av eftersatt underhåll. Vi moderater vill därför satsa 20 miljarder mer än regeringen på just nödvändigt underhåll av befintlig väg.

Fru talman! Vägarbeten är både önskvärda och nödvändiga. Men de innebär också en väsentlig störning i trafiken medan arbetet pågår, med risk för olyckor och personsador som följd. Det är därför både samhälls-ekonomiskt och mänskligt klokt att arbetet utförs på så kort tid som möjligt. Mot den bakgrunden bör regeringen skyndsamt se över möjligheten att tillåta att fler vägarbeten utförs under dygnets alla timmar.

Fru talman! Det behövs en differentiering av hastigheten på våra motorvägar. Standarden på de svenska motorvägarna varierar nämligen. Regeringen bör därför tillsätta en utredning med syfte att bland annat höja nivån från dagens högsta tillåtna hastighet på 120 kilometer per timme.

Regeringen bör på samma tema utreda hur digital teknik kan användas för att differentiera hastigheten beroende på underhåll, vägarbete och vägunderlag. Den digitala tekniken ger redan i dag möjligheter till information, inte minst om regionala trafikförhållanden.

Sverige är ett avlångt land med mycket olika väderförhållanden. Samma dygn som det är sommarnatt i söder kan Kung Bore spela snöstorm i norr. Regeringen bör återkomma med en plan för hur den digitala tekniken bättre kan användas i framtida trafiksäkerhetssyfte.

Fru talman! På många sätt är Sverige som en ö. Vi har en mycket lång kuststräcka med över 50 hamnar.

I hamnar och vid gränspassager in i vårt land bör alkobommar vara ett viktigt komplement för att förbättra trafiksäkerheten på vägarna. Det finns tyvärr både yrkeschaufförer och privatbilister som intar alkohol under till exempel färjeresor. Genom att placera ut alkobommar vid hamnar och gränsstationer sänder staten proaktiva signaler om vad som inte kan accepteras när det gäller alkohol och framförande av fordon.

Om sanningen ska fram finns det ett tillkännagivande om att sätta upp alkobommar vid alla hamnar och gränsstationer. Tillkännagivandet är från 2015. Det är alltså sju år sedan – till och med längre sedan än när riksdagen röstade om att avskaffa det berömda danstillståndet, som är en av mina favoriter. Som så mycket annat fullföljer regeringen inte detta trots att riksdagens ledamöter – det var till och med förra mandatperiodens ledamöter – röstade för det. Detta sker om och om igen. Hur svårt kan det vara?

Vi har i dag hamnar med mycket inkommande trafik där det ännu saknas bommar. Arbetet med att förse alla hamnar med alkobommar måste prioriteras. Det gör trafiken säkrare, och därmed kan vi rädda liv.

Regeringen bör just nu som vilket företag som helst sätta ett specifikt mål och ange en tid när alkobommar ska finnas i alla svenska hamnar och vid våra gränser. Det löser sig inte av sig självt.

Fru talman! Vi moderater anser att arbetet med trafiksäkerhet och en nollvision är mycket viktigt och bör intensifieras. Mycket har gjorts, men olyckor som leder till dödfall eller allvarliga skador förekommer tyvärr – inte minst bland motorcyklister.

En av orsakerna till detta är vägräckenas utformning. Det finns olika typer av vägräcken, och under de senaste åren har vajerräcken varit den typ som förekommit mest när nya räcken har anlagts. Dessa är bra för bilar och lastbilar men tyvärr rena dödsfällor för motorcyklister. Ungefär var tionde motorcyklist som dödas i trafiken omkommer till följd av kollision med ett vajerräcke.

När vi ändå pratar vajervägar kan det tilläggas att de är fullständigt livsfarliga för cyklister. Inga cyklister bör cykla på en två-plus-ett-väg. Ändå finns det på vissa platser inga alternativ för den som vill ta sig från A till B på cykel. Man har helt enkelt byggt bort cyklingsmöjligheten utan att försäkra sig om att det finns en alternativ väg för cykling.

Trafiksäkerhet ska gälla för alla i trafiken, även för dem som färdas på motorcykel. Vi konstaterar att vajerräcken fortfarande är standard på alltför många vägar trots att den typen av räcken fått underbetyg när det gäller säkerheten för motorcyklister. Om vi ska nå nollvisionen krävs det en översyn av befintliga räcken på vägarna för att minska antalet dödade och allvarligt skadade motorcyklister.

Fru talman! Vi moderater vill även se förenklade krav för motorcykelkörkort inom EU. Dagens EU-lagstiftning innebär att varje nivå av motorcykelkörning kopplad till kubik kräver ett nytt körkort och en ny uppkörning. Detta är enligt vår mening en orimlig modell. Det kan jämföras med att en enskild innehavare av körkort för bil skulle tvingas till en ny uppkörning när han eller hon byter till exempelvis en större bil. Vi menar att regeringen bör arbeta för en förändring på detta område.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag lyfta fram att det inte bara är vägunderhåll och hur man bygger vägar som är viktigt för trafiksäkerheten. Att man bygger nya vägar i regioner med kraftigt växande befolkning mängd är också en viktig trafiksäkerhetsfaktor. Utökad nödvändig infrastruktur minskar restider, trängsel och stress i trafiken och ökar redundansen vid vägarbeten eller olyckor.

Därför är det en självklarhet att till exempel vägar som Österleden måste byggas. En komplett ringled runt Stockholm är det enda rimliga, även sett ur ett trafiksäkerhetsperspektiv.

Med de orden, fru talman, önskar jag alla som lyssnat trevlig sommar ute på våra svenska vägar.
(Applåder)

Anf. 66 PATRIK JÖNSSON (SD):

Fru talman! Vi i Sverigedemokraterna står bakom samtliga våra reservationer, men för att vinna tid yrkar vi bifall enkom till reservation 13 gällande plankorsningar mellan väg och järnväg.

Sverige är ett av världens tryggaste länder att färdas i, och det ska vi vara stolta över. I fjol omkom 192 personer, vilket är rekordlågt. Samtidigt är så klart varje dödsfall eller svårt skadad människa en tragedi. Av de omkomna var 113 bilister, 25 motorcyklister och 20 cyklister. För cyklister, till skillnad från bilister, ökar dessutom kurvan med ungefär 2 000 allvarligt skadade per år. För bilister var den vanligaste olyckstypen mötesolyckor, följt av singelolyckor. Detta ger vid handen att arbetet med att mötesseparera vägar är ett bra sätt att minska antalet dödsolyckor på och måste stärkas.

Fru talman! Jag tänkte fokusera på en olyckstyp som inte får särskilt mycket uppmärksamhet: plankorsningsolyckor mellan tåg och vägfordon. I fjol dog 94 personer inom spårtrafiken. Sett till hur många som omkom i den vanliga trafiken är detta ett stort antal, i synnerhet som den absoluta lejonparten av trafikarbetet i Sverige utförs på våra vägar, inte på våra järnvägar. För en stor del av dem som omkom handlade det dock om suicid. Ungefär 85 procent hamnar i denna kategori.

Jag har upprepade gånger talat om det suicidpreventiva arbetet, men jag tänker i stället ta upp arbetet med att bygga bort plankorsningar – eller snarare Trafikverkets bristfälliga arbete med att bygga bort obevakade plankorsningar eller att förse dem med ljud och ljus. De senaste fem åren har i varje fall 13 personer omkommit och 28 skadats, varav 7 allvarligt, vid kollisioner mellan tåg och bil vid obevakade plankorsningar. Tillbudet är avsevärt fler.

De som bor vid eller av andra anledningar dagligen färdas över en obevakad plankorsning löper en orimligt stor risk att dödas eller allvarligt skadas. Det ska inte vara enskilda bilisters misstag i ett svagt ögonblick när en järnväg ska korsas som avgör liv eller död. Det är inte rimligt att fordonsförare ska mista livet för att Trafikverket inte tagit frågan på allvar. Det måste till krafttag här.

År 2018 anslog regeringen 3 miljarder extra för att bygga bort farliga obevakade plankorsningar. Vad hände egentligen med de miljarderna? Vad har gjorts? En knapp tredjedel av de cirka 3 500 obevakade plankorsningarna sågs då över. Cirka 180, alltså en tjugondel, betecknades som extra farliga. Miljarderna verkar mest ha gått ned i Trafikverkets stora, svarta slukhål.

Det är beklämmande hur Trafikverket skött frågan. Vad har vi hittills fått för pengarna? En utredning, en liten bråkdel åtgärdade anläggningar och en app som Trafikverket tror kan göra mirakel – det är vad pengarna gått till, medan folk fortfarande står vid någon av våra 3 500 obevakade plankorsningar med hjärtat i halsgropen.

Man räknar med att kostnaden för att bygga bort en obevakad plankorsning är i genomsnitt 20–25 miljoner. Med de anslagna 3 miljarderna borde alltså cirka 120 plankorsningar ha åtgärdats, men i nuläget är det bara ett trettio som har åtgärdats; ytterligare 20 ska vara på gång. Jag har tyvärr inte fått information om hur de 30 anläggningarna faktiskt är åtgärdade – om pengarna är slut och de bara har stängts eller om de faktiskt byggts om på riktigt, med planskildhet eller ljud- och ljussignaler.

Dessutom borde Trafikverket ha lagt resurser utöver de 3 miljarderna på att bygga bort obevakade plankorsningar. Ska det krävas extra medel från regeringen för att det över huvud taget ska hända någonting? Vi står i princip kvar och stampar på samma ställe som för tio år sedan, och detta är beklagligt.

Fru talman! Hastighetsgränser ska vara rimliga och ha folklig acceptans. Sverigedemokraterna menar att en återgång till det gamla systemet med 30, 50, 70 och 90 vore att föredra. Det ska vara enkelt att se vilken hastighet som gäller på en väg. Det kunde man förr, innan 40, 60 och 80 tillkom som nya hastighetsgränser. Det ska vara enkelt att se vilken hastighet som gäller, och det ska vara logiskt och verklighetsanpassat.

Trafikverket borde, i stället för att låta vägarna förfalla och skylta om med sänkta hastigheter för att slippa underhålla vägarna, fokusera på att rusta upp vägarna och ta bort trafikfarliga hinder utmed vägarna. Men det verkar vara viktigare för Trafikverket att tillskapa nya skrivbordstjänster i stället för att satsa på mer underhållspersonal och asfalt.

Att denna misshushållning har tillåtits så länge är för mig en gåta. Underhållsskulden för vägarna beräknas uppgå till 42 miljarder 2030. Underhållsskulden för både järnvägar och vägar beräknas när planperioden är slut 2033 uppgå till helt otroliga 136 miljarder.

Dåligt underhåll går givetvis ut över trafiksäkerheten. Här får vi tänka om – vi måste omprioritera. Underhållet måste stärkas.

Fru talman! Flera partier har tagit efter vårt förslag om att höja den högsta tillåtna hastigheten för A-traktorer till 45 kilometer i timmen. Vi ser en sällan skådad ökning av dessa fordon, och det är såklart positivt att våra ungdomar får större frihet att ta sig till och från olika aktiviteter och slipper en lång väntan på en skolbuss. Det handlar helt enkelt om frihet.

Men samtidigt medför dessa fordon problem i och med att de utgör en bromskloss för annan trafik, i synnerhet tunga fordon som har svårt att köra om – lastbilar och bussar, till exempel. Risken för så kallade upphinningsolyckor är stor. Med en ökad hastighet blir problemet mindre, och i städer kan dessa fordon dessutom följa trafikrytmen.

Men vi sverigedemokrater vill också att det införs en bättre utbildning om hastighetsgränsen höjs, och vi vill också se att ett krav på bilbälte då införs. I dag sker utbildningen, som ni säkert vet, genom att man tar ett så kallat moppekörkort anpassat för EU-moped, men den måste kompletteras så att man kan påvisa att man även behärskar att köra en A-traktor; det är ett helt annat fordonsslag.

Vi vill dessutom skärpa straffet för den som manipulerar hastighetsregulatorens så att stryningen begränsas eller tas bort. Vi har tyvärr med ett stigande antal A-traktorer också fått se ett antal tragiska olyckor, med både dödsoffer och svårt skadade, oftast singelolyckor där hastigheten varit långt över tillåtna 30 kilometer i timmen.

Vi vill också se över viktgränsen för så kallade mopedbilar, som i dag är 425 kilo. Dessa fordon byggs för att klara viktkraven, och säkerheten blir såklart lidande. Trots att de får köras i högre hastighet än A-traktorer är säkerheten betydligt lägre. Om mopedbilar byggdes i mer tåliga material skulle vikten förvisso öka men också säkerheten, vilket ändå måste vara det mest primära.

Fru talman! Genom ett proaktivt arbete kan vi minska antalet omkomna motorcyklister. Richard Herrey var inne på detta tidigare. Att kasta in i ett vajerräcke i 100 kilometer i timmen leder mycket sannolikt till döden eller, kanske än värre, livslång smärta och invaliditet. Norge har påbörjat ett arbete med underglidningsskydd på vägräckena, och Sverige borde skyndsamt göra detsamma.

När arbetet med mötesseparerade vägar skulle gå igång valde man tyvärr bort alternativet att åtskilja vägarna med betong i stället för vajerräcken. Mellan Lund och Malmö har motorvägsfilerna så länge jag kan minnas, i varje fall i över 40 år och förmodligen längre, separerats med betongelement. Detta är nästan underhållsfritt, och det är mindre trafikfarligt. På sikt hade denna lösning sannolikt varit betydligt billigare, för det behövs vanligen inte dyra reparationer när någon kör emot barriären. Inte heller leder det till timplånga stopp. Men framför allt är dessa barriärer betydligt mer skonsamma mot motorcyklister.

Ytterligare en fara för motorcyklister är rullgrus. När det kliar i gaspedalen på våren och Trafikverket inte hunnit sopa efter vintern är faran som störst, samtidigt som den vane motorcyklisten såklart är extra mycket på sin vakt. Det är verkligen viktigt att Trafikverket ser till att hålla vägarna rena. Jag är själv motorcyklist, och även om jag inte kört så många mil de senaste åren har jag erfarenhet av detta. Extra vaksam måste man vara på det finmaskiga vägnätet där grusvägar ansluter, för där händer det

lätt att grus kommer upp på vägen eller att grus rinner ned när det har regnat.

Brunnslock är också en stor fara. Jag har själv lagt min hoj på ett sådant. Det var blött, och jag såg inte att det var ett brunnslock. Vips låg man där på marken. Det gjorde inte så mycket, för det var en endurohoj – den höll. Men det kunde ha drabbat någon annan illa. Vi måste se över om det finns möjlighet att göra brunnslock mindre hala, till exempel genom någon form av beläggning som gör att de inte blir så hala när de är blöta.

Det är så klart svårt att få ned antalet omkomna motorcyklister till noll, men det går att minska antalet med ett proaktivt arbete. Dessutom behöver det inte kosta särskilt mycket.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag belysa situationen för dem som arbetar med att underhålla våra vägar och dem som har vägen som sådan som arbetsplats. Det kan vara ambulanspersonal, polis, räddningstjänst eller de som är ute och reparerar ett skadat vägräcke eller målar vägmarkeringar. Detta är en utsatt arbetsplats. Bortsett från vid akuta olyckor finns det i dag ett omfattande skydd för personal som ska ut och jobba på vägarna – regler för att skydda sig, nedsatt hastighet, avstängningar och TMA-bilar som ska skydda personalen. Men ändå sker det olyckor.

Enligt en undersökning som Kantar Sifo gjorde på uppdrag av Svevia 2020 anser bara drygt hälften, 57 procent, av de tillfrågade trafikanterna att andra trafikanter sänker hastigheten i anslutning till vägarbeten. Då ska vi ändå tänka på att dessa arbeten inte dyker upp ur tomma intet; de är väl skyltade.

Men det är inte bara hastigheten som är ett problem utan även bristande uppmärksamhet. Så sent som för tre veckor sedan dog en kvinnlig arbetare i en TMA-bil på E4:an vid Norrköping. Hon arbetade i sin TMA-bil för att skydda annan personal vid ett arbete på väg.

TMA-bilen har en gigantisk skylt med en stor blinkande pil, men ändå lyckades en förare av en lastbil ramma fordonet. Föraren anhölls senare för grovt vållande till annans död. Här måste förarens uppmärksamhet ha vilat på något helt annat än trafiken.

En åtgärd som skulle kunna vara rimlig vid vägarbeten är att man helt sonika har högre böter för hastighetsöverträdelser där. Men när det gäller hur man ska få bukt med den bristande uppmärksamheten är det svårare. I januari i fjol hände ytterligare en uppmärksammas tragisk dödsolycka, på E6 utanför Landskrona, där en personbil körde in i en stillastående lastbil på vägrenen. Sådant borde inte kunna inträffa, men den mänskliga faktorn är oförutsägbar ibland. Går detta att utbilda bort? Hade olyckan kunnat undvikas med ett autobromssystem? Hur ska vi lösa uppmärksamhetsfrågan? Detta är svåra frågor.

Mellan 100 och 200 olyckor och tillbud inträffar vart år vid vägarbeten i Sverige. Det är alltså tre till fyra gånger i veckan. Fru talman, här måste mer göras! Vi behöver arbeta systematiskt med att få ned denna siffra. Den borde vara noll.

Anf. 67 MIKAEL LARSSON (C):

Fru talman! Vi debatterar i dag betänkandet om trafiksäkerhet, och det är ju frågor som berör alla. De berör människor runt om i hela landet, med olika perspektiv och aspekter.

Fru talman! Vårt transportsystem måste vara likvärdigt i förhållande till kvinnors och mäns olika behov. Men vägen till ett jämställt transportsystem är inte enkel. Transporter är grundläggande för vår vardag, och jämställda transporter handlar om att ge kvinnor och män lika förutsättningar till exempelvis pendling runt om i vårt land. I dag reser kvinnor och män på olika sätt: Kollektivtrafiken nyttjas främst av kvinnor medan män väljer bilen i större utsträckning. Att ha ett jämställdhetsperspektiv redan på planeringsstadiet när det gäller ny transportinfrastruktur är en stor och viktig del för att vi ska kunna nå målen om ett jämställt transportsystem. Vi i Centerpartiet menar att regeringen måste se till att Trafikverket och de forskningsinstitut som arbetar med trafiksäkerhet, till exempel VTI, ges nödvändiga resurser från staten för att främja jämställdhetsarbetet inom trafiksäkerheten.

Något annat som är viktigt ur trafiksäkerhetsaspekten och jämställdhetsperspektivet är arbetet med krockdockor. Här är det viktigt att regeringen driver på för att Transportstyrelsen och olika myndigheter inom ramen för FN:s arbete med trafiksäkerhet ska se till att både manliga och kvinnliga krockdockor används i trafiksäkerhetsarbetet för personbilar.

När bilföretag testar nya bilmodeller utförs omfattande säkerhetstester med simulerade krockar. I dessa provbilar används just krockdockor. Trots att dessa tester har genomförts under många år används fortfarande krockdockor som är modellerade utifrån den manliga kroppens egenskaper. Därmed blir det en ojämsliddhet i utförandet, och detta leder till sämre trafiksäkerhet för kvinnor.

Det har tagits fram krockdockor som är modellerade efter en genomsnittlig kvinna, och dessa skulle behöva komma till användning i testverksamheten. Trots att det finns en prototyp för kvinnliga krockdockor används den inte. Krocktester blir därmed missvisande för hälften av befolkningen, eftersom resultaten blir annorlunda om det är en manlig eller kvinnlig krockdocka som sitter i framsätet.

Centerpartiet vill understryka att detta inte är något nationellt fenomen enbart här i Sverige utan att detta är ett problem vid de internationella certifieringsorgan som bilbranschen använder sig av. Centerpartiet menar därför att den svenska regeringen genom sina myndigheter ska driva på internationellt och ställa krav på fordonstillverkare att använda både manliga och kvinnliga dockor.

Fru talman! En annan fråga är antalet viltolyckor, som under de senaste åren tyvärr har ökat. Utvecklingen är både oroande och oacceptabel, och Centerpartiet menar att detta ställer högre krav på trafiksäker planering av vägnätet och övrig infrastruktur så att viltet hålls borta från vägarna.

Olyckorna orsakar ett stort lidande för både människor och djur, och dessutom blir det mycket stora samhällskostnader. Detta problem bör ytterst tas upp inom ramen för en översyn av viltförvaltningen, men på kort sikt måste Trafikverket i sin infrastrukturplanering ta större hänsyn till den allmänfara som viltet utgör på vägar och järnvägar.

Arbetet med nollvisionen fokuserar på att minska olyckor med dödlig utgång, och detta har gjort att viltolyckorna inte har fått tillräcklig uppmärksamhet. Trafikverket har inte prioriterat dessa olyckor eftersom de sällan får dödlig utgång, och Centerpartiet anser att dessa frågor nu måste upp på agendan. Vi vill se ett arbete på flera fronter för att pressa tillbaka olyckstalen. Återigen: Det måste ställas högre krav på trafiksäker plan-

ering av vägnätet och den övriga infrastrukturen så att viltet hålls borta från vägarna. De ökande viltolyckorna måste minska genom en mer fram-synt trafikplanering från Trafikverket avseende viltsäkra övergångar och andra åtgärder. Detta är en viktig fråga för landsbygden och för hela landet.

Fru talman! Den 15 juli 2020 förenklades de tekniska kraven för att bygga om en bil till A- traktor. Förändringen genomfördes för att det skulle vara möjligt att också bygga om automatväxlade bilar till A-traktorer. Efter förändringen har antalet A-traktorer ökat kraftigt i hela landet.

Vi i Centerpartiet tvingas tyvärr konstatera att regelefterlevnaden på sina håll är bristfällig. Detta beror sannolikt på att regelverken är krångliga och att hastighetsgränsen på 30 kilometer per timme upplevs som obegrip-lig när en mopedbil får gå i 45 kilometer per timme. Vi menar därför att det är angeläget att ändra regelverket för dessa fordon, som oftast används av ungdomar, och göra reglerna för A-traktorer och mopedbilar mer en-hetliga.

Polisen har flaggat för att regelefterlevnaden bland dem som framför A-traktorer måste bli bättre. Centerpartiet tror att ungdomarna tar mer an-svar när de själva de får mer ansvar. När regelverket blir enklare kommer enligt vår bedömning fler att göra rätt.

Vi i Centerpartiet vill se en höjning av maxhastigheten till 45 kilometer per timme. En förutsättning för att höja hastigheten är dock att A-trakto-rerna blir säkra att framföra, både för dem som sitter i och för dem som påverkas vid en krock. Trafiksäkerheten för förare och passagerare kan förbättras genom att till exempel bilbälte blir obligatoriskt och att vinter-däck blir standard vid vinterväglag. Även körkortsutbildningen skulle kun-na göras om och bli längre.

Just detta regelverk har Transportstyrelsen nu börjat att se över. Många ungdomar som jag har talat med framför önskemål om höjd hastighets-gräns för A-traktorer. Man framför också ofta önskemål om ett litet ba-gageutrymme.

Det finns ett stort engagemang för de ungdomar som har A-traktorer runt om i vårt land. Detta är en fantastiskt bra möjlighet för unga att ta sig till olika aktiviteter.

Fru talman! Att ta körkort är en frihet. Jag själv, och, tror jag, alla som sitter här inne i salen, kommer ihåg vilken frihetskänsla det var att få kör-kort.

Dock har det under de senaste åren uppmärksammats en del fusk med illegala trafikskolor. Centerpartiet välkomnar de konkreta åtgärder för att stoppa fusk vid förarprov och illegal utbildningsverksamhet på transport-området som regeringen har föreslagit i proposition 2021/22:190. Vi me-nar att detta är ett steg i helt rätt riktning. På några punkter behövs det dock en del förändringar.

I propositionen föreslår regeringen att den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om avstängning från prov på trans-portområdet. Till skillnad från regeringen anser Centerpartiet att avstäng-ningar från prov på transportområdet inte bör kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Vi i Centerpartiet anser därför att regeringen bör åter-komma och ändra just detta förslag.

Vi vill vidare lyfta fram att polisen måste få direktåtkomst till fler av Transportstyrelsens uppgifter i enlighet med Transportstyrelsens förslag i utredningen *Uppdrag att föreslå åtgärder mot fusk vid förarprov och illegal utbildningsverksamhet*. Det är viktigt att polisen enkelt kan kontrollera tillstånd när de av olika anledningar stoppar ett fordon ute på vägarna. Vi anser därför att åtgärder krävs och att regeringen borde återkomma med just konkreta förslag på detta område.

Slutligen vill jag också uppmärksamma behovet av att stärka konsumentens ställning när det gäller trafikskola. Det måste bli enklare att kontrollera att den trafikskola som man anlitar har tillstånd. I dag kan det göras via Transportstyrelsens webbplats. Dessvärre är sökfunktionen svår att hitta, och mycket av detta finns enbart på svenska språket. Vi vill därför se till att Transportstyrelsen ser över och kraftigt förbättrar just konsumentinformationen. Det är också någonting som har framförts från trafikskolorna själva.

Avslutningsvis, fru talman, skulle jag vilja yrka bifall till Centerpartiets reservation 1 och också önska samtliga ledamöter i utskottet en glad sommar. Tack för gott samarbete! Till er som inte kandiderar om säger jag lycka till. Övriga hoppas jag att få se i september.

Anf. 68 JESSICA THUNANDER (V):

Fru talman! Vänsterpartiet yrkar bifall till reservation 5, som handlar om sänkt bashastighet i tätorter.

Det som Sverige kanske är mest känt för vad gäller trafiksäkerhetsarbete är den så kallade nollvisionen, som riksdagen beslutade om hösten 1997: Ingen ska dödas eller skadas allvarligt som en följd av olyckor i vägtrafiken i Sverige.

Vi kan konstatera att målet inte är nått även om arbetet går framåt. År 2020 skadades 3 600 personer allvarligt och 204 personer omkom i trafiken. År 2021 omkom 210 personer i trafiken – en ökning. Det finns alltså mycket kvar att göra.

Det finns ideella organisationer som är viktiga för trafiksäkerhetsarbetet. Civilsamhället har i över tio år haft tillgång till statistik över trafikolyckor i Transportstyrelsens databas Strada. Statistiken har varit mycket användbar i arbetet för ökad trafiksäkerhet och nollvisionen.

Nu får dock många representanter från civilsamhället inte längre tillgång till statistiken i Strada. Det är olyckligt och hämmar trafiksäkerhetsarbetet. Vi anser att regeringen behöver se till att civilsamhället återigen kan få tillgång till statistiken i Strada.

Fru talman! Ett område som är helt avgörande för trafiksäkerheten är hastigheten. Vi vet att en kollision vid 90 kilometer i timmen jämfört med 80 kilometer i timmen ökar risken att dö med 40 procent. Vi vet också att om vi kör för fort i områden där det bor många människor ökar risken för olyckor och dödsfall. Det är väl ingen som är förvånad över det, tänker jag.

I dag har vi en generell bashastighet på 50 kilometer i timmen i tätbebyggda områden, vilket regleras i trafikförordningen. Kommuner kan visserligen ta egna initiativ och skylta om vissa gator, men 50 kilometer i timmen sätter ändå en nivå för vad som gäller i våra städer.

Vänsterpartiet menar att det vore väldigt positivt att få en generell sänkning av denna bashastighet, åtminstone ned till 40 kilometer i timmen. Detta skulle öka säkerheten i våra städer, och det skulle också bidra till minskade utsläpp och en bättre miljö.

Sänkt bashastighet i tätbebyggda områden har utretts flera gånger. Trafikanalys lade fram sin utredning 2017 och konstaterade i sin rapport att om bashastigheten sänks till 40 kilometer i timmen skulle färre olyckor med dödsfall och allvarliga skador som följd inträffa.

Liknande slutsatser har Trafikverket kommit fram till inom ramen för sitt arbete med en handlingsplan för ökad trafiksäkerhet tillsammans med 13 andra myndigheter. Även de föreslog att bashastigheten skulle sänkas till 40 kilometer i timmen.

Sänkt bashastighet i städer var också en slutsats som den så kallade Stockholmskonferensen om trafiksäkerhet kom fram till i februari 2020.

Med sänkt bashastighet blir det också lättare att använda sig av gång och cykel för att ta sig fram i våra städer. Fler skulle sannolikt välja att gå och cykla, eftersom de skulle uppleva gatumiljön som säkrare och tryggare. Det är bra både för klimatet och för trafiksäkerheten.

Fru talman! För att uppnå en hög trafiksäkerhet på våra vägar krävs det säkra förare som inte tar risker och som har ett ansvarsfullt beteende i trafiken, håller avstånd, anpassar hastigheten och undviker aggressiv körning och farliga omkörningar.

Alla som någon gång är ute och kör på våra vägar är nog medvetna om att alldeles för många förare sorgligt nog saknar en eller flera av dessa egenskaper. De kör fort och farligt, håller inte avstånd, och vansinnesomkörningar där det är ett under att en olycka inte sker är alldeles för vanliga.

Forskare talar om tre typer av felbeteenden i trafiken: medvetna felhandlingar, misstag och rutinfel. Det är medvetna felhandlingar som utgör huvudorsaken till trafikolyckor; många av dessa skulle alltså lätt kunna undvikas. Det kan handla om fortkörning, olämpliga omkörningar eller att man kör med alkohol eller andra droger i kroppen.

Den som gör medvetet fel har ofta övertro på sig själv som förare och anser sig kunna bemästra bilen även i en svår situation. Den skäms inte över sitt beteende och överskattar fördelarna och underskattar riskerna. Det kan också vara svårt för personen att ändra sitt beteende eftersom den ofta inte inser att det är ett problem. Böter korrigerar varken inställningen eller beteendet. Det är enbart en påföljd som svider mer för vissa än för andra.

Det behövs alltså fler åtgärder för att folk ska bete sig på ett säkert sätt i trafiken. Ett exempel kan vara utbildningar för förare som blivit dömda för vårdslöshet i trafik, överskridit hastighetsbegränsningar eller begått andra trafikförseelser. Syftet skulle vara att påverka deltagarnas attityder och medvetenhet om sitt körsätt.

I exempelvis Storbritannien finns det sedan 2007 en nationell kurs i hastighetsmedvetenhet, National Speed Awareness Course, som har gett bra resultat. Syftet med kursen är att uppmuntra och underlätta för deltagarna att följa hastighetsbegränsningar, vilket bland annat sker genom att utmana deras attityder till fortkörning, öka medvetenheten om deras val av hastighet och förse dem med verktyg för att förändra beteendet. Tanken är att deltagarnas ändrade körbeteende ska leda till ökad säkerhet i trafiken.

Kursen behandlar olika aspekter av fortkörning, till exempel förarnas motiv, konsekvenser samt hur de ser på sitt eget ansvar.

Vänsterpartiet anser att regeringen bör utreda möjligheten att införa en utbildning där den som kör vårdslöst lär sig ett nytt beteende. Jag anser också att det kan finnas anledning att se över körkortsutbildningen i dessa delar.

Fru talman! Antalet A-traktorer har ökat explosionsartat på våra vägar. Även antalet mopedbilar har ökat. För många ungdomar på landsbygden kan det vara ett viktigt transportmedel för att ta sig till och från fritidsintressen och kompisar när kollektivtrafiken lämnar mycket övrigt att önska. Men ökningen av dessa fordon har på sina ställen börjat bli ett problem i trafiken. Alltför ofta framförs de på ett direkt olagligt och osäkert sätt.

Båda fordonen kräver ett mopedkörkort, även om en A-traktor också får framföras med traktorkörkort. Utbildningen för mopedkörkort innehåller dock inte specifika delar för A-traktorer och mopedbilar utan fokuserar på mopeder, inte minst i de praktiska delarna.

Vi anser att utbildningen bör utvidgas så att alla som befinner sig på våra vägar har en tillräcklig och lämplig utbildning för det fordon de framför. Transportstyrelsen bör därför göra en översyn av sina föreskrifter om utbildning för mopedkörkort och genomföra förändringar för att täcka behoven av en utbildning som innefattar mopedbilar och A-traktorer för dem som ska framföra dessa fordon.

Fru talman! Jag vill avsluta med att Vänsterpartiet välkomnar de möjligheter till sanktioner som nu införs mot dem som fuskar på körkortsprov och de åtgärder mot illegala körskolor som införs. Att ha körkort är inte en mänsklig rättighet, och inställningen hos alldeles för många till både utbildningen och det allvar det är att få rätt att framföra ett potentiellt dödligt fordon på våra vägar behöver diskuteras. Och man behöver vända den här trenden.

Vi lär få anledning att återkomma till dessa frågor i våra förslag, diskussioner och debatter.

Med detta vill jag önska alla en riktigt trevlig sommar och en trevlig valrörelse.

Anf. 69 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Jag kan börja med att säga till fru talmannen att det är trevligt att vara här.

Vi kristdemokrater står bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall enbart till reservation nummer 6.

Fru talman! Vi debatterar nu trafiksäkerhet. Innan jag går in på de punkter där vi i Kristdemokraterna önskar gå längre än regeringen, eller där vi av andra skäl har en annan uppfattning än regeringen, vill jag ändå peka på att vi i Sverige är duktiga på trafiksäkerhet.

Antalet omkomna totalt i trafiken har sedan 2007 minskat med 42 procent. Denna positiva utveckling bygger på att vi har säkrare fordon och fler skydd i form av viltstängsel, räcken med mera. Allt detta har gjort våra vägar och fordon säkrare över tid. Samtidigt som det är en positiv utveckling får vi inte slå oss till ro. Vi måste ständigt arbeta för att förbättra trafiksäkerheten i syfte att färre ska skadas eller dö i trafiken.

Fru talman! Med rätt hastighetsbegränsningar på våra vägar får vi bättre trafiksäkerhet. Vi bör höja hastighetsbegränsningarna i glesbefolkade delar av Sverige. Att tvinga bilister att köra långsammare än vad vägförhållandena medger är kontraproduktivt för trafiksäkerheten.

Trafikverket sänker hastigheten på många landsvägar från 90 till 80 kilometer i timmen med trafiksäkerhet som motiv, men enligt vår uppfattning är det snarare regeringens eftersatta vägunderhåll som är det faktiska skälet till hastighetssänkningarna. Dessa sänkta hastigheter har ingen effekt på trafiksäkerheten, då väldigt många väljer att följa trafikrytmen i stället för det som står på skyltarna, vilket riskerar att leda till försämrad trafikmoral.

Det finns många faktorer som avgör om en väg är säker. Det är därför viktigt att vi fortsätter att arbeta med att utveckla våra vägar avseende vägräcken, dosering och modern asfalt. Vi anser också att man bör arbeta mer med flexibla hastigheter beroende på väder, vilket är fullt möjligt med dagens moderna elektroniska teknik.

Det är också viktigt att vi fortsätter med det förebyggande arbetet när det gäller nolltolerans mot alkohol och droger i trafiken samt att Polismyndigheten och Kustbevakningen ges tillräckliga resurser för nykterhetskontroller och möjlighet att beivra överträdelser.

Vi bör införa nya metoder, som mobila trafikkontroller. Exempelvis har Motorförarnas Helnykterhetsförbund tagit fram en prototyp i form av en buss som är utrustad med alkobom, teknik för att automatiskt läsa av fordons registrerings skyltar och trafikledning. Och vi bör tillåta att polisen genomför liknande rutinkontroller av narkotikapåverkade förare som avseende alkoholpåverkade förare.

Fru talman! Sverige är i många stycken en ö. Vi har därför ett stort antal hamnar där det finns fordonstrafik. För att minska risken för rattonyktra förare bör vi placera ut fler automatiska alkobommar. Genom att placera ut alkobommar vid hamnar där det finns fordonstrafik minskar vi risken för rattonykterhet samtidigt som vi signalerar att vi i Sverige inte accepterar berusade eller drogpåverkade personer i trafiken.

Tyvärr kan vi konstatera att genomförandet av beslutet om alkobommar har fördröjts. Vid hamnar som har mycket trafik saknas fortfarande bommar, och myndigheterna verkar tolka genomförandearbetet på olika sätt. Vi anser att regeringen behöver vara tydlig gentemot berörda myndigheter om uppdraget. Vi anser också att det bör finnas ett mål för när alkobommarna ska finnas i alla hamnar med internationell trafik. Regeringen bör därför ange en tid för när arbetet med att sätta upp alkobommar ska vara genomfört.

Fru talman! Trafiksäkerheten och nollvisionen är viktiga, och vi behöver hela tiden arbeta vidare med dessa frågor. Mycket har redan gjorts, men tyvärr dör fortfarande människor i trafikolyckor. Olyckor som leder till dödsfall eller allvarliga skador är ofta förekommande bland motorcyklister. En av orsakerna till detta är vägräckenas utformning. Vi vill därför framhålla att det är viktigt att intensifiera arbetet med att förebygga motorcykelolyckor.

Regeringen bör tillsätta en utredning som ser över bland annat vägräckenas utformning och andra orsaker till motorcykelolyckor. Vägräckenas huvudsakliga uppgift är att hindra avåkning och att fordon kör över

till mötande trafik. Det finns vägräcken i flera olika utföranden, och under de senaste åren har vajerräcken varit de vanligaste när räcken har satts upp.

Dessa är bra för bilar och lastbilar, men tyvärr utgör de oskyddade stolparna och själva vajern rena dödsfallor för motorcyklister. Ungefär var tionde motorcyklist som dödas i trafiken omkommer till följd av en kollision med ett vajerräcke. Vägräcken är kostsamma och nödvändiga från trafik-säkerhetssynpunkt, men trafiksäkerhet ska gälla alla i trafiken, även dem som färdas på en motorcykel.

Om vi ska uppnå nollvisionen krävs det en översyn av befintliga räcken på vägarna. Vi behöver därför ta fram en åtgärdsplan för att byta ut befintliga vajerräcken mot moderna vägräcken för att minska antalet döda och skadade motorcyklister.

Fru talman! Illegala trafikskolor är ett växande problem. Dessa kriminella körskolor uppträder ofta som helt vanliga och lagliga körskolor. Det är därför svårt för elever att märka skillnaden mellan dem och en laglig trafikskola.

De illegala körkortsutbildningarna har koppling till den organiserade brottsligheten, och de illegala körskolorna snedvrider marknaden, vilket missgynnar både eleverna och de lagliga körskolorna. Det är därför positivt att det nu sker åtgärder i syfte att försvåra för de kriminella körskolorna.

För att ytterligare försvåra för enskilda att bedriva illegal körskoleverksamhet anser vi i Kristdemokraterna att antalet elever som en enskild privatperson kan handleda ska minskas från 15 till 5 per år. Vi vill också att lagliga körskolor ska få en egen färg på registreringsskylten, vilket gör att man kan se på fordonet om det är en bil som tillhör en laglig körskola eller ej.

Fru talman! Det har blivit allt svårare att ta körkort med B-behörighet. Sedan 2020 måste en blivande förare ha klarat kunskapsprovet innan man får göra körprovet, och giltighetstiden för ett godkänt kunskapsprov är fyra månader.

För många som studerar eller arbetar är detta en alltför kort tid. Vi anser att giltighetstiden för ett godkänt kunskapsprov för körkortsbehörighet B ska förlängas till sex månader. Som en följd av pandemin förlängde Trafikverket tillfälligt giltighetstiden under 2020 för ett godkänt kunskapsprov till sex månader. Det bör enligt vår mening permanentas.

Nya elfordon samt faktumet att allt fler bilar är automatbilar gör att vi behöver se över körkortsreglerna. Vi anser att det bör tillsättas en parlamentarisk utredning för att göra en total översyn av körkortsutbildningen.

Fru talman! Synnedättning är ett vanligt förekommande problem hos en stor del av befolkningen. Det kan påverka trafiksäkerheten negativt. Ett säkert trafikbeteende bygger på en god överblick över trafikmiljön.

Syner förändras över tid, och en del förare noterar inte att synen blir sämre. Tendenser till försämrad syn kan uppträda redan vid 40–45 års ålder, och vid 60 års ålder har de flesta mer eller mindre förändrad syn.

Dagens regelverk innebär att det endast utförs synkontroller för körkortsinnehavare som har tagit körkort för tyngre körkortsbehörigheter. Det krävs ingen synundersökning för privatpersoner med lättare körkortsbehörigheter, bortsett från testet i samband med att man tar körkort för bil. Denna skillnad mellan olika körkortsbehörigheter är ologisk.

Att ha en tillfredsställande syn är en självklarhet, oavsett behörighetsnivå, för att upprätthålla trafiksäkerheten. Det vore därför rimligt att göra en synundersökning vid förnyelse av körkort. Enligt vår bedömning bör möjligheten att införa en obligatorisk synkontroll även för de lägre körkortsbehörigheterna utredas. Om man inför en obligatorisk synkontroll vart tionde år blir det på samma sätt som för yrkesförare.

Fru talman! Det är lite förvånande att vi inte är eniga i denna fråga. För mig är det självklart att man bör kunna se för att köra bil.

Fru talman! Mobilitet och rörlighet är några av de viktigaste frågorna. Det är därför som bilen är ett så fantastiskt transportmedel. 80–90 procent av alla transporter sker med bil. Detta syns också hos ungdomar. Det är därför utvecklingen av A-traktorer och mopedbilar är så stark. Där kollektivtrafik inte fungerar väljer man en annan form av mobilitet.

Men det här har gjort att det har blivit problem med en ökad mängd olyckor. Därför behöver man i körkortsöversynen titta på frågor som exempelvis teknisk prestanda, hastigheter och körkortsregler även för A-traktorer och mopedbilar.

Anf. 70 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! Jag står bakom alla mina reservationer, men för att vinna tid yrkar jag bifall endast till reservation nummer 7 om att statens myndigheter ska ställa krav på hållbara transporter vid upphandling.

Fru talman! Antalet döda och skadade i trafiken måste fortsätta att minska. De viktigaste orsakerna till olyckor är hög hastighet, alkohol och andra droger samt trötthet och annan ouppmärksamhet. Den mänskliga faktorn ligger bakom mer än 90 procent av alla olyckor.

Olycksrisken ökar i takt med en högre hastighet på fordonet. Även växthusgasutsläpp och buller har samma koppling till hastigheten. Utöver personligt lidande försämras miljön, och samhällets kostnader ökar. Jag vill att regeringen utreder hur statens myndigheter vid upphandling av transporttjänster ska ställa krav på hållbara hastigheter, det vill säga att leverantörens fordon håller hastigheten. Det skulle ha en dämpande effekt på medelhastigheten på våra vägar och radikalt minska utsläppen.

Jag vill att landets trafikpoliser ska avlastas arbetsuppgifter, så att de kan fokusera på det viktiga trafikkontrollarbetet. Vi behöver använda alla medel för att få ned hastigheten på våra vägar både ur trafiksäkerhetssynpunkt och av miljöskäl. Arbetet med alkobommar i våra hamnar måste också påskyndas.

Fru talman! De oskyddade trafikanternas andel av dödsolyckorna är en oroande trend, inte minst andelen cyklister och gående. Av 210 omkomna 2021 var 85 oskyddade trafikanter, det vill säga 40 procent. Liberalerna vill se en översyn av trafikmiljöerna utifrån mc-förarens och cyklisters verklighet. Vi vill också se kraftfulla åtgärder för att bromsa denna olyckstrend.

Fru talman! På sikt kan självkörande bilar och de möjligheter den teknikutvecklingen kan ge dramatiskt minska antalet olyckor. I en studie från förra året beskriver det amerikanska bolaget Waymo, en avknoppning från Google, att 92 procent av de olyckor med dödlig utgång som ingick i studien hade kunnat undvikas om bilen varit självkörande.

Om potentialen med självkörande bilar skulle halvera antalet dödsolyckor, vid en konservativ bedömning av studien, skulle mycket lidande kunna undvikas. Därför är det av stor vikt att vi öppnar för större tester i verklig miljö, för att påskynda införandet av självkörande bilar. Samtidigt skulle tekniken underlätta godstransporterna i Sverige, där bristen på förare hindrar ett effektivt transportsystem. Sverige har förutsättningar att bli ett föregångsland för självkörande bilar och därmed utnyttja de stora samhällsnyttor som tekniken medger, inte minst ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Hand i hand med teknik för ökad trafiksäkerhet måste också underhållet av våra vägar öka. Vi vill se ett ökat underhåll i hela landet, inte minst ute i det mindre trafikerade vägnätet. Trafiksäkerheten ska inte bero på var du bor. Till exempel vägmarkeringar har en avgörande påverkan på trafiksäkerheten, oavsett om det är det mänskliga ögat eller en kamera som ska upptäcka markeringarna. Liberalerna har i ett tidigare betänkande fått stöd för en översyn av standarden på vägmarkeringarna i vårt land. Det är dags att regeringen går från ord till handling.

Fru talman! Liberalerna tror på teknikens möjligheter till ökad trafiksäkerhet. Allt fler bilar är uppkopplade och kan dela sina trafiksäkerhetsdata för att till exempel identifiera isfläckar eller varna andra bilar vid skymd sikt. Därför behövs en översyn av regelverket så att potentialen i informationen i dagens fordon kan utnyttjas bättre.

Detsamma gäller möjligheten att dela data, så att forskning och utveckling baserad på olycksdata kan underlättas, naturligtvis med hänsyn till den personliga integriteten. För två år sedan ändrades reglerna för tillgång till Trafikverkets system för trafikolyckor, Strada, av integritetsskäl. Översynen var bra, men tillgången till data har dock strypts till den grad att viktigt trafiksäkerhetsarbete inte kan utföras. Det kan få till följd att trafiksäkerheten, inte minst för oskyddade trafikanter, riskerar att bli eftersatt. Liberalerna vill därför se en utredning av konsekvenserna av den restriktiva tillgången till data och hur oönskade effekter kan åtgärdas.

Fru talman! En viktig del i trafiksäkerhetsarbetet är tillgången på geden körutbildning. Regeringens proposition innehåller flera bra konkreta åtgärder för att stoppa fusk vid förarprov och illegal utbildningsverksamhet. Det kommer dock inte att räcka för att komma åt de illegala körskolorna, och därför krävs en rad ytterligare åtgärder. Polisen bör ges fler verktyg, och bilar med dubbelkommando ska endast kunna ägas av personer med tillstånd som handledare. Det här var två av flera saker som behöver göras.

Fru talman! Antalet mopedbilar har ökat kraftigt under de senaste två åren. Det krävs samma körkort för en mopedbil som för en EU-moped, där det i båda fallen är 45 kilometer i timmen som är maximal fart. Uppkörning för mopedbil görs dock på en tvåhjulig moped, trots att mopedbilen har helt andra vägegenskaper än en moped.

Trafikverket har slagit larm om den dåliga trafiksäkerheten i mopedbilarna. Vi liberaler är positiva till ny teknik, samtidigt som vi anser att nya typer av fordon måste utvärderas efter en tid. Vi anser därför att ansvarig myndighet bör ges i uppdrag att utvärdera de nya fordonen, bland annat vad gäller olycksstatistik, trafiksäkerhet, körkortskriterier och användning.

Det är liknande problem för A-traktorer. Den 15 juli 2020 ändrades reglerna för A-traktorer. Det har medfört att det är betydligt enklare att manipulera hastigheten och ställa om bilen till att inte ha någon hastighetsbegränsning. A-traktorer ger stor frihet, och det måste vi ta till oss. Samtidigt har antalet tyngre fordon som registreras som A-traktorer ökat, och det krävs ingen uppkörning för att få framföra fordonet. Jag har till och med sett att dragbilar till stora lastbilar körs som A-traktorer. Med ett ökande antal olyckor välkomnar jag Transportstyrelsens översyn av regelverket för A-traktorer. Trafiksäkerheten ska sättas i främsta rummet och ska gälla alla fordon på våra vägar.

Fru talman! Vi kan alla drabbas av sjukdomar som kan påverka vår körförmåga. Därför är det viktigt att det finns ett enhetligt sätt att testa om en sjukdom eller nedsatt syn verkligen påverkar själva körförmågan.

En patients medicinska lämplighet att få behålla sitt körkort testas i dag med olika kompetens runt om i landet. Dessutom saknas enhetliga nationella regler för hur en sådan bedömning ska gå till. Det medför att bedömningen av en patient beror på var personen bor. Så får det inte vara. Liberalerna anser att ansvarig myndighet ska ges i uppdrag att se till att trafikmedicinska bedömningar görs på samma sätt i hela landet.

Vi anser också att behovet av obligatoriska syntester för privatpersoner i samband med körkortsförnyelse efter en viss ålder behöver utredas. I dag ska yrkesförare testas vart femte år. Kanske behövs det någon liknande åtgärd för privatbilister.

Fru talman! Slutligen vill jag ta upp det tillkännagivande som Liberalerna tog initiativ till för två år sedan. Det gäller de personer som testar synen och visar sig ha syndefekter. Deras körkort återkallas direkt. Det medför att de inte får en ärlig chans att visa om deras körförmåga påverkas av synfelet. Det här är inte rimligt. Det berör 1 000 personer varje år. Forskning visar att ungefär hälften av dem troligen skulle kunna fortsätta köra bil. Regeringen har suttit överksam. Först efter ett och ett halvt år gavs VTI i uppdrag att undersöka metoder för körtester och möjligheten att åter testa sig i körsimulatorn på VTI. Sedan dess har 2 000 personer tillblivit av med körkortet utan att ha kunnat visa om de kan köra trafiksäkert.

Fru talman! Vi behöver öka tempot i att göra någonting åt allt det som inte fungerar i Sverige. Vi behöver en ny borgerlig regering.
(Applåder)

Anf. 71 EMMA BERGINGER (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Miljöpartiets reservationer 2 och 8, som bland annat handlar om sänkt bashastighet i tätort och breddad nollvision. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

År 2021 omkom enligt Transportstyrelsen 210 personer i vägtrafiken, varav 125 skyddade – det vill säga i ett fordon – och 85 oskyddade trafikanter. Varje dödad eller skadad är en person för mycket. Bakom siffrorna finns det människor, alltifrån små barn till gamla människor, och alla är någons anhörig, mamma, pappa, vän, syster eller bror.

En förutsättning för att minska antalet dödade och skadade i vägtrafiken är dock att det råder en god hastighetsefterlevnad. Acceptansen för att köra bil alkoholpåverkad är tack och lov låg i samhället. Ingen skulle skryta med att köra bil rattonykter. Jag önskar att det skulle anses lika oaccep-

tabelt att köra för fort. Men när det gäller fortkörning väljer ansvarig minister, Tomas Eneroth, att i ett videoklipp där han och hans kollega kör bil antyda att det är positivt att göra aggressiva accelerationer. ”Det ska kännas i ryggslutet”, säger han. Det här är inte att agera på ett ansvarsfullt sätt. Jag skulle här kunna koppla an till det som ledamoten Jessica Thunander tidigare pratade om gällande medvetna felhandlingar.

Fru talman! Hastigheten hos motorfordon är den enskilt mest avgörande faktorn när det gäller risken för allvarliga olyckor. Hastigheten är också avgörande för hur allvarliga följder en trafikolycka får. Om du kolliderar i 80 kilometer i timmen i stället för 90 kilometer i timmen minskar risken att omkomma med 40 procent. Trafikverket menar att om alla höll hastighetsgränserna i hela trafiksystemet skulle mer än 100 liv räddas varje år.

Det borde i princip anses vara lika förkastligt att köra för fort som att köra rattonycter. Men andelen av trafikarbetet på det statliga vägnätet som sker inom tillåten hastighetsgräns är enbart runt 50 procent för personbilar och 30 procent för lastbilar med släp, enligt Trafikverkets rapport *Analys av trafiksäkerhetsutvecklingen 2020*. Det innebär att ungefär hälften av trafikarbetet med bil och 70 procent av trafikarbetet med lastbil med släp sker med för höga hastigheter. Att komma till rätta med hastighetsefterlevnaden behöver därför vara ett högt prioriterat arbete för att minska antalet som dödas eller skadas svårt i trafiken.

Jag skulle vilja föreslå automatiska trafiksäkerhetskontroller, som är ett effektivt sätt att övervaka och beivra hastighetsöverträdelser. Det finns i dag cirka 2 000 trafiksäkerhetskameror längs de statliga vägarna. En nackdel med dessa kameror är att de främst får en lokal effekt vid den punkt där kameran finns. Trafiken saktar tillfälligt ned för att undgå att bli fångad av kamerans system. Det kan vara nog så viktigt på vissa vägar och platser, men med ett system av kameror som mäter den genomsnittliga hastigheten för fordon mellan kameror kan hastighetsöverträdelser detekteras och beivras på en längre sträcka. Sådana här sammankopplade kameror, som inte bara mäter hastigheten för ett passerande fordon utan också räknar ut genomsnittshastigheten mellan kameror, används i Norge. Där har de minskat antalet dödade och svårt skadade med 50 procent på vissa olycksdrabbade sträckor. Därför vore det lämpligt att så snart som möjligt börja tillämpa denna teknik även i Sverige.

Fru talman! Tuffare tag mot brottslingar brukar vara något som intresserar högerpartierna, men på trafikområdet är det tvärtom så att man hellre justerar hastighetsgränserna uppåt än stöder initiativ som skulle göra det lättare att ta fast fortkörare. Nollvisionen verkar de helt ha skrotat.

Fru talman! För att öka trafiksäkerheten och tryggheten för oskyddade trafikanter, det vill säga cyklister och gångtrafikanter, borde bashastigheten i tätort sänkas. Att sänka bashastigheten i tätort från 50 kilometer i timmen till 30 kilometer i timmen skulle väsentligen öka trafiksäkerheten. Ungefär hälften av de oskyddade trafikanter som blir påkörda av en bil som kör i 50 kilometer i timmen dör, medan bara en av tio dör om hastigheten i stället är 30 kilometer i timmen. Även den upplevda säkerheten skulle förbättras, vilket är viktigt för att skapa en mer attraktiv trafikmiljö där fler människor känner sig trygga att röra sig till fots eller per cykel.

Trafikanalys hade under åren 2016 och 2017 ett regeringsuppdrag där de analyserade sänkt bashastighet. De beräknade att vi med en sänkning av bashastigheten till 40 kilometer i timmen skulle spara 3–17 liv per år. Ungefär 35 procent av 50-vägarna har enligt Trafikverket blivit 40-vägar. Detta har skett utan att bashastigheten har ändrats. Frågan är om det räcker att sänka till 40 kilometer i timmen. Sammanlagt håller cirka två tredjedelar av bilisterna skyltad hastighet, men på 40- och 50-sträckor är hastighetsefterlevnaden ännu lägre. På sträckor med 40 kilometer i timmen kör nästan varannan bil fortare än skyltad hastighet, enligt NTF.

Fru talman! Precis som nämnts här tidigare uppmanades FN:s medlemsländer vid FN:s globala ministerkonferens i Stockholm förra året att begränsa hastigheten till 30 kilometer i timmen i områden där risken är stor för dödsfall och allvarligt skadade i trafiken. Det här fordrar att vi gör någonting. Miljöpartiet vill se en sänkt bashastighet i tätort. Det räddar liv och främjar de hållbara transportslagen.

Fru talman! Sverige bedriver ett i internationellt perspektiv framgångsrikt trafiksäkerhetsarbete med nollvisionen som ledstjärna. Nollvisionen innebär att ingen människa ska dödas eller skadas allvarligt i trafiken.

Samtidigt vet vi i dag att trafiken har ett betydligt större påverkansområde än de olyckor som sker inom själva vägområdet. Trafikens luftföroreningar orsakar totalt omkring 3 000 förtida dödsfall på ett år, enligt Trafikverkets webbplats. Av dessa bedöms cirka 2 800 dödsfall bero på avgaser, det vill säga partiklar, kvävedioxid med mera, och cirka 200 på slitagepartiklar. För att uppnå nollvisionens långsiktiga mål om att ingen ska dödas eller skadas allvarligt i trafiken bör även de som dödas eller skadas allvarligt av trafiken omfattas av nollvisionen, inte bara de som färdas i trafiken.

På så sätt kan arbetet med att minska barns utsatthet för luftföroreningar i städer, vilket leder till ett ökat antal fall av astma och andra hälsoproblem, komma att omfattas av nationella insatser inom ramen för nollvisionen.

Fru talman! Avslutningsvis: Miljöpartiet menar att nollvisionen är viktig för att den räddar liv. Men hastighetsefterlevnad och sänkta hastigheter påverkar också utsläppen av växthusgaser i en positiv riktning. Enligt Trafikverket orsakar hastighetsöverträdelser utsläpp på 300 000 ton koldioxid per år. Det finns alltså många goda anledningar att hålla hastigheten på väg.

Anf. 72 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag begärde replik när ledamoten Emma Berginger talade om hastigheter och hastighetsbegränsningars efterlevnad. Jag tror inte att det finns någon borgerlig som egentligen är för att man bryter mot lagen.

Men om man bor i en stor stad där man har väl fungerande kollektivtrafik och där det är lätt att cykla kan det kanske, fru talman, vara svårt att förstå situationen mellan Ånge och Sundsvall. Det tar 1 timme och 15 minuter att köra. Sedan ändrar man spelreglerna, vilket gör att det kommer att ta kanske 1 timme och 20 minuter eller 1 timme och 30 minuter.

Vi tänker oss då att en företagare i Ånge söker en tjänsteman till ett jobb. Denna tjänsteman står och väljer mellan att jobba i Sundsvall eller i Ånge, dit resan blir allt längre tidsmässigt. Det är det här vi talar om. När man pratar om sänkta hastigheter på landsbygd talar man om att enskilda

kommuner, enskilda näringsidkare och enskilda medborgare ska få det sämre.

Vi kristdemokrater har inga problem alls med att man ser över hastigheter i våra tätorter. Tvärtom – det är väldigt bra när man sänker farten vid skolor, förskolor eller vårdinrättningar. Men det går inte att jämföra den typen av förändringar med att försämra mobiliteten i hela landet.

Och det är det, fru talman, som händer med Miljöpartiets politik. Det blir mindre vägunderhåll och stora satsningar på järnväg, vilket är behjärlansvärt. Men det kommer inte att gå ett tåg till varje knut. Vi är beroende av bilar, och då är vi också beroende av investeringar för att trafiksäkerheten ska fungera.

Anf. 73 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Först och främst måste jag dementera det som sas om vägunderhåll. Miljöpartiet har ingenting emot vägunderhåll, utan vi tycker att det är viktigt att man underhåller vägar. Det gäller framför allt det mer finmaskiga vägnätet, som har varit eftersatt under lång tid. Trafiksäkerheten är oerhört viktig.

Jag tycker att det är problematiskt, fru talman, att de högerkonservativa prioriterar detta att människor tycker att det är lite jobbigt att hålla hastigheten och sätter det framför att rädda liv. Det är trots allt väldigt marginella tidsvinster man får av att köra fort, och i stället ökar risken avsevärt för att man ska dö eller skadas allvarligt i trafiken.

Vi i Miljöpartiet vill att medborgarna ska vara trygga i trafiken. Det spelar ingen roll om man bor på landet eller i staden, om man kör bil eller om man kör cykel. Vi vill att alla ska vara trygga, och vi tycker att det är viktigare att mamma eller pappa kommer hem levande och utan allvarliga skador än att man kan köra fort.

Därmed inte sagt att vi vill sänka hastigheterna på alla vägar, utan det handlar om att anpassa hastigheten så att det är rätt hastighet på rätt vägtyp. Det är det som Trafikverket har arbetat med när man har sett att det på många vägar där det har varit 90 kilometer i timmen och där man inte har haft separerade körriktningar också har skett många olyckor med allvarligt skadade och dödade som följd.

Just därför har man valt att sätta ned hastigheten i väntan på att kunna vidta åtgärder som främjar trafiksäkerheten. Vi tycker att det kan vara befogat att man sätter ned hastigheten för att värna människors liv och hälsa.

I tätort, däremot, tycker vi att en bashastighet på 30 kilometer i timmen är ett viktigt politiskt verktyg.

Anf. 74 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det finns någon i denna kammare som har någon annan uppfattning än att varje enskilt liv som vi räddar är ett räddat liv och att det är värt att vidta åtgärder för detta.

Problemet i all politik är att vi hela tiden måste ställa det ena mot det andra. Vi gör det när det handlar om ekonomiska resurser, vi gör det när vi pratar om miljö och vi gör det när vi pratar om mellanmännsliga relationer, äldreomsorg, sjukvård och skola. Vi gör det hela tiden. Det är medborgarnas förmån att skälla på oss och vår förmån att vi är de som fördelar och tvingas ta detta ansvar.

Fru talman! Ledamoten Emma Berginger sa väldigt tydligt att sänkta hastigheter är det viktigaste för att rädda liv. Därefter raljerade ledamoten i mångt och mycket – som jag uppfattade det, fru talman – när det gäller oss på den borgerliga sidan som är bekymrade över de sänkta hastigheterna.

Vi är lika bekymrade över dem som går bort eller skadas i trafiken; det är bara att lyssna på de anföranden som har hållits tidigare här i kammaren. Men man måste fortfarande se vad som händer om man på ett generellt sätt går in och sänker hastigheter på alla tidigare 90-vägar bara för att det inte finns en mittdelare.

Det är inte så att alla 90-vägar i hela landet har lika hög trafikdensitet. Då måste vi kunna ha en politik som ser både glesbygdens behov och stadens möjligheter.

Med all respekt – man kan säkert sänka hastigheter i delar av städer. Men det är inte rimligt att sätta landsbygdens befolkning i ett läge där de inte kan ta sig till jobbet på ett bra sätt utan att det ska ta orimligt lång tid.

Anf. 75 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att komma ihåg att det handlar om människors liv och hälsa. Det räcker inte att vara bekymrad över att människor dör och skadas allvarligt på våra vägar. Man måste också kunna föreslå åtgärder. Men de åtgärder som de högerkonservativa föreslår är alltså höjda hastigheter – något som går stick i stäv med nollvisionen. Det är problematiskt.

Det handlar om prioriteringar. Och om vi verkligen ska prioritera – vad är viktigast? Är det viktigast att man vinner några minuter genom att köra lite snabbare, eller är det viktigare att människor lever och har hälsan? Är det okej att köra för fort och på det viset få en acceptans för att folk kör för fort? Det är det som händer när politiken säger: Om ni kör för fort måste vi höja hastigheterna!

Jag tycker inte att det är så vi ska hantera hastighetsöverträdelser, och det brukar inte vara så vi hanterar annan typ av brottslighet heller. Vi säger ju inte: Om ni snattar lite kan vi höja gränsen för vad som anses vara att stjäla. Så gör vi inte. De regler och lagar som vi sätter upp gemensamt ska följas, och det är samma sak när det gäller hastigheter.

Om vi sätter en hastighet på en väg förväntar vi oss att bilisterna ska följa den. Då är det viktigt att vi gemensamt står upp för att de hastigheter som är satta också ska gälla. Men det verkar inte de högerkonservativa partierna prioritera.

Det är väl på samma sätt som med deras bristande förståelse för klimatförändringarnas ohälsosamma effekter. Prioriteringen ligger i det kort-siktiga: vinsten för människan som tycker att det är roligt att köra fort här och nu.

Anf. 76 KARIN ENGDAHL (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkande TU19 angående trafiksäkerhet.

Jag är stolt över att bo i ett land där vi tar säkerhet på många olika områden på allvar. I dag debatterar vi trafiksäkerhet, men jag vill först sätta in detta i ett större perspektiv. I Sverige är det självklart att barn har på sig hjälm när de cyklar, åker slalomskidor eller åker skateboard. Detta gäller

även för många vuxna. Vi är många som använder flytväst när vi är vid och på hav och sjöar.

Jag som är uppväxt under 70-talet har upplevt denna positiva utveckling. Jag minns hur jag lyssnade och tittade på Anita och Televinken. Jag och många i min generation har lärt oss om trafikvett på det sättet. Våra cyklar kontrollerades och stöldmärktes på skolan, och reflexer delades ut till oss elever. Många med mig har varit skolpolis och hjälpt yngre barn att ta sig över gator på ett säkert sätt på väg till sin skola.

År 1975 kom lagen om att använda bälte i framsätet. Först 1988 kom lagen om att alla skulle vara bältade i bilen oavsett ålder eller plats.

År 1997 tog riksdagen beslutet att nollvisionen skulle vara grunden för säkerhetsarbetet i Sverige. Mycket har hänt sedan dess. Den 1 september 2016 fattade regeringen beslut om en nystart för nollvisionen och intensifierade genom det beslutet arbetet för trafiksäkerheten i Sverige.

I februari 2020 stod Sverige värd för den tredje globala ministerkonferensen om trafiksäkerhet. Den hölls här i Stockholm och samlade 1 700 delegater från ett hundrafyrtiotal länder. Konferensen utmynnade i Stockholmsdeklarationen, som skapade en tydlig koppling mellan trafiksäkerhet och FN:s övriga hållbarhetsmål och fick stort stöd av konferensens deltagare. Den innehöll bland annat att FN:s medlemsländer uppmanades att minska dödsfallen i trafiken med minst 50 procent till 2030. Deklarationen stöddes formellt i FN:s resolution för att förbättra den globala trafiksäkerheten, som antogs av generalförsamlingen i augusti 2020.

Samma månad som Stockholmsdeklarationen antogs beslutade regeringen om ett nytt etappmål där antalet omkomna i vägtrafiken skulle halveras till 2030. Regeringen fattade vid samma tidpunkt även beslutet att allvarligt skadade skulle minska med minst 25 procent.

Fru talman! Som ledamot i riksdagen för Socialdemokraterna anser jag att Sverige ska hålla ihop. Det ska vara möjligt att bo, leva och verka i alla delar av landet. En förutsättning för det är väl fungerande person- och godstransporter. Detta gäller vägar, järnvägar, sjöfart, flyg och kollektivtrafik. Vi socialdemokrater vill se ett Sverige där klyftorna mellan stad och land byggs bort. Sverige ska också vara ledande när det gäller innovationer och digital infrastruktur.

Planer och visioner är bra att ha i botten i ett långsiktigt arbete. Men det krävs också verkstad. I närtid kan detta verkstadsarbete exemplifieras med att det har införts ett förbud mot att hålla i en mobiltelefon när du kör bil. Beslut har också tagits om alkobommar i de svenska färjehamnarna. Lagstiftningen har skärpts för att stoppa de åkerier som systematiskt använder sig av dumpade löner och kör med bristande trafiksäkerhet. Sanktionsavgifter har skärpts. Böterna för brott mot kör- och vilotider har höjts. Polisen har också getts möjlighet att låsa fast de lastbilar som bryter mot de lagar och regler som vi har i Sverige.

Transportsektorn ska kännetecknas av ordning och reda för att öka trafiksäkerheten. Förarbevis för att framföra vattenskoter har införts, och den socialdemokratiska regeringen presenterade nyligen en ny infrastrukturplan som innehåller satsningar för 881 miljarder kronor.

Regeringen fortsätter samfinansieringen av trafiksäkerhetsåtgärder i det regionala vägnätet fram till 2027. Samfinansieringen ska utformas så att åtgärder som förkortar restiden på landsbygd prioriteras. Det kan till

exempel innebära åtgärder i form av mittseparering eller andra åtgärder som innebär att hastighetssänkningar kan undvikas.

Regeringen avsätter också i planen 15 miljarder kronor till bidraget för drift av enskilda vägar. Det är 1 miljard mer än i nuvarande plan.

För att människor ska kunna bo och leva i hela landet anser regeringen att Trafikverket ska underhålla både de högtrafikerade och de lågtrafikerade delarna av vägnätet. Det finmaskiga vägnätet på landsbygden är viktigt för god tillgänglighet och behöver därför underhållas för att säkerställa framkomligheten.

Alldeles nyligen gav regeringen besked om att Trafikverket ges i uppdrag att redovisa hur myndigheten arbetar med hastighetsanpassningar samt hur nuvarande arbetssätt kan utvecklas. Rätt hastighet på vägarna leder bland annat till att resorna blir säkrare, att framkomligheten ökar, att koldioxidutsläppen och bullret minskar samt att luftkvaliteten förbättras. Trafikverket ska också ge förslag på hur åtgärder som exempelvis ny teknik kan användas i stället för generellt anpassad hastighet.

Infrastrukturminister Tomas Eneroth har varit tydlig med att han inte tycker att det är lämpligt att sänka hastigheten på långa pendlingssträckor. Därför får nu Trafikverket i uppdrag att titta på andra sätt att klara trafiksäkerheten. Med mer pengar i nationell plan, exempelvis till mitträcken, kan vissa sträckor till och med få höjd hastighet utan att trafiksäkerheten äventyras. Detta uppdrag ska redovisas till Regeringskansliet senast den 31 mars 2023.

I mångt och mycket är de olika partierna överens när det handlar om trafiksäkerhet. Målet om nollvision ska ligga fast. Det ska vara ordning och reda på våra vägar. Vi är överens om att polisen har en viktig roll, liksom många andra aktörer.

Jag vill poängtera att även inom trafiksäkerhetens område är narkotikan en av de stora bovorna. Kampen för ett narkotikafritt samhälle är också en kamp för bättre trafiksäkerhet.

Jag vill avslutningsvis säga att trafiksäkerhetsarbetet knyter ihop hårda och mjuka politiska frågor – betong med barn. Hur transportsystemet planeras och byggs påverkar barnens möjlighet till lek, rörelse och känsla av trygghet och frihet – friheten att själv kunna ta sig till skolan, till kompisarna och till fritidsaktiviteter.

Jag vill se ett Sverige där föräldrar inte behöver skjutsa sina barn till skolan på grund av brister i säkerheten på barnens skolväg. Jag vill se ett Sverige där skolskjutsresan upplevs trygg. I Sverige ska skolbarn kunna ta sig till skolan skuttande och glada med sina ryggsäckar och gympapåsar.

Fru talman! Återigen yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut i betänkande TU19.

(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Büser och Teres Lindberg (båda S).

Anf. 77 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att hälsa Karin Engdahl välkommen i debatten. Det är fantastiskt roligt att ha dig i riksdagen.

Fru talman! Karin Engdahl lyfte fram de 881 miljarder som dels regeringen avsätter i pengar, dels kommer in i form av avgifter. Tittar vi på trafiken i stort kan vi konstatera att 80–90 procent av alla transporter i

Sverige sker på väg. Det är vissa skillnader mellan gods- och persontrafik, men 80–90 procent är vägtransporter. Ändå ser man i regeringens plan att 80 procent av alla investeringar läggs på järnväg. Det gör att de externa bedömare som tittar på det vi nu gör här i riksdagen konstaterar att väg- och järnvägsunderhållet med all sannolikhet kommer att leda till att vi har sämre infrastruktur 2033 än vad vi har i dag.

Då kommer jag till min första fråga. Den är: Kommer ledamoten Karin Engdahl tillsammans med Socialdemokraterna att vidta några nya åtgärder för att göra de underhållssatsningar som behöver göras på väg för att vi ska klara våra trafiksäkerhetspoliska mål?

Anf. 78 KARIN ENGDAHL (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Magnus Jacobsson!

Du visste ju redan innan du ställde frågan att jag efter att ha suttit i riksdagen i typ fem dagar har lite svårt att gå in på detaljerna kring just avvägningen mellan järnvägssatsningar och vägsatsningar.

Jag kan inte här i talarstolen svara och stå och lova något om det som du frågade om, men det finns andra socialdemokrater i trafikutskottet som kan svara på detta betydligt bättre. Därför vill jag inte snurra in mig i någon argumentation eller ge svar om just den specifika frågan.

Anf. 79 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag har oerhört stor respekt för det svaret och hoppas att ledamoten Karin Engdahl däremot kan ta med frågan i den framtida diskussionen inför valet. Jag tror att vägunderhållet kommer att vara en av de stora frågor som vi kommer att samtala om.

Jag har en annan fråga, och den är mer på temat att ta den med sig än att jag vill ha ett konkret svar. Det har talats i debatten i dag om A-traktorer och mopedbilar. Jag och ledamoten Engdahl kommer från samma kommun, och vi ser hur det här faktiskt till viss del korkar igen trafiken hemma i Uddevalla. Vi har också det här med automatbilar och att fler tar körkort för automat än växlade bilar, och vi har elektrifieringen som gör att fordonen blir tyngre.

Alla de här grejerna tillsammans har resulterat i ett resonemang där åtminstone vi kristdemokrater har landat i att man kanske skulle behöva göra en översyn av hela körkortsbiten.

Då blir min fråga i stället, fru talman, om ledamoten Engdahl kan tänka sig att ta med sig detta till den socialdemokratiska gruppen så att vi kanske senare i höst eller framöver skulle kunna få en politisk enighet om att titta på körkortsfrågan i ett bredare perspektiv.

Anf. 80 KARIN ENGDAHL (S) replik:

Fru talman! Magnus Jacobsson frågar om det här med körkort. Utifrån det som står i betänkandet som vi i dag debatterar finns det oerhört många saker som man behöver fundera på. Givetvis ska jag säga till dem i trafikutskottsgruppen som är socialdemokrater att vi ska diskutera frågan.

Jag håller med dig, Magnus, om att när det handlar om trafiksäkerheten märker vi hur A-traktorer börjar bli ett problem både för förarna själva och för trafikanter runt omkring när det till exempel blir idiotomkörningar eller de själva inte sitter bältade. Det finns oerhört mycket att göra med det här.

Det är också väldigt mycket på gång när det gäller både besiktning och att kolla utsläpp och annat som rör A-traktorer. Det är nog absolut inte sista gången som A-traktorer diskuteras i den här kammaren.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 9 Nya uppgifter om den tilltalades ålder i straffprocessen

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU33
Nya uppgifter om den tilltalades ålder i straffprocessen (prop.
2021/22:233)
föredrogs.

Anf. 81 ELLEN JUNTTI (M):

Fru talman! I dag ska vi debattera betänkandet gällande nya uppgifter om den tilltalades ålder i rättsprocessen. Jag börjar med att yrka bifall till reservationen från M, SD och KD.

Åldern har stor betydelse i den svenska straffprocessen. Den som är under 21 år får kortare straff på grund av den så kallade ungdomsrabatten. Personer under 18 år döms till de särskilda ungdomspåföljderna ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning och slutna ungdomsvård. Fängelse får väljas bara om det finns synnerliga skäl för den som är under 18 år.

I januari i år togs ungdomsrabatten bort för personer mellan 18 och 21 år när det gäller allvarliga brott med minimistraffet ett års fängelse. Detta innebär att en 20-åring som döms för till exempel misshandel av normalgraden fortfarande får ungdomsrabatt med den socialdemokratiska politiken. Vi moderater tycker att detta är fel. Vi vill ta bort ungdomsrabatten för alla brott för alla över 18 år, alltså för myndiga personer. Det kommer vi att genomföra i höst när vi förhoppningsvis vinner valet.

Fru talman! I brottmål särbehandlas som sagt unga lagöverträdare i frågor som gäller vilket straff som ska utdömas, hur långt straffet ska vara och frågan om utvisning. Ju yngre, desto lindrigare straff. För en tilltalad kan det därför finnas starka skäl att ljuga om sin ålder och uppge en lägre ålder än den som är med sanningen överensstämmande, särskilt när det saknas tillförlitlig dokumentation om de faktiska förhållandena. Detta gäller alltså personer som är födda utomlands. I Sverige brukar vi ha ganska god koll på hur gamla personer som är födda här är.

Det kan därför förekomma att nya och säkrare uppgifter om den tilltalades ålder framkommer i ett senare skede, i vissa fall till och med när det finns en lagakraftvunnen dom. I sådana situationer måste det vara betydligt lättare att ta hänsyn till de nya uppgifterna.

I propositionen föreslås att resning till nackdel för tilltalad ska kunna beviljas om det framkommer nya uppgifter som sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade bedömts vara äldre än vad rätten utgått från och detta sannolikt skulle ha lett till en väsentligt svårare eller väsentligt mer ingripande påföljd eller till en annan utgång i utvisningsfrågan. Det handlar alltså om väsentligt skarpare påföljder.

Vidare föreslås att resning till den tilltalades fördel ska kunna beviljas om det framkommer nya uppgifter som sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade bedömts vara yngre än vad rätten utgått från och detta i sin tur sannolikt skulle ha lett till en lindrigare eller mindre ingripande påföljd eller till en annan utgång i utvisningsfrågan.

Det här innebär alltså att det är högre krav när det är till nackdel för den tilltalade och lägre krav när det är till fördel för den tilltalade. Det bevisar det som Socialdemokraterna många gånger gör, nämligen att de står mer på den tilltalades sida än på brottsoffrets, som ju ska få upprättelse genom en dom som är rätt. Det har vi sett väldigt många gånger.

Därutöver föreslås ett krav på skyndsam handläggning av resningsärenden med unga lagöverträdare och på underrättelse till vårdnadshavarna när ett resningsförfarande inleds mot någon som är under 18 år.

Förbudet för högre rätt att ändra en dom till den tilltalades nackdel när endast den tilltalade har överklagat ska inte gälla om det kommer fram nya uppgifter om åldern som skulle kunna utgöra grund för resning.

Regeringens förslag är ett steg åt rätt håll, men det är inte tillräckligt. Orubblighetsprincipen är huvudregel i svensk lag. Den innebär att en dom som vunnit laga kraft inte kan tas upp på nytt och att den måste väga tungt när det gäller resning till nackdel för den tilltalade. Det är alltså huvudregeln.

Men vi moderater anser att regeringens förslag om kravet på att de nya uppgifterna sannolikt skulle ha lett till en väsentligt svårare eller väsentligt mer ingripande påföljd är för högt ställt. Därför anser vi att regeringen bör återkomma med ett förslag på hur detta krav kan sänkas genom att väsentlighetskravet tas bort, det vill säga att resning till nackdel för den tilltalade ska kunna beviljas om det framkommer nya uppgifter som sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade bedömts vara äldre och att detta sannolikt skulle ha lett till en svårare eller mer ingripande påföljd eller till en annan utgång i utvisningsfrågan. Vi moderater vill alltså ta bort det här väsentlighetskravet och ha ett lägre krav för att man ska kunna få resning.

Det är djupt otillfredsställande att en person kan ljuga om sin ålder och därmed få lindrigare straff. Det är helt fel att man ska kunna komma undan genom att ljuga. Detta kommer tyvärr att fortsätta med regeringens förslag i och med väsentlighetskravet. Det är inte bra.

(Applåder)

Anf. 82 PONTUS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationen från Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna.

Riksdagen kommer i veckan att fatta beslut om förändrad lagstiftning gällande nya uppgifter om den tilltalades ålder i straffprocessen. Förslaget innebär bland annat större möjligheter att bevilja resning om det framkommer nya uppgifter om den tilltalades ålder. Förbudet för högre rätt att ändra en dom till den tilltalades nackdel när endast den tilltalade har överklagat ska inte gälla om det framkommer nya uppgifter om hans eller hennes ålder som skulle kunna utgöra grund för resning.

Förslaget i sig är ett steg i rätt riktning, men det har ändå sina brister. Med anledning av det har Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna inkommit med en reservation i frågan. Enligt vår uppfattning är det föreslagna kravet för högt ställt när det gäller att de nya uppgif-

terna sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade dömts till en väsentligt svårare eller mer ingripande påföljd. Regeringen bör därför återkomma med ett förslag på hur detta krav kan sänkas genom att väsentlighetskravet tas bort. Resning till den tilltalades nackdel bör därmed kunna beviljas om den tilltalade sannolikt skulle ha dömts till en svårare eller mer ingripande påföljd, till en annan utgång eller till en annan utgång i utvisningsfrågan.

Vi menar helt enkelt att det inte vore rimligt om man i många fall kommer att gå miste om möjligheten att utdöma strängare straff med anledning av skrivningen om just ”väsentligt svårare eller mer ingripande påföljd”.

Det svenska rättssystemet måste vila på en rättvis grund. För oss innebär det i det här fallet att frågan ska prövas utifrån de nya förutsättningarna om personens ålder när det gäller alla sannolika skäl till justeringar till den tilltalades nackdel, inte bara om den tilltalade dömts till en väsentligt svårare eller mer ingripande påföljd. Risken finns annars att alldeles för få av fallen över huvud taget kommer att prövas.

För en person som har ljugit om sin ålder eller på annat sätt skaffat sig fördelar genom att uppge en ålder som personen inte har måste rättssamhället i alla fall tydligt sätta ned foten. Att i bara vissa fall pröva möjligheten till en svårare eller mer ingripande påföljd leder inte bara till att personen åter drar fördelar av sin felaktiga ålder; det leder också till att två eller flera kan vara dömda för samma brott men ha fått olika straff beroende på att den ena i ett tidigare skede har angett en ålder som inte stämmer överens med verkligheten. Detta rimmar inte väl med rättssamhällets principer. Det innebär dessutom att personen som har fuskat eller ljugit åter drar nytta av sitt intolerabla beteende.

Att pröva varje fall i stället för bara vissa fall skulle kunna innebära något högre kostnader men också mer arbete. Men det vilar på rättvisans grund. Rättsväsendet ska få kosta, rättvisan ska få kosta och demokratin ska få kosta.

Med anledning av detta yrkar jag som sagt bifall till vår reservation.

Anf. 83 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! I straffprocessen har den tilltalades ålder i dagens rättssystem stor betydelse för straffmätning, påföljdsval och utvisning på grund av brott. Tyvärr ser vi att allt yngre personer dras in i grov brottslighet. Den tilltalades ålder har alltså betydelse i straffprocessen. Vid bestämmande av påföljd kan den tilltalades såväl låga som höga ålder ha betydelse.

I dagens lagtext anges att den tilltalades ungdom ska beaktas särskilt i mildrande riktning vid straffmätningen om den tilltalade har begått brottet innan han eller hon fyllt 21 år. Det kallas ibland för ungdomsreduktion. Vi kristdemokrater har sedan länge klart uttryckt att det här behövs en förändring som är större än den vi nyligen har beslutat om här i riksdagen.

Det är uppenbart att det måste göras betydligt mer för att komma åt unga lagöverträdare och kriminella. Straffrabatterna sträcker sig också betydligt längre än myndighetsåldern. Ända tills gärningsmannen fyller 21, vilket jag angav tidigare, får vederbörande betydande straffrabatter. Vi kristdemokrater vill att ungdomsreduktionen avskaffas för personer som är mellan 18 och 21 år.

Men dessvärre räcker inte det, mot bakgrund av den brottsutveckling vi nu ser. Allt yngre personer begår och döms för allt grövre brott, även mord. Det gäller även personer under 18 år. Det kan också vara en anledning för kriminella nätverk att leja ut grova brott på barn. Utredningen som gjordes om slopad straffreduktion för unga innehöll förslag på en betydligt skarpare trappa där ungdomsrabatten för den över 15 år trappas av snabbare mot fullt straffvärde. Straffrabatten för myndiga personer måste avskaffas. Men vi måste också minimera straffrabatterna även för dem som är under 18 år.

Fru talman! Regeringens förslag, som vi diskuterar här i dag, syftar till en mer ändamålsenlig hantering av nya uppgifter om den tilltalades ålder efter att en rättsprocess har genomförts. Vi instämmer i regeringens bedömning i propositionen om att det när nya uppgifter om ålder kommer fram bör vara möjligt att ta hänsyn till dessa, oavsett när under processen det sker.

Ett starkt skäl till att resning till nackdel för en tilltalad bör kunna beviljas vid nya uppgifter om den tilltalades ålder är intresset av att lika fall ska behandlas lika. För rättssystemets legitimitet är det angeläget att lika behandlingsprincipen upprätthålls. En ordning som innebär att vuxna personer i vissa fall felaktigt behandlas som unga kan uppfattas som orättvis och leda till att förtroendet för rättsväsendet minskar.

Vi ställer oss därför bakom bedömningen i propositionen om att det finns starka skäl för att brottmålsdomar där det framkommer nya uppgifter om den tilltalades ålder bör kunna prövas på nytt.

Fru talman! I brottmål särbehandlas unga lagöverträdare bland annat i fråga om straffmätning, påföljdsval och utvisning. För en tilltalad kan det finnas starka skäl att ge sken av att ha en lägre ålder än man faktiskt har, speciellt när det inte finns dokumentation som visar de faktiska förhållandena.

I propositionen föreslås att resning till nackdel för tilltalad ska kunna beviljas om det framkommer nya uppgifter som sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade bedömts vara äldre än rätten utgått från och om det i sin tur sannolikt skulle ha lett till att han eller hon hade dömts till en väsentligt svårare eller väsentligt mer ingripande påföljd eller till en annan utgång i till exempel utvisningsfrågor.

Vi ser här att kravet ställs högt för att resning ska kunna göras. Även om den så kallade orubblighetsprincipen måste väga tungt när det gäller resning till nackdel för en tilltalad är vår uppfattning att det krav som nu ställs sannolikt skulle leda till att den som döms ska drabbas av en väsentligt svårare eller väsentligt mer ingripande påföljd är ett för högt ställt krav.

Regeringen bör därför återkomma med ett förslag på hur resning till nackdel för den tilltalade ska kunna beviljas om det framkommer nya uppgifter som sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade hade bedömts vara äldre än rätten utgått från och om det i sin tur sannolikt skulle ha lett till en svårare eller mer ingripande påföljd. Det vore en mer logisk formulering.

Med det yrkar jag bifall till reservationen från Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna i detta ärende.

Anf. 84 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Rättsväsendets uppgift är att skipa rättvisa. Men vad är egentligen rättvisa? Det är givetvis att döma skyldiga. Men det är också att inte döma oskyldiga. Det är därtill att döma skyldiga till rätt straff. Det är det som det här betänkandet handlar om.

Det är denna balansgång som våra domstolar hela tiden måste gå. Det är en uppgift man delar med domstolar i alla rättsstater.

Det kan i vissa fall hända att domstolarna inte klarar denna balansakt, ofta på grund av att man inte har alla fakta i målet eller att avgörande omständigheter blir kända först efter att dom har meddelats. Domstolen kan med andra ord ha gjort rätt, men i efterhand visar det sig att det har blivit fel.

Om en felaktig dom har vunnit laga kraft finns så kallade extra ordinära rättsmedel att ta till. Genom en resningsansökan kan en lagakraftvunnen dom i vissa fall rivas upp och få en ny prövning. Det är ovanligt, men det händer. Och när det händer är det ett kraftigt avsteg från principen att det som är rättsligt avgjort är just rättsligt avgjort och något som inte kan vevas ett varv till eller, som principen heter på latin, *res juridicata*. På enkel svenska kan man också tala om orubblighetsprincipen.

Fru talman! När man fyller år efter 40 finns det alltid någon välmenande vän som säger att ålder bara är en siffra. Det är givetvis inte sant; det vet vi alla. Särskilt i lagboken är det en väldigt avgörande siffra som måste vara förbunden med verkligheten. För den som döms, och inte minst för brottsoffret, är åldern viktig, därför att åldern kan ha inverkan på straffet, mindre nu än förut ska sägas. Nyligen avskaffades nämligen den så kallade åldersrabatten för dem som begår grova brott och är mellan 18 och 21 år. Nu döms en 18-åring till fulla straffet om minimistraffet för det aktuella brottet är ett år. Detsamma gäller om straffvärdet för brottet uppgår till minst ett års fängelse.

Oaktat detta kan det fortfarande få stora konsekvenser om en domstol felaktigt anser att en person är under 18 år, särskilt då den som är under 18 år oftast får någon form av ungdomspåföljd. Hela systemet blir dessutom skevt om det sitter vuxna på inrättningar för barn och unga. Ungdomsvård ska ges till dem som är unga på riktigt. Ovanpå detta kan åldern ha betydelse för huruvida gärningsmannen kan komma att utvisas eller inte.

När rättssystemet ger fördelar till personer på grund av att domstolar har tagit hänsyn till en felaktig ålder undergräver det allmänhetens tilltro till systemet i dess helhet. Därför är det lagförslag vi diskuterar i dag väldigt viktigt. Det handlar om att skapa ett mer rättvist Sverige där rätt ska vara rätt för brottsoffret, för gärningsmannen och för samhället i stort, trots att det finns en felaktig lagakraftvunnen dom – resning i fler ärenden helt enkelt.

Fru talman! Lagförslaget innebär att resning ska kunna beviljas till den tilltalades nackdel om det läggs fram en ny utredning som sannolikt skulle ha lett till att personen hade bedömts vara äldre än vad domstolen utgått ifrån. Detta förutsatt att det i sin tur sannolikt skulle ha lett till att han eller hon hade dömts till en väsentligt svårare eller väsentligt mer ingripande påföljd, alternativt att det hade påverkat om personen skulle utvisas eller inte.

I övrigt ska samma regler gälla som nu gäller för resning vad gäller nya bevis och nya omständigheter. Nya regler om resning för den som felaktigt betraktats som under 15 år av domstolen behövs inte eftersom nuvarande regler möjliggör resning i sådana situationer.

Fru talman! Två bra principer i livet är ”sagt är sagt” och ”rätt ska vara rätt”. I detta ärende har regeringen låtit ”rätt ska vara rätt” gå före ”sagt är sagt”.

Om ett lagt kort ligger och skaver för brottsoffer och rättsväsen ska det kunna tas upp igen. Har en felaktig ålder legat till grund för ett väsentligt lägre straff ska resning kunna beviljas.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 85 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Fru talman! Jag tänker ta upp det som jag sa i mitt anförande. För att få resning som är till nackdel för den tilltalade krävs att det sannolikt skulle leda till en väsentligt svårare eller väsentligt mer ingripande påföljd eller en annan utgång i utvisningsfrågan. När det är till fördel för den tilltalade är det lägre krav. Det tycker vi moderater är fel. Vi tycker att det ska vara samma. Därför vill vi att väsentlighetskravet ska tas bort.

Jag tycker att det är tydligt att Socialdemokraterna står på den tilltalades sida, i och med att det ska vara svårare att få resning när det är till nackdel och lättare när det är till fördel för den tilltalade.

Gustaf Lantz pratade ändå ganska fint om brottsoffer och brottsoffers rätt. Men det här bevisar ju motsatsen, för ett brottsoffer får ju upprättelse om det till exempel visar sig att gärningsmannen har ljugit om sin ålder när det gäller våldtäkt och därmed fått ett betydligt lindrigare straff. Vi tycker helt enkelt att det ska vara lättare att ta upp detta och att väsentlighetskravet ska tas bort.

Varför står ni oftast på den tilltalades sida och inte på brottsoffrets sida?

Anf. 86 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Fru talman! Jag vänder mig helt emot Ellen Junttis premisser för frågan.

Många kontakter som jag har haft med moderater genom åren har varit positiva när det kommer till rättssäkerhet. Vad Ellen Juntti gör med sin fråga är att ställa ett brottsoffers situation mot rättssäkerheten för en tilltalad.

Det är inget nollsummespel. Det är inte så att ju mer du gynnar en tilltalad i processen, desto sämre blir det för brottsoffret. Det förutsätter att det är rätt gärningsman som är misstänkt för brottet, och det vet vi ju inte förrän domstolen har fällt sitt avgörande.

Som jag inledde mitt anförande med att säga har domstolen uppgiften att skipa rättvisa. I det ligger att kunna döma skyldiga men också att inte döma oskyldiga. Det går inte att säga att det är kommunicerande kär. Till slut blir det ett race mot botten där vi inte har någon rättssäkerhet och där vi inte är en rättsstat utan låter den som är häktad eller den tilltalade stå till svars utan att en domstol på ett rättssäkert sätt kan konstatera att personen är skyldig till brottet.

Jag vänder mig helt emot premissen att ställa brottsoffret mot den tilltalades rättssäkerhet.

Anf. 87 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Fru talman! Jag blev inte särskilt förvånad när Gustaf Lantz vände sig emot hur jag resonerar, men jag håller faktiskt inte med honom.

Det är väl rättssäkert, oavsett om det är till för- eller nackdel för den tilltalade, för om man begär resning ska ju domstolen pröva ärendet igen. Och det förväntar jag mig att de gör på ett rättssäkert sätt, oavsett om det skulle vara till för- eller nackdel för den tilltalade.

Att domstolen inte skulle göra en rättssäker prövning om det skulle vara till nackdel för den tilltalade är en väldigt konstig tanke. Det är klart att vi ska utgå från att domstolen efter resning gör en rättssäker prövning, oavsett om det är till nackdel eller till fördel för den tilltalade. Här tycker jag att Gustaf Lantz resonemang haltar ganska mycket.

Jag släpper det och går tillbaka till ungdomsrabatten, med tanke på att Socialdemokraterna tog bort ungdomsrabatten för alla över 18 när det gäller allvarlig brottslighet. Vi vill ta bort den helt och hållet, för vi tycker att den är orättfärdig eller orättvis.

Den socialdemokratiska politiken innebär till exempel att om en 20-åring misshandlar sin flickvän och misshandeln bedöms vara av normalgraden får den 20-åringen fortfarande ungdomsrabatt eftersom minimistraffet är lägre än ett års fängelse.

Varför ska en 20-åring få ungdomsrabatt när han misshandlar sin flickvän?

Anf. 88 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket för frågan, Ellen Juntti!

Till att börja med måste vi ju konstatera det som många sagt i den här debatten – att vi alla är överens om att det här är ett steg i rätt riktning. Då måste man börja ställa sig frågan från vilken plats vi utgår. Jo, från den plats som regeringar före denna har tagit oss till. Ingen annan regering har tagit de här stegen och gjort det lättare att få upprättelse i fall där det finns en lagakraftvunnen dom som man ser har meddelats på felaktiga grunder när det gäller ålder. Så en viss självrannsakan är nog på sin plats hos de partier som tycker att regeringen går för långsamt fram.

När det gäller ungdomsrabatten har vi även där tagit steg som tidigare regeringar inte tagit. Vi har för de grövre brotten avskaffat ungdomsrabatten mellan 18 och 21. Det är ett viktigt och bra steg som vi har tagit.

Man kan alltid diskutera, men för moderater, sverigedemokrater, kristdemokrater och liberaler nu för tiden – jag noterade en gemensam debattartikel i Dagens industri, där man gjorde reklam för sin brottspolitik – kommer det aldrig att vara tillräckligt. Det kommer till slut inte att finnas någon ålder där man ska ta viss hänsyn till utveckling eller kunna ta hänsyn till hur vi faktiskt återpassar ungdomar in i samhället när de är på fel väg och på väg ut. Vi blir nog aldrig klara med den diskussionen, tror jag, så som det politiska samtalet förs i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 10 Registrering av kontantkort – förbättrad tillgång till uppgifter för brottsbekämpande myndigheter

Prot. 2021/22:134
20 juni

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU34

Registrering av kontantkort – förbättrad tillgång till uppgifter för brottsbekämpande myndigheter (prop. 2021/22:183)
föredrogs.

Registrering av kontantkort – förbättrad tillgång till uppgifter för brottsbekämpande myndigheter

Anf. 89 LOUISE MEIJER (M):

Fru talman! I brottsliga sammanhang används ofta mobiltelefoner med oregistrerade och anonyma kontantkort. Mobiltelefoner och oregistrerade kontantkort köps, byts och slängs frekvent – allt för att försvåra för brottsbekämpande myndigheter att binda användaren till en telefon eller ett kontantkort.

Möjligheten för kriminella att använda oregistrerade kontantkort innebär att de brottsbekämpande myndigheterna går miste om information som kan vara avgörande för att förebygga och förhindra brottslig verksamhet och beivra brott.

Tillgången till abonnemangsuppgifter är ofta helt avgörande för att polisen ska kunna knyta en viss person till ett visst kontantkort och därmed få tillstånd att övervaka eller avlyssna elektronisk kommunikation.

Användningen av oregistrerade kontantkort gör det också svårare att utreda och beivra sådana brott som begås med hjälp av elektronisk kommunikation, till exempel hot, bedrägerier och trakasserier via telefon. Oregistrerade kontantkort används också av vuxna i kontakt med barn i sexuellt syfte.

Det faktum att kontantkort också fungerar som mobilt bredband innebär att de kan användas för anonym kommunikation över internet. Vidare används oregistrerade kontantkort även av personer aktiva inom extremistmiljöer, vilket försvårar Säkerhetspolisens arbete.

Moderaterna har under flera år efterfrågat lagstiftning om registrering av kontantkort, och vi välkomnar att sådan nu kommer på plats.

Fru talman! Ett argument som framförs mot krav på registrering av kontantkort är att kriminella tenderar att anpassa sina metoder till regelverken och därmed kan kringgå registreringsskyldigheten, bland annat genom att använda målvakter eller importera utländska kontantkort.

Det är naturligtvis så att kravet på registrering av kontantkort inte kommer att lösa alla problem som de brottsbekämpande myndigheterna står inför när det gäller att ta del av kriminellas kommunikation. Men det är uppenbart att det kommer att göra det svårare och krångligare för kriminella att kommunicera anonymt.

Det finns dock anledning att ta frågan om att kriminella kan komma att använda målvakter som står registrerade på kontantkort på stort allvar. Regeringen bör utreda frågan om straffansvar för den eller dem som överlåter registrerade kontantkort till någon som de befarar eller har skäl att anta bedriver kriminell verksamhet.

Jag yrkar därför bifall till reservation 2 i betänkandet.

Ett annat argument som förekommer mot registrering av kontantkort är att det finns tillfällen när enskilda har ett legitimt intresse av att kunna kommunicera utan att röja sin identitet. Det kan handla om den som vill utnyttja den grundlagsskyddade meddelarfriheten för att lämna uppgifter

till medier i syfte att dessa ska göras offentliga. Det kan också handla om personer som är förföljda och lever gömda från till exempel en tidigare partner eller en familjemedlem.

Det som då är viktigt att komma ihåg är att registreringsskyldigheten för kontantkort inte kommer att innebära att enskildas abonnemangsuppgifter blir allmänt kända. Tillhandahållarna av kontantkort omfattas av en straffsanktionerad tystnadsplikt och får röja uppgifter endast om den enskilde har samtyckt till det eller det annars är tillåtet enligt lag.

En registreringsskyldighet innebär alltså inte att den enskilda kontantkortsinnehavarens identitet röjs. Det finns också ett grundlagsreglerat förbud för det allmänna att efterforska vem som har lämnat uppgifter till en journalist i publiceringssyfte.

Från Moderaternas sida ser vi att intresset av att brottsbekämpande myndigheter har möjlighet att identifiera personer som använder sig av kontantkort i kriminella syften väger tungt och att det därför bör införas en registreringsskyldighet för kontantkort.

Fru talman! Förslaget om att registrera kontantkort är en av flera pusselbitar i att göra det så svårt som möjligt att vara kriminell i Sverige.

Vi står inför stora utmaningar för att knäcka gängen och den eskalerande otrygghet som just nu biter sig fast i allt från små till mellanstora och stora städer i Sverige. På alla ställen där narkotika finns och brukas finns det risk att det uppstår gängkonflikter om narkotikaförsäljningen, och sviterna av det är skottlossningar och dödsskjutningar.

Moderaterna går till val på att göra den största offensiven mot gängen som någonsin skådats i Sverige.

Socialdemokraterna har haft åtta år på sig att vända utvecklingen. De har misslyckats kapitalt.

Kanske är det några av er som lyssnar på den här debatten som länge har röstat på Socialdemokraterna men nu faktiskt tröttnat på utvecklingen med alltför många gängkriminella och alltför få som försörjer sig själva. Då tycker jag att ni i det här valet ska låna ut er röst till Moderaterna. Till sammans kan vi få ordning på Sverige och återigen bli ett land som håller ihop.

(Applåder)

Anf. 90 PONTUS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2 från Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Moderaterna.

I veckan kommer riksdagen att fatta beslut om att införa registreringsskyldighet för vissa förbetalda tjänster som kan nås genom till exempel kontantkort. Förändringarna av lagen om elektronisk kommunikation är välbehövliga och stöds av en stor majoritet av riksdagens partier.

Förslaget innebär att den som tillhandahåller en förbetald tjänst ska registrera uppgifter om abonnenten och kontrollera abonnentens identitet innan tjänsten börjar användas. Vidare föreslås ändrade regler om utlämnande av uppgifter om elektronisk kommunikation till brottsbekämpande myndigheter. Förslagen innebär ett tydligare krav på format, ett utvidgat skyndsamhetskrav och en utvidgad reglering om ersättning.

Sverigedemokraterna välkomnar ändringarna men har tillsammans med Kristdemokraterna och Moderaterna identifierat ett möjligt problem som förslaget dessvärre inte tar höjd för. Inom den organiserade brottsligheten har bruket av bilmålvakter blivit vanligt förekommande. Syftet med bilmålvakter är helt enkelt att en annan person än den som brukar bilen står som ägare, och på så sätt blir det svårare för brottsbekämpande myndigheter att binda den som har brukat fordonet till det enskilda brottet.

Ingen kan nog påstå att kriminella inte är snabba med att komma på lösningar för att kunna kringgå lagar, och det är här vi misstänker att lagförändringarna gällande registrering av kontantkort har en tydlig brist som man redan nu bör se över. Enligt vår uppfattning finns det skäl att, utöver möjligheten att avsluta tjänsten, kunna döma någon till ansvar som uppsåtligt eller av oaktsamhet överlåter en kontantkortstjänst till någon som man befarar eller har skäl att anta bedriver kriminell verksamhet.

Svensk lagstiftning har tyvärr en förmåga att hela tiden ligga ett steg efter de kriminella. Exempelvis frågan om registrering av kontantkort är en fråga som Sverigedemokraterna har drivit i riksdagen men som först nu kommer att bli verklighet. Lagändringarna förväntas träda i kraft den 1 augusti i år, men risken finns att vi tämligen omgående inser att de kriminella använder sig av målvakter för att på så sätt dölja sin brottslighet.

Om vi med lagstiftning vill kunna ligga steget före de kriminella vore det rimligt att redan nu se till att täppa igen de luckor i lagen som högst troligt kommer att kunna utnyttjas av kriminella som en del av den organiserade brottsligheten. Avslutningsvis vill jag därför yrka bifall till reservation nummer 2.

Anf. 91 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1, som innebär att Vänsterpartiet önskar att riksdagen ska avslå propositionen i den del som handlar om registrering av kontantkort.

Vänsterpartiet har självklart respekt för att de brottsbekämpande myndigheterna söker metoder som är anpassade till modern teknik för att försöka hindra och spåra kriminella aktiviteter. Vi instämmer i att en registrering av kontantkort i och för sig skulle kunna ha en underlättande effekt i detta avseende.

Men fördelarna för myndigheterna måste vägas mot nackdelarna och det intrång som förslaget innebär för allmänheten. Flera tunga remissinstanser menar att det har gjorts en felaktig intresseavvägning genom att fördelarna för brottsbekämpningen har överskattats medan nackdelarna för andra intressen har underskattats. Det hävdar vi i Vänsterpartiet också.

En första fråga är dock: Kommer detta att kunna vara effektivt? Advokatsamfundet, bland andra, framhåller i sitt remissvar att det är osannolikt att kriminella kommer att fortsätta att kommunicera med hjälp av kontantkort om ett krav på registrering införs. Dessutom finns det sätt att kringgå ett krav på registrering genom att använda målvakter, importera utländska kontantkort eller använda alternativ, som krypterade applikationer av olika slag.

Därför går det väl att ifrågasätta om ett införande av registrering kommer att kunna bidra till att vi knäcker gängen eller reducerar och hindrar skjutningar. Det är naturligtvis oerhört önskvärt att så kan ske, men kontantkortet kommer inte att räcka till.

När det gäller nackdelarna i övrigt för andra kan sägas att om ett kontantkort ska registreras måste enskilda uppge sin identitet. För dem som kanske inte kan ha ett ordinarie abonnemang är registreringskyldigheten provocerande och innebär att den identitet som behöver skyddas riskerar att läcka.

Det finns till exempel många som av olika orsaker behöver kommunicera anonymt. Det gäller en stor grupp kvinnor och barn som har utsatts för mäns våld. De som utsatts för våld i hederns namn ingår också här, och det finns även andra som kan behöva leva gömda eftersom de riskerar förföljelse.

Räcker då det skydd som man påstår ska ges vid registreringen? Post- och telestyrelsen framhåller att en straffbelagd tystnadsplikt gäller för de uppgifter som lämnas vid behandlingen av registreringen och att registreringen inte i sig innebär risker för den som vill skydda sin identitet.

Men vi har många exempel och rapporter med gediget innehåll som visar att det förekommer läckage som drabbar bland annat gömda kvinnor och barn. Där finns andra regler som borde vara heltäckande, men det visar sig att domstolar, skolor, polis, socialtjänst och till och med Skatteverket bidrar till läckage som gör att identiteter röjs så att kvinnor och barn återigen behöver fly. Vi kan inte vara säkra på att den här registreringen inte orsakar ytterligare läckage.

Ytterligare en nackdel är något som några redan har berört: Det kan finnas enskilda som vill utnyttja den grundlagsskyddade rättigheten att kommunicera anonymt med medier och använda sin meddelarfrihet fullt ut. Då är de oregistrerade kontantkortet väldigt användbara. Journalister beskriver att om de vill göra fördjupande reportage med personer som behöver skydd av meddelarfriheten är kontantkortet ett sätt att behålla kommunikationen mellan journalisten och uppgiftslämnaren. Registrering av kort kan då få negativa konsekvenser för den journalistiska verksamheten. Detta menar bland andra Journalistförbundet, Sveriges Radio Aktiebolag, TU – Medier i Sverige och Utgivarna. Flera av dessa remissinstanser markerar också att tillhandahållarnas tystnadsplikt inte räcker som skydd.

Dessutom har Justitiekanslern markerat att registreringskyldighetens inverkan på meddelarskyddet skulle behöva övervägas mer noggrant än vad som har kunnat ske.

Vänsterpartiet menar avslutningsvis att detta är en serie allvarliga invändningar. Därför bör riksdagen bifalla reservation 1 och därmed avslå propositionen i den del som handlar om registrering av kontantkort.

Anf. 92 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! I dagens samhälle finns det stort behov av och också stor möjlighet till kommunikation. Vi vet att de flesta av oss har minst en mobiltelefon, och för att kunna använda den behöver man ha ett aktivt simkort. En populär och enkel lösning om man inte vill teckna ett abonnemang är att skaffa ett kontantkort, det vill säga ett kort där man utan abonnemang betalar i förväg för användningen i den takt man själv bestämmer och behöver.

Men som mycket annat som underlättar kommunikation mellan människor i vårt samhälle utnyttjas denna möjlighet för att kommunicera anonymt i sammanhang där man vill undvika upptäckt, vilket gör att det blir svårare att utföra utredningar när det finns misstanke om brott.

Man kan konstatera att det är mycket vanligt att oregistrerade och anonyma kontantkort till mobiltelefoner används i samband med brottslig verksamhet. I kriminella kretsar köps, byts och slängs såväl mobiltelefoner som kontantkort frekvent. Den anonymitet som användningen av oregistrerade kontantkort medför försvårar de brottsbekämpande myndigheternas arbete och gör att myndigheterna går miste om viktig och ibland avgörande information för att upptäcka, förebygga och förhindra brottslig verksamhet och för att beivra brott.

Mot denna bakgrund är det klart att de brottsbekämpande myndigheterna har ett behov av tillgång till uppgifter om vem som innehar ett kontantkort och att en registreringskyldighet skulle medföra ett effektivare brottsbekämpande arbete kan utföras.

Sammanfattningsvis anser vi kristdemokrater, i likhet med en stor majoritet i utskottet, att propositionens avvägningar är korrekta, det vill säga att det brottsbekämpande intresset väger tungt och att det intrång i den personliga integriteten som registreringen ger upphov till är förhållandevis begränsat och inte sträcker sig längre än vad som är nödvändigt för att nå det eftersträvade syftet.

Att införa ett krav på dem som tillhandahåller kontantkort att registrera vissa uppgifter om abonnenterna anser vi kristdemokrater är proportionerligt och sker med respekt för privatlivet och rätten till skydd av personuppgifter. De brottsbekämpande myndigheternas behov och nyttan med en registreringskyldighet väger alltså tyngre än de intressen som talar mot en sådan skyldighet.

Vi tillstyrker därför registreringskyldighet när det gäller kontantkort.

Fru talman! En aspekt som regeringen dock har missat i ärendet och som flera av talarna varit inne på är att det finns risk för att personer agerar som målvakter för kontantkort. Det är ett fenomen som vi i dag kan se när bilar ägs av bilmålvakter i syfte att de som verkligen brukar bilarna ska undvika böter och straffpåföljder.

Regeringens förslag innebär visserligen att en förbetald tjänst kan avslutas om den används av någon annan än den registrerade abonnenten, men i likhet med Moderaterna och Sverigedemokraterna ser vi kristdemokrater att det finns skäl att utreda möjligheten att man döms till ansvar om man med mening eller oaktsamhet överlåter en tjänst till någon som man befarar eller har skäl att anta bedriver kriminell verksamhet. Regeringen bör därför enligt vår mening få i uppdrag att utreda frågan om straffansvar för sådan överlåtelse, det vill säga straffansvar för de kontantkortsmålvakter som vi riskerar att få.

Registrering av kontantkort är ett sätt för de rättsvårdande myndigheterna att få möjlighet att utreda brottslighet. Dock är det ett faktum att svensk polis saknar de möjligheter som deras europeiska kollegor har, vilket tydligt har visat sig i när det gäller till exempel Encrochat-informationen, som delgivits svensk polis och haft stor verkan när det gäller att bemöta gängens brottslighet.

Vi kristdemokrater lovar att se till att polisen får de verktyg som behövs, alltså inte bara att få registrerade kontantkort utan även andra verktyg, för att möta den grova brottsligheten. Sveriges nuvarande regering har inte under de åtta år som gått lyssnat till de önskemål som svensk polis har haft. Sverige behöver en ny regering, som agerar. Där hoppas jag att det blir ändring i september!

Anf. 93 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Som ni redan har förstått handlar den här debatten om att försvåra verksamheten för kriminella och terrorister men också om att för- enkla arbetet och verksamheten för polis och säkerhetspolis.

Många gånger när vi samlas här i kammaren handlar debatten om de stora reformerna. Det handlar om miljarder till rättsväsendet och tusentals fler poliser och polisanställda. Det handlar om skärpta lagar. Det handlar om tuffare tag och ett brottsförebyggande arbete. Det handlar om det där stora, målmedvetna arbetet som vi socialdemokrater har lett för att vända på svensk rättspolitik.

Vi har stora utmaningar, och dem möter vi bäst tillsammans, med ett starkt rättsväsen, med skärpta lagar och med fler poliser men också med ett brett arbete ute i hela samhället.

I dag handlar debatten om en liten pusselbit. Det handlar om att göra det omöjligt att använda kontantkort utan registrering. När mobiltelefoner förekommer i samband med brottslig verksamhet är det i princip alltid ore- gistrerade och anonyma kontantkort som används. Det gör att polisen ris- kerar att gå miste om viktig och ibland avgörande information för att kunna utreda allvarlig brottslighet.

Dagens lagförslag är i grunden ett vallöfte från oss socialdemokrater som vi nu levererar. Vi har en bred enighet i utskottet om att det här är viktigt och kommer att vara ytterligare en del i arbetet för att bekämpa kriminaliteten i vårt land.

Tillgången till uppgifter från elektronisk kommunikation är ofta avgö- rande både för polis och för åklagare. Det handlar om att upptäcka, före- bygga och förhindra brottslig verksamhet. Genom den här lagstiftningen försvårar vi för kriminella att kommunicera anonymt med varandra och förstärker det brottsbekämpande och det brottsförebyggande arbetet.

Några av talarna har pekat på olika faror eller behov av tillkännagivan- den. Men vår bedömning är att förslaget har fått en väl avvägd utformning och att det inte därmed finns risk för de perspektiv som reservanterna lyfter fram. Vi menar heller inte att det i det här läget finns anledning för riksdagen att ta initiativ till några tillkännagivanden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 11 Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU41
Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar (prop.
2021/22:231)
föredrogs.

Anf. 94 MARIA STRÖMKVIST (S):

Fru talman! Jag har sedan mitten av 1980-talet varit politiskt aktiv. An- ledningen till mitt engagemang stavas jämställdhet. Det är en jämställdhet som bygger på att kvinnor och män ska ha samma rättigheter, skyldigheter

och möjligheter att leva sina drömmars liv. Genom åren har jag haft för-
mänen att få inneha olika politiska uppdrag, och alltid har jämställdhet va-
rit min ledstjärna och drivkraft.

De senaste fyra åren har jag jobbat mest med frågor som mäns våld
mot kvinnor och sexualbrott. Och inom dessa områden råder ju total ojäms-
ställdhet. Att män tar sig friheten att utöva makt över kvinnor genom hot,
slag, sparkar och våldtäkt är allt annat än jämställt. Det är vidrigt, helt en-
kelt.

Det betänkande som vi i dag debatterar innehåller bland annat högre
straff för våldtäkt och våldtäkt mot barn, högre straff för sexuellt över-
grepp och sexuellt övergrepp mot barn, höjt straff för grovt sexuellt över-
grepp och grovt sexuellt övergrepp mot barn och höjt straff för utnyttjande
av barn för sexuell posering.

Det är förstås välkommet med höjda straff för denna brottslighet, som
i de allra flesta fall har en kvinna eller ett barn som offer. Och precis som
tidigare när vi har debatterat mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterad
brottslighet eller barnpornografibrott måste vi också ha med det förebyg-
gande arbetet. Hur ska vi göra för att det första slaget inte ska ske? Hur
ska vi göra så att inga barn behöver bli utsatta för sexuella övergrepp? Hur
ska vi göra så att alla flickor och pojkar får leva sina liv fritt från heders-
förtryck?

Jo, jag vet, fru talman, att det inte är hos oss de frågorna ligger, men
jag tar mig friheten att så fort jag kan tala om både och.

Jag är övertygad om att vi alla här inne, och många med oss, vill att
våldet ska upphöra. Det finns en bred samsyn kring dessa frågor. Det är
bra, för vi måste göra allt vi kan för att få slut på mäns våld mot kvinnor.
Vi måste alla våga se den man som inte betar sig som en man, och vi måste
också reagera.

Vi behöver på riktigt ha en diskussion om mäns ansvar. Vilka värde-
ringar för vi över till nästa generations pojkar? Det är ju män som begår i
stort sett alla brott mot kvinnor. Det är också män som begår i stort sett
alla brott mot män. Det är faktiskt så att män begår i stort sett alla brott.
94 procent av alla som sitter i fängelse är män.

Måste det vara så här? Naturligtvis inte. Men då måste vi våga säga
som det är. Om mäns våld ska upphöra måste mäns beteende förändras. Vi
behöver göra mer i skolan, på arbetsplatserna och i hela vårt fantastiska
Organisationssverige. Vi måste alltid stå upp för att samtycke är en förut-
sättning för att man ska kunna ha sex.

Fru talman! Ett annat straff för sexualbrott, som i denna proposition
föreslås höjas, gäller köp av sexuell tjänst. Nu tas böter bort ur straffskalan.
Det är himla bra. Äntligen, säger jag. Nu blir det inte längre möjligt att på
plats, med byxorna bokstavligt talat neddragna, erkänna brott och senare
få ett strafföreläggande på 50 dagsböter. Nu höjs minimistraffet till 14 da-
gars fängelse. I Sverige är det inte tillåtet att köpa en annan människas
kropp. Hur svårt kan detta vara?

Vi har sedan 1999 en sexköpslag som innebär att det är förbjudet att
köpa sexuella tjänster. Sverige var först i världen med att kriminalisera köp
och inte försäljning av sex. Det internationella intresset för den svenska
modellen med förbud mot köp av sex har varit, och är alltjämt, stort. Ge-
nom åren har många delegationer besökt Sverige för att lära sig mer om
förbudet och dess tillämpning. Flera länder har också tagit efter den svens-

ka modellen. Det är Island, Norge, Nordirland, Kanada, Frankrike, Irland och Israel.

Att bekämpa prostitution och människohandel är alltså en viktig fråga för oss socialdemokrater. Den allra största delen av prostituerade är offer – offer för människohandel och/eller offer för tidigare sexuella övergrepp. I och med den nya samtyckeslagstiftningen infördes oaktsam våldtäkt. Det handlar om att man faktiskt inte kan köpa samtycke. Det betyder att om den prostituerade är offer för människohandel ska gärningsmannen dömas för oaktsam våldtäkt och inte för köp av sexuell tjänst. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 8. Det förslag om tillkännagivande som en majoritet nu står bakom innebär faktiskt att straffet för att utnyttja en kvinna som är offer för människohandel och sexköp kan bli lägre. Det är inte vad vi socialdemokrater tycker. Återigen, fru talman: Samtycke kan aldrig köpas.

Fru talman! Det finns en Jan, som med jämna mellanrum mejlar mig och säkert fler av oss här om detta med sexköp. Han menar att vi har helt fel och att vi ska ta bort sexköpslagen. Men så fel han har. Jag kommer att fortsätta kämpa för att kvinnor ska slippa bli offer på en marknad där män tar sig friheter som inte är värdiga.

Jan skriver: Det är inte något problem att folk har lite sex. Det är bra att folk har sex. Det är ju bara nyttigt. Det är vetenskapligt bevisat med 100 procents säkerhet. Sex och närhet är, som bekant, ett helt grundläggande mänskligt behov som alla mår bra av.

Jag kan nog faktiskt vara beredd att hålla med Jan om det, men sedan skiljs våra tankebanor. När Jan menar att man kan köpa samtycke visar han med all tydlighet att han inte har förstått någonting. Och när han tror att vi ska lagstifta bort sexdriften fattar man att han är ute och cyklar. Jag lämnar Jans mejl här, för orden som följer lämpar sig inte riktigt för kamraren, om man säger så.

Jag är glad att vi nu tar ytterligare ett steg i kampen mot våld och förtryck av kvinnor. Även sexköp är våld och förtryck. Böter passar som straff för felparkering, inte för sexköp.

Fru talman! Jag avslutar med att tacka för mig. Även om mitt uppdrag som riksdagsledamot slutar kommer jag aldrig att sluta min kamp för kvinnors rätt.

(Applåder)

Anf. 95 LOUISE MEIJER (M):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka den föregående talaren, Maria Strömkvist, för tiden här i riksdagen och i justitietskottet och för ett väl framfört sista anförande här från talarstolen.

Jag tror att jag och Maria är överens om bedömningen av Jans mejl, om man säger så.

Fru talman! Skyddet för barn och vuxna från sexuella kränkningar är en grundläggande uppgift för samhället. Att hindra och förebygga brott är naturligtvis det bästa, men när ett brott väl har begåtts måste samhället stå på brottsoffrets sida. Moderaterna vill se ett systemskifte i rättspolitik, som innebär att rättssystemet i högre grad står på brottsoffrets sida i stället för på förövarens. Det handlar om alltifrån att det är brottsoffrets och inte förövarens integritet som måste skyddas till att införa strängare straff.

Sexualbrott mot kvinnor har länge varit ett allvarligt problem, men de senaste åren har utsattheten eskalerat. Sedan 2014 har den självrapporterade utsattheten för sexualbrott mer än fördubblats. Särskilt unga kvinnors utsatthet sticker ut. I åldersgruppen 16–24 år har i genomsnitt var tredje kvinna utsatts för sexualbrott de senaste åren. År 2010 uppgav var tionde kvinna att hon blivit utsatt för sexualbrott. Men även antalet våldtäkter har ökat. Sedan 2010 har det skett en ökning av våldtäktsanmälningarna med 40 procent.

Moderaterna ser med stort allvar på utvecklingen och vill att mer görs för att vända den negativa trenden. Bakom varje siffra i statistiken finns ett offer, som ofta är en kvinna vars sexuella integritet har kränkts.

Fru talman! Moderaterna har under lång tid drivit frågorna om höjda straff för våldtäkt och andra sexuella kränkningar. I riksdagen har vi fått majoritet för våra förslag, och redan 2018 krävde riksdagen att regeringen skulle höja minimistraftet för våldtäkt till tre års fängelse. Under den föregående mandatperioden krävde dessutom riksdagen av regeringen att man skulle höja och skärpa straffen för sexualbrotten i 6 kap. brottsbalken.

Socialdemokraterna har nu kommit med en proposition om höjda minimistrafte för våldtäkt och andra sexualbrott. Det föreslås att minimistrafte för våldtäkt höjs från två till tre år och att andra sexualbrott schablonmässigt får ett högre minimistrafte med sex månaders fängelse. När det gäller köp av sexuell tjänst föreslås att böter tas bort ur straffskalan.

Moderaterna har en del kompletteringar till propositionen. För det första: Brotten köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling bör gradindelas genom att ett grovt brott införs. De försvårande omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet ska är grovt ska anges i straffbestämmelsen.

Praxis för sexköp, som det kallas i dagligt tal, har sedan Högsta domstolens avgörande från 2001 varit 50 dagsböter. Den moderatledda regeringen skärpte 2011 straffmaximum för sexköp från sex månader till ett års fängelse. Syftet var bland annat att åstadkomma en mer nyanserad bedömning av straffvärdet än vad som varit möjligt tidigare.

Straffskärpningen tog sikte på att skärpa straffen för de allvarligare fallen. Som exempel nämndes fall där den som utför en sexuell tjänst befinner sig i en skyddslös eller annars utsatt situation, till exempel på grund av att han eller hon är utländsk och inte kan göra sig förstådd, befinner sig på en okänd plats eller är utlämnad till en tredje person som avtalar om detaljerna för köpet. Ett av de rättspolitiska syftena var att i de situationer då köpet har koppling till människohandel, koppleri eller annan organiserad brottslighet få upp och höja straffvärdena.

Sedan kom det en ny utredning 2016, och då konstaterades att det inte hade skett någon nyansering av straffvärdet trots 2011 års straffskärpning. Utredningen föreslog just därför en gradindelning av sexköpsbrottet.

Fru talman! Den vanligaste påföljden för sexköp är fortfarande 50 dagsböter, oavsett omständigheter. Dessutom konstaterar Brå i en rapport att försvårande omständigheter inte utreds i tillräcklig utsträckning.

Även om böter tas bort från straffskalan är det alltså inte nödvändigtvis så att försvårande omständigheter kommer att få det genomslag i straffvärdebedömningen som lagstiftaren, alltså vi här i Sveriges riksdag, i över ett decennium har velat åstadkomma.

Moderaterna vill därför att brottet köp av sexuell tjänst, alltså sexköp, gradindelas för att försvårande omständigheter ska kunna få genomslag i straffvärdebedömningen. Sådana omständigheter kan vara att en person är föremål för människohandel eller koppleri eller befinner sig i en skyddslös situation.

Här vill jag understryka att Moderaterna alltså vill gå längre än Socialdemokraterna för att skydda de mest utsatta kvinnorna. Det är anmärkningsvärt att det enbart är Socialdemokraterna som reserverar sig mot Moderaternas förslag. Alla andra partier sluter upp bakom att införa brottet grovt sexköp.

Fru talman! För det andra: Brottformen synnerligen grovt brott borde införas även när det kommer till våldtäkt mot barn. En allvarligare brottsform än grovt brott finns för närvarande för till exempel misshandel, vapenbrott, narkotikabrott och narkotikasmugglingsbrott. Men för våldtäkt finns det inget synnerligen grovt brott.

I en utredning från 2016 föreslogs ett införande av just brottsformen synnerligen grov våldtäkt. Motiveringen var att differentiera och göra skillnad på de grövre brotten ytterligare och dessutom få till en straffskärpning för de allra allvarligaste brotten.

Statistiken visar nämligen att den övre delen av straffskalan mycket sällan kommer till användning och att den vanligaste påföljden har varit fängelse i mellan tre och fem år. Synnerligen grov våldtäkt skulle kunna vara reserverat för fall då offrets liv varit i fara eller då gärningen utförts på ett särskilt plågsamt eller förnedrande sätt. Även situationer då våldet inneburit att offret orsakats svårare kroppsskador borde enligt utredningen rubriceras som synnerligen grova.

För grov våldtäkt döms i ungefär 20 fall per år. Enligt Moderaternas uppfattning är det viktigt att straffskalan fångar upp alla brott, även de grövsta brotten. Det handlar till exempel om situationer där ett offer har fått så söndertrasat underliv att hon inte kan få barn i framtiden eller att offret har hållits fånge av gärningsmannen under en inte obetydlig tid samtidigt som sexuella övergrepp har utförts.

Fru talman! Häromdagen kom en dom mot en man som utsatt en liten pojke för 55 grova våldtäkter och 50 grova sexuella övergrepp. Han fick tio års fängelse. Det går inte att motivera ett så lågt straff för så många grova brott.

Moderaterna vill därför införa brottsformen synnerligen grov våldtäkt även när det gäller våldtäkt mot barn. Om Moderaterna vinner valet kommer vi se till att det är slut med att pedofiler som systematiskt och över flera års tid våldtar små barn döms till max fjorton års fängelse och är ute efter drygt nio år. De ska sitta bakom lås och bom betydligt längre än så, och finns det en återfallsrisk ska de inte komma tillbaka ut. De ska sitta i förvar. Det lovar Moderaterna svenska folket.

Fru talman! För det tredje: Straffskärpningarna för sexualbrott bör vara större än de som nu är föreslagna. Vi tycker att de har gjorts schablonmässigt utan att ta höjd för och hänsyn till brottens särskilda karaktär så som det kommer till uttryck i 6 kap. brottsbalken. Jag ska inte orda för mycket om detta, för jag har redan dragit över min talartid.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 8 och önska alla en glad sommar.

(Applåder)

Anf. 96 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi betänkandet *Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar*.

Trygghet är en välfärdsfråga och berör alla. Rätten att kunna röra sig fritt i samhället utan att känna oro för att bli utsatt för övergrepp eller våld är ett mått på samhällets välfärd. Alla ska känna sig trygga med att kunna uttrycka sina åsikter och inte behöva känna rädsla eller obehag för att bli utsatt för övergrepp eller våld.

Tyvär är det inte så det ser ut i Sverige i dag. Brottsligheten ökar, och oron över att utsättas för brott påverkar allt fler i samhället. Enligt Brås trygghetsundersökning från 2020 uppgav 20 procent av befolkningen att de hade utsatts för brott. I genomsnitt var tredje kvinna i åldern 20–24 år uppgav att hon utsatts för sexualbrott jämfört med 2010, då var tionde kvinna uppgav att hon hade utsatts för sexualbrott. Det är skrämmande siffror som vi måste ta på största allvar.

Fru talman! Många gånger undgår dömda gärningsmän utvisning, även om åklagare yrkar på det, med motivering att de har en stark koppling till Sverige eller av humanitära skäl.

Just den typen av perspektiv, där brottslingens rätt sätts före offrens rätt till trygghet, är tyvärr signifikativt för vänsterliberalernas Sverige. Om trygghet är ett mått på samhällets välfärd är mjukislinjen mot brottslingar ett mått på samhällets moraliska förfall.

Det borde inte vara svårt att förstå detta. Det borde inte vara svårt att förstå att en medmänsklig politik tar sin utgångspunkt i att se till att offret skyddas och gärningsmannen straffas.

Det borde heller inte vara särskilt svårt att förstå att detta skydd förstärks avsevärt om brottslingen inte befinner sig i landet. Här har nuvarande och tidigare regeringar misslyckats totalt.

Fru talman! Det är inte brottslingarna som ska skyddas utan den som utsätts för brott. Svensk straffrätt har länge genomsträvt av låga straff och diverse straffrabatter, och jag välkomnar att regeringen nu äntligen föreslår straffskärpningar för sexualbrott.

Av förklarliga skäl finns det dock anledning att följa upp och analysera tillämpningen av de föreslagna skärpta minimistraffen. Visar det sig att det inte resulterar i en betydande höjning av utdömda strafftider behöver ytterligare åtgärder vidtas för att säkerställa att de nödvändiga straffskärpningar som behöver ske verkligen genomförs.

Fru talman! För grov våldtäkt döms ungefär 20 fall per år. Statistik visar att den övre delen av straffskalan mycket sällan kommer till användning. Den vanligaste påföljden brukar bli fängelse mellan tre och fem år. Därför är det viktigt att det finns en straffskala som fångar upp och differentierar även de allra grövsta brotten, det vill säga brott som är att anse som synnerligen grova. Synnerligen grov våldtäkt ska utdömas för de fall då offrets liv varit i fara eller då gärningen utförts på ett särskilt plågsamt eller förnedrande sätt. Vid synnerligen allvarliga brott finns det i dag en allvarligare brottsform för till exempel misshandel, vapenbrott, narkotikabrott och narkotikasmuggling men inte för våldtäkt.

Den tidigare utredningen *Ett starkare skydd för den sexuella integriteten* föreslog att en sådan brottsrubricering för synnerligen grov våldtäkt skulle införas, men trots det har brottsrubriceringen inte införts. Sverige-

demokraterna vill tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna se att en sådan differentiering införs.

Fru talman! Det finns brott som är vedervärdiga. Det är brott som är så avskyvärda att ord inte räcker till. Att begå sexualbrott mot barn är att förstöra en oskyldig människas liv. Det finns inga ursäkter, och det är vår plikt att se till att de som utför dessa handlingar ges en konsekvens där det inte kan råda något tvivel om statens syn på den här typen av brottslighet.

Barn är alltid extra skyddsvärda, i synnerhet när det gäller sexualbrott. Sverigedemokraterna anser att det är ovärdigt att likställa straffskalorna för exempelvis sexuellt övergrepp och sexuellt övergrepp mot barn – särskilt när sexualbrottens allvar överlag ses över och de ställs i relation till varandra.

Sverigedemokraterna vill därför att regeringen återkommer med förslag om ytterligare skärpta straff, även höjt straffminimum, för sexualbrott mot barn samt att brottskategorin synnerligen grov våldtäkt även införs för våldtäkt mot barn.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 97 LOUISE MEIJER (M) replik:

Fru talman! Jag ska inte prata så mycket om Katja Nybergs anförande. Snarare ska jag säga följande. Jag vill *inte* yrka bifall till den reservation jag påstod att jag ville yrka bifall till från talarstolen, utan jag vill i stället yrka bifall till reservation nummer 3.

Det jag råkade göra var att yrka bifall till Socialdemokraternas reservation, och det vill jag naturligtvis inte. Jag vill yrka bifall till reservation 3 – bland annat Moderaternas reservation.

(KATJA NYBERG (SD): Då vet vi det. Det är väl jättebra.)

Anf. 98 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman, ledamöter och åhörare! I dag behandlar vi alltså en proposition om utvidgade och skärpta straff för sexualbrott och andra sexuella kränkningar. Det är förstås otroligt välkommet eftersom vi här i kammaren har riktat så många tillkännagivanden till regeringen i frågan. Framför allt är det tillfredsställande att straffskalan för brotten våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt ofredande mot barn, utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling och utnyttjande av barn för sexuell posering skärps. Att skydda våra barn från de mest vidriga övergrepp är, trots allt, den viktigaste uppgiften vi har i kammaren.

Fru talman! Låt oss prata lite om våldtäkt. Vi vet att fem av hundra anmälda fall leder till fällande dom. Det åtgärdas förstås inte enbart genom att höja straffen för sexualbrott, men synen på hur allvarlig en våldtäkt är har ju förändrats till följd av samhällsutvecklingen.

Ett sexuellt övergrepp är ett extremt och oacceptabelt brott mot en annan människas självklara rätt till personlig och sexuell integritet. Ett sådant brott ger både fysiska och psykiska bestående men. Detta handlar om ett land där vi vet att rehabkedjan för sexualbrottsoffer har stora brister. Om den gemensamma synen på brottet har förändrats mer varaktigt och straffvärdet inte kan få eller inte ges tillräckligt genomslag inom ramen för gällande lagstiftning, då måste lagstiftningen ändras.

Fru talman! Låt oss göra en tillbakablick till november förra året när vi nåddes av nyheten om den så kallade Nytorpsmannens dom. Det var en våldtäktsman som hade begått 35 olika övergrepp på 30 olika kvinnor. Besvikelsen var enorm, inte minst hos brottsoffren, när domen förkunnades. Det var förfärligt. Mannen stod åtalad för 23 fall av våldtäkt och ett fall av grov våldtäkt. Utöver detta var det fråga om grov fridskränkning, sexuella övergrepp, kränkande fotografering och barnpornografibrott.

Åklagaren yrkade på 12 års fängelse, men tingsrätten gjorde en annan bedömning kring rubriceringen av brotten och menade att det i flera fall rörde sig om sexuella övergrepp och sexuella ofredanden snarare än våldtäkt. Mannen dömdes till fem års fängelse. Han fälldes för sju våldtäkter, men han stod alltså åtalad för 23.

Detta har att göra med den så kallade asperationsprincipen, det vill säga att rättens dom baseras på det allvarligaste brottet. Det här signalerar också att det är viktigt att väga in maximistrafen för sexualbrott. I propositionen höjs i huvudsak minimistrafen, vilket också är viktigt. Men Centerpartiet har bland annat föreslagit att maximistrafen för just sexuellt övergrepp mot barn ska höjas till fyra år.

Fru talman! Vi beslutar i dag att böter ska försvinna ur straffskalan för sexköp. Det var väl på tiden. Som vi har diskuterat detta i vårt parti, i bevakningskretsens, i hela samhället. En enig kvinnorörelse har hela tiden varit tydlig: sexköp ska inte vara ett bötesbrott. Jag har varit mest förundrad över de argument som man har mötts av, det vill säga att om fängelse införs i straffskalan kommer färre personer att fällas. Men för vilka andra brott ska vi utdöma lägre straff för att fler ska dömas? Enligt den principen skulle alla brott beläggas med lägre straffskala för att fler ska kunna fällas.

Hittills har, som vi har hört, 50 dagsböter varit praxis för dom vid sexköp. Endast i två fall har försvårande omständigheter redovisats i domslut och högre straff utdömts – detta enligt Brås egen utvärdering.

Vi vet att den stora majoriteten av dem som säljer sex inte är svenskar utan är från Östeuropa. De som fortfarande eventuellt hävdar att kvinnor säljer sex av fri vilja har en del att förklara när det kommer till varför inga kvinnor från Västeuropa faktiskt vill sälja sex. Eller varför majoriteten av kvinnor som säljer sex i USA är afroamerikaner.

Vi pratar om en etablerad strukturell diskriminering som omöjliggör ett jämställt samhälle. Därför är det mycket bra att vi går fram med ett tillkännagivande om att gradindela brottet så att det införs ett grovt brott vad gäller köp av sexuell tjänst. Det är särskilt med tanke på att det är så sammankopplat med människohandel.

Fru talman! Det är också mycket bra att det i propositionen föreslås skärpt straff för utnyttjande av barn för sexuell posering. Den oro och press som barn som faller offer för detta riskerar att utsättas för gör att man får ont i magen när man tänker på det. Jag tänker på risken att bilderna sprids i sociala medier, risken att anhöriga får veta och risken att de används som inkörsport till grövre sexuell exploatering. Det här måste såklart stävjas även när det sker på distans.

Fru talman! Låt mig slutligen säga några ord om brottet utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. Jag tycker att det kan diskuteras om ordningen med ett särskilt brott riktat mot barn som är äldre än 15 men yngre än 18 år över huvud taget är ändamålsenligt. Är man barn så är man barn. Ett barns utforskande av den egna sexualiteten får aldrig motiveras

eller normalisera att barn utnyttjas genom köp av sexuell handling oavsett ålder.

Det finns fall där ersättning i någon form förekommer och där offret är nära 18 års ålder samt skillnaden i ålder mellan offer och gärningsman kan vara liten, men det är likvärdigt ett sexköp och ett allvarligt sexualbrott – oavsett om gärningspersonen är jämnårig med brottsoffret eller inte.

Centerpartiet menar att införandet av en särskild straffskala för mindre grova brott riskerar att leda till att bedömningar av barnets ålder än mer än i dag kan signalera att kränkningen skulle vara mindre allvarlig och brottet mindre allvarligt ju närmare 18 års ålder barnet är. Så är inte fallet. Barn är barn och sexköp är sexköp, oavsett ålder.

Likt flera remissinstanser anser Centerpartiet att det vore högst olyckligt att införa en särskild straffskala för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling som kan betraktas som mindre grov. Jag tycker att det är olyckligt att det görs just nu, när det finns en utredning på gång som ska fokusera just på att se över det straffrättsliga skyddet mot sexuella kränkningar av barn i åldern 15–17 år, särskilt i förhållande till utnyttjande av barn genom sexuell handling. Att barn mellan 15 och 17 år har ett sämre rättsskydd i Sverige är något som Sverige gång på gång har fått kritik för från många internationella instanser. Jag tycker att det är märkligt att det bara är Centerpartiet som tycker så här. Men vi får återkomma i frågan.

Fru talman! Jag önskar alla en glad sommar. Jag yrkar bifall till reservation 9 från Centerpartiet.

Anf. 99 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Många känner otrygghet när de rör sig ute i samhället. Många är också rädda för att utsättas för sexuellt relaterade brott. Dessa sexualbrott drabbar främst kvinnor. Drygt 20 procent av alla kvinnor oroar sig för att bli utsatta för sexualbrott, och 38 procent av alla kvinnor känner sig otrygga om de går ut i det egna bostadsområdet sent på kvällen. Detta är oacceptabelt i Sverige. Vi kristdemokrater är redo att genomföra förändringar för att skapa större trygghet i vårt samhälle.

Antalet anmälda sexualbrott har ökat kraftfullt de senaste tio åren. Uppklaringsfrekvensen för dessa brott ligger samtidigt på endast 20 procent. Enligt den senaste nationella trygghetsundersökningen uppger 5,6 procent av alla svenskar att de utsatts för sexualbrott. Det är en ökning med 200 procent sedan 2014. Samhällets reaktion mot sexualbrott måste vara entydig och kraftfull. Sexualbrott är en grov kränkning av den personliga integriteten.

Det är också viktigt att värderingar diskuteras i vårt samhälle för att bryta mäns våldstendenser. Att unga diskuterar etiska grundvärden är viktigt för att motverka både våld och sexuella övergrepp. Människans okränkbara värde och den gyllene regeln – allt vad ni vill att människorna ska göra mot er ska ni också göra mot dem – behöver som jag ser det vara en av grunderna för diskussionen. Jag delar ledamoten Maria Strömqvists åsikt att vi behöver diskutera värdegrund och etik mycket mer i vårt samhälle för att möta mäns våld. Det måste göras redan i unga år. Tack för ditt inlägg, som också gav den aspekten, och din tid i justitiekommittén!

Fru talman! Regeringen har nu äntligen lämnat en proposition gällande skärpta straff för sexualbrott. Det sker tyvärr mot en bakgrund av ett flertal tillkännagivanden som riksdagen har gjort, flera av dem vid upprepade tillfällen. Återigen ser vi att riksdagen måste driva regeringen framför sig för att det ska bli verkstad av de utfästelser som gjorts under dessa åtta år vid makten. Nu presenteras nödvändiga och efterfrågade förslag om skärpta straffbestämmelser om våldtäkt och sexuella övergrepp mot barn och vuxna. Det är bra att regeringen äntligen agerar, men det är beklagligt att det sker så här sent.

Kristdemokraterna anser dessutom att ett stort antal av straffskärpningarna är för svaga. Minimistraffet för våldtäkt höjs från två till tre års fängelse, vilket vi naturligtvis står bakom, men vi anser att maxstraffet ska höjas från sex till tio års fängelse.

Att höja maxstraffet för brott har med rätta kritiserats för att vara ett slag i luften, men det bör ses i sammanhanget av att vi kristdemokrater också vill förändra den så kallade mängdrabatten. Vi har tagit ställning för att den ska avskaffas i sin nuvarande form. Det kommer att innebära att den som döms för flera brott samtidigt ska få avtjäna det fulla straffet för de tre första brotten, varefter straffskalorna trappas ned. Det kräver också en justering av maxstraffet för att få effekt.

Vidare anser vi att straffet för grov våldtäkt bör höjas till minst åtta års fängelse. Vi önskar också att det ska vara 25 års fängelse som maxstraff. Emellertid begränsar brottsbalken maximitid i fängelse till 18 år, och propositionen öppnar inte för en förändring av det. Kristdemokraterna yrkar därför på att maxstraffet för grov våldtäkt ska vara 18 års fängelse. Minimistraffet för mindre grova våldtäkter, som regeringen föreslår ska vara sex månaders fängelse, bör höjas till ett års fängelse.

Fru talman! Straffen för dem som begår sexualbrott mot barn behöver också skärpas. Kristdemokraterna anser att det är värre att begå sexualbrott mot barn än mot vuxna och att det ska avspeglas i straffskalan. När straffet för våldtäkt nu höjs till tre års fängelse anser vi att straffet för våldtäkt mot barn ska höjas från dagens två år till fyra år och att maxstraffet ska höjas från sex till tio års fängelse. För grova brott behöver det också ske straffhöjningar. Vidare bör straffen för sexuella övergrepp mot barn och utnyttjande av barn genom sexuell posering höjas. Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till reservation 4.

Fru talman! Kristdemokraterna har tidigare öppnat för att våldtäktsmän och personer som begår sexualbrott mot barn ska kunna kastreras kemiskt. Vi föreslår nu på nytt att det utreds som krav för att kunna bli villkorligt frigiven om en sådan behandling bedöms kunna vara effektiv för personen i fråga för att minska risken för ytterligare återfall i brott. Kemisk kastrening av brottslingar förekommer inom den rättspsykiatriska vården för att kraftigt minska risken för återfall i sexualbrott.

Fru talman! Brott inom det sexuella området är fruktansvärda. Om de utförs mot barn är de om möjligt än mer avskyvärda. Samhället behöver genom straffskärpningar, men också genom att diskutera etiska normer och värderingar, visa att detta är totalt oacceptabelt. Regeringens proposition tar steg i rätt riktning, men det behöver göras mer, vilket förutom de reservationer som lämnas också visas genom det tillkännagivande till regeringen som föreslås. Där riktas uppmaningen att regeringen bör åter-

komma med ett förslag om att införa ett grovt brott för köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling.

Jag ställer mig bakom de yrkanden som vi kristdemokrater gjort i detta ärende samt förslaget till tillkännagivande till regeringen. Jag yrkar dock bifall endast till reservation 4.

Anf. 100 JUNO BLOM (L):

Fru talman! Att offer för våldtäkt ska få upprättelse i domstol ska inte bara vara en självklarhet. Det är en fråga om anständighet. Brottsoffrens upprättelse är ett av syftena med de straff som döms ut i brottmål. Trots detta har vi i dag ett rättssystem som gång på gång sviker våldtagna barn och kvinnor, även i fall där skuldfrågan är klarlagd i domstol. Vi sviker de barn och kvinnor som under resten av sina liv kommer att behöva leva med följderna av de fruktansvärda övergreppen. Det krävs politisk insikt och handling för att ändra de lagar som domstolarna arbetar efter och ett betydligt bättre stöd till brottsoffren.

Fru talman! Liberalerna ser ett stort problem med den så kallade mängdrabatten, vilken innebär att den som döms för många brott får en dom som inte på långa vägar motsvarar summan av straffen för varje enskilt brott. Dagens debatt är därför oerhört viktig. Sexualbrotten utgör allvarlig kriminalitet och ett av våra största samhälls- och jämställdhetsproblem. Regeringen har föreslagit att minimistraffet för våldtäkt och våldtäkt mot barn ska höjas från två till tre års fängelse. Som skäl anges att man vill ha straff som bättre återspeglar sexualbrottens allvar. Liberalerna välkomnar denna straffskärpning.

Fru talman! Att våldta en annan människa är en av de största kränkningar man kan begå. Det måste vara en självklarhet att vi har straff som står i proportion till denna kränkning.

Straffskärpningen som regeringen föreslår är dock inte tillräcklig. Att bara ändra minimistraffet gör att vi visserligen kommer att kunna få mer rimliga straff i de mål som avser en enda våldtäkt, men problemet med de alltför milda straffen kommer dock att kvarstå i alla de mål där samma person är misstänkt för flera våldtäkter.

Dessa fall är tyvärr inte särskilt ovanliga. Vi har nyligen kunnat läsa om den så kallade Nytorgsmannen, som dömdes för sexualbrott mot 19 olika offer. Straffet blev fem års fängelse.

När det gäller mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck utsätts alltför ofta kvinnan för många upprepade våldtäkter.

Fru talman! Detta gäller även när det kommer till barn. I dessa fall har vi regelmässigt sett att barnet som brottsoffer utsätts för många, ibland till och med hundratals, våldtäkter – oftast av någon närstående. En viktig insikt är att hemmet är den farligaste platsen för barn och kvinnor.

I dessa fall har vi i dag straff som är direkt stötande för både brottsoffren och den allmänna rättskänslan. Anledningen till att straffen i de här fallen blir så låga är att vi har en bestämmelse som säger att domstolarna vid denna straffskala endast får utdöma straff på max två år över straffmaximum för det enskilda brottet.

Eftersom maxstraffet i straffskalan för våldtäkt är fängelse i sex år blir alltså maxstraffet vid upprepade våldtäkter fängelse i högst åtta år. Detta gäller oavsett hur många våldtäkter gärningsmannen döms för. Det är givetvis helt orimligt. Så kan vi definitivt inte ha det.

För att komma till rätta med detta föreslår Liberalerna två lagändringar. Dels behöver maxstraffet för våldtäkt och våldtäkt mot barn höjas till åtta års fängelse, dels behöver vi ta bort strafftaget för de brott som har åtta års fängelse i straffskalan.

Fru talman! Dessa två lagändringar möjliggör för våra domstolar att utdöma betydligt längre fängelsestraff – till och med livstids fängelse i de värsta fallen – i de fall när samma gärningsman döms för upprepade våldtäkter. Att strafftaget plockas bort kommer även att göra att vi kan få rimligare straff vid annan grov upprepade brottslighet, till exempel vid de allvarligaste våldsbrotten.

Fru talman! En annan fråga som är uppe för diskussion i dag är köp av sexuell tjänst av barn. Här har lagstiftningen verkligen legat efter. Så sent som för två och ett halvt år sedan ändrades straffskalan så att det blev ett grövre brott att köpa sex av ett barn än av en vuxen. Innan dess var det alltså samma straffskala för dessa brott, vilket var helt orimligt.

Denna lagändring var dock ett myrsteg i rätt riktning. Nu måste regeringen öppna ögonen och se hur orimligt det är att över huvud taget tycka att ett barn kan lämna samtycke till att sälja sin kropp. Det går inte att köpa samtycke av ett barn.

Fru talman! Ett barn kan aldrig frivilligt sälja sex. Alla försök till att ge barn ersättning i utbyte mot sexuella handlingar är i sig ett utnyttjande av barnet och barns utsatta belägenhet. Regeringen måste se och förstå att barnet befinner sig i en beroendesituation.

Det är Liberalernas absoluta uppfattning att alla fall av sexköp av barn ska ses för vad det är – våldtäkt – oavsett omständigheterna. Men förutom lagstiftning är det avgörande hur samhällets alla instanser möter offren som utsatts för våldtäkt. Reaktionerna är individuella, men en återkommande känsla är att offret känner skuld och skam. De känslorna gör det svårare att berätta om vad som har hänt, inte minst att polisanmäla.

Mörkertalet vid sexualbrott är stort, och av de fall som anmäls är det alldeles för få som leder till fällande dom. I Storasystems rapport från 2021, som hade fokus på polisanmälan och rättsprocess, framkom att 63 procent av dem som deltagit i studien hade fått en försämrad tillit till rättssystemet efter en polisanmälan av sexualbrott.

Det måste implementeras specialenheter där så är möjligt i polisregionerna, och man ska åtminstone ha särskilt utpekade utredare som får löpande fortbildning. Den specialistutbildning som finns vid Polismyndigheten ska vara obligatorisk för de utredare som arbetar med dessa brott.

Dessutom krävs bättre information till de brottsutsatta under hela rättsprocessen: Vad händer i mitt ärende? Vilka rättigheter har jag som utsatt? Vilket stöd kan jag få under tiden? Att offren inte får denna information framkommer också i Storasystems rapport, trots att vi vet att behovet av tydlig information och stöd är avgörande för offren.

Fru talman! Vår uppgift och vårt ansvar är att se till att det blir så.

Vi i Liberalerna ställer oss bakom våra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 10.

Anf. 101 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag som vänsterpartist yrkar bifall till utskottets förslag.

Straffskärpningarna och de föreslagna utvidgningarna för många av sexualbrotten är motiverade. Sexualbrotten sätter ofta mycket djupa spår och är inte enkelt jämförbara med andra brott. Förutom risker för fysiska skador drabbas offren ofta hårt av psykiska skador med risk för trauman eller till och med posttraumatiska stressyndrom.

Offren upplever att de värsta sårerna finns inombords. Självförakt och olika former av självskadebeteenden är tyvärr inte ovanliga. Historiskt har vi sett fysiskt våld som värre än psykiskt våld och som den allvarligaste brottsformen. Det är först under senare decennier som allvaret med det sexuella våldet framträder tydligare, och det är framför allt kvinnorörelsens förtjänst.

I det läge vi har nu har vissa av remissinstanserna uttryckt oro och viss tveksamhet inför klivet att ha ett minimistraff på tre år i stället för två. Några har uttryckt oro och tveksamhet till att det här är ett alltför tidigt steg att ta efter att samtyckeslagstiftningen ganska nyligen har genomförts. Det finns risker för bakslag i arbetet mot sexualbrotten på grund av detta.

Vänsterpartiet förstår oron och kommer därför att noga följa utvecklingen. En viktig motåtgärd, oavsett oron, är att vi skärper åtgärder och återigen markerar behovet av kompetensutveckling för hela rättskedjan.

Dessutom vill jag, som några har gjort tidigare, markera att vi från justitieutskottet inte ensamma kan hantera denna allvarliga problematik. Det behövs väldigt mycket mer av förebyggande åtgärder i alltifrån förskola och skola till insatser för stöd och behandling inom socialtjänsten för dem som blir utsatta för brotten. Det gäller likaså vården, där vi dessvärre har tillkortakommanden i hela kedjan. Det gäller både det som sker förebyggande och vård av dem som har blivit utsatta.

Jag tror att det är oerhört viktigt med värdegrunder och att vi vågar fokusera på den destruktiva maskuliniteten, som ofta kommer till uttryck här.

Det handlar om makt. Männerna dominerar stort bland förövarna, och kvinnor och barn bland offren. Det vi ser i kriminalstatistiken är övertydliga bevis på könsmaktsordningens grymhet. Forskning med upprepade omfångsundersökningar visar också upprörande data. Metoo överöste oss med personliga vittnesmål från vitt skilda arenor, och den feministiska revolten är inte över än utan fortsätter och behöver fortsätta.

Det sexualiserade, könsrelaterade våldet är strukturellt och sedan länge inbäddat i vårt samhälle. Det är förvisso inte strukturerna som våldtar eller slår, men det är strukturerna och värderingarna där som möjliggör övergreppen. De påverkar dessutom hur vi i samhället, inklusive rättsväsendet, bemöter offer och förövare och bedömer vad som kan ha skett.

Detta innebär också att de straffskärpningar vi nu är beredda att genomföra inte är nog. Det behövs kompetenshöjning i hela rättskedjan. Strukturerna och de delvis omedvetna fördomar som de bär bidrar till att kvinnors utsatthet inte tas på fullt allvar, till att ärenden med kvinnor eller barn som brottsoffer inte prioriteras, till att förundersökningar läggs ned för snabbt och till att domare ställer orimliga krav på brottsoffrens beteende och berättelse för att en fällande dom ska vara möjlig.

Alla delar av rättskedjan behöver kompetensutvecklas så att lagstiftningen och därmed också hela rättsapparaten blir använd på ett medvetet och effektivt sätt. Det krävs en gedigen vålds- och brottsofferkompetens för att skapa respektfulla bemötanden och därmed också möjliggöra skicklig bevisupptagning. Detta visar också Brås senare rapporter om hur man utreder, eller inte utreder, köp av sexuella tjänster eller sexuellt utnyttjande av barn – ännu värre när det handlar om barn.

Jag skulle också vilja beröra några begrepp.

I våldtäktslagstiftningen har man sedan länge talat om samlag. Det ordet är faktiskt problematiskt eftersom det signalerar att det egentligen skulle handla om en samhandling mellan två personer. Men en våldtäkt är ju tvärtom en handling utförd av en person mot en annan. Försök att hitta alternativa formuleringar har gjorts i decennier, och än har vi inte lyckats.

De förändringar av lagstiftningen som nu är på förslag – och som är viktiga, fru talman – innebär att våldtäktsparagrafen ändå kommer att bli utformad på ett bättre sätt omkring samlagsbegreppet. Man kommer att vidga det så att det inte, som i dag, enbart handlar om sexuella handlingar mellan personer av olika kön, man och kvinna. I stället gör man en positiv förändring genom att lagtexterna görs mer inkluderande med avseende på kön och sexuell läggning. Samlagsbegreppet blir förtydligat genom att orden vaginalt, analt eller oralt läggs till före ordet samlag i lagtexten.

Detta innebär inkludering och kommer att leda till, tror både organisationer och flera remissinstanser, att fler personer som blivit utsatta för övergrepp lättare kan känna sig inkluderade som brottsoffer i lagens mening. Förhoppningsvis kommer det också att kunna leda till ett bättre mottagande och bemötande av dessa offer. Låt oss agera för att det ska bli så.

Så några ord om huruvida vi ska förhålla oss könsneutralt till ett brott som näst intill alltid begås av en man mot en annan person. Ofta är det kvinnor och barn som blir utsatta som offer.

Det finns fortfarande intressanta förslag från den banbrytande Kvinno-våldskommissionen, som lämnade sitt betänkande *Kvinnofrid* 1995. Där kritiserar kommissionen att lagtexten döljer det faktum att våldtäkt så gott som uteslutande begås av män och alltför ofta riktas mot en kvinna. Man menar att vi här begränsar den pedagogiska och preventiva effekt av lagtexten som borde eftersträvas.

Också Vänsterpartiet menar att det skulle ge både tydligare statistik och forskningsmässiga fördelar om man gjorde en sådan förändring, precis så som skedde med de viktiga brottstyperna grov fridskränkning respektive grov kvinnofridskränkning som Kvinnovåldskommissionen lanserade.

Ett förslag från Vänsterpartiet som vi kommer att återkomma till är att regeringens och kommissionens förslag kombineras genom att våldtäktsparagrafen ändras så att första stycket behandlar brott av en man mot en kvinna och det andra stycket brott med en annan konstellation av gärningsperson och offer. Detta kommer vi att återkomma till.

Men nu, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 12 Ökad kontroll vid verkställighet av fängelsestraff med fotboja

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU42

Ökad kontroll vid verkställighet av fängelsestraff med fotboja (prop. 2021/22:196)
föredrogs.

Anf. 102 CARINA ÖDEBRINK (S):

Fru talman! Betänkandet om ökad kontroll vid verkställighet av fängelsestraff med fotboja är det senaste förslaget på kriminalvårdens område den här mandatperioden. Men det kommer med all säkerhet att följas av fler framöver, då det är en verksamhet i ständig förändring och en viktig del i rättsväsendet.

Jag vill börja med att yrka bifall till propositionen och till vår reservation nummer 2.

I dag säger lagen att ett straff kan verkställas med fotboja efter ansökan från den dömda. Kriminalvården fattar beslutet samt beslutar vilka särskilda föreskrifter som ska gälla under tiden.

Intensivövervakning med fotboja är ett fängelsestraff som ska avtjänas ute i samhället. En grundförutsättning för att beviljas fotboja är att straffet inte överstiger sex månader. Kriminalvården gör en lämplighetsbedömning, och om det finns skäl som talar emot verkställighet utanför anstalt ska beslut om fotboja inte fattas.

Förutsättningarna för att få avtjäna straffet med fotboja är noga reglerade. Det handlar om vilken bostad och vilken sysselsättning den dömda ska ha samt under vilka tider den dömda får tillåtelse att vistas utanför bostaden. Vidare handlar det om på vilket sätt den dömda ska hålla kontakt med kriminalvården och övervakare samt vilket belopp den dömda ska betala under verkställigheten.

Förslaget vi i dag debatterar och senare ska fatta beslut om gäller regeringens förslag att Kriminalvården på eget initiativ ska kunna besluta om fotboja. Den dömda ska självklart även i fortsättningen själv kunna ansöka om att få avtjäna sitt straff med fotboja.

Det är viktigt att understryka, fru talman, att regeringens utgångspunkt när det gäller intensivövervakning med elektronisk fotboja är att det i princip ska vara lika ingripande som om straffet skulle avtjänas i fängelse.

Vi socialdemokrater har två reservationer i betänkandet. Den ena handlar om föreskrifter om ett vistelseförbud som vi anser är ändamålsenligt utformat. Vistelseförbudet behöver inte endast avse ett förbud att vistas i närheten av ett brottsoffers bostad utan kan också avse andra platser där risken för återfall bedöms vara särskilt stor.

Tillkännagivandet om brottsoffers samtycke för verkställighet med fotboja vill jag gärna uppehålla mig vid något, fru talman. Låt mig vara extra tydlig: Brottsofferperspektivet ska finnas i hela rättsväsendet. När det gäller tillkännagivandet om att brottsoffer bör ge sitt samtycke till om straff ska kunna verkställas med fotboja måste jag tillstå att förslaget är anmärkningsvärt och inte verkar ha analyserats på djupet när det gäller vad det innebär för rättsväsendet i allmänhet och brottsofferperspektivet i synnerhet. Jag ser förslaget som en mycket främmande fågel, fru talman.

Brottsoffer i det svenska rättsväsendet ska självklart ha en stark ställning som målsägande med rätt till stöd och information under och efter rättsprocessen. Det är också viktigt att slå fast att det är rättsväsendet som dömer och avgör hur ett straff ska verkställas. Att brottsoffer ska kunna avgöra hur verkställighet eller påföljd ska ske är främmande i det svenska rättssystemet. Att lägga över ansvaret på brottsoffret för hur påföljden ska ske kan i praktiken försvåra och försämra ett brottsoffers situation. Detta är mitt bärande argument, och det vore olyckligt att öppna upp för något som vi hittills inte haft i svenskt rättsväsen.

Vi står bakom våra två reservationer men yrkar endast bifall till reservation 2, som jag tidigare har sagt.

Fru talman! Rättsväsendet har stått i fokus de två senaste mandatperioderna. Kampen mot gängkriminalitet, mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld är och har varit tydligt prioriterade av regeringen. Mycket är vi överens om politiskt, även om det inte alltid låter så i debatten i den här kammaren. Jag vill ändå bara kort tydliggöra och påminna om vad som faktiskt har gjorts på kriminalvårdens område.

Fru talman! Sedan 2015 har Kriminalvårdens resurser ökat med drygt 4 miljarder kronor. Det motsvarar 56 procent. När det gäller reformer har riksdagen bland annat beslutat om en tydligare koppling mellan villkorlig frigivning och deltagande i återfallsförebyggande åtgärder. Vi har beslutat om ökad säkerhet i frivården och om utökad kontroll och stöd för skydds-tillsynsdömda. Frivården har fått ansvar för en ny påföljd: ungdomsövervakning. Vidare har återfallsförebyggande åtgärder förstärkts när det gäller villkorligt frigivna. Sist men verkligen inte minst fattade riksdagen förra året beslut om effektivare hantering av häktningar och minskad isole-ring. Det är ett beslut som jag är väldigt glad över att vi kunde få till en politisk majoritet för i riksdagen efter mångårig kritik från FN och Europarådet.

Till allt detta ska läggas övriga resurstillskott till polisen och resten av rättsväsendet samt övriga förändringar i nya brottsrubriceringar och straffskärpningar som inneburit att Kriminalvårdens häkten och anstalter i princip är fullbelagda. I dag finns det 1 000 fler intagna i anstalt och lika många fler i häkte jämfört med 2015. Påfrestningen för verksamheten är stor, och det pågår ett intensivt arbete med att investera i nya och fler platser, nu senast med beskedet om två nya anstalter i Värnamo och Norrköping. Nya anstalter ska dessutom byggas i Kalmar och Trelleborg.

Fru talman! Att bekämpa gängen och mäns våld mot kvinnor är ett arbete som måste ske här och nu men också långsiktigt. Mycket har gjorts, men vi ser alla att det är en hel del som återstår och att det också tar tid att vända utvecklingen. Ska vi på riktigt klara av att vända utvecklingen handlar det om fortsatta satsningar på det brottsförebyggande arbetet.
(Applåder)

Anf. 103 ELLEN JUNTTI (M):

Fru talman! I dag ska vi debattera ärendet gällande ökad kontroll vid verkställighet av fängelsestraff med fotboja. Jag börjar med att yrka bifall till reservation nummer 5 gällande anstaltsplatser utomlands.

Förslagen från regeringen innebär ökade möjligheter för dömda att av-tjäna sitt straff med fotboja och att effektivisera handläggningen. Kriminalvården ska själv kunna ta beslut om att pröva om ett fängelsestraff ska

verkställas med fotboja. Kriminalvården får också rätt att vid verkställighet med fotboja besluta särskilda föreskrifter om förbud för den dömda att vistas på en särskilt angiven plats eller inom ett särskilt angivet område. Fotboja ska kunna användas för att kontrollera att den dömda respekterar vistelseförbudet. Detta är bra förslag, men de är inte tillräckliga.

Fru talman! Vi kommer att få två tillkännagivanden som bygger på en motion från Centerpartiet. Det första tillkännagivandet stöder vi moderater. Det innebär att större hänsyn ska tas till brottsoffret genom att brottsoffrets samtycke ska krävas för att fängelsestraffet ska verkställas med fotboja, till exempel när det gäller hot och våld mellan närstående som inte bor ihop. Det ska gälla även när det inte är en parrelation, till exempel vid hedersrelaterad brottslighet.

Vi stöder de här förslagen för att vi moderater alltid står på brottsoffrets sida och inte på gärningsmannens sida. Jag lyssnade på Carina Ödebrink som sa att det inte är någonting som används i Sverige att brottsoffer kan påverka hur påföljden genomförs. Nej, kanske inte, men ibland får man faktiskt göra nya saker om man tycker att det behövs.

Det andra tillkännagivandet som vi stöder gäller att Kriminalvården ska få möjlighet att meddela vistelseförbud inom ett större område än i närheten av brottsoffrets bostad.

Fru talman! Vi moderater stöder reservation nummer 5 gällande anstaltsplatser utomlands som bygger på en motion av Sverigedemokraterna. Vi moderater har dock lämnat ett särskilt yttrande med följande lydelse: ”Av motionen framgår inte vad som närmare avses med att påbörja förhandlingar om att hyra anstaltsplatser utomlands. Vi utgår från dock från att man i samband med att man avser att inleda sådana förhandlingar dels överväger behovet av författningsändringar, dels följer upp det avtal som nyligen träffades mellan Danmark och Kosovo som innebär att Danmark hyr 300 anstaltsplatser i Kosovo. Avtalet är en implementering av den avsiktsförklaring som undertecknades av Kosovo och Danmark redan i december 2021 och tanken är att upp till 300 utvisningsdömda ska kunna avtjäna sitt danska fängelsestraff i Kosovo, med start i början av 2023. Vi anser att det danska exemplet är intressant att följa, särskilt som den danska regeringen ser detta som ett sätt att öka effektiviteten i att verkställa utvisningar efter avtjänat straff.”

Det här tycker vi moderater är väldigt viktigt, för det är många som i svenska domstolar blir dömda till utvisning, men sedan kan man inte verkställa utvisningarna utan de här personerna får stanna kvar i Sverige. Det är ett mycket stort problem. Jag och vi moderater tycker att alla som har blivit dömda till utvisning också ska lämna landet. Det här är något som eventuellt ska kunna hjälpa till.

Utifrån dessa utgångspunkter ställer vi oss bakom vad motionärerna anför om att regeringen bör påbörja förhandlingar för att hyra anstaltsplatser utomlands.

Jag vill göra som många andra. Jag tackar för den här mandatperioden. Det är sista gången jag står i talarstolen den här mandatperioden, som har varit intressant på många sätt och vis. Jag önskar alla en trevlig och fin sommar. När jag förhoppningsvis står i talarstolen i höst hoppas jag att Moderaterna och de partier vi samarbetar med är i regeringsställning.

Tack allihop! Trevlig sommar!

Anf. 104 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Vi debatterar betänkandet *Ökad kontroll vid verkställighet av fängelsestraff med fotboja*.

Svensk kriminalvård befinner sig i dag i ett mycket ansträngt läge. Beläggingsgraden på landets anstalter och häkten ligger på en bit över 100 procent. Optimal beläggning är mellan 80 och 90 procent.

Kriminalvården kan inte sköta sin verksamhet på ett tillfredställande sätt. Trycket på både personal och intagna är hårt. På grund av den rådande platsbristen tvingas interner bo dubbelt, och gemensamhetsutrymmen tas i anspråk. De flesta förstår nog att detta är en ohållbar situation.

Att svensk kriminalvård är i akut behov av att byggas ut och rustas upp är en vedertagen sanning. Det har varit uppenbart för alla som arbetar med dessa frågor, både myndigheter och ansvariga politiker.

Det tar dock tid att bygga ut kriminalvården i den omfattning som krävs, och regeringen har som vanligt inte sett det komma i tid. Allt fagert tal till trots finns verkligheten där som ett facit på regeringens misslyckande. Politik handlar om att vilja genomföra något. Men det gäller att omsätta den viljan i någon form av handling som genererar ett resultat. Regeringen klarar av det första steget. Men när det gäller själva genomförandet kan det inte bli fråga om annat än icke godkänt.

Fru talman! Regeringen försöker lösa den akuta bristen genom så kallade beredskapsplatser och andra tillfälliga platser samt genom att ge Kriminalvården mandat att själva pröva om fängelsestraff ska verkställas med fotboja eller inte. Krasst betyder det att regeringen försöker lösa den akuta platsbristen genom att låta fler kriminella avtjäna sina straff i frihet. Det vi ser är en kapitulation. Regeringen retirerar gradvis från statens viktigaste kärnuppgift: att skydda sina medborgare.

De som döms till fängelse ska sitta i fängelse. Att våldsvärkare av olika slag tillåts gå runt i samhället med fotboja i stället för att avtjäna fängelsestraff är inte i linje med brottsofferperspektivet. Det leder inte till upprättelse i tillräcklig grad. Därför anser Sverigedemokraterna att det inte heller ska vara aktuellt att utöka den möjligheten. Det sista Sverige behöver just nu är reformer som är i brottslingens favör och på bekostnad av offrets rätt till trygghet.

Att fotboja används efter fängelsestraffet för att kontrollera att gärningsmän inte rör sig nära sina offer eller för att på annat sätt kontrollera en frigivens uppförande är däremot en helt annan sak. Att Kriminalvården ges mandat att besluta om vistelseförbud med fotboja innebär en utökad kontroll, och det är positivt. Det är positivt att en dömd person kan övervakas och förbjuds att vistas på vissa platser.

Fru talman! För att lösa den akuta platsbristen inom svensk kriminalvård behöver vi se till andra möjligheter. Sverigedemokraterna har länge förordat att hyra anstaltsplatser utomlands. Det är något som vi nu vill genomföra tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna för att lösa den akuta krisen.

Då regeringen har tillfrågats om detta har Morgan Johansson anförat att den största betänkligheten mot att hyra anstaltsplatser utomlands har med kostnaden att göra. För Sverigedemokraterna är samhället och medborgarnas trygghet viktigare än kostnaden. Valet är därför enkelt för oss.

Regeringen medger att de har sett denna överbeläggning komma. Men trots det har de inte vidtagit de åtgärder som krävs för att lätta på trycket inom svensk kriminalvård, det vill säga påbörja förhandlingar för att kunna hyra anstaltsplatser utomlands.

Man kan med rätta fråga sig: Om inte Sverige, som har en av världens högsta skatter, har råd att frihetsberöva brottslingar fullt ut, vilka har då råd? Dessutom är anstaltsplatserna i Sverige dyrast i Europa. Vi har också miljarder när det gäller andra engagemang utomlands: EU-avgifter, klimatfonder och en aldrig sinande biståndsfond. Skulle det då inte finnas medel nog för att säkra reformer som direkt har en skyddande effekt kopplad till svenska medborgare? Jag ställer mig mycket frågande till den typen av ihålig och direkt svag argumentation.

Jag yrkar bifall till reservation 5.

Jag vill också passa på att önska alla en glad och trevlig sommar.

Anf. 105 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Dagens situation med överfulla fängelser och dömda brottslingar som inte påbörjar avtjänandet av sina straff utan i stället kan fortsätta med brottsliga gärningar är oacceptabel. Naturligtvis vilar ansvaret också på tidigare regeringars planering. Men vi kan konstatera att regeringen och kanske främst justitieminister Morgan Johansson, trots stora utfästelser på många områden, inte har levererat i tillräcklig omfattning vad gäller kriminalvårdsplatser under de snart åtta år som en S-ledd regering har haft ansvaret för Sveriges rättspolitik.

Mycket snack, många presskonferenser och flitigt twittrande verkar ha haft högre prioritet för justitieministern än att omsätta det man talar om i praktisk handling. Det ser vi bland annat nu när vi står med en akut kapacitetsbrist när det gäller fängelseplatser, och det måste hanteras. Sverige behöver en ny regering. Sveriges befolkning har möjlighet att se till att det blir verklighet den 11 september. Vi kristdemokrater är redo att ta över ansvaret.

Fru talman! Ett sätt att skapa platser inom kriminalvården är att öka möjligheten för dömda att avtjäna sina straff med fotboja. Kristdemokraterna instämmer i bedömningen i propositionen; det finns skäl att i viss mån öka möjligheterna för dömda att avtjäna sina straff med just fotboja. Det kan leda till en något minskad beläggningsgrad och till att Kriminalvårdens resurser används mer effektivt.

Det är dock viktigt att det finns tillräckliga möjligheter för Kriminalvården att vidta de kontrollåtgärder som är nödvändiga för att säkerställa säkerheten och tryggheten för brottsoffer och andra medborgare i den dömdes närhet.

Kriminalvården föreslås få möjlighet att besluta om vistelseförbud, och det skapas, som vi ser det, möjlighet för Kriminalvården att göra begränsningar i den dömdes möjlighet att röra sig.

Den utökade möjligheten för Kriminalvården att pröva om ett fängelsestraff ska kunna verkställas med fotboja innebär ingen ändring av de krav som ställs för att den dömda ska få göra det. Liksom tidigare ska Kriminalvården göra en lämplighetsbedömning. Om det finns särskilda skäl som talar mot verkställigheten ska beslut om fotboja inte fattas. Särskilda skäl kan till exempel finnas om brottet riktats mot en person som den dömda delar bostad med. Dessutom ska en person som är över 18 år och sam-

manbor med en person som ska avtjäna straff med fotboja tillfrågas om denne samtycker till att verkställigheten sker i bostaden.

Fru talman! Trots att vi instämmer i intentionerna i propositionen anser vi att ytterligare begränsningar borde införas i samband med det som föreslås i denna proposition. Våld i nära relationer förekommer även i fall där brottsoffer och förövare inte bor tillsammans och mellan närstående som inte har en parrelation, till exempel vid hedersrelaterade brott.

Kristdemokraterna anser därför, likt hela utskottet förutom Socialdemokraterna, att det bör krävas samtycke för verkställighet av fängelsestraff med fotboja i de fall den dömda personen har dömts för våld och hot mot en närstående som man inte delar bostad med eller är i en parrelation med, till exempel vid hedersrelaterade brott. Det har resulterat i ett förslag om tillkännagivande till regeringen.

Kristdemokraterna anser också att en central aspekt när det gäller vistelseförbud bör vara att säkerställa brottsdrabbades intresse av att inte behöva konfronteras med sina förövare under strafftiden. Vi anser därför att de områden som beläggs med vistelseförbud bör vara större än den omedelbara närheten kring ett brottsoffers bostad.

Även den här åsikten delas av en klar majoritet i utskottet, som även här föreslår ett tillkännagivande till regeringen.

Fru talman! Platsbristen inom Kriminalvården löser man inte över en natt. De byggprojekt som inletts och de som finns i planeringen ger visserligen en välkommen ökning av antalet platser, men de kommer att vara i praktiskt bruk först om flera år. Nu när också de planerade temporära lösningarna med moduler, tänkta att användas som en överbryggande åtgärd, tar lång tid att få på plats behöver Sverige hitta andra vägar för att skapa ytterligare anstaltsplatser för dem som döms.

Bland annat måste insatserna intensifieras för att se till att medborgare från andra länder som sitter i svenska fängelser överförs till de länder de kommer ifrån. Det gäller medborgare från andra EU-länder men naturligtvis också medborgare från länder utanför EU.

Som vi kristdemokrater argumenterat för under lång tid är det också dags att på allvar se över möjligheterna för Sverige att hyra anstaltsplatser utomlands.

Det finns exempel på länder i vårt närområde som gjort det när platserna i det egna landet inte varit tillräckligt många. Norge hade avtal med Nederländerna för några år sedan. Danmark har likt Sverige akut platsbrist, som nämnts i debatten här, och har nyligen upprättat ett avtal med Kosovo.

När man frågar Kriminalvårdens generaldirektör om det här säger han att det är en politisk fråga. Den behöver ges en ny inriktning, så det är verkligen dags att se över detta alternativ på djupet. Det gör vi kristdemokrater och även sverigedemokrater och moderater i en gemensam reservation. Situationen med stor brist på anstaltsplatser borde stämma till eftertanke hos fler partier.

Mot bakgrund av det här yrkar jag bifall till reservation 5. Jag ställer mig naturligtvis bakom de tillkännagivanden från utskottsbehandlingen som föreslås riktas till regeringen.

(Applåder)

I detta anförande instämde Hans Eklind (KD).

Anf. 106 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Åhörare och ledamöter! Vi debatterar just nu propositionen om ökad kontroll vid verkställighet av fängelsestraff med fotboja.

Det må vara ett bra och vällovligt syfte att fler ska kunna avtjäna sitt straff med fotboja ute i samhället i stället för att vistas bakom låsta dörrar om det utdömda straffet är på mindre än sex månader. Men när jag läste propositionen insåg jag att det, som vi hört sägas här i talarstolen, lika mycket handlar om att åtgärda platsbristen i våra fängelser. Det är något annat, och då tycker jag att det är dags att dra öronen åt sig lite grann.

Fru talman! Låt mig referera till en av förra veckans mest nedslående nyheter.

Fängelsedömda män som begått våldsbrott mot kvinnor borde snabbare låsas in i fängelse. Det säger Åsa Witkowski, enhetschef vid Nationellt centrum för kvinnofrid, efter en granskning som *Ekot* gjort.

Granskningen visar att män som varit på fri fot länge innan straffet börjat avtjänas har kunnat fortsätta hota, misshandla och trakassera kvinnan – alltså brottsoffret – på samma sätt som man gjort tidigare.

Vi vet att den farligaste perioden för en våldsutsatt kvinna är just den då gärningspersonen vet att han håller på att förlora kontrollen över henne. Då finns det en stor risk för ökat våld.

På grund av platsbrist på anstalterna har alltså Kriminalvården behövt öka inställetiden. I sin kartläggning av fängelsedömda som var på fri fot fann *Ekot* 18 män som dömts till fängelse för brott i en relation och som innan de börjat avtjäna sitt straff kunnat hota, trakassera och misshandla samma kvinna på nytt.

En av dem var en man som hade misshandlat sin dåvarande flickvän. I väntan på fängelse ringer han henne tusentals gånger. Hon beskriver i domstol att hon därför inte ens vågar ha sina barn boende hos sig.

Det är domstolen som ska bedöma om det finns risk för återfall i brott och i så fall häkta personen i väntan på fängelse. Men det är ju smått horribelt att kvinnan i dessa fall inte får den trygghet som hon behöver efter att ha varit utsatt för det våld som inneburit en fruktansvärd terror. Den sista pusselbiten före verkställighet av fängelsedom fallerar.

Fru talman! Varför tar jag upp det här? Jo, därför att det principiellt handlar om samma sak. Det handlar om att brottsoffer ska skyddas före, under och efter rättegång och under verkställighet.

I exemplet med *Ekots* granskning handlar det om säkerhet *före* en verkställighet. I propositionen vi behandlar i dag handlar det om säkerhet *under* en verkställighet.

Säga vad man vill om fotboja, men ett helt garanterat skydd är det faktiskt inte. Därför är jag oerhört glad att kammaren tillstyrker de två yrkan-
dena i Centerpartiets följdmotion.

Det ena är att alla brottsoffer som varit utsatta för våld i nära relationer eller hedersbrott ska samtycka till att verkställigheten av gärningsperso-
nens dom ska göras med fotboja, oavsett om de är eller har varit samman-
boende eller om de har gemensamma barn eller ej. Brottsoffer ska skyddas,
och deras åsikt kan vara avgörande.

Jag lyssnade på Socialdemokraternas ledamot, som sa i talarstolen att det är rättsväsendet som dömer, att det här är en främmande fågel och att det är olyckligt att man låter brottsoffer bestämma i domen – utan att när-

mare tala om vad det är som är olyckligt och vad som skulle vara den stora skillnaden.

Faktum är ju att samma princip delvis råder i dag. Sammanboende eller gemensamma barn har faktiskt rätt att säga ja eller nej till att verkställigheten utförs med fotboja. Är det också en främmande fågel?

Det andra i vår motion som går igenom som ett förslag till tillkännagivande är att vistelseförbud ska kunna gälla ett större område än vad som är praxis i dag – alltså ett större område där brottsoffret bor eller ett större område där gärningspersonen vistas, exempelvis en hel kommun.

Brottsoffer och deras barn ska inte löpa risk att möta gärningspersonen oavsett vilka ärenden, resor, utflykter, bjudningar eller träffar de företar sig eller inbjuds att följa med på. Det kan komma som något som inte är planerat, och skulle det då råka vara i närheten av där man kan möta gärningspersonen infinner sig en skräck, en oro, och man säger nej. Det är gärningspersonen som ska begränsas, inte brottsoffren.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag med förslagen till tillkännagivanden.

(Applåder)

Anf. 107 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Jag börjar med att för Vänsterpartiets räkning yrka bifall till utskottets förslag, inklusive de förslag till tillkännagivanden från majoriteten som ingår.

Jag vill också säga att vi i Vänsterpartiet välkomnar det här reformförslaget. Vi har själva tidigare motionerat om liknande åtgärder, det vill säga att man skulle kunna få lämna fängelset snabbare och i stället avtjäna straffet med fotboja.

Förslaget som finns nu vidgar de principer som gällt hittills genom att man säger att Kriminalvården ska kunna ta initiativ till detta, inte enbart den intagne. Jag tror att det är kloka argument, för man kan göra också så för att pröva om man kan ha en annan verkställighet som kan ha väldiga fördelar för alla berörda om man gör detta klokt.

Om man ska ha verkställighet med fotboja som alternativ till fängelse och anstaltsvistelse måste man också uppfylla krav på samhällsskydd, förebyggande av risker för återfall i brott och extra skydd för de brottsoffer som troligen redan finns.

Man beskriver också särskilda skäl mot att använda verkställighet med fotboja som används redan i dag och som man kan fullfölja och applicera på de här situationerna, vilket förstås är tanken. Det handlar om att man ska vara särskilt aktsam om dem som har blivit drabbade av den intagne om det är så att de delar bostad, om det finns andra aspekter som gör att den intagne kommer för nära tidigare brottsoffer eller om det finns risk att barn på något sätt utsätts för menlig inverkan genom boendesituationen.

Detta är fortsatt väldigt viktigt. Men vi kan också se att det finns ytterligare aspekter som inte berörts här i kammaren hittills i dag. Det handlar om att detta kan öka möjligheten till en konstruktiv rehabilitering genom att den fängelseintagne kan gå ut i samhället och påbörja en inlussning, kanske i en utbildningssituation utanför anstalten eller till och med i någon form av anställning, och snabbare kan återanpassas i samhället.

Prot. 2021/22:134

20 juni

*Ökad kontroll vid
verkställighet av
fängelsestraff med
fotboja*

Något som är självklart och som några har berört är att beläggningsgraden på våra fängelser och anstalter åtminstone i viss mån kan minska, vilket ju också är viktigt eftersom trycket på dem är så hårt. Vi behöver ha i varje fall de farligaste personerna inlåsta, men de som kan bedömas inte innebära risker för andra skulle kunna släppas ut och få stöd av fotboja.

Det finns också ekonomiska redovisningar som tyder på att detta kan innebära en viss besparing. Det handlar inte om några jättestora summor, men beräknat på ett ganska litet antal personer som skulle kunna släppas ut med fotboja – kanske 150 personer per år – innebär detta ändå en besparing på 26 miljoner kronor för Kriminalvården. Det är givetvis pengar som kan användas mycket bättre än till att ha en person fängslad som skulle kunna komma ut till en rehabiliteringssituation.

Jag vill också beröra detta med hur vi skyddar brottsoffren. Det är naturligtvis viktigt att beakta att om vi ska släppa ut någon utanför en anstalt under den period påföljden pågår måste vi också trygga att brottsoffret inte behöver konfronteras med den personen. Detta tror jag är lättbegripligt för många – man vill som offer känna sig trygg, åtminstone under påföljdsperioden. Sedan kan det följas upp ytterligare, men det finns ett ansvar för samhället att garantera att det inte sker återfall i brott som riktar sig mot dem som redan utsatts av personen i fråga.

Då är det extremt viktigt, menar jag och Vänsterpartiet, att etablera en samverkan med brottsoffret. Vi skriver i vårt tillkännagivande att samtycke bör finnas. Möjligen kan det tänkas att vi inte ska ha en absolut vetorätt så att man bara kan säga nej utan några som helst argument. Men om brottsoffer har synpunkter på hur utsläppet från anstalt eller fängelse ska ske när man känner sig hotad måste detta kunna bemötas från Kriminalvårdens sida så att andra garantier skapas. Eller också får Kriminalvården avvakta – den här personen kan inte få gå utanför fängelset, och fotboja räcker inte.

Det är alltså oerhört viktigt att man slipper konfronteras med sin förövare. Det kan handla om att man får möjlighet att påverka hur beslutet ska komma att se ut. Kriminalvården måste också se till att de vistelseförbud som kopplas till detta – och fotbojan kan bli en garant för att det fungerar – gäller tillräckligt stora skydds zoner. Här ser jag det också som viktigt att brottsoffret får möjlighet att påverka.

Detta är kanske delvis nytt i svenskt rättsväsen. Men det har skett en utveckling över tid där vi har gett brottsoffer andra roller än vad som tidigare traditionellt varit fallet. Exempel på detta är skadestånd och hur skadeståndstalan kan föras parallellt med den straffrättsliga processen. I vissa större mål har man också låtit brottsoffer plädera i rättsalen. De kan inte fälla ett avgörande men har möjlighet att påverka. Detta tror jag är en utveckling som vi ska försöka se positivt på, och det här är ett litet steg som skulle kunna tas i samma riktning och som skulle kunna öka respekten för denna alternativa verkställighet av straff.

Med detta, fru talman säger jag tack och vill också passa på att önska trevlig sommar till alla som finns här.

Anf. 108 ROBERT HANNAH (L):

Fru talman! Liberalerna ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Förslaget innebär att Kriminalvården på eget initiativ ska kunna pröva om ett fängelsestraff ska verkställas med fotboja. Kriminalvården får alltså rätt att själv besluta något som domstolar tidigare har bestämt.

När Kriminalvården ges dessa möjligheter blir det oerhört viktigt för oss liberaler att det är tydligt att dessa beslut aldrig får baseras på den brist på anstaltsplatser som råder i dag, på grund av Morgan Johanssons och S-regeringens brister när det gäller att ta fram platser.

Jag besökte för ett halvår sedan en kriminalvårdsanstalt i västra Sverige där man hade räknat med att dra ned på platserna, och nu ska man bygga nytt i stället. Det är olyckligt att denna analys inte kunnat göras tidigare.

Skälet till att straffet ska avtjänas med elektronisk övervakning måste vara baserat på att detta är rätt i sak och inte en konsekvens av att regeringen har misslyckats med att ta fram de anstaltsplatser som krävs. Vi i Liberalerna kommer att följa upp detta noggrant.

Liberalerna står även bakom de två tillkännagivanden som ligger på bordet och som vi ska besluta om imorgon.

Det gäller för det första frågan om brottsoffrets samtycke. Det är viktigt att det är först efter ett brottsoffers samtycke som verkställighet av ett fängelsestraff med fotboja kan bli aktuellt, även när den person som har dömts för våld eller hot inte delar brottsoffrets bostad eller har en parrelation med brottsoffret. Det kan finnas ett hot och en vilja hos brottsoffret att påverka om förövaren ska få ha fotboja eller inte även om man inte bor ihop eller är tillsammans.

Detta blir framför allt aktuellt vid hedersrelaterade brott, där fokus alltid måste ligga på att det är brottsoffrets trygghet och frihet som ska prioriteras. Det är också viktigt att ansvarig myndighet när frågan ställs ser och förstår konsekvenserna för barn och kvinnor som har utsatts för våld under lång tid och hur våldet har påverkat dem. Det ska inte få råda något som helst tvivel om att ett ja faktiskt har getts frivilligt.

Jag tycker att Socialdemokraterna sviker de hedersutsatta i dag när man tänker rösta mot detta förslag från Centerpartiet. Centerpartiet förtjänar ett tack för att de har drivit denna fråga och yrkat på detta i justitieutskottet.

Kriminalvårdens kunskap om brottsofferperspektivet måste också stärkas för att brottsoffret aldrig ska hamna i en gisslansituation och tvingas säga ja mot sin innersta vilja. Vi vet att det är vanligt bland hedersutsatta flickor och kvinnor att man säger ja på grund av press och hot.

För det andra gäller det frågan om vistelseförbud. Det bör vara större fysiska områden som omfattas av vistelseförbud än den omedelbara närheten kring ett brottsoffers bostad. I dag tvingas barn och kvinnor leva gömda och glömda, och förövaren har större frihet i relation till offrets frihetsbegränsningar.

Liberalerna har drivit på för att området för vistelseförbud geografiskt sett måste vara avsevärt större än i dag. Hur stor den geografiska ytan ska vara är dessutom avhängigt av polisens förmåga att skapa trygghet och ge garantier för att hinna fram. Om det är långt till polisen bör även kommuner och kanske större regioner kunna inkluderas i vistelseförbudet.

Prot. 2021/22:134

20 juni

*Ökad kontroll vid
verkställighet av
fängelsestraff med
fotboja*

Prot. 2021/22:134
20 juni

*Ökad kontroll vid
verkställighet av
fängelsestraff med
fotboja*

*Åtgärder för en
jämnare fördelning
av boende för vissa
skyddsbehövande*

Fru talman! Det är vår skyldighet att se till att våldsutsatta barns och kvinnors trygghet och rörelsefrihet ökar avsevärt i framtiden. Det är vad vi tänker göra från de borgerliga partiernas sida när vi tar makten i höst. Det är under all kritik att så många brottsoffer i dag tvingas leva gömda och glömda. En liberal borgerlig regering kommer att se till att det blir tvärtom.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 13 Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU31
Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande
(prop. 2021/22:250)
föredrogs.

Anf. 109 MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Detta vidriga krig i Ukraina! Ryssland har på ett skoningslöst sätt invaderat ett annat land och gjort sig skyldigt till vedervärdigheter och krigsbrott. Ukrainarna är ett modigt folk, som står upp för sitt land och sin frihet.

Många har dock tvingats på flykt. En stor del är på flykt i Ukraina, medan andra har sökt sig till grannländer och till övriga Europa. För första gången i historien har det så kallade massflyktsdirektivet aktiverats. Det innebär att EU-länderna mycket snabbt kan bevilja skydd. De som omfattas av direktivet får rätt till bostad och rätt att arbeta. I Sverige har 40 000 ukrainare hittills sökt och beviljats skydd i år.

Hur många som kan bedömas komma hit den närmaste tiden avgörs i praktiken helt av hur kriget utvecklas. Migrationsverkets prognoser pekar på 80 000 under det här året, men vi ska vara beredda på 200 000. Det ställer naturligtvis krav på beredskap och ett ordnat mottagande.

Det är glädjande att se hur svenska folket och landets kommuner ställer upp för det ukrainska folket. Med kort varsel har man ställt i ordning ett stort antal boendeplatser och skolplatser.

Men många kommuner är förvånade över att deras platser aldrig har kommit till användning. Andra har blivit upprörda när familjer som har kommit till deras kommun snabbt ryckts upp och flyttats till en större förläggning i någon annan del av Sverige. Barn som precis har börjat skolan och fått nya klasskamrater har tvingats till ett snabbt farväl.

Därför måste vi få ett ordnat mottagande där människor inte rycks upp och bollas runt. Precis som Europas länder måste hjälpas åt, måste också de svenska kommunerna hjälpas åt. Det är rimligt med en fördelning mellan kommunerna, och det ställer vi moderater oss bakom.

Men vi har andra invändningar mot regeringens förslag. En sådan är att man föreslår att kommunerna inte ska få full täckning för sina kostnader. När staten vältrar över uppgifter och kostnader på kommunerna är det helt orimligt att de inte ska få full ersättning för dem. Regeringen har före-

slagit att alla kommuner ska få samma ersättning – en schablon som är baserad på medelkostnaden i landets alla kommuner. Det innebär ju att alla de kommuner som har kostnader över medelkostnaden inte får full ersättning. Det är inte rimligt.

Anvisning av personer som behöver tillfälligt skydd medför även andra kostnader än de som berörs i regeringens proposition. Det handlar exempelvis om kostnader för förskola i de fall då det finns ett barnomsorgsbehov, det vill säga mer än 15 timmar per vecka, och kostnader för sociala insatser. Även för dessa merkostnader måste kommunerna kompenseras fullt ut.

Därför är det väldigt glädjande att samtliga partier i socialförsäkringsutskottet och här i kammaren utom Socialdemokraterna ställer sig bakom Moderaternas och Kristdemokraternas krav på full ersättning till kommunerna.

Det är också glädjande att samtliga partier ställer sig bakom Moderaternas och Kristdemokraternas krav på att människor inte ska ryckas upp ur sin invanda miljö på det sätt som hittills har skett och som har varit mycket olyckligt. Det slår alltför hårt mot människor som redan har gått igenom ett stort lidande.

I det regelverk som vi debatterar i dag föreslås fördelningen mellan kommunerna ske utifrån ett antal kriterier, såsom arbetsmarknad och tidigare mottagande. Men vi moderater menar att även bostadssituationen i kommunen ska vara en sådan faktor. Förutsättningarna att snabbt skaffa fram bostad ser mycket olika ut runt om i landet. Dessutom måste kommunerna få en rimlig tid på sig. Enligt bosättningslagen, som sedan tidigare gäller för andra nyanlända, får kommunerna två månader på sig att ordna fram boende. Men för personer som får skydd med stöd av massflyktsdirektivet föreslås i stället en tidsfrist på *en* månad, och det är för kort tid.

Jag vill därför yrka bifall till reservation 3.

Fru talman! Skola och socialtjänst i många av Sveriges kommuner har under lång tid gått på knäna till följd av en oansvarig invandringspolitik. Det vilar ett mycket tungt ansvar på oss här inne att utforma en långsiktigt hållbar invandringspolitik och att stärka integrationen.

Vi ska ta vår del av ansvaret för de ukrainare som nu är på flykt. Deras sak är vår. Men de ska komma till kommuner som ges rätt förutsättningar och står fullt rustade för att kunna hjälpa. Därför är propositionen tillsammans med de ändringar som Moderaterna och Kristdemokraterna har samlat en majoritet för mycket viktig.

Slutligen, fru talman, vill jag säga att detta förmodligen är sista debatten för mig före valet. Jag vill passa på att tacka kollegorna i utskottet och utskottskansliet för den här tiden, och tillönska dem och talmanspresidiet en skön sommar, även om den kan bli kort och hösten kan bli lång.

(Applåder)

Anf. 110 RIKARD LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2 i socialförsäkringsutskottets betänkande 31 och i övrigt bifall till regeringens proposition och utskottets förslag.

Det betänkande och den lagstiftning som vi nu debatterar hade naturligtvis gärna fått finnas på plats redan i samma stund som Ryssland anföll

Ukraina och tvingade människor på flykt. Men det gjorde den inte, och jag ska ärligt säga att nog inget parti i den här kammaren heller hade tänkt på en sådan lagstiftning. Grunden är ju att vi nu för första gången på 20 år har använt oss av massflyktsdirektivet, eller rättare sagt att EU har aktiverat massflyktsdirektivet. När det nu för första gången används är det klart att man ser en del saker som behöver åtgärdas.

Vi kan också konstatera att samma solidaritet med Ukrainas folk som övriga Europa och världen har visat också finns i Sverige och därmed också samma avsky mot Putins aggressioner. I samma stund som flyktingarna började att komma till Sverige var civilsamhället på tårna och visade att man ställde upp och tog emot. Det ska det svenska civilsamhället ha ett stort tack för. Det var privatpersoner och organisationer, och det var också kommuner och myndigheter som fullt ut ställde upp i ett arbete för att ta emot alla dem som flydde från Ukraina.

Nu kommer den lagstiftning som borde ha funnits på plats redan från början. Den lagstiftningen handlar om en jämnare fördelning av mottagandet, där alla Sveriges kommuner kan vara med och dela på ansvaret. Det är väldigt välkommet.

Riksdagen kommer förmodligen i morgon, eftersom alla partier är överens om det, att skicka åtminstone ett tillkännagivande till regeringen. Det handlar om att man när man tar lagstiftningen i bruk också måste göra det på ett sätt så att det blir så smidigt som möjligt för alla dem som redan har kommit till Sverige. Det vill säga att man måste ta stor hänsyn, så att man inte rycker upp familjer ur deras miljö och så att man inte rycker upp barn som har börjat i skolan eller föräldrar eller vuxna som har fått jobb.

Det är glädjande att också regeringen i propositionen tydligt har detta som ambition, men det är viktigt att också en samlad riksdag skickar detta budskap till de myndigheter som nu har att hantera lagstiftningen. Det innebär dock inte att vi inte kommer att få se omflyttningar, för i grunden handlar ju lagstiftningen just om en jämnare fördelning. Och det är viktigt att vi får till stånd en jämnare fördelning för att vi ska klara de utmaningar som även denna flyktingström till Sverige innebär.

I grunden bygger detta på att människor under den tid de är i Sverige ska kunna jobba, tjäna pengar, försörja sin familj och ha sina barn i skolan. Då är det viktigt att vi använder hela Sveriges möjligheter att stötta med detta och inte bara ett par enstaka kommuner.

Från Socialdemokraternas sida har vi en reservation. Den berör den ekonomiska ersättningen till kommunerna för mottagandet. Vi motsätter oss inte själva andemeningen i det tillkännagivande som föreslås när det gäller ersättningen till kommunerna. Vi tycker att det är en självklarhet att det är staten som har det ekonomiska ansvaret för att hantera det asylmottagande som vi nu ser. Däremot vore det olyckligt om det är riksdagen i en förhandling med regeringen som ska sätta de ekonomiska villkoren på plats.

Detta är ytterst en fråga mellan staten och kommunerna. Då är det bra att både staten, genom företrädare för regeringen, och kommunerna får ett ord med i saken när man ska fördela pengar för att täcka kostnaderna.

Detta kan ske på lite olika sätt. Jag är inte säker på att alla kommuner tycker att det bästa sättet när det gäller att täcka kostnader är att man ska skicka in fakturor och styrka alla kostnader. I vissa fall kan faktiskt schablonersättningar vara bättre.

Det är viktigt att säga att det är regeringen som fattar beslut om en förordning, men det behöver ske genom en dialog med Sveriges kommuner.

Fru talman! Jag har under dagen hört att det är många som önskar en trevlig och angenäm sommar. Det ska jag väl också göra. Men framför allt skulle jag vilja avsluta med att tacka talmanspresidiet, kammarkansliet, socialförsäkringsutskottets kansli och alla mina kollegor – både i socialförsäkringsutskottet och i riksdagen.

Detta är, efter åtta år, förmodligen min sista debatt här. Om inte oppositionen nu lägger fram något utskottsinitiativ innebär det att detta är min sista debatt i denna kammare, och det känns väldigt högtidligt.

Det är med stor ödmjukhet som jag har tagit mig an debatten. Det har varit åtta spännande år. Tacket är ett tack för allt det som ni har gjort för att möjliggöra för oss att stå här och prata om den politik som vi vill genomföra. Det har varit helt oumbärligt för demokratin och för beslutsfattandet i Sverige. Stort tack för det!
(Applåder)

Anf. 111 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik:

Fru talman! Ja, Rikard Larsson, det hade väl varit på sin plats om jag hade gjort ett litet grälsjukt replikinlägg nu. Jag tror kanske också att det hade levt upp till svenska folkets bild av politiken just nu.

Men jag skulle vilja ge en annan bild av svensk politik, och den handlar om det som görs i utskotten. Jag har haft förmånen att få vara presidiekollega med dig under nästan fyra år, då du har varit vice ordförande i socialförsäkringsutskottet. Jag har sagt det tidigare: Det kan vara så att du är min absoluta favoritsosse i hela världen. Förlåt att jag duar, fru talman, men det kanske man kan förlåta en dag som denna.

Vi har faktiskt inte haft lätta frågor på vårt bord under denna mandatperiod. Det har varit både migrationsförhandlingar och en ny utlänningslag. Det har varit pandemiförändringar i socialförsäkringen, och det har varit den något infekterade pensionsfrågan. Detta har landat på riksdagens bord. Men jag skulle vilja säga att utskottet under hela denna tid har upprätthållit ett mycket gott demokratiskt samtal. Ibland kan jag tycka att det är väldigt tråkigt att allmänheten inte får inblick i detta.

Jag skulle i alla fall – och jag vet att det är å hela utskottets vägnar – vilja säga: Stort tack för dina insatser i utskottet och i riksdagen! Jag tycker att du är en fantastisk representant för Socialdemokraterna och för det demokratiska samtalet. Vi kommer att sakna dig väldigt mycket, och jag är emot att du slutar. Stort tack!
(Applåder)

Anf. 112 RIKARD LARSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Maria Malmer Stenergard, för de fina orden! Detta är en av de få frågor där det inte är möjligt att lämna en reservation, så sluta kommer jag att göra. Men jag tackar så hemskt mycket för de fina orden. Jag tycker också att det har varit ett väldigt väl fungerande utskott, mycket tack vare Maria Malmer Stenergards egenskaper som ordförande.

Även om ledamoten nu duade skulle jag vilja säga att jag tror att det är en väldigt viktig del av debatten i riksdagen att man talar genom talmanen. Det är ett sätt att ta ned lite av den hätska nivån som ibland kan finnas

i politiken. Om jag avslutningsvis skulle vända mig om och rikta mig till fru talmannen skulle jag nog säga: Fortsätt med att säga till de ledamöter som halkar lite snett! Det tror jag att demokratin tjänar på.

Anf. 113 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! När vi fick reda på att regeringen planerade att lägga detta lagförslag på bordet var det svårt att undvika i alla fall en liten känsla av att det var något som inte riktigt stämde.

Vi har en helt unik situation i Sveriges riksdag, där alla partier, i alla fall i stora drag, är överens om hur flyktingvågen från Ukraina ska hanteras. Vi är överens om att våra mottagningsvillkor ska vara skäliga men inte avsevärt mer generösa jämfört med resten av unionen.

Samtliga partier står bakom aktiveringen av massflyktsdirektivet. Vi är överens om att mottagandekapaciteten delvis är begränsad men att det inte finns några skäl att försöka stoppa detta eller, så att säga, få färre ukrainare att välja Sverige som destination.

Vi har också sett ett enormt engagemang från vanliga människor, föreningar och företag som öppnat sina hem och lokaler och från kommuner som gjort sitt bästa för att snabbt skaka fram boendeplatser för dem som dykt upp.

Ingen kommun i Sverige har mig veterligen anmält att man inte är villig att hjälpa till i den här situationen. Och de få kommuner där mitt parti sitter i styret var några av de första att anmäla sitt intresse. Det är väl gott så.

En liknande ordning som den som nu föreslås gäller sedan 2016 för personer som beviljas uppehållstillstånd enligt 5 kap. utlänningslagen och sedan en längre tid innan dess för ensamkommande barn.

Detta förslag är således en del av en trend som pågått i ganska många år, där konsekvenserna av migrationspolitiken, som beslutas här, steg för steg flyttas över på kommunerna, som därmed förlorar en bit av sitt självbestämmande. Det är ett självbestämmande som de tidigare haft.

Att det krävs tvång i dessa frågor är i sig ett tecken på att något är fel i samhället. Om Sveriges kommuner inte anser sig kunna klara ett visst åtagande eller ett visst mottagande är det mottagandet som det är fel på, inte kommunerna. Det är min fasta uppfattning.

Mot bakgrund av den enorma vilja att hjälpa till som finns bland kommunerna i detta ärende framstår ett tvång helt enkelt inte som nödvändigt. Men det finns också en risk för ökade kostnader. Kommunernas framtvingade bostäder kan komma att bli lite dyrare än de alternativ som annars hade valts.

Vidare har situationen också förändrats snabbt de senaste månaderna. Flödet av personer från Ukraina till EU har minskat drastiskt, och sedan ett par veckor tillbaka är det fler personer som återvänder till Ukraina från EU än personer som flyttar i motsatt riktning. Det här beror naturligtvis på att ukrainarna tack och lov lyckades slå tillbaka Ryssland från Kiev och att man förhoppningsvis har tvingat fast den ryska krigsmaskinen. De ukrainska styrkorna har gjort en övermäktig insats, och man får väl lite grann se det här som ett kvitto på att folket tack och lov ändå har ganska stort förtroende för deras militära kapacitet.

Det är också så att i stort sett alla kommuner som fått en förvarning om att de kommer att få ett visst antal personer placerade hos sig nyligen också

har fått en uppdatering där den här siffran har minskat. Det gäller i alla fall alla kommuner som jag har varit i kontakt med. Kommunerna står med andra ord redan väl förberedda och motiverade.

Det bör också i det sammanhanget påpekas att beredningen av det här lagstiftningsärendet har varit ganska påskyndad. Det har varit en kort remisstid, Lagrådet har inte haft någon möjlighet att yttra sig över förslaget och motionstiden här i riksdagen har varit två dagar, detta trots att förslaget rör en så grundläggande princip som det kommunala självbestämmandet. Flera remissinstanser, både kommuner och myndigheter, har haft anmärkningar mot förslaget, och även om det naturligtvis är rimligt att Sverige har en krisberedskap i händelse av plötslig massflykt är det naturligtvis inte okej att tvinga fram lagstiftning utan erforderlig beredning. Det hade varit möjligt att förlänga beredningstiden, särskilt med tanke på att flödena minskat rätt rejält.

Vår grundsyn är att migrationen ska vara ett statligt åtagande, oavsett om det gäller prövning eller den praktiska verksamheten. Sveriges kommuner kan inte bestämma över det här och bör därför inte heller hållas ansvariga för statens beslut på dessa områden. Migrationsåtaganden från kommunernas sida bör i det längsta vara frivilliga.

Med anledning av detta anser vi att riksdagen bör avstyrka den här propositionen. Jag vill därför yrka bifall till reservation 1.

Vad gäller den frågan ser vi det som lite av ett tröstpris att utskottet i alla fall står bakom principen att kommunerna ska få full kostnadstäckning och tillkännager detta för regeringen.

Med detta sagt kommer vårt förslag om att avstyrka propositionen inte att vinna bifall. I det läget har vi valt att som ett andrahandsalternativ även ställa oss bakom reservation 3, som handlar om att ge kommunerna lite mer framförhållning så att de bättre kan planera sin verksamhet.

Det var egentligen hela saken. Till skillnad från alla andra debattörer här kommer jag inte att tacka presidiet och önska dem en varm sommar. Det beror inte på att jag är missnöjd med verksamheten på något sätt utan på att jag har en interpellationsdebatt på måndag. Jag återkommer då.

Anf. 114 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Vi kristdemokrater räckte omedelbart ut handen till regeringen, som frågade om riksdagens hjälp med att snabbt få till de här lagändringarna, som gör det möjligt att få en jämnare fördelning av boende för skyddsbehövande. Vår inställning och uppmaning till regeringen har återkommande varit: Laga för det värsta och hoppas på det bästa.

Vi är i stort nöjda med den propositionen. I utskottet har vi dessutom fått majoritet för att ändra ersättningen till kommunerna. Även om ett system med schablonersättning används är det angeläget att kommunerna får ersättning för de kostnader man har för det utökade ansvar som nu läggs på kommunerna.

Vi har däremot inte fått gehör för att hänsyn ska tas till bostadssituationen när man anvisar personer till kommuner. Jag yrkar därför bifall till reservation 3, som vi kristdemokrater har tillsammans med Moderaterna och Sverigedemokraterna.

Fru talman! Från allra första början har vi haft detta budskap: Laga för det värsta och hoppas på det bästa. Det har väl varit lite så och så med detta.

Det vidriga och brutala anfallskrig som Ryssland satte igång den 24 februari i år när man anföll Ukraina har skapat en flyktingvåg både inom Ukraina och in i EU och Moldavien. UNHCR pekar i sina senaste siffror – det är i alla fall de sista siffror som jag har – på att det finns ungefär 8 miljoner människor på flykt inom Ukraina, medan 6,8 miljoner har flytt över gränsen.

Det här kriget pågår fortfarande, och ingen av oss vet ju om det pågår en månad eller sex månader till, ett år till eller två. Vi hoppas alla att kriget bara ska ta slut så fort som möjligt. I Sverige har vi hittills tagit emot cirka 40 000 flyktingar från Ukraina. Cirka 90 procent av dem är kvinnor och barn. Det är lägre än förväntat, men det ger oss heller ingen anledning att tro att arbetet är klart med att få till ett ordnat och bra mottagande.

Institutet för framtidsstudier menar nämligen att Sverige riskerar att underskatta antalet ukrainska flyktingar. Detta baserar man på att 2 ½ procent av dem som sagt att de vill flytta permanent till EU har angett Sverige som det land till vilket man i så fall vill fly. Det skulle för svensk del, givet det antal som hittills har flytt till EU, motsvara 170 000 personer.

Om man därtill lägger detta med sekundärflyttningar tror jag att vi fortfarande ska se allvaret i situationen. Det land som har tagit emot avgjort flest flyktingar är Polen. Någonstans kring 1 ½ miljon ukrainska flyktingar bor i dag i Polen, men Polens förmåga att hantera detta på ett bra sätt är naturligtvis också begränsad. Av den anledningen kan vi snabbt få en situation som förändrar lägesbilden för Sverige. Att laga för det värsta och hoppas på det bästa är därför fortsatt ett bra råd, även om vi nu får denna nya lagstiftning på plats.

Fru talman! Om man ska kunna laga för det värsta och hoppas på det bästa måste man ha civilsamhället och landets kommuner med sig. Det är här boendeplatser skapats, och det är här som en rad andra skyldigheter ska levereras. Jag har kritiserat regeringen för dess senfärdighet avseende civilsamhället och oförmågan att koordinera och kvalitetssäkra civilsamhällets insatser för att bistå både Ukraina och de ukrainska flyktingarna.

Vi har i Sverige sett, och vi ser fortsatt, en fantastisk generositet hos enskilda och även hos organisationer och församlingar. Det finns verkligen en vilja att ställa upp. De har sett till att ukrainska flyktingar som har kommit hit har tagits emot. De har fått tak över huvudet, mat i mun och de har också fått en omsorg.

Men i förlängningen handlar inte flyktingkrisen enbart om boendefrågan utan även om tillgången till skola, arbete, vård och så vidare. Där tar frivilligorganisationernas ansvar och befogenheter slut, och i stället förväntas inte minst landets kommuner ta över och leverera.

Fru talman! Jag är glad att alla partier i denna riksdag har ställt sig bakom Moderaternas och Kristdemokraternas yrkande om att skyddssökande så långt det är möjligt inte ska ryckas upp från den miljö där de befinner sig. Det är nog det enskilt mest vanliga samtalet jag fått från kristdemokratiska kommunpolitiker och företrädare för församlingar. De har uttryckt både frustration och ilska över att någonting som fungerar så bra ska avslutas genom att människor rycks upp ur en miljö som fungerar. Det är bra att vi i riksdagen påpekar och understryker detta.

Det är också bra att vi nu har en majoritet som stöder Kristdemokraternas och Moderaternas förslag om att kommunerna ska få ersättning för styrkta kostnader man har. Det här handlar i grund och botten också om

förtroendet mellan stat och kommun. Det tär på tilliten när det finns oklarheter exempelvis kring kostnader för förskola, LSS, omhändertagande med mera.

De här frågorna tarvar ett svar i detta nu. Kommunernas frustration över att inte få ett svar på hur man blir kompenserad för de kostnader som ansvaret ger är inte så liten, och det svar man får från regeringen just nu är hänvisningar till kommande budgetarbete. Det duger inte; spelreglerna måste klargöras här och nu.

Vi kristdemokrater menar därför att om vi ålägger kommunerna att leva upp till det utökade ansvar som det ändå innebär och för att inskränkningen i det kommunala självstyret ska kunna motiveras, ja, då måste också ersättningen säkerställas från regeringens sida. Kommunerna måste fullt ut få ersättning för de kostnader man nu får.

Avslutningsvis, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 3, som handlar om att kommunernas förutsättningar att tillhandahålla bostäder ska beaktas, inte som det står nu, att det vid behov *får* beaktas. Den månad inom vilken kommunen ska anordna ett boende är dessutom för kort tid. Vi menar att samma spelregler som gäller för bosättningsförordningen, det vill säga två månader, ska gälla i stället för en månad.

Även jag vill naturligtvis rikta ett stort tack till kollegorna i socialförsäkringsutskottet. Det har varit oerhört intressant att få tjänstgöra i ett utskott med så vitt skilda frågor. Inte minst vill jag rikta ett tack till utskottets tjänstemän. Ni är fantastiska, talmanspresidiet likaså. Det är all den här servicen som vi har runt omkring som är själva oljan i den demokratimotor som jag brukar säga att riksdagen är.

Sist men inte minst ett stort tack till min Vätternrundakollega Rikard Larsson! Det är trist att du slutar, men jag vet att du kommer att fylla ditt liv med en massa nya uppdrag, så jag är inte ett dugg oroad över att skåningen inte håller konditionen i form.
(Applåder)

Anf. 115 JONNY CATO (C):

Fru talman! Just nu pågår den största humanitära katastrofen i vårt absoluta närområde på flera decennier. Putins invasionskrig har mördat kvinnor, barn, ung som gammal, och tagit livet av män som kämpar för sitt älskade Ukraina. Ukrainare har fått överge sina hem, fly från sitt hemland, och kvinnor och barn har fått säga hej då till sina män, söner och pappor med vetskapen om att de kanske aldrig ses igen.

Detta har lett till stora flyktingströmmar till Europa och Sverige. Jag är stolt över att Europa och Sverige har öppnat sina hjärtan och varit en öppen famn för alla dem som tvingats på flykt. Att EU aktiverade massflyktsdirektivet var en tydlig signal om att det inte ska råda någon som helst tvekan om att den som flyr Putins bomber också ska få ett omedelbart skydd.

Samtidigt är det första gången sedan massflyktsdirektivet infördes som det också har aktiverats. Det är uppenbart att det inte har varit en helt smidig och enkel process sedan direktivet infördes. Det har varit en otydlig kommunikation om vad som faktiskt gäller, och i vissa delar vill jag också påstå att regeringens ledarskap i denna mycket svåra tid har varit bristfälligt.

Det är bra att vi nu äntligen får ett beslut om en jämnare fördelning mellan kommunerna. Precis som att alla medlemsländer i EU behöver ta ett ansvar för människor på flykt behöver också alla kommuner göra det.

För oss i Centerpartiet är det självklart att kommunerna ska bli kompenserade för den faktiska kostnaden som detta innebär för kommunerna. Processen ska innebära så lite administration och byråkrati som möjligt, men det får inte ske på kommunernas bekostnad. Jag vill därför tacka Moderaterna och Kristdemokraterna för en mycket bra följdmotion, som Centerpartiet har valt att ställa sig bakom.

Fru talman! Den senaste tiden har jag mött människor, framför allt kvinnor och barn, som flytt Putins bomber. Det trauma som de just nu genomlider är omöjligt för oss som inte själva har genomlidit det att ens försöka föreställa sig och förstå sig på. Det är därför viktigt att de behandlas med största respekt och omsorg. Det går inte att nog understryka betydelsen av att ett enigt utskott står bakom att det är av största vikt att anvisningar görs med omsorg och beaktande av att de skyddsbehövande ska få flytta så lite som möjligt. Det gäller såklart inte minst i de fall det handlar om barn och barnfamiljer.

Massflyktsdirektivet är i grunden bra, men det har lett till en hel del frågetecken. Och ska vi vara helt ärliga är detta i dag ett frågetecken som vi besvarar, men det kommer troligen att uppstå fler längs vägen. Därför kan jag inte nog understryka vikten av att regeringen framöver visar ett starkt ledarskap i frågan och inte minst lyssnar och har en god dialog med landets kommuner. Det är helt avgörande.

Fru talman! Avslutningsvis vill även jag passa på att rikta ett stort tack till utskottskansliet för mandatperioden. Jag önskar både kansliet, talmanspresidiet och mina utskottskollegor en god sommar. Jag vill också rikta ett särskilt och personligt tack till vice ordföranden i utskottet Rikard Larsson, som jag har haft förmånen att ha ett bra och stundtals nära samarbete med i migrationskommittén. Det har varit en ynnest att få arbeta med dig och ibland lära av dig. Stort tack och lycka till i framtiden!

(Applåder)

Anf. 116 ROBERT HANNAH (L):

Fru talman! Sverige behöver en ny kurs i integrationspolitiken både för dem som lever i utanförskap i vårt land i dag och för dem som flytt från Putins hemska krig mot Ukraina. Socialdemokraterna har misslyckats med integrationen av kvinnor under hela sin regeringstid. Deras politik har varit en grogrund för parallellsamhällen, utanförskap, hederskultur och separatistiska islamister.

Sedan Socialdemokraterna tog makten 2014 har arbetslösheten bland utrikes födda kvinnor ökat med 30 procent. Utrikes födda kvinnor utgör en tredjedel av alla långtidsarbetslösa i Sverige. För dem med utomeuropeisk bakgrund är siffrorna ännu värre.

Fru talman! Vi debatterar i dag mottagandet av ukrainska flyktingar. Regeringen har återigen misslyckats med att hantera en flyktingsituation. Man upprepar samma kostsamma misstag som 2015. Redan ett par veckor efter Putins hemska invasion i februari krävde Liberalerna av Migrationsverket att flyktingarna i Ukraina ska fördelas jämnt mellan alla Sveriges kommuner i stället för att bo på otroligt dyra asylboenden mitt i ingenstans, som Riksrevisionen om och om igen har dömt ut som för kostsamma.

Liberalerna väckte ett utskottsinitiativ redan i mars om att genomföra det som vi nu tre månader senare diskuterar och som kommer att börja gälla för kommunerna först i september. Det röstade Socialdemokraterna nej till. Då ansåg man att det var onödigt och ville hellre ha en frivillig överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner, SKR. Något avtal där blev det inte, precis som Liberalerna då varnade för.

I stället kommer Socialdemokraterna till riksdagen nu, fem i tolv innan riksdagsåret är slut, med exakt samma förslag som Liberalerna lade fram redan i mars. Vi liberaler välkomnar såklart förslaget – det är ju vårt förslag som nu debatteras – men det är för sent. Skattepengar har kastats bort när kommuner har stått med tomma lägenheter samtidigt som Migrationsverket har handlat upp massor med boenden för asylsökande för skattebetalarnas pengar.

Fru talman! Vi liberaler välkomnar också de två tillkännagivanden som i dag riktas till regeringen. Jag vill framföra ett stort tack till Moderaterna och Kristdemokraterna för den motion de har väckt i ämnet. Självklart ska de ukrainska flyktingarna så långt som möjligt kunna bo kvar i samma kommun som de har levt i en längre tid. Självklart ska också kommuner ersättas för alla de kostnader de har haft för flyktingmottagandet, särskilt eftersom ett antal kommuner ofta tar ett större ansvar än andra.

Fru talman! Liberalerna är ändå inte nöjda med hur Sverige hanterar situationen med de ukrainska flyktingarna. De förtjänar bättre.

Det finns flera saker som behöver göras här och nu mer än att alla kommuner ska ta emot flyktingar. Socialdemokraterna använder sig inte av den enorma potential som finns hos de ukrainska flyktingarna. De är oftast välutbildade, till skillnad från andra grupper som har kommit till Sverige. Nästan samtliga som har kommit från Ukraina i arbetsför ålder är kvinnor, men det är närmast omöjligt att ta ett jobb om man bor i ett tillfälligt asylboende mitt i ingenstans. De ukrainska mammorna förtjänar bättre än att sitta passiva i ett boende.

Vi liberaler vill att alla som har kommit hit ska erbjudas sfi, svenska för invandrare, medan regeringen tycker att det räcker att gå på svensk- kurser i studieförbund. Men studiecirklar gör inte att man blir anställbar.

Vi är övertygade om att svenska språket är biljetten in i vårt samhälle. Det gäller de ukrainska flyktingarna, och det gäller alla kvinnor som lever i utanförskap. Det säger Socialdemokraterna nej till. Det är både snålt och ogenomtänkt att låta mammorna gå sysslösa. Även om de inte ska stanna i Sverige är det bra för deras välmående att inte bli passiviserade. Det svenska språket är bra att ha med sig när de sedan återvänder till Ukraina.

Jag tror att vi i det här landet tyvärr underskattar värdet av svenska språket. Det är bra ju fler språk man kan, och det svenska språket kan användas för handel och andra saker. Vi vill ju att Ukraina ska bli medlem i EU i framtiden, och då är det självklart att ukrainare kan komma till Sverige och arbeta. Det svenska språket är viktigt. Vi ska inte underskatta det.

Fru talman! Definitionen av galenskap är att göra samma sak igen och igen och förvänta sig ett nytt resultat. Socialdemokraternas integrationspolitik har passiviserat kvinnor i ett bidragsberoende i snart ett helt decennium. Det har varken funnits möjligheter för eller en förväntan på att kvinnor som har kommit hit ska kunna arbeta. Nu upprepar man misstaget igen.

Nästa gång vi debatterar migration här i kammaren efter valet vore det bästa för Sverige att vi har en liberal borgerlig regering. Det svenska folket

Prot. 2021/22:134
20 juni

*Åtgärder för en
jämnare fördelning
av boende för vissa
skyddsbehövande*

förtjänar bättre, framför allt en bättre integrations- och migrationspolitik. Det svenska folket förtjänar en regering som har en plan och idé för vad man vill med Sverige och svensk integrationspolitik. Vi i Liberalerna har tagit fram ett integrationsprogram, Förortslyftet, med över 200 förslag för att göra Sverige bättre, för att få fler kvinnor i arbete och för att öka tryggheten. Vi kan ge det svenska folket det.

Jag tackar alla i utskottet för gott samarbete under mandatperioden. Jag vill avsluta med de här orden, eftersom jag ska debattera i morgon också: Slava Ukraini!

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 14 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av skr. 2021/22:247 Sveriges genomförande av Agenda 2030

2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V)

2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M)

§ 15 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 17 juni

2021/22:554 Tillgången till stridspiloter

av *Alexandra Anstrell* (M)

till försvarsminister *Peter Hultqvist* (S)

§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 17 juni

2021/22:1742 Fri skyltning i valrörelsen

av *Magnus Jacobsson* (KD)

till kulturminister *Jeanette Gustafsdotter* (S)

2021/22:1743 Avgiften för egenkontroll och tillsyn av fartyg

av *Magnus Jacobsson* (KD)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2021/22:1744 Afghaner som hamnar i limbo

av *Magnus Jacobsson* (KD)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2021/22:1745 Cykling mot enkelriktat
av *Emma Berginger* (MP)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)
2021/22:1746 Fredsavtalet i Colombia
av *Amineh Kakabaveh* (-)
till utrikesminister Ann Linde (S)

Prot. 2021/22:134
20 juni

§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 17 juni

2021/22:1665 Trafikverkets styrning av projektet Västlänken
av *David Josefsson* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)
2021/22:1701 Brist på detaljplaner och planprocessens effektivitet
av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet Johan Danielsson (S)

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 19.30.

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 5 anf. 26 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 52 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 76 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 101 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott.....	1
§ 3 Ärenden för bordläggning	1
§ 4 Förbättrade förutsättningar för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.....	2
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2021/22:AU15	2
Anf. 1 MATS GREEN (M)	2
Anf. 2 MAGNUS PERSSON (SD)	4
Anf. 3 CICZIE WEIDBY (V)	5
Anf. 4 MICHAEL ANEFUR (KD)	6
Anf. 5 SERKAN KÖSE (S)	7
Anf. 6 MATS GREEN (M) replik.....	10
Anf. 7 SERKAN KÖSE (S) replik	10
Anf. 8 MATS GREEN (M) replik.....	11
Anf. 9 SERKAN KÖSE (S) replik	11
Anf. 10 ALIREZA AKHONDI (C).....	12
Anf. 11 MATS GREEN (M) replik.....	15
Anf. 12 ALIREZA AKHONDI (C) replik	16
Anf. 13 MATS GREEN (M) replik.....	16
Anf. 14 ALIREZA AKHONDI (C) replik	17
Anf. 15 MICHAEL ANEFUR (KD) replik	17
Anf. 16 ALIREZA AKHONDI (C) replik	17
Anf. 17 MICHAEL ANEFUR (KD) replik	18
Anf. 18 ALIREZA AKHONDI (C) replik	18
Anf. 19 ROGER HADDAD (L).....	19
(Beslut skulle fattas den 21 juni.).....	20
§ 5 Genomförande av balansdirektivet.....	21
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2021/22:AU14	21
Anf. 20 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD).....	21
Anf. 21 MICHAEL ANEFUR (KD)	22
Anf. 22 PATRIK BJÖRCK (S)	23
Anf. 23 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M)	27
Anf. 24 PATRIK BJÖRCK (S) replik.....	28
Anf. 25 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik	29
Anf. 26 PATRIK BJÖRCK (S) replik.....	29
Anf. 27 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik	30
Anf. 28 MALIN DANIELSSON (L)	30
Anf. 29 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	32
Anf. 30 MICHAEL ANEFUR (KD) replik	33
Anf. 31 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	33
Anf. 32 MICHAEL ANEFUR (KD) replik	34
Anf. 33 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	34
(Beslut skulle fattas den 21 juni.).....	35
§ 6 Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård.....	35
Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU35	35
Anf. 34 ULRIKA HEINDORFF (M)	35
Anf. 35 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD).....	37

Anf. 36	CHRISTINA HÖJ LARSEN (V)	38
Anf. 37	PIA STEENSLAND (KD)	39
Anf. 38	BENGT ELIASSON (L)	42
Anf. 39	MIKAEL DAHLQVIST (S)	44
Anf. 40	CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD) replik	45
Anf. 41	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	46
Anf. 42	CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD) replik	46
Anf. 43	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	47
Anf. 44	PIA STEENSLAND (KD) replik	47
Anf. 45	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	48
Anf. 46	PIA STEENSLAND (KD) replik	48
Anf. 47	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	49
Anf. 48	SOFIA NILSSON (C)	49
	(Beslut skulle fattas den 21 juni.)	51

§ 7 Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med

intellektuell funktionsnedsättning 51

	Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU27	51
Anf. 49	LARS HJÄLMERED (M)	51
Anf. 50	JÖRGEN GRUBB (SD)	53
Anf. 51	FREDRIK CHRISTENSSON (C)	55
Anf. 52	ANNIKA HIRVONEN (MP)	57
Anf. 53	LINUS SKÖLD (S)	59
Anf. 54	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	61
Anf. 55	LINUS SKÖLD (S) replik	61
Anf. 56	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	61
Anf. 57	LINUS SKÖLD (S) replik	62
Anf. 58	LARS HJÄLMERED (M) replik	62
Anf. 59	LINUS SKÖLD (S) replik	63
Anf. 60	LARS HJÄLMERED (M) replik	63
Anf. 61	LINUS SKÖLD (S) replik	64
Anf. 62	CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S)	64
Anf. 63	CHRISTIAN CARLSSON (KD)	65
Anf. 64	LORENA DELGADO VARAS (V)	66
	(Beslut skulle fattas den 21 juni.)	67

§ 8 Trafiksäkerhet..... 67

	Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU19	67
Anf. 65	RICHARD HERREY (M)	67
Anf. 66	PATRIK JÖNSSON (SD)	69
Anf. 67	MIKAEL LARSSON (C)	72
Anf. 68	JESSICA THUNANDER (V)	75
Anf. 69	MAGNUS JACOBSSON (KD)	77
Anf. 70	HELENA GELLERMAN (L)	80
Anf. 71	EMMA BERGINGER (MP)	82
Anf. 72	MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	84
Anf. 73	EMMA BERGINGER (MP) replik	85
Anf. 74	MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	85
Anf. 75	EMMA BERGINGER (MP) replik	86
Anf. 76	KARIN ENGDAHL (S)	86
Anf. 77	MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	88
Anf. 78	KARIN ENGDAHL (S) replik	89

Anf. 79 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	89
Anf. 80 KARIN ENGDahl (S) replik.....	89
(Beslut skulle fattas den 21 juni.).....	90
§ 9 Nya uppgifter om den tilltalades ålder i straffprocessen	90
Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU33.....	90
Anf. 81 ELLEN JUNTTI (M)	90
Anf. 82 PONTUS ANDERSSON (SD)	91
Anf. 83 INGEMAR KIHlSTRÖM (KD)	92
Anf. 84 GUSTAF LANTZ (S)	94
Anf. 85 ELLEN JUNTTI (M) replik.....	95
Anf. 86 GUSTAF LANTZ (S) replik.....	95
Anf. 87 ELLEN JUNTTI (M) replik.....	96
Anf. 88 GUSTAF LANTZ (S) replik.....	96
(Beslut skulle fattas den 21 juni.).....	96
§ 10 Registrering av kontantkort – förbättrad tillgång till uppgifter för brottsbekämpande myndigheter.....	97
Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU34.....	97
Anf. 89 LOUISE MEIJER (M)	97
Anf. 90 PONTUS ANDERSSON (SD)	98
Anf. 91 GUDRUN NORDBORG (V).....	99
Anf. 92 INGEMAR KIHlSTRÖM (KD)	100
Anf. 93 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)	102
(Beslut skulle fattas den 21 juni.).....	102
§ 11 Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar	102
Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU41.....	102
Anf. 94 MARIA STRÖMKVIST (S).....	102
Anf. 95 LOUISE MEIJER (M)	104
Anf. 96 KATJA NYBERG (SD).....	107
Anf. 97 LOUISE MEIJER (M) replik.....	108
Anf. 98 HELENA VILHELMSSON (C)	108
Anf. 99 INGEMAR KIHlSTRÖM (KD)	110
Anf. 100 JUNO BLOM (L).....	112
Anf. 101 GUDRUN NORDBORG (V).....	114
(Beslut skulle fattas den 21 juni.).....	115
§ 12 Ökad kontroll vid verkställighet av fängelsestraff med fotboja.....	116
Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU42.....	116
Anf. 102 CARINA ÖDEBRINK (S).....	116
Anf. 103 ELLEN JUNTTI (M)	117
Anf. 104 KATJA NYBERG (SD).....	119
Anf. 105 INGEMAR KIHlSTRÖM (KD)	120
Anf. 106 HELENA VILHELMSSON (C)	122
Anf. 107 GUDRUN NORDBORG (V).....	123
Anf. 108 ROBERT HANNAH (L).....	125
(Beslut skulle fattas den 21 juni.).....	126
§ 13 Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande	126
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU31	126
Anf. 109 MARIA MALMER STENERGARD (M)	126
Anf. 110 RIKARD LARSSON (S)	127

Anf. 111 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	129	Prot. 2021/22:134
Anf. 112 RIKARD LARSSON (S) replik	129	20 juni
Anf. 113 LUDVIG ASPLING (SD)	130	-----
Anf. 114 HANS EKLIND (KD).....	131	
Anf. 115 JONNY CATO (C).....	133	
Anf. 116 ROBERT HANNAH (L).....	134	
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)	136	
§ 14 Bordläggning	136	
§ 15 Anmälan om interpellation	136	
§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	136	
§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	137	
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 19.30.....	137	